

โครงการเสนอแนะการปรับปรุงอาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี
เพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

PROPOSAL FOR THE INTERIOR REHABILITATION OF
NONTHABURI CITY HALL AS THE CULTURAL
MUSEUM OF NONTHABURI

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย

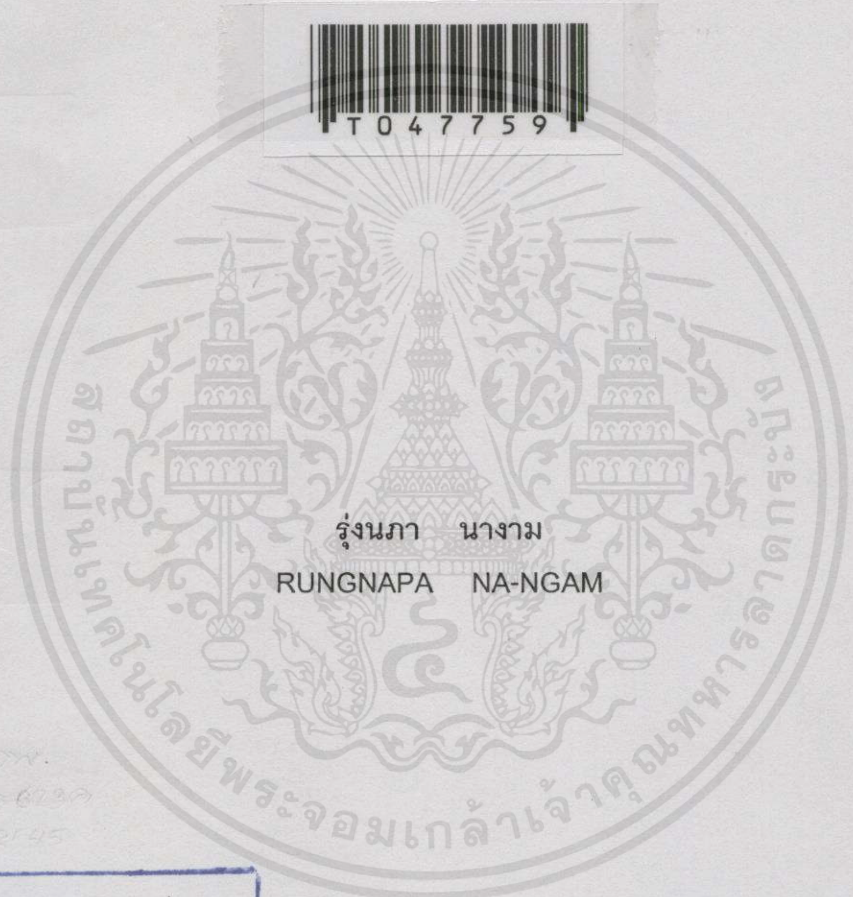
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2546

ISBN 974-824-671-1

โครงการเสนอแนะการปรับปรุงอาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี
เพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

PROPOSAL FOR THE INTERIOR REHABILITATION OF
NONTHABURI CITY HALL AS THE CULTURAL
MUSEUM OF NONTHABURI

รุ่งนภา นางาม
RUNGNAPA NA-NGAM

เลขหน้.....
เลขทะเบียน 47759 ✓
วัน, เดือน, ปี 2.2 ส.ค. 2546

.b.....
.i.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้ภายในเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2545

ISBN 974-324-671-1

6 49300175 ✓

PROPOSAL FOR THE INTERIOR REHABILITATION OF
NONTHABURI CITY HALL AS THE CULTURAL
MUSEUM OF NONTHABURI

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE
MASTER OF ARCHITECTURE IN INTERIOR ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่ให้ทั่วไปซึ่งประโยชน์ด้านการศึกษา
ไม่ทำกำไรใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและข้อมูลอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
2002

ISBN 974-324-671-1

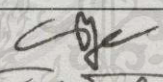
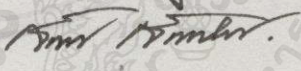

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไปทำธุรกิจใดๆทั้งสิ้น ลิขสิทธิ์ห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
COPYRIGHT 2003

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ โครงการเสนอแนะการปรับปรุงอาคารศาลาจังหวัดนนทบุรีเพื่อการออกแบบ
พิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี
PROPOSAL FOR THE INTERIOR REHABILITATION OF
NONTHABURI CITY HALL AS THE CULTURAL MUSEUM OF
NONTHABURI
ชื่อนักศึกษา นางสาวรุ่งนภา นางาม
รหัสประจำตัว 39063313
ปริญญา สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา สถาปัตยกรรมภายใน
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.นพปฎล สุวัจจนวนนท์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
ผศ.นพปฎล	สุวัจจนวนนท์	
อาจารย์ฉัตรชัย	อินทรโชติ	
ผศ.เอกพล	สิระชัยนันท์	

วัน/เดือน/ปี ที่สอบ 29 เมษายน 2546 เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป

สถานที่สอบ ณ ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(รศ.ดร.บุญวัฒน์ อัทธู)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานในวันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2546

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกหนึ่งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	โครงการเสนอแนะการปรับปรุงอาคารศาลาจังหวัดนนทบุรี เพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี
นักศึกษา	นางสาวรุ่งนภา นางาม
รหัสประจำตัว	39063313
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมภายใน
พ.ศ.	2546
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพปฎล สุวัจจนวนนท์

บทคัดย่อ

การออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำท้องถิ่น มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อให้สาธารณชนสามารถรับรู้ถึงความหมายที่แท้จริงของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น โดยในประวัติศาสตร์เนื้อหาที่มีหลายแง่มุม หน้าที่ของผู้ออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน จำเป็นต้องศึกษาเรื่องราวโดยลึกซึ้ง จึงสามารถทำการถ่ายทอดออกมาในเชิงสุนทรียภาพให้สาธารณชนรับรู้ได้

จุดมุ่งหมายหลักของวิทยานิพนธ์นี้ ก็คือ การถ่ายทอดความเป็นนนทบุรีออกมาทางสถาปัตยกรรมภายใน ภายใต้เงื่อนไขของความเป็นอาคารอนุรักษ์ (ศาลากลางหลังเดิม) โดยผ่านขั้นตอนในการประมวลข้อมูลและเน้นที่เนื้อหาสำคัญและมีความเด่นชัดในแต่ละยุคสมัย นับตั้งแต่ช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี (นนทบุรีก่อตั้งเป็นเมือง) ผ่านช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ (มีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง) จวบจนในปัจจุบัน (นนทบุรีมีความเจริญผสมผสานวัฒนธรรมเดิม)

ผลสรุปของวิทยานิพนธ์นี้เป็นการบ่งชี้ถึงความเป็นมาเป็นไปของเมืองนนบุรี ทั้งนี้เพื่อเป็นสื่อให้สาธารณชนได้รับรู้และเข้าใจถึงเนื้อหาได้ในระดับที่ดี โดยเฉพาะกลุ่มชาวจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้มีความเข้าใจและภาคภูมิใจในแผ่นดินถิ่นกำเนิดของตน ยังผลไปสู่การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นตน

ทั้งหมดทั้งหลายเหล่านี้ เป็นการทำงานที่ผ่านการคิดและกระบวนการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ทางการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน โดยผ่านขั้นตอนการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันยังผลให้มองเห็นรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรีเพื่อการจัดสร้างได้ต่อไปในอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	Proposal For The Interior Rehabilitation Of Nonthaburi City Hall As The Cultural Museum Of Nonthaburi Kindergarten Classroom Level 1-3 in Bangkapi District
Student	Miss.Rungnapa Na-ngam
Student ID	39063312
Degree	Master of Architecture
Programme	Interior Architecture
Year	2003
Thesis Advisor	Assistance Professor.Noppadol Suwatjananon

ABSTRACT

In term of local museum design, it is needed to express the genuine of one local history to the public. The interior architecture design should profoundly study in different aspects of it so as to transfer what they have learnt to the puplic impressinely.

The purpose of this thesis to convey the beauty of Nonthaburi interior architecture under the concept of Conservative building (the formes City tllal), which is based on the outstanding details of each era., Ayudhaya, Rattanakosin though nowadays.

In the conclusion, this thesis would make us know the development of Nonthaburi province, the provincial would be pround of their land and maintain a good culture. It would be useful for the guideline of new Nonthaburi museum style.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ภายในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

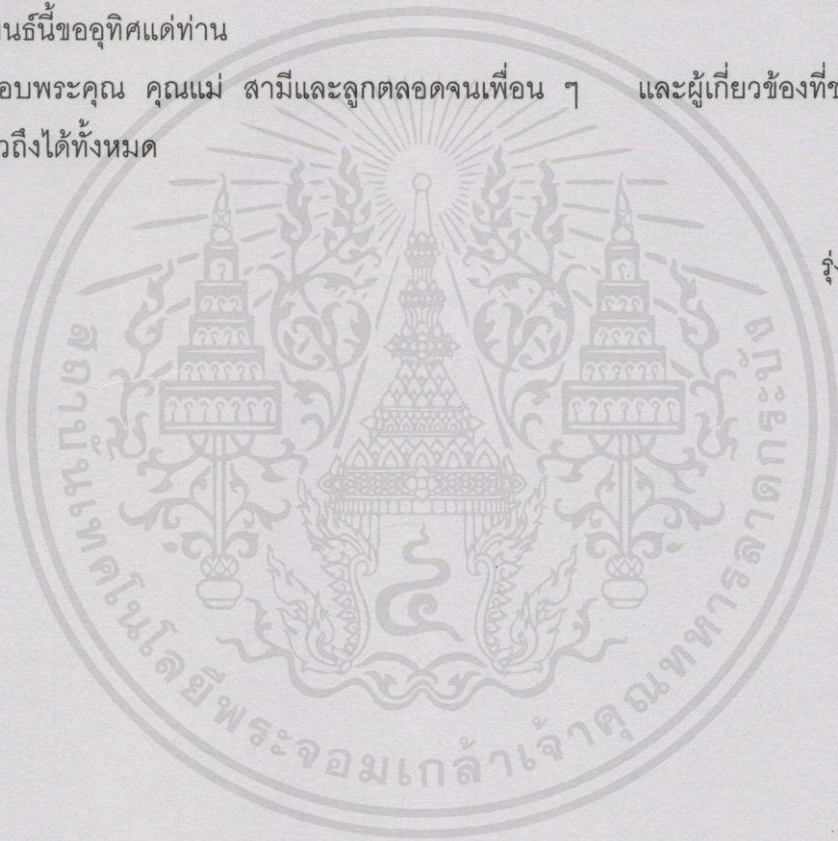
กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์นพปฎล สุวีจนานนท์ ขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่องค์กรต่าง ๆ ที่ได้อำนวยความสะดวกตลอดจนเจ้าหน้าที่ประจำสถาบันที่ได้ให้ความชัดเจนในการดำเนินการ

ขอเทิดทูนและซาบซึ้งคณาจารย์และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาและประสิทธิประสาทวิชาให้แก่ข้าพเจ้า

ขอระลึกถึงกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ผู้ล่วงลับไปแล้วคือคุณพ่อไพบุลย์ นางาม ประโยชน์อันก่อเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ขออุทิศแด่ท่าน

ขอขอบพระคุณ คุณแม่ สามีและลูกตลอดจนเพื่อน ๆ และผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยเหลืออันไม่สามารถกล่าวถึงได้ทั้งหมด

รุ่งนภา นางาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ภายในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VI
สารบัญภาพ.....	VII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	2
1.5 กรอบแนวคิดและทฤษฎี.....	2
1.6 สมมุติฐาน.....	3
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย.....	3
1.8 ข้อจำกัดของวิทยานิพนธ์.....	3
1.9 ระเบียบวิธีวิจัย.....	4
1.10 วิธีและรูปแบบที่นำเสนอ.....	4
1.11 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 การศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์.....	6
2.2 การศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์.....	35
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
บทที่ 3 กรณีศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ์.....	45
3.1 พิพิธภัณฑ์ จังหวัดลพบุรี.....	45
3.2 การจัดแสดง.....	45

สารบัญ

	หน้า
3.3 การบริการของพิพิธภัณฑ์.....	46
3.4 ประวัติพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ราชบุรี.....	64
3.5 การจัดแสดง.....	64
บทที่ 4 วิธีการวิจัยพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี.....	79
4.1 ศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ์นนทบุรี (หลังเดิม).....	80
4.2 ศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดนนทบุรี.....	94
4.3 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์.....	98
บทที่ 5 วิเคราะห์เพื่อออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี.....	105
5.1 วิเคราะห์แนวความคิดในการออกแบบพิพิธภัณฑ์.....	105
5.2 วิเคราะห์เนื้อเรื่องในการจัดแสดงงาน.....	105
5.3 สรุปแนวความคิดในการออกแบบ.....	106
5.4 แสดงการแบ่งหัวข้อจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี.....	120
บทที่ 6 การออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี.....	127
บรรณานุกรม.....	141
ประวัติผู้เขียน.....	142

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

2.1	แสดงข้อดีและข้อเสียของการใช้สื่อที่เป็นวัตถุ.....	22
2.2	แสดงประเภทของแผ่นข้อมูล.....	23
2.3	แสดงลักษณะของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์.....	24
2.4	แสดงรูปแบบและลักษณะของการจัดแสดงนิทรรศการ.....	32
2.5	แสดงขั้นตอนและข้อพิจารณาในการออกแบบนิทรรศการ.....	34
3.1	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี.....	47
3.2	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดราชบุรี.....	66
5.1	หัวข้อที่ 1 : ชื่อ เมืองนนทบุรีในช่วงอยุธยาตอนต้น.....	107
5.2	หัวข้อที่ 2 : ชื่อ เมืองนนทบุรีในช่วงอยุธยาตอนปลาย.....	108
5.3	หัวข้อที่ 3-4 : ชื่อ เมืองนนทบุรีในช่วงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-4) (รัชกาลที่ 5-7).....	109
5.4	หัวข้อที่ 5 : ชื่อ สภาพภูมิประเทศ.....	110
5.5	หัวข้อที่ 6 : ชื่อ สภาพภูมิประเทศ.....	111
5.6	หัวข้อที่ 7 , 8 : ชื่อ ชนชาติมอญ/ชนชาติอิสลาม.....	112
5.7	หัวข้อที่ 9 : ชื่อ วิถีชีวิต.....	113
5.8	หัวข้อที่ 10 : ชื่อ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี.....	114
5.9	หัวข้อที่ 11 : ชื่อ วัดสมัยอยุธยา.....	115
5.10	หัวข้อที่ 12 : ชื่อ วัดสมัยรัตนโกสินทร์.....	116
5.11	หัวข้อที่ 13 : ชื่อ วัดมอญและวัดบนเกาะเกร็ด.....	117
5.12	หัวข้อที่ 14 : ชื่อ วัดมอญและวัดบนเกาะเกร็ด.....	118
5.13	แสดงเนื้อหาและเทคนิคในการนำเสนอ.....	120
5.14	แสดง เนื้อหาและเทคนิคในการจัดแสดง.....	123
5.15	แสดง เนื้อหาและเทคนิคในการนำเสนอ.....	125

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Open Plan.....	25
2.2 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Core and Satellites/Enfilade.....	25
2.3 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Linear Procession.....	26
2.4 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Loop.....	26
2.5 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Complex.....	27
2.6 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Labyrinth.....	28
2.7 แสดงการเคลื่อนไหวของศรีษะ คอ ไหล่.....	28
2.8 แสดงการมองเห็นในแนวตั้ง.....	29
2.9 แสดงการมองเห็นในแนวนอน.....	29
2.10 แสดงระยะของการมองเห็นในพื้นที่การจัดแสดง.....	30
2.11 แสดงระยะในการสัญจรและการมองเห็น.....	31
3.1 แปลนชั้นบน.....	48
3.2 แปลนชั้นล่าง.....	49
3.3 แสดงทางเข้า-ออก โดยการสร้างแนวแกนและจุดนำสายตา.....	50
3.4 แสดงลักษณะอาคาร (ภายนอก).....	51
3.5 แสดงภายในห้องจัดแสดงที่ (1).....	53
3.6 แสดงภายในห้องจัดแสดงที่ (1) (2).....	54
3.7 แสดงส่วนจัดแสดงบริเวณโคงทางเดิน.....	55
3.8 แสดงส่วนจัดแสดงบริเวณห้องที่ (3)-(4).....	56
3.9 แสดงการจัดแสดงวัตถุ.....	57
3.10 การใช้แสงธรรมชาติมาช่วยในการจัดแสดง.....	57
3.11 แสดงการจัดแสดงบริเวณโคงทางเดิน โดยการจัดวางแบบนำสายตา.....	58
3.12 แสดงการจัดแสดงที่ใช้แสงธรรมชาติร่วมกับแสงประดิษฐ์.....	59
3.13 แสดงการใช้แสงเงาส่องวัตถุจัดแสดงสร้างความรู้สึกลึกลับ.....	59
3.14 การจัดวางแสดงที่ขาดการวางแผน (ไม่สะดวกต่อการสัญจร).....	60
3.15 การจัดแสดงวัตถุแบบไม่มีการสร้างบรรยากาศ.....	60

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3.16 การใช้แสงธรรมชาติและระบายนภาศแบบธรรมชาติ.....	61
3.17 ห้องจัดแสดงใช้แสงธรรมชาติ.....	61
3.18 ลักษณะการจัดวางวัตถุ.....	62
3.19 ส่วนจัดแสดงบริเวณชั้นลอย (ห้อง ร.4).....	63
3.20 ส่วนจัดแสดงบริเวณชั้นลอย (ห้องจัดแสดงที่ 11).....	63
3.21 ห้องจัดแสดงที่ (10) (13).....	63
3.22 แสดงบริเวณที่ตั้งอาคารพิพิธภัณฑ์ จังหวัดราชบุรี.....	67
3.23 แสดงแปลนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี.....	68
3.24 บริเวณด้านหน้าของตัวอาคาร.....	69
3.25 แสดงอาคาร (ภายนอก).....	70
3.26 แสดงการเปิดคอร์ท (COURT) ของอาคารเป็นส่วนพักผ่อน.....	71
3.27 บริเวณทางเดิน (ระเบียงรอบอาคาร).....	72
3.28 บริเวณทางเข้าสู่ตัวอาคาร.....	73
3.29 ห้องจัดแสดงที่ (1)-(2) (มีการนำเทคนิคการจัดแสดงสมัยใหม่มาใช้).....	74
3.30 การจัดแสดงวัตถุมีการจัดแสดงเพิ่มบรรยากาศ.....	75
3.31 การจัดแสดงแบบการตัดทอนและจำลองจากของจริง.....	75
3.32 การจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ (ไม่มีการสร้างเรื่องราว).....	76
3.33 การใช้แสงธรรมชาติเข้ามาช่วยในห้องจัดแสดง.....	77
3.34 การจัดแสดงแบบไม่มีการสร้างแนวคิด.....	77
3.35 การจัดแสดงวิถีชีวิต (การทำมาหากิน).....	78
4.1 แนวทางในการดำเนินงานวิจัย.....	79
4.2 บริเวณทางเข้าด้านหน้าพิพิธภัณฑ์เดิม.....	86
4.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์เดิม.....	86
4.4 สภาพแวดล้อมที่โดนบดบังและรบกวนจากอาคารพาณิชย์และการค้าขาย.....	87
4.5 บริเวณรอบอาคารพิพิธภัณฑ์หลังเดิม (ถนนคั่นกลางระหว่างตัวศาลากลาง).....	88
4.6 ลักษณะศิลปะของชนชาติมอญ.....	89
4.7 "หงส์" สัญลักษณ์ของชนชาติมอญ.....	89

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
4.8	สภาพแวดล้อมของศูนย์วัฒนธรรม (เกาะเกร็ด).....	90
4.9	สภาพแวดล้อมบริเวณอาคารส่วน ร.ร. อนุบาลนนทบุรี.....	91
4.10	สภาพแวดล้อมภายในบริเวณเขตอาคาร.....	92
4.11	ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคาร.....	92
4.12	สภาพแวดล้อมบริเวณตัวอาคาร (ฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้าย).....	93
4.13	สภาพแวดล้อมบริเวณตัวอาคาร (ฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งขวา).....	93
4.14	แผนภาพของการจัดนิทรรศการ.....	102
4.15	แสดงการจัดเนื้อที่ใช้สอยในส่วนแสดงนิทรรศการ.....	104
5.1	สรุปจุดประสงค์ของพิพิธภัณฑ์.....	105
5.2	สรุปแนวความคิดในการหาเอกลักษณ์.....	105
5.3	สรุปแนวความคิดในการออกแบบ.....	106
5.4	สรุปการออกแบบ.....	106
6.1	ชั้นบนส่วนจัดแสดง.....	127
6.2	ชั้นล่างส่วนเจ้าหน้าที่.....	128
6.3	แปลนส่วนจัดแสดงหัวข้อ (1) (2) (3) (4) (5).....	129
6.4	แปลนส่วนจัดแสดงที่ (6) (7) (8) (9).....	130
6.5	แปลนส่วนจัดแสดงที่ (10).....	131
6.6	แปลนส่วนจัดแสดงที่ (11) (12).....	132
6.7	แปลนส่วนจัดแสดงที่ (13) (14).....	133

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางสภาพเศรษฐกิจของบ้านเมืองที่กำลังตกอยู่ในสภาพวิกฤตเช่นนี้ ส่งผลทำให้เกิดนโยบายการประหยัดในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภาครัฐบาลลงมาถึงหน่วยย่อยของสังคม กล่าวคือรัฐบาลมีการจำกัดงบประมาณต่าง ๆ ที่เคยมีและตัดโครงการที่มีความจำเป็นน้อยกว่าออกไป ไม่ว่าจะเป็นการสร้างอาคารสถานที่ทำการต่าง ๆ เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในด้านที่ดินและค่าใช้จ่ายด้านการก่อสร้างใหม่อีกเป็นจำนวนมาก การปรับปรุงเพื่อการใช้งานใหม่จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถสนองนโยบายการประหยัดของภาครัฐบาลได้

กล่าวคือรัฐบาลสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อหรือเวรคินที่ดินในการปลูกสร้างอีกทั้งค่าใช้จ่ายในการปลูกสร้างอาคารใหม่ โดยที่รัฐบาลเสียค่าใช้จ่ายในส่วนที่ทำการปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้ถึงประมาณห้าสิบลเปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี

ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเป็นไปได้ของลักษณะตัวอาคารและสถานที่ตั้ง ว่ามีความสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยที่จะทำการปรับปรุงใหม่หรือไม่ ในปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากมายทำให้การขยายตัวทางด้านกรก่อสร้างอาคารต่าง ๆ มีมากขึ้น ส่งผลทำให้เกิดความแออัดของเมือง อันทำให้เกิดปัญหาตามมาในที่สุด ทำให้เกิดเป็นสังคมใหม่ ซึ่งมีความคับคั่งและหาเอกลักษณ์เฉพาะไม่ได้ และประชาชนก็หลง ลืมกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่เดิม ๆ ที่นับเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

องค์การยูเนสโก มีการประกาศให้โบราณสถานที่สำคัญหลายแหล่งเป็นมรดกโลก ไปจนถึงประเทศไทยเราเองก็เล็งเห็นความสำคัญในข้อนี้ มีการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร อนุรักษ์โบราณสถานและอาคารสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ในประเทศไว้จำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7

ส่งผลทำให้ปัจจุบันประชาชนเริ่มเห็นความสำคัญของเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีประจำพื้นถิ่นของคนไทยมากขึ้น การนำสถาปัตยกรรมอันถือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่าง ๆ มาปรับปรุงเพื่อการใช้งานรูปแบบใหม่ เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งทำให้ผู้พบเห็นสามารถเข้าใจถึงสภาพท้องถิ่นและรู้จักท้องถิ่นนั้นมากขึ้น และเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณของภาครัฐในการสร้างอาคารเป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับเอาไว้ใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญชาติที่นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่มีการคิดค่าที่ดิน อีกทั้งยังมีให้คิดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิพิธภัณฑ์และห้องสมุดประชาชน จังหวัดนนทบุรีเป็นหน่วยงานซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐบาล ซึ่งปัจจุบันมีสภาพที่แออัดและทรุดโทรมมากเนื่องจากจัดสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504

และไม่เคยมีการปรับปรุงและพัฒนาแม้แต่น้อย ประกอบกับสถานที่ตั้งถูกบดบังจากร้านค้าทำให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถพบเห็นและเข้าใช้บริการได้ในระดับที่ดี ประกอบกับอาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรีหลังเดิมซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดนนทบุรีได้ถูกขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรให้เป็นอาคารอนุรักษ์ ปัจจุบันได้มีหน่วยงานของราชการได้ทำการขอเช่าใช้พื้นที่เป็นจำนวนมากและตัวอาคารมีพื้นที่ตอบสนองการใช้งานเหลืออีกมากจึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงเพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบที่ว่างภายใน โดยการใช้อาคารอนุรักษ์ที่มีอยู่ให้เกิดสาธารณประโยชน์ โดยคำนึงถึงเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นที่สามารถรับรู้ได้จากบรรยากาศของพื้นที่ภายใน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการกำหนดแนวความคิดและกระบวนการในการออกแบบ

1.3.2 เพื่อนำเสนอแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรีโดยใช้อาคารอนุรักษ์

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 กำหนดแนวความคิดและกระบวนการในการออกแบบ การจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดนนทบุรี

1.4.2 การออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี ภายในอาคารอนุรักษ์ (เฉพาะส่วนจัดแสดง)

1.5 กรอบแนวคิดและทฤษฎี

แนวความคิดในการศึกษาเพื่อการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัด ได้

กำหนดการศึกษาและนำเสนอแนวความคิดตามขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- แนวคิดทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ของจังหวัดนนทบุรี
- แนวคิดในการจัดพิพิธภัณฑ์

- แนวคิดในการออกแบบที่ว่างภายใน

ในการศึกษาเพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรีมีหลักการที่ต้องคำนึงถึงในด้านต่าง ๆ เพื่อสามารถสื่อถึงเอกลักษณ์และบรรยากาศที่ว่างภายในให้ผู้ชมได้รับรู้ โดยมีหลักการที่นำมาใช้ดังนี้

- เอกลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี
- ความรู้สึกทางด้านอารมณ์ของมนุษย์ที่รับรู้ถึงบรรยากาศที่ว่างภายใน

1.6 สมมุติฐาน

ในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี สามารถถ่ายทอดเรื่องราวในแง่มุมต่าง ๆ ของจังหวัดนนทบุรีและสามารถสื่อได้ถึงความรู้สึกในเหตุการณ์แต่ละช่วงตามหัวข้อที่นำเสนอ

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.7.1 พิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี เป็นสถานที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับนนทบุรีตามหัวข้อที่กำหนด ดังนี้

- เรื่องราวของเมื่อ (การก่อตั้งวิวัฒนาการ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ)
- เรื่องราวของคน (การตั้งถิ่นฐาน ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม)
- เรื่องราวของสถานที่ (สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยว)

1.7.2 วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ศึกษาครอบคลุมถึงเรื่องราวเกี่ยวกับนนทบุรี:ตามหัวข้อที่นำเสนอตลอดจนความเป็นไปได้ในเชิงสถาปัตยกรรม

1.7.3 อาคารที่ใช้ในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรีเป็นสถานที่จริง (เดิมเป็นอาคารศาลากลาง ปัจจุบันเป็นอาคารอนุรักษ์)

1.8 ข้อจำกัดของวิทยานิพนธ์

การดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาข้อมูลตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมของจังหวัด โดยนำมาผ่านกระบวนการสังเคราะห์อันก่อให้เกิดเป็นผลงานใหม่ เพื่อมุ่งเน้นนำเสนอแนวความคิดในการจัดที่ว่างภายในพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.9 ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ต้องการเสนอโครงการปรับปรุงอาคารศาลากลาง จังหวัดนนทบุรี (หลังเดิม) เพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี มีความจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ทั้งในอดีตและสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลอันนำไปสู่การออกแบบที่สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ โดยมีวิธีและลำดับขั้นตอนการดำเนินโครงการ ดังนี้

1.9.1 การดำเนินงานวิจัย

- การศึกษาความเป็นไปได้ในโครงการพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี
- การศึกษาอาคารที่มีลักษณะเดียวกันกับโครงการเพื่อเป็นกรณีศึกษา (CASE STUDY)
- การศึกษาสาระสำคัญของทฤษฎีและแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบโดยศึกษาวิจัยจากเอกสารและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

1.9.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการประมวลผลและสรุปข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำการศึกษา วิเคราะห์และสรุปทางเลือกที่เหมาะสมทั้งในด้านเนื้อหา การจัดแสดง นำสู่รูปแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรีที่สมบูรณ์

1.10 วิธีและรูปแบบที่นำเสนอ

การนำเสนอได้แบ่งข้อมูลเป็น 2 ประเด็นหลัก

- ข้อมูลทางด้านเรื่องราวประจำจังหวัดนนทบุรี โดยนำเสนอลักษณะเด่นทางศิลปวัฒนธรรมตลอดจนสภาพแวดล้อม ความเป็นมา โดยมีความสัมพันธ์กับข้อมูลในการออกแบบ
- ข้อมูลทางการออกแบบสถาปัตยกรรม มีรายละเอียดดังนี้
 - กระบวนการหาแนวความคิดในการออกแบบ (Process Design)
 - แผนผังแสดงที่ตั้งอาคาร (Site Location)
 - แผนผังแสดงส่วนจัดแสดง (Plan)
 - ภาพทัศนียภาพส่วนจัดแสดง (Perspective)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานานาชาติ ไม่นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

1.11 ประโยชน์ที่พึงได้รับจากวิทยานิพนธ์

- 1.11.1 ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการเกี่ยวกับพิพธิภณท์
- 1.11.2 ได้รูปแบบพิพธิภณท์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอันเป็นสัญลักษณ์เพื่อจังหวัดนนทบุรี
- 1.11.3 เป็นแนวทางในการใช้อาคารอนุรักษ์ให้ก่อเกิดประโยชน์
- 1.11.4 เป็นแนวทางแก่ผู้ศึกษาการออกแบบพิพธิภณท์ เพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑเป็นสถาบันที่เก่าแก่เป็นที่รู้จักกันมานาน แต่ในความรู้ความเข้าใจความหมายของพิพิธภัณฑสถานอาจกล่าวได้เป็น 2 ลักษณะคือ ในลักษณะของบุคคลทั่วไปกับในลักษณะของวิชาการ

ชาวบ้านคนทั่วไปเข้าใจว่า พิพิธภัณฑคือ สถานที่เก็บรวบรวมของโบราณหรือของเก่า คำว่าคร่ำ ไม่มีใครเขาสนใจใช้แล้ว เป็นโกดังเก็บของที่ขึ้นสนิมล้าสมัยวางกองสุ่มกันอยู่ เป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศเงียบวังเวงอย่างบ้านร้าง เป็นคลังสมัยโบราณ น่ากลัวมีหลอก มีลักษณะคล้ายกับวัด อาคารสถานที่เก่ามาก เจ้าหน้าที่คนเฝ้าพิพิธภัณฑก็ดูทึนทึกหน้าบอบุญไม่รับ ก้มหน้าไม่พูดจา กับใคร คนเก่าท่าทางน่ากลัวคล้ายกับปู่โสมเฝ้าทรัพย์

ในความรู้สึกความเข้าใจของคนธรรมดาสามัญจึงเห็นว่า ชั้นชื่อพิพิธภัณฑแล้วจะต้องโบราณคำคร่ำไปหมดทั้งสิ่งของและคนเฝ้า หาของสิ่งไหนดูไม่ได้ก็ต้องไปดูพิพิธภัณฑเพราะเป็นที่เก็บของเก่าอาคารสถานที่ก็เก่า จึงไม่ใช่สถานที่เจริญหูเจริญตา

สำหรับคำว่า พิพิธภัณฑในความรับรู้ทางวิชาการสากล มีความเห็นกว้าง ๆ ว่า พิพิธภัณฑสถานคือ สถานที่เก็บรวบรวมของเก่า ของแปลกประหลาด ของมีค่า ศิลปวัตถุ วัตถุสิ่งของทางธรรมชาติและทางวิทยาศาสตร์

ตามความรู้และตามความเห็นที่คนคิดตั้งกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ามีส่วนถูกบ้างผิดบ้าง กล่าวคือ สภาพเดิมเริ่มแรกของการกำเนิดพิพิธภัณฑก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ เพราะพิพิธภัณฑมีพัฒนาการมาจากวัดและจากวัง นับตั้งแต่สมัยกรีกมาแล้ว และการสะสมเก็บรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ ก็เก็บทุกชนิด โดยเฉพาะของแปลก ของหายาก ของมีค่า รวมทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ สมัยก่อนคนยังน้อย การศึกษายังไม่เจริญ คนสนใจมีน้อย การเก็บสิ่งของต่าง ๆ จึงใช้วิธีกองตั้งเรียงหรือสุ่มรวมกันไว้อย่างปนเปไม่ได้ทำเป็นระบบวางเป็นระเบียบ และทำทะเบียนบัญชีแยกประเภทอะไรไว้ ซึ่งต่างกับปัจจุบันซึ่งวิทยาการได้เจริญก้าวหน้า สภาพการณ์แบบเดิมจึงไม่มี แต่ความรู้และความเชื่อเดิมที่ถ่ายทอดกันมายังหลงเหลืออยู่บ้าง

2.1.1 ความหมายและคำจำกัดความ
เอกสารนี้คือ... คำว่า "พิพิธภัณฑ" พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ซึ่งทรงเชี่ยวชาญทางภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นผู้บัญญัติศัพท์คำนี้ขึ้นใช้ เนื่องจากพระองค์ได้ติดต่อสมาคมและ

ศึกษาวิชาการต่าง ๆ กับชาวยุโรป จึงได้นำความรู้ใหม่มาพัฒนาบ้านเมือง ตลอดจนเป็นเหตุให้พระองค์คิดตั้งพิพิธภัณฑ์ส่วนพระองค์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย พระองค์ทรงสร้างพระที่นั่งขึ้นองค์หนึ่งในพระบรมมหาราชวังเรียกว่า “พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์” ทรงบริวณพระที่นั่งศิลาแลงมหาปราสาทในปัจจุบัน ใช้เป็นที่เก็บรวบรวมโบราณศิลปวัตถุ และเปิดให้แขกบ้านแขกเมืองได้ชมเป็นครั้งคราว เซอร์จอห์น บราวริง เมื่อครั้งเป็นทูตเข้ามาติดต่อทำสัญญาการค้ากับไทย ก็ได้มีโอกาสชมพิพิธภัณฑ์ส่วนพระองค์แห่งนี้ด้วย

คำว่า “พิพิธภัณฑ์”	อาจแยกตามรูปคำและความหมายได้ดังนี้
“พิพิธ”	เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า “ต่าง ๆ กัน”
“ภัณฑ”	แปลได้ว่า “สิ่งของ เครื่องใช้”
“พิพิธภัณฑ์”	แปลรวมความได้ว่า “สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ นานาที่เก็บรวบรวมไว้เพื่อการชื่นชมและศึกษาหาความรู้ เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เป็นต้น”
“สถาน”	หมายถึง สถานที่ แหล่ง ที่ตั้ง ปรางค์ เป็นคำเติมท้ายสถานที่สำคัญ เช่น พระที่นั่งอัมพรสถาน ราชบัณฑิตยสถาน ทัศนสถาน รวมทั้งพิพิธภัณฑ์สถานเป็นการเฉพาะแห่ง

ในภาษาอังกฤษคำ Museum เราถ่ายทอดมาเป็น “พิพิธภัณฑ์” แต่คำในภาษาอังกฤษที่นิยมใช้เรียกวิชาพิพิธภัณฑ์วิทยามีอยู่ 2 คำ คือ

Museography นิยมใช้กันมากทางยุโรป มีความหมายว่า “Museography is the body of techniques related to Museology”

Museology นิยมใช้กันมากทางอเมริกา มีความหมายว่า “Museology is the branch of knowledge concerned with the study of the purposes and organization of Museum”

สรุปได้ว่าทางยุโรปมุ่งเน้น ทางเทคนิคโครงสร้าง แต่ทางอเมริกาเปิดกว้างกว่า มุ่งที่จะให้เป็นวิชาส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ทั้งในรูปองค์กรและความมุ่งหมาย

นอกจากนี้ยังมีคำในภาษาอังกฤษ ซึ่งปรากฏใช้บ่อยในวิชาพิพิธภัณฑ์วิทยา อันหมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมโบราณศิลปวัตถุ และเป็นคำที่มีความหมายและประวัติความเป็นมายาวนาน และบางคำก็จะได้ยินบ่อยจนเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน สมควรนำมากล่าวไว้ดังนี้

Cabinet คือ ห้องน้อย ห้องขนาดเล็ก ชั้นหรือหิ้งสมัยโบราณนิยมใช้เรียกเป็นสถานที่เก็บสะสมโบราณวัตถุสิ่งของของชาวยุโรป

Closet คือ ห้องน้อย ห้องขนาดเล็ก นิยมใช้เก็บสะสมโบราณวัตถุสิ่งของในสมัยโบราณ เป็นห้องเก็บศิลปวัตถุส่วนบุคคล ในยุคก่อนที่จะเกิดพิพิธภัณฑ์

Chambre คือ ห้องหรือหอหรือห้องโถง สมัยโบราณนิยมเรียกสถานที่เก็บโบราณศิลปวัตถุ ว่า chambre อีกชื่อหนึ่ง

Villa คือ คฤหาสน์ ตำนาน ในสมัยโรมัน สถานที่เก็บรวบรวมงานศิลปะไม่เหมือนกับสมัยกรีก คือนอกจากตามปราสาทราชวังแล้ว Villa จะเป็นสถานที่ที่สำคัญ ในการตั้งแสดงและเก็บรักษา งานศิลปะ

Gallery คือ เฉลียง หรือห้องหรือสถานที่เก็บรวบรวมโบราณศิลปวัตถุในสมัยโบราณของยุโรป ต่อมาผู้นิยมใช้พูดใช้เรียกกันมากและบทบาทหน้าที่ก็เปลี่ยนไปตามกาลสมัยบางครั้งก็หมายถึงหอประกวดภาพ บางครั้งก็หมายถึงพิพิธภัณฑ์หรือห้องจัดแสดงหรืออาคารจัดแสดงส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ ในปัจจุบันนิยมใช้ในความหมายพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ และเน้นทางด้านจิตรกรรม (ภาพเขียน) แต่ก็มีงานประติมากรรมด้วย อาทิ Art Gallery (หอศิลป์) National Gallery (หอศิลปะแห่งชาติ) บางท่านก็ให้คำจำกัดความไว้สั้น ๆ ว่า The very word "gallery" means that part of a house which one walks through, but does not live in.

Collection ใช้กันมาแต่โบราณเป็นสถานที่เก็บรวบรวมจัดแสดงโบราณศิลปวัตถุ สิ่งของต่าง ๆ มีความหมายกว้างขวางมาก บางครั้งก็หมายถึงคลังคือคลังใหญ่ (Collection Storage) บางครั้งก็อาจหมายถึงโบราณศิลปวัตถุสิ่งของต่าง ๆ อันเป็นหัวใจของพิพิธภัณฑ์ (The heart of the museum is its collections) แต่โดยทั่วไปคำว่า Collection หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของต่าง ๆ บรรดา มี ซึ่งเก็บรักษาไว้ เพื่อการสงวนรักษาเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เพื่อการศึกษาเล่าเรียน เพื่อเป็นอุปกรณ์ตัวอย่าง เพื่อการวิจัย เพื่อความนิยมชมชอบตามรสนิยม เพื่อความสวยงาม เพื่อเป็นมรดกตกทอด เพื่อคุณประโยชน์ในกิจการใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ และอื่น ๆ ตามแหล่งกำเนิด โดยอาจจะเปิดให้คนทั่วไปเข้าชมก็ได้ ไม่ให้เข้าชมก็ได้

ข้อควรเข้าใจอย่างหนึ่งสำหรับ Collection คืออาจจะจะมีขนาดเล็กก็ได้ใหญ่ก็ได้ และยังไม่ได้จัดรูปแบบองค์กรและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมากนัก มักมีขนาดเล็กกว่า Museum คอลเลกชันโดยมากเกิดจากงานสมัครเล่นก่อน จึงมักเป็นของเอกชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะวิธีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีคนนำไปใช้

Museum
(Structure)

(Structure)
Museum

Private Collections หมายถึงสถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่าง ๆ อันเป็นสมบัติของเอกชน ตลอดจนของวัดของวัง สถาบันการศึกษาและอื่น ๆ ปัจจุบันมี Private Collection มากและมีวัตถุสิ่งของนานาชนิด อันเป็นผลมาจากความเจริญทางคมนาคม การศึกษา การท่องเที่ยวและแสดงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

Public ที่พบบ่อยคือ Public Museum หรือ Public Art Gallery หรือ Public Library เป็นคำที่แสดงความหมายให้รู้ว่าสถานที่แห่งนั้น ๆ ได้เปิดบริการให้สาธารณชนสามารถเข้าไปชมหรือใช้ประโยชน์ได้ มิใช่เป็นของเอกชนหรือของส่วนบุคคล หรือจำกัดการบริการ ผู้สนใจสามารถจะเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้อย่างเต็มที่เท่าที่ฝ่ายสถาบันนั้น ๆ จะสามารถอำนวยความสะดวกให้ได้

คำจำกัดความของคำว่า "Museum" มีผู้กล่าวถึงไว้มาก แต่ก็มิใช่ข้อไขความคล้ายกัน เพียงแต่จะกำหนดขอบเขตความมุ่งหมายกว้างแคบอย่างไรเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. พิพิธภัณฑ์ หมายถึง "สถาบันที่ตั้งขึ้นอย่างถาวร มิได้มุ่งหวังการค้าหากำไร มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเล่าเรียน และสุนทรียภาพของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เป็นสถาบันที่ดำเนินงานโดยคณะบุคคลมีอาชีพ ซึ่งทำหน้าที่แสวงหาวัตถุสิ่งของเข้ามาเป็นสมบัติของพิพิธภัณฑ์ ทำหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาอนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัยหารายละเอียดวัตถุสิ่งของเหล่านั้น และจัดแสดงเผยแพร่แก่สาธารณชนเป็นปกติวิสัย"

2. คำว่า พิพิธภัณฑ์ในความหมายและตามความเข้าใจที่ง่ายที่สุดคือ "สถาบันที่ซึ่งเป็นอาคารอันเป็นที่เก็บรวบรวมจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เพื่อการตรวจพินิจ (Inspection) เพื่อการศึกษาหาความรู้ (Study) และเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน (Enjoyment)"

ยังมีคำจำกัดความที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง แต่ที่น่าสนใจและนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานในวิชาพิพิธภัณฑวิทยาคือ คำจำกัดความของสภาการพิพิธภัณฑระหว่างชาติ (Icom) ซึ่งกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 3 และ 4 ดังนี้

3. (มาตรา 3) “สถาบันถาวรใดก็ตาม ที่ตั้งขึ้นโดยไม่หวังผลประโยชน์หากำไร จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการรับใช้สังคมและเพื่อการพัฒนาสังคม และเปิดให้สาธารณชนทั่วไปเข้าชม เพื่อประโยชน์ในทางส่งเสริมต่อการอนุรักษ์ การค้นคว้าวิจัย การสื่อสารความรู้ความเข้าใจ และจัดแสดงเผยแพร่ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการเล่าเรียน และเพื่อความบันเทิงใจต่อหลักฐานทางวัตถุอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์เรา ถ้าสถาบันใดอยู่ในขอบข่ายนี้ สถาบันนั้นถือว่าเป็นพิพิธภัณฑสถาน”

มาตรา 4 ยังได้กล่าวคำจำกัดความว่า พิพิธภัณฑสถาน ยังรวมถึง

ก. สถาบันเพื่อการอนุรักษ์หรือสงวนรักษา และแกลเลอรีที่จัดแสดงและเปิดบริการอย่างถาวร เช่น หอสมุด หอจดหมายเหตุ

ข. โบราณสถานทางธรรมชาติวิทยา แหล่งทางโบราณคดี และแหล่งทางชาติพันธุ์วิทยา ตลอดจนโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ และแหล่งหรือสถานที่ที่มีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑในตัวเองโดยธรรมชาติ ซึ่งควรแก่การอนุรักษ์และปลูกฝังความรู้ความเข้าใจ

ค. สถาบันที่จัดแสดงเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เช่น สวนพฤกษชาติ สวนสัตว์ สถานเลี้ยงสัตว์ บริเวณสงวนสิ่งมีชีวิต (Vivaria) วนอุทยาน ฯลฯ

ง. สถานที่ธรรมชาติ ที่จัดไว้เป็นเขตสงวน

จ. ศูนย์วิทยาศาสตร์และหอดาราศาสตร์

จะเห็นได้ว่า คำจำกัดความของสภาการพิพิธภัณฑระหว่างชาติกำหนดไว้อย่างกว้างขวางมากทำให้มองเห็นได้ว่า ความมุ่งหมายของวิชาพิพิธภัณฑวิทยาขยายกว้างออกไปจากเดิม

4. คุณธนิศ อยู่โพธิ์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ผู้บุกเบิกพัฒนากิจการพิพิธภัณฑสถานของไทยได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

“พิพิธภัณฑสถานโดยทั่วไป ถือกันว่าเป็นสถานที่ตั้งแสดงศิลปวัตถุและโบราณวัตถุ และเป็นที่เกิดรวบรวมสมบัติทางสติปัญญา (Intellectual Property) ทั้งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อเป็นหลักฐานที่บรรดาผู้มีสติปัญญาจะใช้เป็นสถานค้นคว้า และเป็นพยานอ้างอิงความรู้ตามศิลปวิทยาการในแขนงต่าง ๆ ตั้งแต่ความรู้ขั้นต่ำจนถึงขั้นสูงสุด พิพิธภัณฑสถานจึงมิใช่สมบัติเฉพาะของประชาชนและประเทศชาติ แต่ประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่เป็นสมบัติส่วนรวมของมวลมนุษยชาติทั้งมวล”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

2.1.2 กำเนิดพิพิธภัณฑสถาน

ประเทศกรีกโบราณเป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรืองทางศิลปวิทยาการมาก เพราะมีนักคิด นักค้นคว้าและมีนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงของโลกหลายคน ประเทศกรีกจึงเป็นสำนักตักศิลาของประเทศทางยุโรปตะวันตก เพราะเมื่อกกรีกเสื่อมลง พวกโรมันก็รับอารยธรรมสืบทอดแพร่หลายต่อไป

พวกชาวกรีกก็คล้ายชาวอินเดีย นิยมนับถือเทพเจ้าหลายองค์ มีภูเขาโอลิมปัส (Olympus) เป็นศูนย์กลางสำคัญคล้ายกับเขาไกรลาสหรือเขาพระสุเมรุ อันเป็นสิ่งสถิตย์ของเทพเทวดาต่าง ๆ การกำเนิดพิพิธภัณฑสถานขึ้นก็สืบเนื่องมาจาก เทพเจ้าซีอุส (Zeus) กับเทพีมีโมซีน (Mnemosyne) ซึ่งเป็นเทพีแห่งความทรงจำ (Goddess of Memory) มีเทพธิดาด้วยกันรวม 9 องค์ เทพธิดาทั้ง 9 องค์นี้เกิดที่ปีเรีย (Pieria) เขิงเขาโอลิมปัส เทพธิดาเหล่านี้มีชื่อเรียกรวมกันว่า มูเซ (Muses) และเรียกเทวาลัยที่ประทับหรือประดิษฐานของเหล่าเทพธิดา มูเซออน (Mouseion) เทพธิดาทั้ง 9 องค์เป็นผู้ทรงสรรพยาคุณต่าง ๆ กัน คือเป็นวิชาอันเป็นที่นิยมศึกษาเล่าเรียนกันในยุคนั้นนั่นเอง โดยเฉพาะทางวิชากวีนิพนธ์ ศิลปะ และวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาพื้นฐานสำคัญทางพัฒนาการอารยธรรมของมนุษย์ เทพธิดามูเซ (Muses) มีดังนี้

1. Clio เป็นเทพธิดาแห่งประวัติศาสตร์ (Muse of History)
2. Euterpe เป็นเทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์และทำนองเสนาะ (Muse of Lyric poetry)
3. Thalia เป็นเทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์ร้อยกรองและสุขนาฏกรรม (Muse of Comedy and merry or Idyllic poetry)
4. Melpomene เป็นเทพธิดาแห่งโศกนาฏกรรม (Muse of tragedy)
5. Terpsichore เป็นเทพธิดาแห่งการเต้นรำขับร้อง (Muse of Choral dance and song)
6. Erato เป็นเทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์เรื่องรักใคร่และการล้อเลียนท่าทาง (Muse of Erotic poetry and mimicry)
7. Polymnia เป็นเทพธิดาแห่งเพลงสรรเสริญศักดิ์สิทธิ์ (Muse of sublime hymns)
8. Urania เป็นเทพธิดาแห่งดาราศาสตร์ (Muse of astronomy)
9. Calliope เป็นเทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์กาพย์ (Muse of epic poetry)

ตามความมุ่งหมายและวิทยาการที่ปรากฏจากเทพธิดาทั้ง 9 องค์นี้ ถ้าพิจารณาตามหลักการของวิชาพิพิธภัณฑวิทยา ก็จะมีจุดสำคัญ 2 ประการ อันเป็นต้นกำเนิดแนวความคิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นในกาลต่อมาก็คือ

1. เทวาลัยของเทพธิดาเป็นสถานที่เก็บรวบรวมสิ่งของ และรวบรวมศิลปวิทยาการสาขาไปว่าทรงมีค่าทั้งดิน อื่นๆ ถ้ามีให้คัดแปลงเพื่อหา และต้องอันอิงถึงเจ้าของอตุลารทุกครั้งที่มีกรนำ ไปใช้ต่าง ๆ อันเป็นสถานที่ซึ่งผู้สนใจใฝ่รู้วิชาได้มาเล่าเรียนศึกษาหาความรู้กัน

2. การที่ผู้สนใจศึกษาเล่าเรียนมาสู่เทวาลัยนั้น ย่อมจะได้รับแรงบันดาลใจจากวิชาความรู้ใหม่ ได้รับสัมผัสกับความบันเทิงใจจากกิจกรรมทั้งทางศิลปะ (Art) กวีนิพนธ์ (Poetry) และวิทยาศาสตร์ (Science) ที่มีสอนกันอยู่ในสถานที่นั้น

ประมาณศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล คอลเลกชันทางวิชาพิพิธภัณฑ์วิทยา (Museology) ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศกรีกนั้น เป็นสมบัติของวิหารหรือวัด โดยเริ่มเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ จากประชาชนผู้เคารพเลื่อมใสในเทพเจ้าต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นผู้นำวัตถุสิ่งของมีค่าต่าง ๆ มาอุทิศถวายมาแก่นบหรือนำมาถวายบูชาแก่เทพเจ้าประจำท้องถิ่น ใกล้กับเทวสถาน Panhellenic ที่ภูเขาโอลิมปัสและวิหาร Delphi นั้นเอง โบราณสถานขนาดเล็กถูกสร้างขึ้นเพื่อป้องกันเก็บรักษาทรัพย์สินสมบัติเหล่านี้ ทรัพย์สินสมบัติของชาวเอเธนส์คือ ที่วิหาร Delphi ซึ่งต่อมาได้ถูกบูรณะขึ้นใหม่ เป็นต้นกำเนิดของวิชาพิพิธภัณฑ์วิทยา แต่ในครั้งนั้นยังไม่ได้เรียกว่า พิพิธภัณฑ์

สถานที่ที่พอจะอนุโลมเรียกว่าเป็น Museum (พิพิธภัณฑ์สถาน) ได้คือ ที่เมืองอเล็กซานเดรียในประเทศอียิปต์ประมาณ 300 ปีก่อน ค.ศ. มีสถานที่แห่งหนึ่งเรียกกันในเวลาต่อมาว่า The Museum of Alexandria ซึ่งตั้งขึ้นโดย Ptolemy Philadelphus (Ptolemy Soter) ซึ่งเป็นศูนย์กลางของห้องสมุด และศูนย์กลางการศึกษาวิจัยค้นคว้าของนักปราชญ์ ซึ่งมีสภาพโดยทั่วไปคล้ายกับเทวสถานของเทพธิดากรีก แต่ทว่ามีอยู่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น จึงมีผู้ค้านว่า The Museum of Alexandria เป็นสถานศึกษาไม่ใช่เป็นพิพิธภัณฑ์สถาน เพราะไม่มีคอลเลกชันงานศิลปะ แต่มีพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เปรียบเทียบแทนได้ เพราะมีสวนพฤกษชาติ สวนสัตว์ มีห้องใช้สำหรับศึกษาวิชากายวิภาคศาสตร์และติดตามสังเกตทางดาราศาสตร์ มีห้องบรรยาย อย่างไรก็ตามก็มีคอลเลกชันงานทางศิลปกรรมของปโตเลมีอยู่ในพระราชวังด้วย ตลอดจนวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า The Museum of Alexandria มีลักษณะสภาพเป็นทั้ง "มหาวิทยาลัย" และเป็น "พิพิธภัณฑ์" จึงพอจะถือได้ว่าพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัย (University Museum) ได้เกิดขึ้นแล้วแต่ครั้งนั้นก็ได้อีก

มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งในสมัย Hellenic นิยมนำชิ้นส่วนที่สำคัญทางสถาปัตยกรรมมาประดับตกแต่งไว้ข้าง ๆ หอสมุด เพราะมีความเชื่อกันว่าการเดินดูอะไรต่าง ๆ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิด ซึ่งต่อมาในสมัยหลังก็มีผู้นำธรรมเนียมประเพณีนี้มาใช้ในยุโรป

2.1.3 สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ

พิพิธภัณฑ์สถานเจริญแพร่หลายและเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปลายพุทธศตวรรษที่ 24 และต้นพุทธศตวรรษที่ 25 โดยเฉพาะในยุโรปและอเมริกา ในแต่ละประเทศจึงรวมตัวกันขึ้นในรูปแบบสมาคม เพื่อรวบรวมสมาชิกผู้ที่มีหน้าที่และอาชีพอย่างเดียวกัน และแลกเปลี่ยนความรู้และสนับสนุนส่งเสริมงานซึ่งกันและกัน เพื่อให้กิจการพิพิธภัณฑ์สถานเจริญก้าวหน้าต่อไป ในประเทศ

สหรัฐอเมริกา มี American Association of Museum ในอังกฤษ มี British Association of Museum เป็นต้น ดำเนินกิจการอย่างอิสระ

ความจริงองค์การสันนิบาตโลก ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งแรกก็เป็นสถาบันที่เห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์สถานเช่นกัน จึงได้มีหน่วยงาน International Institute of Intellectual Cooperation แต่ก็ไม่มีบทบาทอะไรมาก ในที่สุดเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ยุบเลิกไป แต่ก็เป็นตัวความคิดให้เกิดองค์การ Unesco ขึ้นมาแทน ซึ่งมีบทบาทอยู่ในปัจจุบัน

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (The International Council of Museum) หรือที่นิยมเรียกกันย่อ ๆ ว่า ไอคอม (Icom) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2489 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยนาย ชอนซีย์ เจ.แฮมลิน (Mr.Chauncey J.Hamlin) ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์บัฟฟาโล (The Buffalo Museum of Science N.Y.) รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาและนายเดวิด อี.ฟินเลย์ (Mr.David E. Finley) นายกสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานอเมริกันและนักบริหารพิพิธภัณฑ์ที่สำคัญอีกหลายคน ได้เป็นผู้ริเริ่มเสนอโครงการให้จัดตั้งสภาการพิพิธภัณฑ์ขึ้น เพื่อจะได้เป็นการส่งเสริมแลกเปลี่ยนความรู้และความร่วมมือช่วยเหลือกันในการกิจการด้านต่าง ๆ ในหมู่ผู้ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์สถานทั่วโลก โดยความร่วมมือสนับสนุนของยูเนสโก สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (Icom) มีการประชุมครั้งแรกที่ Mexico City เมื่อ พ.ศ.2490 ได้ร่างธรรมนูญออกมาและจัดให้มีการประชุมประชุมสามัญ (General Conference) ครั้งแรกขึ้นที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ.2491 เดิมกำหนดให้มีการประชุมสามัญทั่วไป 2 ปีต่อครั้ง ต่อมาเปลี่ยนเป็น 3 ปีต่อครั้ง

ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ มาตั้งแต่ พ.ศ.2490 แล้วและรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการสภาการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ของประเทศไทยตามบทบัญญัติของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติขึ้นเป็นคณะแรก เมื่อ พ.ศ.2490 มีคณะบุคคล ดังนี้

1. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัติ	ประธานกรรมการ
2. หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล	กรรมการ
3. ม.ร.ว.เทวาริราช ป.มาลากุล	กรรมการ
4. พระยาอนุমানราชธนะ	กรรมการ
5. พระยาวิจิตรนันท	กรรมการ
6. หลวงบริหารบุรุษภัณฑ์	กรรมการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

องค์ประกอบของ Icom มีจำนวนมาก ที่นับว่าสำคัญคือ มีสำนักงาน Icom ส่วนภูมิภาค (Icom Regional Agencies) เช่น Icom Regional Agencies for Asia ตั้งอยู่ที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย ทำหน้าที่ประสานงานและให้ความช่วยเหลือคำแนะนำต่าง ๆ ทางวิชาการแก่ประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชีย

สำหรับสมาชิกของ Icom มี 4 ประเภท

1. สมาชิกบุคคล (Individual Members)
2. สมาชิกสถาบัน (Institutional Members)
3. สมาชิกสนับสนุน (Supporting Members)
4. สมาชิกกิตติมศักดิ์ (Honorary Members)

2.1.4 การจัดแบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์

ปัจจุบันเกิดพิพิธภัณฑ์ขึ้นมากมายและมีเกือบทุกประเภท จึงเป็นการยากที่จะกำหนดรูปแบบและแยกประเภทออกให้ชัดเจนได้ ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในหมู่นักพิพิธภัณฑ์วิทยา (Museologist) ซึ่งยังไม่เป็นที่แน่นอนและถูกต้องนัก

มีข้อนำสังเกตนักวิชาการต่างกำหนดประเภทของพิพิธภัณฑ์สถานไม่เหมือนกัน บางท่านแบ่งไว้กว้าง ๆ เพียง 2 ประเภทคือ

1. พิพิธภัณฑ์ประเภทวัฒนธรรม (Cultural Museum) คือพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราววัฒนธรรมของมนุษย์ทั้งหมด จะเป็นเรื่องอะไรก็ตาม
 2. พิพิธภัณฑ์ประเภทวิทยาศาสตร์ (Science Museum) คือพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวข้องกับทางด้านวิทยาศาสตร์ทั้งหมด หรือเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทุกชนิด
- นักวิชาการบางท่านกำหนดว่า พิพิธภัณฑ์ทั่วโลกก็มีเพียง 3 ประเภทคือ

1. พิพิธภัณฑ์ทางด้านศิลปะ
2. พิพิธภัณฑ์ทางด้านวิทยาศาสตร์
3. พิพิธภัณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์

นักวิชาการบางท่านขยายความออกไปอีกว่ามี 4 ประเภทคือ

1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ
2. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
3. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา

4. พิพิธภัณฑ์มานุษยวิทยา งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์การค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นักวิชาการบางท่านว่าโดยทั่วไปพิพิธภัณฑ์มีเพียง 6 ประเภทคือ

1. พิพิธภัณฑ์ประเภททั่วไป (General Museum)
2. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ (Museum of Art)
3. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology Museum)
4. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา (Natural Science or Natural History Museum)
5. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ (Museum of History)
6. พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน (Ethnology and Folk Museum)

แรกเริ่มทีเดียวเรายังไม่มีการแบ่งแยกเป็นประเภทหรือชนิดของพิพิธภัณฑ์ ต่างคนต่างก็ตั้งขึ้นมาตามสภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ และตามวัตถุประสงค์ของผู้ก่อตั้งเป็นหลัก เดิมทีเดียวจึงพบมากกว่าก่อตั้งขึ้นในรูปพิพิธภัณฑ์ประเภททั่วไป (General Museum) นับแต่ครั้งโบราณมา คือเก็บวัตถุสิ่งของทุกชนิดทุกประเภทไม่เลือก ขอให้เป็นอย่างเก่า ของแปลกประหลาด ของหายาก ของมีค่ามีราคาของสวยของงาม ของสำคัญ ฯลฯ เป็นแล้วกัน ต่อมาภายหลังเมื่อพิพิธภัณฑ์มีมากเข้า การศึกษาการพัฒนากิจการพิพิธภัณฑ์มากขึ้น จึงคิดตั้งพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องเฉพาะทางขึ้น ทำให้ต้องมีการจัดแบ่งแยกประเภทกันและโดยทั่วไปการแบ่งแยกประเภทของพิพิธภัณฑ์ เราก็อาศัยแบ่งแยกเอาตามที่ปรากฏลักษณะเด่น 2 ทาง คือ

1. แบ่งตามลักษณะของวัตถุสิ่งของที่เก็บรวบรวมแล้วจัดแสดงไว้เป็นสำคัญ
 2. แบ่งตามลักษณะการบริหารหรือฐานะสภาพผู้เป็นเจ้าของ
- ดังนั้น ถ้าถือตามหลักการดังกล่าว ก็ยังเห็นความแตกต่างระหว่างสถาบันหลัก 2 แห่ง

คือ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (Icom) แบ่งออกได้ไม่น้อยกว่า 12 ประเภท

1. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Museum of Science and Technology)
2. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา (Museum of Natural History)
3. พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Ethnology)
4. พิพิธภัณฑ์โบราณคดีและประวัติศาสตร์ (Museum of Archaeology and History)
5. พิพิธภัณฑ์ศิลปะประยุกต์ (Museum of Applied Art)
6. พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (Museum of Modern Art)
7. พิพิธภัณฑ์ส่วนภูมิภาค (Regional Museum)
8. พิพิธภัณฑ์วรรณคดี (Literature Museum)
9. พิพิธภัณฑ์เครื่องแก้ว (Museum and Collections of Glass)
10. พิพิธภัณฑ์เครื่องแต่งกาย (Museum of Costumes)
11. พิพิธภัณฑ์เครื่องดนตรี (Museum of Musical Instruments)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามนำหรือดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีอัตรานำไปใช้

12. พิพิธภัณฑ์อื่น ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ยานพาหนะ (Transport, Museum)
พิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์ (Cinema Museum)

ในขณะนี้ Unesco แบ่งพิพิธภัณฑ์ออกได้ 9 ประเภทดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ (Art Museum)
2. พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art Museum)
3. พิพิธภัณฑ์โบราณคดีและประวัติศาสตร์ (Archaeology and History Museum)
4. พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยาและพื้นบ้าน (Ethnology and Folklore Museum)
5. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา (Natural Science Museum)
6. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Museum of Science and Technology)
7. พิพิธภัณฑ์ส่วนภูมิภาคหรือประจำท้องถิ่น (Regional Museum)
8. พิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องหรือแบบพิเศษ (Specialized Museum)
9. พิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา (University Museum)

2.1.5 อาคารพิพิธภัณฑ์สถาน

ความมุ่งหมาย

การก่อสร้างการออกแบบพิพิธภัณฑ์ โดยวัตถุประสงค์หลักของอาคารก็ต้องการที่จะตอบสนองบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์นั่นเอง คือให้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมวัตถุ ช่อมอนูรักษวัตถุ การศึกษาวิจัย การจัดแสดงและการเผยแพร่สารประโยชน์สังคม

อย่างไรก็ตามต้องเข้าใจว่า แม้พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งจะมีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน แต่การออกแบบก่อสร้างก็ยังไม่พิพิธภัณฑ์ใด ๆ ที่เหมาะสมหรือมีความถูกต้องสมบูรณ์ดีไปหมดทุกอย่างได้ เพราะแต่ละพิพิธภัณฑ์ต่างก็มีเงื่อนไขความจำเป็นต่าง ๆ ของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ (1) ความต้องการ (2) ความจำกัดตามกรณี ดังนั้นจึงได้พบเห็นขนาดบ้างเกินบ้างเป็นปกติ

ประเภทของอาคาร

การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน ความจำเป็นสิ่งแรกคือ "อาคาร" เพราะตัวอาคารเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นจะขาดไม่ได้ เพราะถ้าไม่มีตัวอาคาร (Building) ทางสถาปัตยกรรมพิพิธภัณฑ์ก็จะก่อตั้งขึ้นไม่ได้ยกเว้นเพียงประการเดียวคือ ถ้าเป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง (Open Air Museum) ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ตัวอาคารเป็นหลักใหญ่ แต่ก็ต้องมี "สถานที่" (Landing and Site) ซึ่งก็เปรียบได้คล้ายกับตัวอาคารนั่นเอง และการสร้างพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง ก็ยังต้องมีอาคารรูปแบบต่าง ๆ ประกอบอยู่ด้วยตามความจำเป็นอีกเหมือนกัน

อาคารพิพิธภัณฑ์สถานอาจพิจารณาแยกได้ 2 ลักษณะ

1. อาคารเก่า คือ การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ยุคแรก เรามักใช้อาคารเก่าซึ่งมีอยู่เดิม เช่น พระราชวัง ตำหนัก ประสาทป้อมปราการ บ้าน โรงงาน จวน โบสถ์ ตึกแถว เรือ ฯลฯ ซึ่งเดิมมี
2. อาคารใหม่ เป็นการสร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้ในกิจการของพิพิธภัณฑ์โดยตรง จึงมักเป็นอาคารซึ่งสร้างขึ้นภายหลัง เป็นอาคารสมัยใหม่ ถูกต้องตามหลักการจัดแสดงและสะดวกในการปฏิบัติงาน

ในกรณีที่จะก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้นใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ขึ้นมาใช้ปฏิบัติงานโดยเฉพาะ มีสิ่งที่จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนคร่าว ๆ ดังนี้

การเตรียมการ (The Preparation of An Outline Brief)

หมายถึง การกำหนดแนวทางเบื้องต้นโดยตรง เพื่อจะได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหาและความพร้อมทุกด้านเรียงตามลำดับความจำเป็น อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการดำเนินงานตามหลักวิชาการพิพิธภัณฑ์วิทยา (Museology) โดยสมบูรณ์ต่อไป

1. ทำโครงการและแผนงานโดยละเอียดขึ้น เพื่อจะได้สะดวกต่อการอนุมัติจากรัฐบาลเป็นหลักการไว้หรือการขอบริจาคเงินทุนจากรัฐบาลต่าง ๆ หรือการขอบริจาคเงินจากมูลนิธิ หรือขอบริจาคจากเอกชนหรือแม้แต่ผู้เป็นเจ้าของผู้ก่อตั้งเองไม่ว่าจะเป็นใคร (เอกชน รัฐบาล เทศบาล ฯลฯ) ก็จำเป็นจะต้องมีการเขียนโครงการขึ้นมาพิจารณา ซึ่งโดยมากจะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาช่วยพิจารณาแก้ไขและอนุมัติโครงการเสมอ บางครั้งก็จะทำเป็นหนังสือคู่มือประกอบ โครงการอย่างเต็มรูปแบบด้วย

2. การขอรับคำแนะนำช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ จากสมาคมพิพิธภัณฑ์ จากคณะกรรมการบริหารระดับสูง จากสภา จากผู้มีอำนาจเกี่ยวข้องกับสายงานทุกระดับ เพื่อจะได้รับทราบอุปสรรคและปัญหาและความคล่องตัวต่าง ๆ

3. การศึกษาตัวบทกฎหมาย การศึกษาระเบียบข้อบังคับ และกฎข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละประเทศในแต่ละรัฐบาลอาจไม่เหมือนกัน อาทิ พ.ร.บ.เกี่ยวกับเทศบัญญัติ พ.ร.บ.กรมทางหลวง พ.ร.บ.ควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้าง ฯลฯ ตลอดจนโฆษณาและโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งอาจจะมาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทั้งทางตรง ทางอ้อม และที่จะตามมาในอนาคต

4. การกำหนดวงเงินงบประมาณ ค่าใช้จ่ายทั้งหลายทั้งปวง เพื่อจะได้ทราบกำลังทุนว่าจะดำเนินการได้เพียงใด เพราะการออกแบบที่ดี การก่อสร้างที่ดี การใช้อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ดี ก็จะต้องมีเงินอย่างพอเพียง

5. การคัดเลือกสถาปนิกผู้ออกแบบ ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้มีประสบการณ์ทางการออกแบบก่อสร้างพิพิธภัณฑ์มาเป็นอย่างดี มีทีมงานพร้อม ยกเว้นในกรณีที่ใช้วิธีการ

“ประกวดการออกแบบ” ซึ่งต้องตั้งกรรมการผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมมาเป็นผู้คัดเลือกตัดสิน

6. การเลือกสถานที่ก่อสร้างหรือการหาสถานที่ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีความจำเป็นถ้าไม่มีสถานที่ที่ไม่สามารถจะก่อสร้างได้ และควรเป็นสถานที่ที่เหมาะสมด้วย

7. การออกแบบโครงสร้าง (Working Drawing and Specifications) เป็นการออกแบบร่างคร่าว ๆ ออกมา เพื่อประโยชน์ในการขออนุญาตของงบประมาณ และแก้ไขปรับปรุงจากคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ก่อนที่จะนำไปออกแบบจริง รวมทั้งการออกแบบครุภัณฑ์ ตู้ ชั้น แทนฐาน เท่าที่จำเป็นก่อน

8. การวางแผนงานเมื่อก่อสร้างเสร็จ คือการกำหนดวันเดือนปีทำงานทุกอย่างเสร็จและกำหนดพิธีเปิด และอื่น ๆ ตามลักษณะกิจกรรมตามประเพณีทั่วไป

9. การเตรียมพร้อมทางด้านวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ที่จะนำไปจัดตั้งแสดง ซึ่งจะต้องมีข้อมูลพร้อมทั้ง จำนวน ขนาด และแนวทางการจัดแสดง

10. และอื่น ๆ อีกมาก

โครงสร้างพื้นฐาน

โดยทั่วไปโครงสร้างของอาคารและสถานที่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ

1. ส่วนปฏิบัติงาน (Collections) หรืออาจเรียกอาคารสถานที่ส่วนนี้ได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ส่วนเจ้าหน้าที่” (Staff Areas) ถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญเป็นแกนหรือเป็นใจกลางของพิพิธภัณฑ์ทีเดียว เนื่องจากมีห้องและอาคารปฏิบัติงานหลายอย่าง คือ ห้องธุรการ ห้องช่างไม้ ห้องซ่อมสวมนักชีววัตถุ ห้องทำงานภัณฑรักษ์ ห้องเครื่องมือ ห้องคลัง ห้องทะเบียน ห้องลำรอง ฯลฯ เป็นต้น แต่ส่วนที่เป็นคลังจะเป็นอาคารใหญ่ที่สุด

2. ส่วนจัดแสดง (Displays) หรืออาจเรียกอาคารสถานที่ส่วนนี้ได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ส่วนสาธารณะ (Public Areas) คือส่วนบริการประชาชนนั่นเอง มีห้องพื้นฐานสำคัญคือ ห้องจัดแสดงหรือห้องนิทรรศการ ห้องและอาคารส่วนนี้มีห้องพักผ่อน ห้องจำหน่ายของที่ระลึก ห้องบรรยาย ห้องน้ำ ห้องฝากของ ห้องครัว ห้องเก็บเก้าอี้ และวัสดุครุภัณฑ์ ฯลฯ เป็นต้น ห้องและอาคารส่วนจัดแสดง ทั้งหมดนี้จะต้องมีเนื้อที่ไม่มากไปกว่า 30-40 เปอร์เซ็นต์ของเนื้อที่ทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์

อย่างไรก็ตามเท่าที่เคยสำรวจกันมาพบว่า ส่วนที่เป็นสาธารณะ (Public Areas) คือส่วนที่จัดแสดงและพื้นที่ว่างจะมีอยู่ระหว่าง 20-60 เปอร์เซ็นต์ ของเนื้อที่อาคารทั้งหมด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การพิจารณาเลือกสถานที่ตั้ง

มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา 3 ประการ

ก. ความเหมาะสมทางแหล่งที่ตั้ง เรื่องนี้มีปัญหาที่ต้องขบคิดอย่างหนัก คิดทั้งลักษณะ ทบทวนย้อนหลังจากความรู้และประสบการณ์ และติดต่อไปข้างหน้าอนาคต ซึ่งยังไม่ทราบ แต่ก็ ต้องคาดการณ์ไว้ให้ถูกต้องใกล้เคียงมากที่สุด สถานที่ที่ควรเลือกเป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑ

1. ควรตั้งอยู่ในบริเวณตัวเมือง หรือไม่ก็บริเวณขอบนอก (Outskirts) ของเมือง ไม่ควร ตั้งนอกตัวเมืองห่างไกลชุมชนมาก และไม่ไกลจากถนนใหญ่หรือสายหลัก

2. บรรยากาศและภูมิประเทศ มีความสวยงามร่มรื่นดี ไม่มีฝุ่นละอองและแก๊ซเสีย ต่าง ๆ

3. ทางเข้าออกสะดวกรวดเร็วสำหรับประชาชนทั่วไป คือ ทั้งยานพาหนะส่วนบุคคล (Private Transports) และยานพาหนะสาธารณะ (Public Transports) เช่น รถเมล์แล่นผ่าน และมีทางเดินเท้าเข้าถึงได้ไม่ไกลนัก

4. อยู่ไม่ห่างไกลจากโรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยตลอดจนห้องสมุด ปัจจุบัน พิพิธภัณฑที่มีสภาพเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม (Cultural Centre) ผู้เข้าชมมีทุกประเภท นอกจาก นักเรียนนักศึกษาแล้วยังมีนักท่องเที่ยว แยกบ้านแขกเมือง ชาวต่างประเทศมาเข้าชมด้วย ถ้า พิพิธภัณฑตั้งอยู่ในทำเลที่ดีไม่ไกลและสะดวกสามารถไปชมได้ง่าย ไม่เสียเวลาแวะชม มีที่จอดรถยนต์พร้อม ย่อมจะประสบความสำเร็จ

5. ไม่มีเสียงรบกวนจากยวดยานมากนัก

6. มีที่ดินจะซื้อขายและขยายงานได้สะดวกราคาถูกสำหรับอนาคต

7. ความสะดวกทางระบายน้ำ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา

8. ไม่อยู่ใกล้สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิงจนเกินไป

9. อื่น ๆ

ข. ความปลอดภัยภาวะ ปัจจุบันมีปัญหาดังกล่าวอย่างรอบคอบ เนื่องจากความ เจริญทางวัตถุและอุตสาหกรรมมีมากขึ้น และได้กลายมาเป็นตัวสร้างปัญหาแก่พิพิธภัณฑและ สังคม

1. ปัจจุบันพิพิธภัณฑที่ตั้งอยู่ในสวนอุทยานหรือในสวน จะอยู่ห่างไกลเข้าถึงลำบาก แต่ทว่ากำลังเป็นที่นิยมไปเที่ยวกัน เป็นพิพิธภัณฑสมัยใหม่ เนื่องจากมีบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ดี

2. สิ่งรบกวนและความปลอดภัย นับว่ามีความสำคัญสามารถเกิดได้น้อยแต่ก็ สามารถหาทางป้องกันได้ถ้าเตรียมการต่าง ๆ อย่างถูกต้อง อาทิ จากไฟฟ้า ไฟป่า ฝุ่น เสียง รบกวน เสียงเครื่องยนต์ โรงงาน แก๊ส ระเบิด คิวินจากโรงงานและบ้าน ความสั่นสะเทือน ความอบ

อ่าวร้อนในเขตเทศบาล เป็นต้น กลิ่นกำมะถันเป็นอันตรายต่องานศิลปะ แต่ต้นไม้ช่วยดูดฝุ่น ละอองและสารเคมี และอากาศเป็นพิษจากเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่ได้ดี อันตรายที่เกิดจาก ต้นไม้ใกล้พิพิธภัณฑ์สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ไม่ยาก

3. พื้นที่โดยรอบที่จะขยายพิพิธภัณฑ์ในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ที่ ปลอดภัยและปลอดภัย ซึ่งก็มักจะอยู่ห่างจากความแออัดจากชุมชน แต่จะหาที่ดินได้สะดวก การก่อสร้าง อาคารเพิ่มเติม มีความจำเป็น เช่น โรงรถ โรงซ่อม คลังน้ำมัน คลังวัตถุต่าง ๆ ซึ่งไม่ปลอดภัยถ้า เอาไว้ใกล้ตัวอาคารจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ฯ หนาใหญ่ต้องคำนึงเป็นพิเศษ

ค. ทัศนียภาพความสวยงาม นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยสำหรับพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ ซึ่งมีสิ่งควรคำนึงสามประการ

1. ถ้าพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ในสวน การจัดแสดงหรือชนิดของพิพิธภัณฑ์ที่เข้ากับ บรรยากาศกับสถานที่ที่ดีคือ การจัดแสดงประติมากรรมสมัยโบราณหรือประติมากรรมสมัยใหม่ การจัดแสดงทางโบราณคดี ชิ้นส่วนของงานสถาปัตยกรรม และอื่น ๆ ซึ่งเข้ากับบรรยากาศ

2. การจัดให้มีพื้นที่ว่าง (Space) มาก ๆ และจัดที่จอดรถยนต์ (Car Parking) ให้ เป็นระเบียบสวยงาม

3. แบบแปลนของพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนสำคัญและเป็นจุดเด่นที่สุด และถือว่ามี ความจำเป็นและสำคัญทั้งในแง่ทัศนียภาพและความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตามหลักวิชาด้วย

ส่วนประกอบของอาคาร

ส่วนประกอบของอาคารในที่นี้หมายถึง ห้องปฏิบัติงานหรืออาคารส่วนที่เป็นประโยชน์ใช้ สอยทั่วไป ตามหลักการจัดแสดงและจัดกิจกรรม ซึ่งควรจะมี

1. ห้องนิทรรศการถาวร (Permanent Exhibitions) เป็นห้องโถงขนาดใหญ่ใช้เนื้อที่มาก และมีหลายห้อง

2. ห้องนิทรรศการกึ่งถาวร (Semi Permanent Exhibition)

3. ห้องนิทรรศการชั่วคราว (Temporary Exhibitions)

4. ห้องเตรียมการ (Reserve Room)

5. ห้องบรรยาย (Lecture Room)

6. ห้องพักผ่อน (Lobby Room)

7. ห้องจำหน่ายของที่ระลึก (Sales Counter)

8. ห้องฝากของ (Check Room)

9. ห้องน้ำ (Water Closet)

10. ห้องเก็บครุภัณฑ์ (Chair Storage)

11. ห้องคลัง (Collection Storages)
12. ห้องธุรการ
13. ห้องภัณฑารักษ์
14. ห้องช่างไม้
15. ห้องซ่อมสงวนรักษาวัตถุ
16. ห้องเก็บอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้
17. ห้องเก็บของสำรอง
18. ห้องมีด
19. ร้านอาหาร และเครื่องดื่ม
20. ลานจอดรถ สวนต้นไม้
21. ห้องหน่วยรักษาความปลอดภัย
22. และอื่น ๆ อาทิ ห้องสมุด ห้องไฟฟ้า

กล่าวโดยสรุป พิพิธภัณฑ์ที่ดีควรมีส่วนประกอบอาคารแบ่งเป็น 5 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เป็นห้องทำงานของภัณฑารักษ์ (Curatorial)
2. ส่วนที่จัดแสดง (Displays)
3. ส่วนที่เตรียมการจัดแสดง (Display Preparation)
4. ส่วนที่เป็นบริการทางการศึกษา (Education)
5. ส่วนที่เป็นงานซ่อมบำรุงและบริการ (Other Services)

2.1.6 สื่อในการจัดแสดง

สื่อที่ใช้ในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน มีความหลากหลายตามความเจริญของกิจกรรม มนุษย์ การนำเสนอขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการจัดแสดง ได้แก่

1) การใช้วัตถุ

คือ การนำวัตถุ หรือสิ่งของที่มีความสำคัญมาเป็นสื่อในการจัดแสดง ได้แก่

- 1.1 วัตถุจริง (ORIGINAL ART OBJECT)
- 1.2 วัตถุทำเลียนแบบวัตถุจริง (ART OBJECT IMITATION)
- 1.3 รุ่นจำลอง (MODEL)
- 1.4 ของเลียนแบบ (MOCK-UP REPICA)
- 1.5 ตัวอย่าง (SAMPLE)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.1 แสดงข้อดีและข้อเสียของการใช้สื่อที่เป็นวัตถุ

การใช้วัตถุ	ข้อดี	ข้อเสีย
วัตถุจริง	ประจักษ์ชัดและรับรู้ถึง	วัตถุจริงบางชิ้นไม่สามารถนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ได้เนื่องจากมีขนาดใหญ่มา หรือเป็นส่วนหนึ่งของงานสถาปัตยกรรม หรือเป็นสมบัติของท้องถิ่น เป็นต้น
วัตถุทำเลียนแบบวัตถุจริง	ใช้แก้ปัญหาในกรณีที่วัตถุจริงเป็นส่วนหนึ่งของงานสถาปัตยกรรมหรือเป็นสมบัติของท้องถิ่น โดยการถอดพิมพ์หรือทำขึ้นใหม่	
หุ่นจำลอง	ใช้แก้ปัญหาในกรณีที่วัตถุจริงมีขนาดใหญ่มา โดยย่อขนาดลงตามอัตราส่วน	
ของเลียนแบบ	ใช้แก้ปัญหาในกรณีที่ไม่ต้องการความละเอียดเที่ยงตรงของวัตถุมากและสามารถจับต้องสัมผัสได้	
ตัวอย่าง	เป็นการนำตัวอย่างวัตถุบางส่วนมาจัดแสดง (ไม่ต้องนำมาทั้งหมด)	

2) อัตรทัศน์ (DIORAMA)

เป็นสื่อในการจัดแสดงโดยการนำวัตถุหรือหุ่นจำลองขนาดเล็กมาประกอบกับฉากหลังเพื่อใช้จำลองให้เห็นบรรยากาศโดยมีความลึก มีธรรมชาติใกล้เคียงความจริงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การจัดแสดงอาจมีขนาดเล็ก ได้แก่ จัดแสดงภายในตู้ ไปจนมีขนาดใหญ่ จัดแสดงเป็นห้องได้ บางครั้งอาจใช้เทคนิคกลไก เช่น การใช้แสง สี เสียง ร่วมในการจัดแสดงได้ด้วย

(เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานานาชาติ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้)

3) คำบรรยายประกอบวัตถุ

เป็นการใช้คำบรรยายประกอบวัตถุเพื่อความเข้าใจของผู้ชม การใช้บรรยายส่วนใหญ่เป็นคำบรรยายสั้น ๆ สลับกับภาพประกอบหรือสื่ออื่นๆ เนื่องจากการมีคำบรรยายจำนวนมากจะทำให้ผู้ชมต้องใช้เวลาในการอ่านมาก และเกิดความเหนื่อยล้าได้เร็ว ทำให้ขาดความน่าสนใจ ดังนั้น คำบรรยายประกอบวัตถุ ควรใช้ด้วยขนาดและจำนวนที่เหมาะสม

4) แผ่นข้อมูล (BOARD, PANEL)

มีลักษณะเป็นแผ่นระนาบ 2 มิติให้ข้อมูลโดยการอ่านคำบรรยาย การดูภาพประกอบ หรือการสัมผัสสัมผัสผิว การจัดแสดงอาจใช้ติดผนังหรือประกอบเป็นรูปทรงลอยตัว แผ่นข้อมูลมีหลายประเภท ได้แก่

ตารางที่ 2.2 แสดงประเภทของแผ่นข้อมูล

แผ่นข้อมูล	ลักษณะ
บอร์ดทั่วไป	ใช้แสดงข้อมูล 2 มิติโดยทั่วไปประกอบด้วยคำบรรยายและภาพประกอบ
ภาพโปรเจกต์	ใช้แสดงภาพที่ต้องการความเด่นชัด โดยนำภาพถ่ายจัดลงบนวัสดุโปรเจกต์ และใช้แสงส่องด้านหลัง
ภาพ (IMAGE)	เป็นภาพที่สร้างขึ้นในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาภาพได้ โดยการเขียนเป็นภาพวาด ภาพร่าง การพิมพ์ เป็นต้น
ภาพจากแสงและสี	เป็นภาพที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
แผ่นภูมิ	ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและปัจจัยอื่น ๆ
แผนที่และลูกโลก	เป็นสัญลักษณ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่แสดงตำแหน่งที่ตั้ง
แผนภาพ ตาราง	แสดงข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ปริมาณ และพัฒนาการ

5) อุปกรณ์โสตทัศนอุปกรณ์

ปัจจุบันวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีก้าวหน้ามาก สามารถนำมาใช้ประกอบการจัดแสดงได้หลายรูปแบบ ทำให้เพิ่มความน่าสนใจ และตื่นเต้น การใช้อุปกรณ์โสตทัศนอุปกรณ์ในการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์สถาน จำต้องพิจารณาถึงคุณลักษณะและการใช้งาน ดังตารางต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.3 แสดงลักษณะของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์

อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	ลักษณะและการใช้งาน
แถบบันทึกเสียง (TAPE) แผ่นเสียง (C.D.)	ใช้สำหรับบันทึกเสียงต่าง ๆ ได้แก่ เสียงคำบรรยาย เสียงดนตรี เป็นต้น โดยใช้ร่วมกับอุปกรณ์อื่น ๆ ทำงานโดยระบบอัตโนมัติ หรือระบบกดปุ่ม
สไลด์ (SLIDE) ฟิล์มสตริป (FILMSTRIP)	เป็นการลำดับภาพนิ่งโปร่งแสง ที่มีเรื่องราวติดต่อกันไป จะเป็นการฉายเพียงภาพเดียวหรือภาพเป็นชุดก็ได้ แต่การฉายนั้นจะเลื่อนได้ที่ละภาพ โดยเครื่องฉายภาพนิ่ง
ภาพยนตร์	เป็นการฉายภาพนิ่งหลายภาพติดต่อกันในอัตราเร็ว ทำให้ภาพที่ปรากฏนั้นเคลื่อนไหวได้ ระบบในการฉายนั้นได้แก่ ขนาดฟิล์ม 8 , 16, 35 , 70 มม.
วีดิทัศน์	คุณสมบัติเหมือนภาพยนตร์ และเลือกฉายได้ขนาดต่าง ๆ ตามขนาดจอภาพ อาจใช้เป็นส่วนหนึ่งของนิทรรศการ โดยให้ดูรวมในห้องบรรยาย หรือแยกดูเฉพาะบุคคล
VIDEO WALL	เป็นการใช้จอภาพจำนวนมากเรียงกันเป็นแผง แสดงภาพให้เรื่องราวที่ต่อเนื่องไปที่ละจอภาพ หรือหลายจอภาพรวมเป็นภาพเดียวกัน โดยใช้เครื่องควบคุมเพียงเครื่องเดียว (ใช้จอภาพทางตั้งอย่างน้อย 3 ตัว ทางนอนอย่างน้อย 4 ตัว)
คอมพิวเตอร์	ให้ข้อมูลได้ทั้งภาพและเสียง แสดงภาพได้ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว โดยระบบสัมผัสบนจอภาพ

2.1.7 เทคนิคการจัดแสดงนิทรรศการ

เทคนิคการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์สถานเป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างมาก เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่นำเสนอหรือถ่ายทอดเรื่องราวในนิทรรศการไปสู่ผู้ชม เทคนิคการจัดแสดงหลัก ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

1) มังห้องจัดแสดงและทางสัญจร

มังห้องจัดแสดงมีความสัมพันธ์ทางสัญจรของผู้ชม เป็นปัจจัยสำคัญในการนำผู้ชมไปสู่ส่วนต่าง ๆ ที่จัดแสดง และเป็นการลำดับเรื่องราวตั้งแต่เริ่มต้นไปจนจบ มังของห้องจัดแสดงแบ่งออกได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับขนาดและโครงสร้างของอาคารที่จัดแสดง

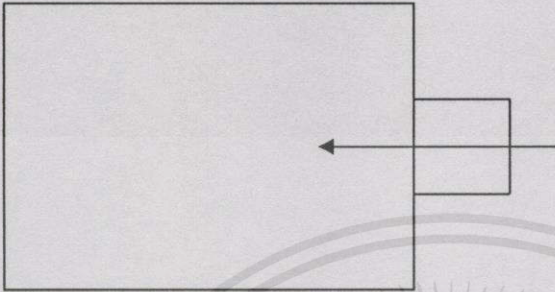
Mathews (1991 : 21-22) (อ้างถึงใน อาทิตยา จันทะวงษ์. 2540 : 106) ได้แบ่ง

ห้องจัดแสดงหอศิลป์ออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. ผังแบบ Open Plan

ได้แก่ ผังที่มีลักษณะเป็นห้องกว้าง มีทิศทางการเดินชมแบบอิสระ (Free Circulation) มีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน

ผังแบบ Open plan เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงในลักษณะทั่วไป

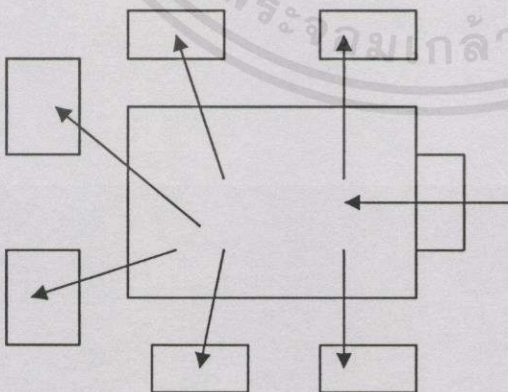

ภาพที่ 2.1 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Open Plan

2. ผังแบบ Core and Satellites/Enfilade

ได้แก่ ผังห้องที่มีห้องหลักอยู่ตรงกลาง และมีห้องย่อย ๆ หลายห้องรายล้อม และเชื่อมต่อกับห้องหลัก มีทิศทางการเดินชมแบบอิสระ (Free Circulation) และแบบเดินชมจากห้องหลักแล้วแยกไปยังห้องย่อยแต่ละห้อง (Circulation Control Core to Specific Satellites) มีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน

ผังแบบ Core and Satellites เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงนิทรรศการหลักในห้องกลาง และการจัดนิทรรศการหมุนเวียนหรือนิทรรศการพิเศษในห้องย่อยต่าง ๆ

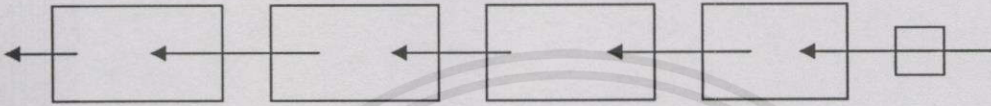
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีใช้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.2 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Core and Satellites / Enfilade

3. ผังแบบ Linear Procession

ได้แก่ ผังที่มีห้องหลายห้องเรียงรายและเชื่อมต่อกัน มีทิศทางการเดินชมแบบกำหนดให้ (Controlled Circulation) คือ การเดินชมจากห้องแรกไปยังห้องสุดท้าย มีทางเข้าและทางออกเป็นคนละทาง

ผังแบบ Linear Procession เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงผลงานตามลำดับหรือความหัวข้อ เช่น ยุคสมัยของศิลปะ หรืองานศิลปะประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

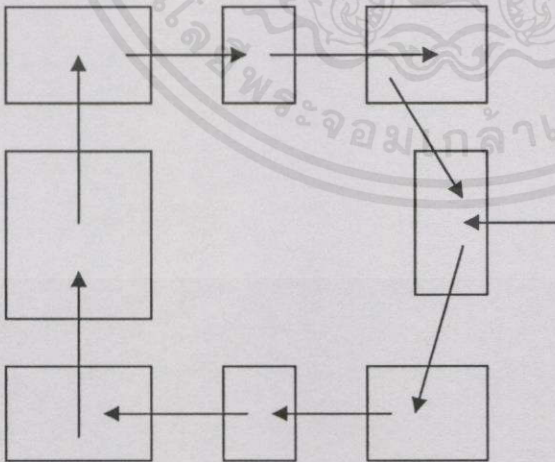

ภาพที่ 2.3 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Linear Procession

4. ผังแบบ Loop

ได้แก่ ผังที่มีห้องเรียงรายต่อกันเป็นกลุ่ม มีทิศทางการเดินชมจากห้องหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่งจนครบ (Circulation Returns to Entrance) มีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน

ผังแบบ Loop เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมแบบรวมศูนย์ และแบบการกระจายไปยังห้องต่าง ๆ

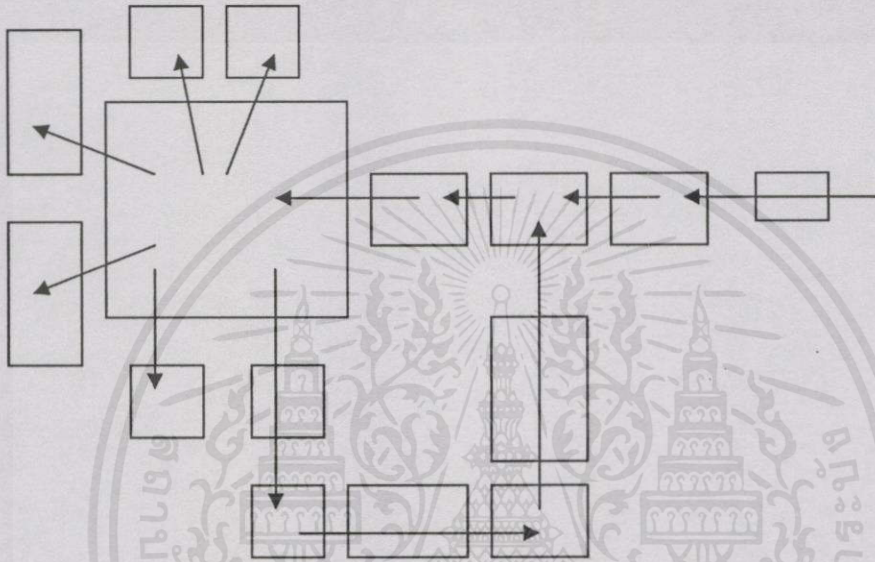

ภาพที่ 2.4 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Loop

5. ผังแบบ Complex

ได้แก่ ผังที่มีห้องเรียงรายและเชื่อมต่อกันในหลายลักษณะ มีทิศทางการเดินชมขึ้นกับความต่อเนื่องของห้องต่าง ๆ มีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน

ผังแบบ Complex เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงที่มีความซับซ้อน หรือมีการจัดแสดงหลายหัวข้อ

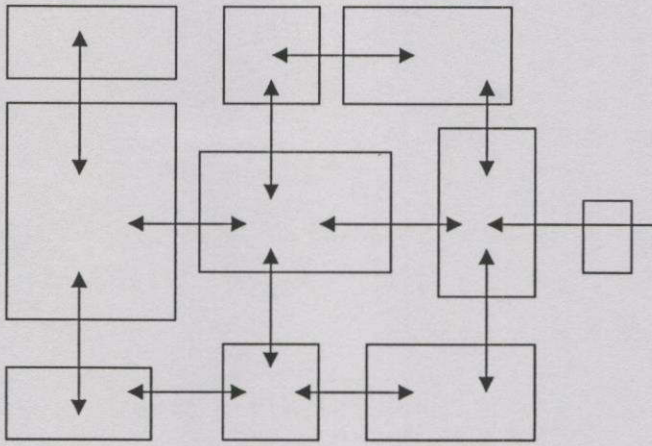

ภาพที่ 2.5 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Complex

6. ผังแบบ Labyrinth

ได้แก่ ผังที่มีห้องเรียงรายต่อกันเป็นกลุ่มและมีห้องอยู่ตรงกลาง มีทิศทางการเดินชมแบบอิสระ (Free Circulation) มีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน

ผังแบบ Labyrinth เป็นผังที่เหมาะสมสำหรับการจัดแสดงที่เน้นความสัมพันธ์ของเรื่องราวกับผลงานทั้งหมดที่จัดแสดง

ภาพที่ 2.6 แสดงผังห้องจัดแสดงนิทรรศการแบบ Labyrinth

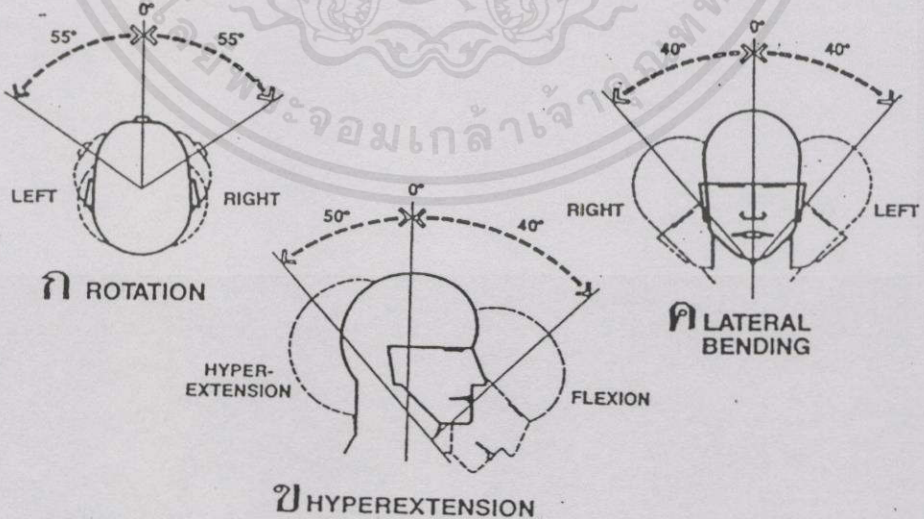
2) ระยะและพื้นที่ในการจัดแสดง

พื้นที่การจัดแสดงสามารถจำแนกเป็นพื้นที่ใหญ่ ๆ ได้แก่ พื้นที่โล่งสำหรับทางสัญจร และพื้นที่สำหรับการจัดแสดงงาน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีองค์ประกอบที่ควรพิจารณาดังนี้

- ขอบเขตในการมองเห็น

ขอบเขตในการมองเห็นของผู้ชมที่มีสายตาบปกติ ประกอบด้วย การเคลื่อนไหวของศีรษะ คอ ไหล่ การมองเห็นในแนวตั้ง และการมองเห็นในแนวนอน ได้แก่

1. การเคลื่อนไหวของศีรษะ คอ ไหล่

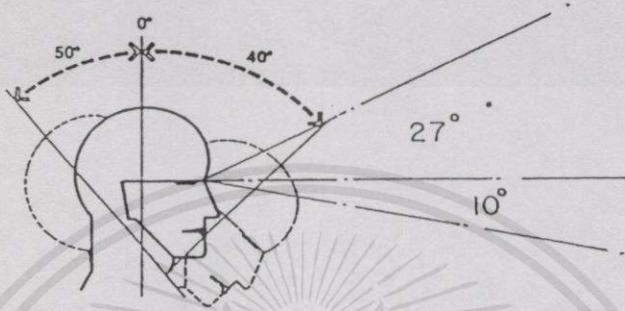

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าการตีพิมพ์ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.7 แสดงการเคลื่อนไหวของศีรษะ คอ ไหล่

2. การมองเห็นในแนวตั้ง

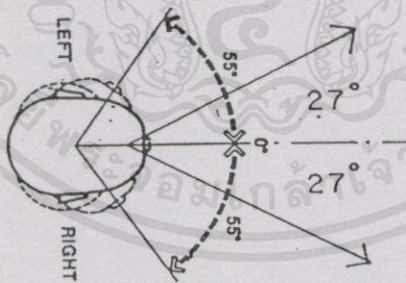
การมองเห็นในแนวตั้งของผู้ชมที่มีสายตปกติ มีพื้นที่ของการมองเห็น ตั้งแต่ระดับที่สูงกว่าระดับสายตาประมาณ 27 องศา จนถึงระดับที่ต่ำกว่าระดับสายตาประมาณ 10 องศา

ภาพที่ 2.8 แสดงการมองเห็นในแนวตั้ง

3. การมองเห็นในแนวนอน

การมองเห็นในแนวนอนของผู้ชมที่มีสายตปกติ มีพื้นที่ของการมองเห็นในระดับสายตากว้างประมาณ 54 องศา

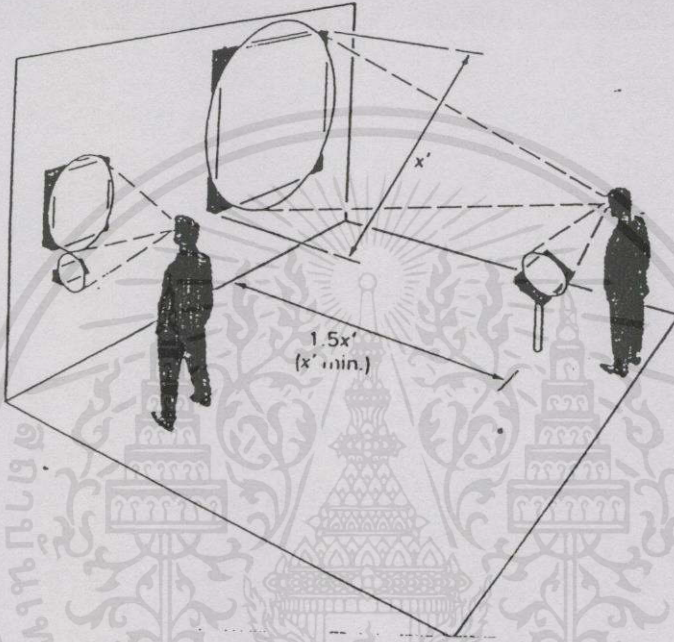

ภาพที่ 2.9 แสดงการมองเห็นในแนวนอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะวิธีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

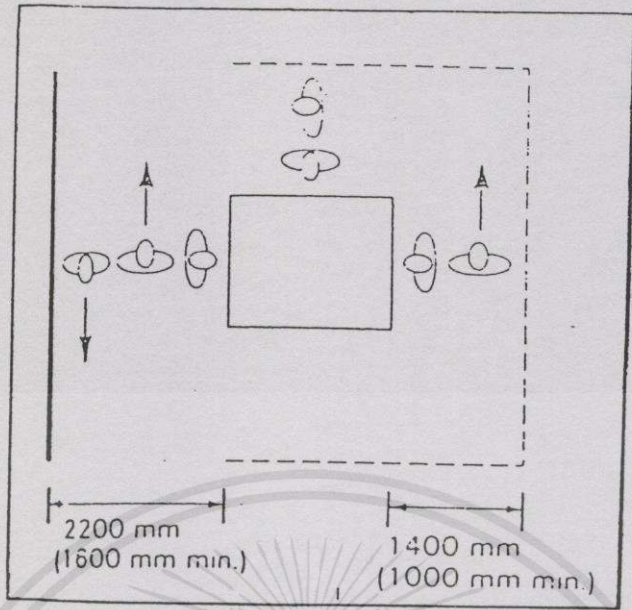
- ขนาดของพื้นที่จัดแสดง

ขนาดของพื้นที่จัดแสดงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการจัดแสดงในแต่ละพื้นที่ และมีความสัมพันธ์ต่อการกำหนดขนาดและจำนวนของงานที่นำมาจัดแสดง การจัดที่ดีจึงควรคำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างพื้นที่จัดแสดง งานศิลปะที่จัดแสดง และระยะพื้นที่สำหรับการดูและการเดินชมผู้เข้าชม

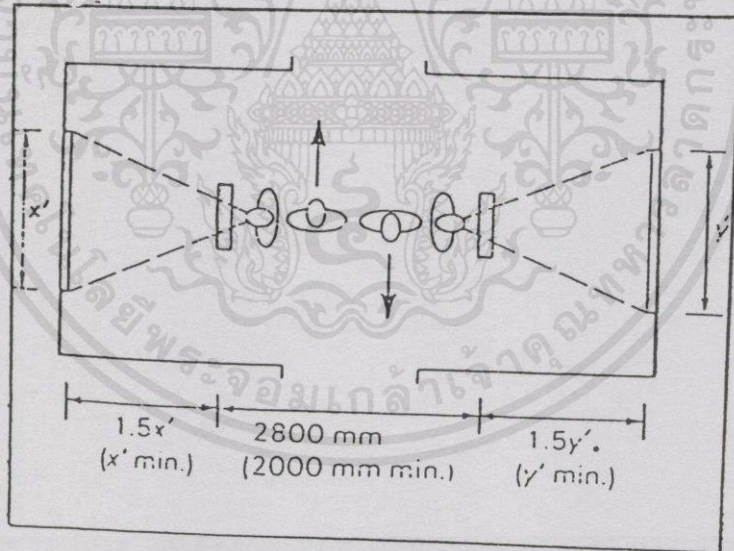

ภาพที่ 2.10 แสดงระยะของการมองเห็นในพื้นที่การจัดแสดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ก) การจัดแสดงงานชิ้นเดียวบริเวณกลางพื้นที่

(ข) การจัดแสดงงานขนาดใหญ่อยู่ตรงข้ามกัน

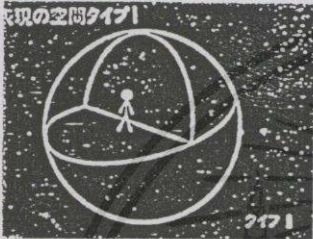
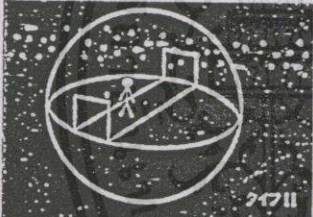
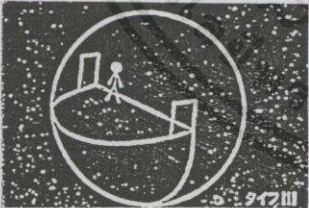
ภาพที่ 2.11 แสดงระยะในการจัดจรรยาและการมองเห็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานานาชาติ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.8 รูปแบบของการจัดแสดงนิทรรศการ

นิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบตามลักษณะของสื่อที่จัดแสดง ได้แก่ การจัดแสดงที่เป็น 2 มิติ การจัดแสดงที่เป็น 3 มิติ และการจัดแสดงที่มีบรรยากาศห่อหุ้ม

ตารางที่ 2.4 แสดงรูปแบบและลักษณะของการจัดแสดงนิทรรศการ

รูปแบบของการจัดแสดงนิทรรศการ	ลักษณะการจัดแสดง
1) การจัดแสดงที่เป็น 2 มิติ 	- การจัดแสดงโดยการใช้บอร์ดแสดงข้อมูลเพียงอย่างเดียว หรือประกอบวัตถุ โดยผู้ชมรับรู้เรื่องราวด้วยการอ่านคำบรรยายหรือดูภาพประกอบไม่สามารถเดินผ่านเข้าไปในการจัดแสดงได้ เช่น การจัดแสดงที่เน้นวัตถุภายในตู้จัดแสดง หรือการจัดแสดงภาพเขียน เป็นต้น
2) การจัดแสดงที่เป็น 3 มิติ 	- การจัดแสดงโดยการใช้บอร์ดแสดงข้อมูลหรือวัตถุนำมาจัดแสดงประกอบกันขึ้น โดยผู้ชมรับรู้เรื่องราวด้วยการอ่านคำบรรยายหรือดูภาพประกอบและสามารถเดินผ่านเข้าไปในการจัดแสดงได้ เช่น การจัดแสดงประติมากรรมลอยตัว
3) การจัดแสดงที่มีบรรยากาศห่อหุ้ม 	- เป็นการจัดแสดงที่ผู้ชมสามารถรับรู้เรื่องราวด้วยการเดินผ่านเข้าไปในพื้นที่การจัดแสดงที่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมห่อหุ้มได้แก่ การจัดแสดงที่จำลองภาพเหมือนจริง เป็นต้น

2.1.9 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับผู้เข้าชมนิทรรศการ

การสื่อสารไม่ว่ารูปแบบใด จะได้ผลดีหรือไม่ย่อมต้องอาศัยการวิเคราะห์ประชาชนที่เป็นเป้าหมายของสารนั้นอย่างรอบคอบ เพราะจะต้องจัดสรรให้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาของการรับรู้ และหลักจิตวิทยาสังคมของกลุ่มผู้รับสาร ซึ่งมีอยู่ต่าง ๆ กัน การออกแบบนิทรรศการจะต้องออกแบบให้ผู้เข้าชมที่เป็นเป้าหมายรับรู้ได้ถูกต้องและง่าย ในด้านจิตวิทยาสังคมสิ่งที่จัดจะต้องสอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการของผู้ชมจึงจะได้ผลดี (เป็รื่อง กุมุท. 2529 : 6 : วัฒนธรรม จุฑะวิภาต. 2542 : 15)

ดังนั้น การจัดแสดงนิทรรศการจึงต้องคำนึงถึงผู้เข้าเป็นหลักสำคัญและการคำนึงถึงผู้เข้าชมนี้ ถือเป็นขั้นเริ่มต้นที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดแสดงนิทรรศการ เพราะการคำนึงถึงผู้เข้าชมในด้านรสนิยมและทัศนคติ และเป็นเครื่องพิจารณาไปถึงส่วนอื่น ๆ เช่น คุณสมบัติ คุณภาพ ขนาด ระยะเวลาการจัดแสดง ตลอดจนวิธีการจัดและการนำเสนอของนิทรรศการ ว่าควรจะเป็นเช่นใด (วัฒนะ จุฑะวิภาต. 2542 : 15)

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการจัดแสดงนิทรรศการมิได้อยู่จำนวนผู้เข้าชมนิทรรศการเสมอไป นิทรรศการที่ดีควรสามารถถ่ายทอดความรู้สึกแรงเร้า ความบันเทิงใจหรือความรู้ให้แก่ผู้เข้าชมได้มากที่สุด (วัฒนะ จุฑะวิภาต. 2542 : 15)

นอกจากนี้การจัดแสดงจะต้องสอดคล้องกับลักษณะบางอย่างในตัวผู้ชมด้วย เช่น ระดับวัย สติปัญญา เพราะผู้เข้าชมจะต้องดูรู้เรื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามเป้าหมายที่นิทรรศการกำหนด

ในเรื่องของเวลาที่ใช้ในการชมนิทรรศการและระยะเวลาของการเปิดแสดงนั้นความสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการจัดนิทรรศการนั้น มีการวางแผน โดยอาจลดหรือเพิ่มขนาดของนิทรรศการหรือขยายเวลาการจัดแสดงให้นานวันออกไป เพื่อให้โอกาสประชาชนได้เข้าชมอย่างทั่วถึง

ถ้าหากมีการติดตามประเมินผลและปรากฏว่าผู้เข้าชมโดยเฉลี่ยจะรู้เรื่องได้น้อย หากขาดหนังสือคู่มือแนะนำนิทรรศการหรือขาดการสาธิต หรือนำชมก็จะต้องวางแผนจัดให้มีสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดนิทรรศการดังกล่าว หรือมิฉะนั้นก็ต้องเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะบางประการของการจัดแสดงนิทรรศการเสียใหม่ เช่น อาจเพิ่มสถานที่ในการจัดแสดงและดัดแปลงคุณลักษณะบางประการของการจัดแสดงนิทรรศการเสียใหม่ เช่น อาจเพิ่มสถานที่ในการจัดแสดงและดัดแปลงคุณลักษณะของสิ่งที่จะจัดให้เหมาะกับกลุ่มผู้ชม ณ ที่นั้น ๆ ด้วย

2.1.10 ข้อพิจารณาในการออกแบบนิทรรศการ

กชพร หัสติน (2543 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงหลักในการออกแบบนิทรรศการดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.5 แสดงขั้นตอนและข้อพิจารณาในการออกแบบนิทรรศการ

ขั้นตอน	ข้อพิจารณา
1) รู้จักว่าผู้ชมเป็นใคร	ต้องไม่ประเมินว่าผู้ชมมีความรู้ต่ำหรือสูงกว่าความเป็นจริง
2) เข้าใจมุมมองและความรู้สึก	พยายามมองการจัดการแสดงจากอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นมุมมองของผู้ชมว่า เขามีความต้องการอะไรโดยไม่พยายามคิดแทนคนเหล่านั้น หรือเข้าข้างตนเองว่าผู้ชมจะเห็นและเข้าใจในสิ่งเดียวกันกับตนทั้งหมด
3) ลำดับความต่อเนื่องในการออกแบบเส้นทางเดินของผู้ชม และความต่อเนื่องของการถ่ายทอดเนื้อหา	โดยสรุปเนื้อหาควรมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันไม่กระโดดข้ามไป-มา เพราะจะทำให้เกิดความสับสนได้ การกำหนดเส้นทางเดิน และการแบ่งพื้นที่ของการจัดแสดงจะต้องมีความชัดเจน มีป้ายบอกทางเป็นระยะ
4) นำผู้ชมจากพื้นที่จุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่งด้วยการสร้างจุดดึงดูดความสนใจ	เพื่อเป็นการชักจูงว่า ถ้าผู้ชมเดินจากจุด ก. ไป จุด ข. จะมีสิ่งน่าสนใจที่คุ้มค่าต่อการเดินรออยู่
5) สื่อสารโดยไม่ต้องใช้คำพูด	ด้วยการสร้างบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมสามมิติในการสื่อความหมาย ไม่ว่าจะป็นสี รูปร่าง รูปทรง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสต่าง ๆ โดยไม่ต้องคำบรรยาย
6) ไม่ยึดยึดข้อมูลจนมากเกินไป	ด้วยการไม่พยายามใช้คำบรรยายที่เป็นตัวหนังสือจำนวนมากที่ต้องใช้เวลาในการอ่าน หรือบอกเล่าเนื้อหาที่มากเกินไปที่ผู้ชมจะรับได้ภายในครั้งเดียว ควรใช้คำบรรยายตามความเหมาะสมเท่านั้น โดยจัดเตรียมสื่อชนิดอื่นให้สำหรับผู้ชมบางคนที่มีความสนใจที่จะศึกษาในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง
7) พยายามบอกเล่าเนื้อหา เพียงครั้งละ 1 เรื่อง	จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อยและเนื้อหาในรายละเอียด เพื่อให้ผู้ชมทำความเข้าใจในเนื้อหาส่วนนั้นให้ดีก่อนที่จะย้ายไปสู่ส่วนอื่น
8) เป็นตัวของตัวเอง-ทราบจุดยืน และลักษณะเด่นของตน	สร้างเอกลักษณ์อันเป็นลักษณะเฉพาะของตนขึ้นมา เพื่อให้ผู้ชมทราบว่าคุณเป็นใคร และมีจุดเด่นที่แตกต่างจากที่อื่นอย่างไร
9) สร้างโอกาสให้ผู้ชมได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินในระหว่างการเข้าชม	โดยการให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วม ได้ทดลอง สัมผัส จับต้องกับสื่อต่าง ๆ ที่พิพิธภัณฑ์เตรียมไว้ให้(Interactive) และการสร้างบรรยากาศในพิพิธภัณฑ์ให้เอื้อต่อการตอบสนองของประสาทสัมผัสทั้ง5
10) รักษาความสะอาดเรียบร้อย	รักษาสภาพของการจัดแสดงให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ และให้บริการที่เป็นมิตร อบอุ่น เป็นกันเอง

2.2 การศึกษาเกี่ยวกับเอกลักษณ์พื้นถิ่น

พิพิธภัณฑ์สถานมีความหมายและความสำคัญโดยตรงต่อการศึกษานอกระบบหรือนอกหลักสูตร กล่าวคือ เป็นแหล่งที่อบรมความรู้ความเข้าใจในเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้แก่คนในสังคม ช่วยให้คนในสังคมแต่ละท้องถิ่น แต่ละภูมิภาครู้จักตนเอง และอีกประการหนึ่งก็คือ การแสดงได้คนภายนอกที่เป็นต่างชาติต่างกลุ่ม ได้รู้ถึงความเป็นมาในทางวัฒนธรรมของบ้านเมืองของเรา ในทางวัฒนธรรมของบ้านของเราอย่างถูกต้อง จึงนับว่าพิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา

อันที่จริงความมุ่งหมายของการจัดพิพิธภัณฑ์นั้น ก็เพื่อการศึกษาของสังคมอันเป็นคำจำกัดความที่สั้น ทว่ายังขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ที่ปรากฏทุกวันนี้การจัดพิพิธภัณฑ์จึงได้แต่เน้นรูปแบบของการจัดแสดง เช่น พื้นที่ แสงที่สาดตกกระทบวัตถุ คือให้ดูสวยงาม แม้แต่การเลือกของก็ล้วนแต่มุ่งเฉพาะสิ่งที่สวยงาม เป็นศิลปะวัตถุเป็นสำคัญ

พิพิธภัณฑ์ในเวลานี้ จึงเป็นเพียงแหล่งที่รวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุเก่าแก่ มาตั้งแสดงเท่านั้น มีลักษณะเป็นการให้ความรู้ที่ไม่ติดปะต่อ เน้นอดีตที่ห่างไกลที่คนไม่รู้จักแล้ว ไม่สามารถนำมาเชื่อมต่อให้เข้าใจความเป็นไปทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันได้

ดังนั้นเนื้อหาและสาระสำคัญที่ควรมีในพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาจึงควรประกอบด้วย

(1) ความรู้ทางสภาพแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่นหรือภูมิภาค ซึ่งเป็นเรื่องราวธรรมชาติวิทยา (2) ความรู้จากหลักฐานทางโบราณคดี - ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นหรือภูมิภาค ซึ่งอาจแบ่งแยกให้เห็นการเปลี่ยนแปลงแต่ละขั้นตอนและสมัยเวลา (3) ความรู้ทางชาติพันธุ์วรรณนาของท้องถิ่น หรือภูมิภาคเพื่อให้ทราบถึงกลุ่มชนที่สืบอยู่ในปัจจุบันว่ามีความเป็นมาและความเป็นไปอย่างไร และ (4) ความรู้ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่นหรือภูมิภาคที่พิพิธภัณฑ์นั้นตั้งอยู่กับบรรดาท้องถิ่นอื่น ๆ หรือภูมิภาคอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศเดียวกัน ทั้งนี้ อาจรวมไปถึงความสัมพันธ์กับต่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีการจัดแสดงสิ่งที่เห็นเป็นลักษณะพิเศษทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของท้องถิ่นหรือภูมิภาคเพื่อแสดงเอกลักษณ์ที่มีความแตกต่างจากบรรดาท้องถิ่นอื่น ๆ หรือภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย อย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ที่จังหวัดสุรินทร์ (ถ้าหากจะมีขึ้น) ก็ควรคำนึงถึงการแสดงให้เห็นถึงอาชีพการจับช้างและประเพณีเกี่ยวกับการจับช้างของกลุ่มชาวส่วยที่เป็นประชาชนกลุ่มหนึ่งที่สำคัญของจังหวัดด้วยเป็นต้น

บรรดาพิพิธภัณฑ์สถานในเมืองไทย ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังเน้นการแสดงโบราณวัตถุในเรื่องศิลปกรรมของชนชั้นสูง ซึ่งได้แก่ พระมหากษัตริ์ เจ้านาย ขุนนาง และคหบดี สิ่งของส่วนมากเป็นศิลปกรรมในทางศาสนา ที่จัดทำอย่างปราณีตจากวัสดุสูงค่า อาจกล่าวได้ว่าการนำโบราณวัตถุที่เป็นของชาวบ้านสามัญมาแสดงนั้นแทบไม่มีปรากฏเลย ที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์

บางแห่งก็เพียงหนึ่งในร้อยของจำนวนวัตถุทั้งหมดที่จัดแสดงเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะไม่มีใครมีผู้สนใจ และเห็นคุณค่ามักเห็นเป็นของทั่วไปที่ชาวบ้านชาวเมืองยังคงใช้กันอยู่ ทั้งเป็นฝีมือแบบชาวบ้าน วัสดุที่ใช้ทำก็เป็นของหาได้ง่าย ๆ ในท้องถิ่น ไม่มีราคาค่างวดแต่อย่างใด

การปล่อยปลະละเลยในเรื่องการรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมาจัดแสดงใน พิพิธภัณฑ์นั้น จึงดูเหมือนจะล่วงเวลามาเนิ่นนานเต็มที แม้จะมีผู้สนใจก็เป็นเพียงส่วนบุคคลที่เก็บสะสมไว้ตามบ้านช่อง มิได้จัดแสดงเป็นเรื่องเป็นราว และไม่เป็นที่เผยแพร่ในหมู่ผู้สนใจทั่วไป การรับเอาวัฒนธรรมจากประเทศที่เจริญทางอุตสาหกรรม มีการประดิษฐ์วัตถุใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้แทนของเดิม เป็นเหตุให้เครื่องมือเครื่องใช้และวัตถุพื้นบ้านเหล่านั้นหาได้มีประโยชน์เพียงเพื่อใช้สอยอย่างเดียวเท่านั้น หากมีคุณค่าในงานฝีมือซึ่งเป็นศิลปะด้วย ทั้งผลิตขึ้นยามว่างไม่เสียเงินเสียทองแต่อย่างใด เป็นลักษณะของการดำรงชีวิตอย่างพึ่งพาตนเอง ตัวอย่างเช่น เครื่องจักสาน จำพวก กระบุง ตะกร้า กระซอน ฝาชี หรือกระออมตักน้ำ เหล่านี้ เป็นต้น แต่เดิมจักสานขึ้นจากหวาย และไม้ไผ่ ซึ่งเป็นของที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น หากมีเหลือใช้ก็ส่งไปจำหน่ายในท้องตลาด เป็นผลิตผลของท้องถิ่น แต่เมื่อมีการผลิตพลาสติกขึ้นได้เองในประเทศ ชาวบ้านพากันหันมาใช้ของที่ทำจากพลาสติกกันมากขึ้น เลิกผลิตและเลิกใช้ของพื้นเดิมของตน ความรู้ในการจักสานก็ค่อย ๆ เจือจางไป เพราะไม่มีผู้สนใจเรียนและถ่ายทอดสืบต่อจากผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มีผลกระทบกระเทือนต่อวัฒนธรรม และเศรษฐกิจของคนชนบทเป็นอย่างมาก

กล่าวคือ ในทางวัฒนธรรมนั้น ถือเป็นการสลายตัวของศิลปะและคุณค่าแห่งความมีอยู่ของท้องถิ่น ส่วนทางเศรษฐกิจนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการที่ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ผลิตกลายเป็นผู้ซื้อหาไปจากเมือง ผลที่ตามมาก็คือ สังคมชนบทนับวันจะเสียความเป็นอิสระในการดำรงอยู่ กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของเมือง ต้องพึ่งพาเมืองในหลาย ๆ ด้าน และเงินทองก็กลายเป็นสิ่งสำคัญเหนือความสัมพันธ์ที่เคยเป็นกันเอง และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อันเป็นวิถีชีวิตแต่เดิมของท้องถิ่นไป มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในที่สุด ดังนั้นหากมีการจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นกันหลาย ๆ แห่ง หลาย ๆ ภูมิภาค ก็จะช่วยสื่อความหมายของคุณค่าในกรรมวิธีวัฒนธรรมดา ๆ แบบไทย ๆ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ของการศึกษานอกระบบให้กว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เรียบเรียงจาก "พิพิธภัณฑ์กับการศึกษานอกระบบ" วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 (2530) โดย ศรีศักร วัลลิโภดม และจาก "พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน" วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2519) โดย ศรีศักร วัลลิโภดม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวโน้มของวัฒนธรรมพื้นบ้านและการสืบเนื่อง

- สภาพการณ์และปัญหาทั่วไปทางสังคม-วัฒนธรรม

สังคมไทยก็คงเหมือนสังคมโลกที่สาม ส่วนใหญ่ที่มีปัญหาทางวัฒนธรรมและการเมือง อันเนื่องมาจาก (1) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมภายใน และ (2) การรับวัฒนธรรมสมัยใหม่จากภายนอก อาจกล่าวได้ว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอกนี้ ไม่มีกลุ่มชนกลุ่มไหนเลยที่ไม่ได้รับ เพราะการปรับปรุงทางด้านคมนาคมทำให้ไม่มีกลุ่มชนหรือชุมชนใดที่อยู่โดดเดี่ยวโดยไม่มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับที่อื่น ๆ ย้อนหลังขึ้นไปในอดีตเคยมีชุมชนไม่ว่าจะเป็นระดับเมืองหรือหมู่บ้าน สามารถดำรงอยู่ได้ตามลำพังในลักษณะที่พึ่งตนเองทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม แต่ในปัจจุบันทั้งบ้านและเมืองมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด อิทธิพลวัฒนธรรมสมัยใหม่จากภายนอกผ่านสังคมเมืองลงสู่หมู่บ้านในชนบททั่วทุกหนทุกแห่งทั่วทุกภูมิภาคอย่างรวดเร็ว เกินกำลังที่ชุมชนแต่ละแห่งแต่ละท้องที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ที่แพร่เข้าไปได้ เป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเกิดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรมที่ไม่มีทิศทาง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามยถากรรมเช่นนี้ มักก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งกระทบความมั่นคงของรัฐและสังคมในส่วนรวมได้

ลักษณะอย่างหนึ่งที่เหมือนกันของประเทศในโลกที่สามก็คือ การมีช่องว่างระหว่างสังคมเมือง และสังคมชนบท ซึ่งส่วนใหญ่เป็น สังคมชาวนา (Peasant Society) มีความแตกต่างกันทั้งในระดับความเจริญ ทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา และความมั่นคงทางวัตถุ ถึงแม้ว่าสังคมเมืองจะต้องอาศัยผลผลิตทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมในชนบทก็ตาม แต่คนในชนบทก็มักมอง "เมือง" ว่าเป็นความมุ่งหวังของตน เช่น อยากให้ลูกหลานของตนได้รับการศึกษาดีเข้ามาทำงานในเมือง เป็นใหญ่เป็นโต หรือมีฐานะมั่นคง มีความเป็นอยู่ดี จึงกล่าวได้ว่าสังคมชนบทนั้นต้องพึ่งพิงสังคมเมืองในด้านวัฒนธรรมอย่างไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ สังคมชนบทรับอิทธิพลวัฒนธรรมจากสังคมเมืองตลอดเวลา ไม่ว่าจะจากทางตรงซึ่งผ่านเข้ามาทางด้านการบริหารและการปกครอง หรือจากทางอ้อมซึ่งเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการคมนาคม เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมในชนบทนั้นเนื้อแท้ก็คือ การผสมผสานระหว่างชนบทธรรมเนียมและประเพณีที่มาจากเมืองกับสิ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอันเนื่องมาจากการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

ในอดีต สังคมหมู่บ้านในชนบทส่วนใหญ่ยึดมั่นในเรื่องชนบทธรรมเนียมประเพณี (Tradition Oriented Society) ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย เพราะคนรุ่นเด็กยังเคารพเชื่อฟังคนรุ่นอาวุโส ซึ่งนอกจากเป็นผู้อบรมสั่งสอนในด้านชนบทประเพณีและคตินิยมแล้ว ยังสอนให้เรียนรู้ในเรื่องของการทำมาหากินและการประกอบอาชีพอีกด้วย แต่ปัจจุบันการปรับปรุงการคมนาคมให้

เมืองกับชนบทติดต่อกันได้อย่างสะดวก ทำให้การนำความรู้ในด้านวิชาชีพ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจนการศึกษาแผนใหม่ผ่านเมืองไปยังชนบท เป็นผลให้ชุมชนในชนบทมีความสัมพันธ์และพึ่งพาเมืองในทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด คนรุ่นเด็กในชนบทได้เรียนรู้การประกอบอาชีพแบบใหม่ และมีการศึกษาที่ก้าวหน้ากว่าคนรุ่นเก่า ไม่จำเป็นต้องอาศัยหรือพึ่งพาคนรุ่นอาวุโสเช่นแต่เดิม ช่องว่างระหว่างวัยก็เกิดขึ้น รวมไปถึงความขัดแย้งกันในด้านรูปแบบต่างๆ ในการดำรงชีวิตด้วย ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการดำรงชีวิตแต่เดิกับปัจจุบัน อยู่ที่แต่ก่อนเน้นการอยู่รวมกันอย่างกลมกลืนทางสังคม มีความสัมพันธ์อย่างเป็นกันเองและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงไม่ได้แลเห็นสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายของชนชั้น ยกตัวอย่างเช่นลักษณะบ้านช่องตลอดจนการแต่งกายและการกินอยู่ ทั้งคนจนคนรวยมีความคล้ายคลึงกันและสังสรรค์กันได้เสมอ สิ่งที่แสดงความมั่งคั่งหรือเกียรติภูมิทางสังคมไม่ได้เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชุมชน หากเป็นสิ่งที่เป็นตัวแทนของส่วนรวมทั้งหมดผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ การรับวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกเข้ามานี้มักไม่คำนึงถึงความเหมาะสมว่าเข้ากันได้กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของสังคมแต่เดิมหรือไม่ ส่วนใหญ่มักมองเพื่อความโก้เก๋ มีหน้ามีตาเป็นสำคัญจึงกลายเป็นเรื่องของการกระทำเพื่อแสดงฐานะของปัจเจกบุคคล ของครอบครัว และของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม มีการแข่งขันชิงเด่นกันเป็นประจำ อิทธิพลของวัฒนธรรมใหม่นี้ ถ้ามองดูฐานะของสังคม หรือของประเทศในส่วนรวมแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นของแพงเกินฐานะทางเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่จะรับได้จึงเป็นเหตุให้คนที่รวย มีรูปแบบของชีวิตและการใช้จ่ายของฟุ้งเฟ้อและฟุ่มเฟือย ส่วนคนที่จนก็อยากมีบ้างเพื่อความทันสมัยและมีหน้ามีตา ทำให้เกิดการใช้จ่ายที่เกินฐานะ เป็นหนี้สินและในที่สุดก็ไปกระทำการทุจริตผิดศีลธรรม เช่น การคอร์รัปชันในหน้าที่ราชการ การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และประกอบอาชญากรรมต่างๆ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ปัญหาหรือความขัดแย้งทางสังคมที่นำไปสู่ความไม่มั่นคงของสังคมในส่วนรวม

สิ่งเหล่านี้คือสภาพทางสังคม - วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด จนอาจกล่าวได้ว่า ยังมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสนับสนุนให้มีเกษตรกรรมพืชไร่หรือสร้างแหล่งอุตสาหกรรมมากขึ้นเท่าใด คนชนบทที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำงานเหล่านี้ก็กลับมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายไปในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยอย่างเปล่าประโยชน์มากขึ้น แทนที่จะนำมาใช้จ่ายในการปรับปรุงฐานะทางครอบครัว และตนเองให้มีความเป็นอยู่อย่างมีคุณภาพและมีการออมทรัพย์เพื่อการลงทุนหรือไว้ใช้ในยามจำเป็น ปัญหาที่เป็นภัยทางสังคมที่ตามมาก็คือรายได้จากการทำงานของคนชนบทนั้น มีลักษณะไม่คงที่ขึ้น ๆ ลง ๆ ตามภาวะการจ้างและการลงทุนของผู้ที่เป็นนายทุนจากเมือง ก็อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าทางออกด้วยการทำทุจริตเช่น ลักขโมย หรือปล้นฆ่าชิงทรัพย์ จนปรากฏเป็นข่าวบ่อย ๆ ตามหน้าหนังสือพิมพ์บางแห่งมีอาวุธสงครามใช้ในการปล้นสะดมรวมทั้งการเป็นมือปืนรับจ้างฆ่าคนด้วย พฤติกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าสถาบันต่าง ๆ หรือชนบประเพณี

และค่านิยมต่าง ๆ ที่มีมาแต่เดิมกำลังหมดความสามารถที่จะทำให้คนรุ่นใหม่ยึดถือและอยู่ในระเบียบแบบแผนได้

ดังนั้นในที่นี้อาจสรุปได้อย่างกว้าง ๆ ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมของประเทศในโลกที่สามเช่นประเทศไทยนั้น มีอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนเกือบกล่าวได้ว่าเป็นไปอย่างกำลังลืมนอดีต คนรุ่นใหม่หรือคนที่ได้รับอิทธิพลอารยธรรมสมัยเปลี่ยนมามีค่านิยมที่มองเฉพาะตัว (individualism) ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อสนุกสนานและเกียรติภูมิทางสังคมเพื่อประโยชน์ของตนเองและครอบครัว ขาดความสำนึกร่วมที่จะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นกันเองเช่นในอดีตการเอาวัดเอาเปรียบ และแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อพรรคพวก ทำให้กลายเป็นได้แก่ วัดวาอาราม หรือศาสนสถานที่สวยงามวิจิตรพิสดาร หรือไม่กี่สถานที่พัก ที่ทำการของผู้นำหรือหัวหน้าของชุมชนเป็นสำคัญ ประเพณีที่เกี่ยวกับการศึกษา อบรมทั้งทางศาสนาและทางโลก ก็ล้วนเน้นถึงการเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ ความสามัคคีกลมเกลียวและความสำนึกในชุมชนร่วมกัน

แต่ปัจจุบันการเรียนรู้หรือรับรู้อารยธรรมแบบใหม่จากเมืองได้เข้ามาแทนที่ และกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ในชนบทมีความเป็นปัจเจกบุคคล (individualism) เพิ่มขึ้น การประกอบกิจกรรมร่วมกันเพื่อส่วนรวมทางสังคมเริ่มหมดไป ความต้องการความสะดวกสบายและวัตถุใหม่ ๆ เพื่อฐานะของตนเองและครอบครัวเป็นสิ่งที่เห็นได้เด่นชัด ความมุ่งหมายในการดำรงชีวิตจึงเน้นไปในเรื่องความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเฉพาะตัวเองและครัวครัว เป็นเรื่องของการลงทุน การได้กำไรและขาดทุน การเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ การใช้เครื่องมือใหม่ ๆ เพื่อการเกษตรและหัตถกรรมล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อผลประโยชน์ทางนี้ทั้งสิ้น ผลที่ตามมาก็คือการเกิดความแตกต่างกันในฐานะทางสังคมและรูปแบบในการดำรงชีวิต เกิดชนชั้นคนรวยหรือนายทุนกับคนจน คนรับจ้างขึ้น ซึ่งเห็นได้เช่นคนรวยมีดีกรวมบ้านช่อง มีเครื่องอำนวยความสะดวก ที่เป็นของหรูหรา ฟุ่มเฟือย เช่น โทรทัศน์สี รถยนต์ รถจักรยานยนต์ มีการแต่งกายและการกินอยู่แตกต่างไปจากคนจน แม้กระทั่งในพิธีกรรมต่าง ๆ ก็มีการแสดงออกถึงฐานะของบุคคล ศพคนรวยเผาในเมรุที่วัดสร้างไว้อย่างสวยงาม มีการจัดพิธีอย่างใหญ่โต ส่วนศพคนจนเผาตามเชิงตะกอนที่อยู่ชายเขตวัดหรือชายป่าช้าชายเขตหมู่บ้าน เป็นต้น

พฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจนเป็นรูปแบบดังกล่าวนี้ เกินกำลังที่สถาบันทางสังคมที่เป็นประเพณีแต่เดิมจะควบคุมได้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มบุคคลอาวุโส หรือระบบความเชื่อและพิธีกรรมที่เคยมีบทบาทมาแต่เดิม ในทำนองตรงข้ามประเพณีและพิธีกรรมก็กลับเป็นทางออกที่สำคัญในการสนุกสนานรื่นเริงและเป็นแหล่งการละเล่นเพื่อการหย่อนใจ แต่ต่างกำลังหมดบทบาทที่เคยมีการอบรมศีลธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความหมายในทางสังคม งานประเพณีเหล่านี้ ทุกครั้งที่เกิดขึ้นมีผลไปถึงการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในเรื่องค่าแต่งตัว ค่าอาหารเครื่องดื่ม และเที่ยวเตร่ที่

เกิดฐานเกินรายได้เกือบทั้งสิ้น ยิ่งกว่านั้น เกือบเป็นประจำที่มีการทะเลาะวิวาทกันจนบาดเจ็บ และถึงแก่ชีวิต นับเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัด

ความเสื่อมในเรื่องค่านิยมทางสังคมและชนบประเพณีเดิมเป็นผลให้เกิดความว่างเปล่า ที่เชื่อเชิญอิทธิพลวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาแทนที่ ความเจริญในด้านการคมนาคมและการสื่อสารนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการติดต่อทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตกซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนิยมและยึดถือเป็นแบบฉบับเห็นได้ชัด นับแต่ การส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อ การนำเอาแบบอย่างชีวิตความเป็นอยู่ รูปแบบบ้านช่อง เครื่อง แต่งกายตลอดจนรูปแบบต่าง ๆ ในด้านสุนทนาการมาปรับใช้ในสังคม ล้วนเป็นกระบวนการที่มีการสืบเนื่อง บางอย่างก็ลอกเลียนเข้ามาชั่วคราวชั่วคราวในลักษณะเป็นแฟชั่น แต่หลาย ๆ อย่างที่ รับเข้ามาเป็นผู้ละเมิดกฎหมายอันมีผลให้เกิดปัญหาทางสังคมที่กระทบกระเทือนสวัสดิภาพ และความมั่นคงทางสังคมของคนทั่วไปในส่วนตัวร่วม เรียบเรียงจาก "ปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย" โดยศรีศักร วิลลิโกดม จากเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ จัดโดยภาคมานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528

แนวทางการแก้ไขปัญหาในอุดมคติ

ความตระหนักในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการที่ชุมชนแต่ละแห่งมีการติดต่อเกี่ยวข้องกันทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมนั้นมีทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็กลุ่มสังคมนิยมหรือกลุ่มเสรีประชาธิปไตย ต่างก็แสวงหาวิธีการและแนวทางที่จะ ปรับปรุงและควบคุมให้อยู่ในทิศทางที่เหมาะสมด้วยกันทั้งนั้น แต่จะแตกต่างกันตรงที่ว่าปรัชญา และอุดมการณ์ต่างกัน ทางฝ่ายสังคมนิยมมุ่งไปในทิศทางที่จะควบคุมสังคมให้ทุกคนมีฐานะทาง เศรษฐกิจจะระดับเดียวกัน ไม่ให้มีความแตกต่างในเรื่องชนชั้น จะได้มีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกัน โดยไม่ต้องแก่งแย่งหรือแข่งขันชิงดีกัน ดังนั้นรัฐจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม - วัฒนธรรมเสียเอง โดยการกำหนดให้เป็นไปตามแผนที่มีเป้าหมายที่ระบุไว้อย่าง แน่นอหนักเป็นการบังคับให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการแปลงทางเศรษฐกิจเป็นหลัก (Forced Change) ส่วนทางฝ่ายเสรีประชาธิปไตยนั้นคำนึงถึงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นพื้นฐาน ไม่นิยมการกำหนดหรือบังคับเป็นพื้นฐาน ไม่นิยมการกำหนดหรือบังคับให้คนในสังคมเปลี่ยนแปลง ไปทุกสิ่งทุกอย่างที่ทางรัฐคิดให้ กลับพยายามกระตุ้นให้กลุ่มชนในสังคมแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่า ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตนเองในทิศทางที่เหมาะสมการดำเนินการจึงมักเป็นเรื่องของการวางแผน (Planned Change) ให้มีการผสมวัฒนธรรมของรัฐบาลกับการเลือกเฟ้นของกลุ่มชนที่จะต้อง เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าจะต้องมีการดำเนินงานเป็น ขั้นตอนไป ซึ่งถ้ามองอย่างผิวเผินแล้ว ก็ก็จะเห็นว่าเน้นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและ

เศรษฐกิจเป็นเรื่องใหญ่ แต่ถ้ามองให้ลึกซึ้งก็จะวิเคราะห์ได้ว่าในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงนั้น ทำควบคู่ไปกับการศึกษาและการดำเนินการทางสังคม - วัฒนธรรม ดังจะเห็นได้ว่าในกลุ่มสังคมนิยมให้ความสนใจในเรื่องครอบครัวเป็นพิเศษ รัฐเข้ามาทำหน้าที่ทั้งในด้านการเลี้ยงดู และการศึกษาอบรมของเด็ก เพราะผู้ที่เป็นพ่อแม่ต้องออกไปทำงาน เด็กถูกเลี้ยงดูอยู่ในที่รวมกัน ได้รับการอบรมเรื่องต่าง ๆ ที่ทางรัฐกำหนดให้เหมือนกัน จึงเท่ากับเป็นการอบรมและขัดเกลาให้คนที่เติบโตมาด้วยกันมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกัน รวมทั้งมีความเท่าเทียมกันด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างความสำนึกร่วมในการอยู่ในชุมชนเดียวกันอย่างไม่มีความรู้สึกในเรื่องปัจเจกบุคคล ส่วนฝ่ายกลุ่มเสรีประชาธิปไตยนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่เข้ามาจัดการอย่างลึกซึ้งกับความเป็นอยู่ในชีวิตครอบครัวของบุคคลก็ตาม แต่ก็ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าชุมชนเป็นหน่วยที่มีความหมายในด้านสังคม - วัฒนธรรม เป็นอย่างมาก ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในการเกษตรหรืออุตสาหกรรม หรือการสร้างถนนหนทาง การสร้างย่านตลาด โรงงานอุตสาหกรรม เชื้อกันน้ำ และอื่น ๆ จำต้องทำการสำรวจศึกษาพื้นฐานทางสังคม - วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของคนที่อยู่ในแต่ละชุมชนในท้องถิ่นนั้นอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะได้วางแผนให้กลุ่มชนเหล่านั้นปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมและโครงสร้างทางสังคม - เศรษฐกิจที่พัฒนาขึ้นใหม่เหมาะสม

ในการดำเนินการเช่นนี้ จึงต้องอาศัยนักวิชาการที่มีความรู้ในทางสังคม - วัฒนธรรม มาร่วมอย่างใกล้ชิด ซึ่งมักได้แก่นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักจิตวิทยาสังคม รวมไปถึงนักสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ เป็นต้น งานทางด้านมานุษยวิทยาโดยเฉพาะมานุษยวิทยาประยุกต์ นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาก เพราะนอกจากทำการสำรวจศึกษาทางด้านชาติพันธุ์วรรณาของชุมชนเพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระยะแรกแล้ว ยังมีบทบาทในการศึกษาติดตามเพื่อประเมินผลการปรับตัวเองของกลุ่มชนต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม - เศรษฐกิจใหม่นั้นด้วย นั่นก็คือ กระบวนการที่จะรับทราบและควบคุมให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีทิศทางอย่างหนึ่งนั่นเอง

สิ่งที่ป็นหัวใจในการศึกษาและดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ทั้งกลุ่มประเทศสังคมนิยม และเสรีประชาธิปไตยมีเหมือนกันก็คือการเลือกเฟ้นว่า วัฒนธรรมหรือประเพณีอย่างไหนที่มีความเหมาะสมที่จะอนุรักษ์หรือพัฒนา สิ่งที่จะนับว่าเหมาะสมได้ก็คือสิ่งที่มีความหมายต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชนในลักษณะที่ราบรื่น ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและเกิดปัญหาทางสังคมขึ้น ในเรื่องนี้ความแตกต่างระหว่างกลุ่มสังคมนิยมและเสรีประชาธิปไตยอยู่ที่ว่า ฝ่ายแรกทางรัฐจะเป็นผู้เลือกหรือกำหนดให้ว่าอะไรเป็นสิ่งดีเหมาะสมหรือไม่ แต่ฝ่ายหลังนิยมที่จะให้กลุ่มชนในชุมชนนั้นๆ มีส่วนในการเลือกเฟ้นและปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นในการศึกษาของนักวิชาการทางด้านสังคม -

วัฒนธรรม โดยเฉพาะนักมานุษยวิทยานั้น การประเมินให้เข้าใจในเรื่องความหมายหรือบทบาทของชนบประเพณี ค่านิยม และอื่น ๆ ในวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนแต่ละท้องถิ่นนั้น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมากในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นทำไมต้องมี เรื่องของพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นที่ว่า การเกิดมักเริ่มต้นจากพระหรือไม่ก็มาจากผู้นำชุมชน น่าจะเป็นจริง อย่างน้อยคำให้การของ รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม ในงานสัมมนาพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นในประเทศไทย ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร อ้างย้าได้อย่างสอดคล้อง "การพัฒนาการพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นในประเทศไทยเห็นชัดมาไม่นานก็จริง แต่คนท้องถิ่นต่าง ๆ มีสำนึกในเรื่องนี้มานานมากแล้ว โดยเฉพาะพระสงฆ์องค์เจ้า ครูหรือผู้นำท้องถิ่นคนเหล่านี้มักจะรวบรวมสิ่งของไว้ด้วยความตั้งใจที่ว่าอยากจัดทำพิพิธภัณฑท์ เพียงแค่นี้ไม่รู้วิธีการไม่มีกำลัง ไม่มีเงิน"

ตัวอย่างหนึ่งที่ชัดมาก ในช่วง 4-5 ปีผ่านมา เราอาจเห็นการเคลื่อนไหวเป็นระยะ ๆ นับแต่เกิดพิพิธภัณฑท์วัดม่วงที่จังหวัดราชบุรี ทำให้มีวัดอีกมากมายในถิ่นอื่นอยากทำพิพิธภัณฑท์ด้วยความคาดหวังให้ "สำนึก" ในท้องถิ่นถูกปลุก อย่งไรก็ดีแม้ว่ากระแสเช่นนี้เยอะมากก็จริง แต่มีโจทย์ถามว่าจะทำอย่างไรให้เห็นเป็นรูปธรรมไม่หยุดนิ่ง ปัจจุบันแนวโน้มการเกิดพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นค่อนข้างชัดเจนมากขึ้นในหลายท้องถิ่น แต่ที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือว่าจะทำอย่างไรให้พิพิธภัณฑท์เหล่านี้มีชีวิตชีวา และเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมนั้นได้

ชุมชนในชนบทหลายแห่งยังคงไว้ในคติเดิม วัดเป็นศูนย์กลางของทุกอย่างในสังคม พระหลายรูปได้เร่งประกายความรักห่วงใยในท้องถิ่นด้วยเรื่องราวที่บางเรื่องอาจจะกล่าวอ้างอิทธิฤทธิ์ไว้บ้าง แต่ล้วนมีความหมายเพราะตำนานทุกเรื่องถูกเขียนโดยพื้นฐานอันพาตึงถึงความเป็นมาตลอด จนสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เรื่องราวหลายตัวหลายเรื่องถูกนำมาบันทึกแบบไร้อคติ เพื่อสานต่อรอยขาดในหน้าประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ มีความลุ่มหลง ชัดแย้ง มีความเสมอภาค และไม่เสมอภาคในกลุ่มชาติพันธุ์ สถานที่นี้ทำให้สังคมเข้าใจถึงความเป็นมนุษย์

พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นที่สะท้อนความเป็นมนุษย์ จึงคล้ายกับตัวแทนเสี้ยวหนึ่งของชุมชน ไม่มีชุมชนใดในอดีตเข้ามาอยู่ได้เลยแบบบ้านจัดสรร ชุมชนใดอดีตต้องอยู่กันหลายชั่วชีวิตคน อยู่จนมีประเพณีปฏิบัติเหมือนกัน ความเป็นชุมชนนั้น ๆ จึงเกิดได้

เอกสารนี้ทุกวันนี้องค์กรกำลังสลายตัวด้วยการศึกษาในระดับที่ทำให้เด็กรุ่นใหม่แทบจะลืมรากเหง้าของตัวเอง พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นทำให้เราพบตัวเองชัดขึ้นด้วยการย้อนกลับมาดูตัวเอง ดูจากภายในแล้วมองไปข้างนอก

โรงเรียนนอกระบบ บทบาทของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้เริ่มโดดเด่นขึ้นมาอย่างชัดเจนในฐานะกลไกสำคัญเพื่อการศึกษาของระบบ อันสะท้อนให้เห็นวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ เพราะวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่แค่การจัดหาหรือเก็บรักษาและเพื่อการศึกษาเท่านั้น หากเรายังต้องคำนึงถึงอนาคตอันแสดงออกถึงการเคลื่อนที่อย่างมีชีวิต เป็นการสะท้อนชีวิตชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ประการสำคัญต้องตีโจทย์ให้แตกต่อวิธีการดึงคน ทั้งชาวบ้านและคนดู” (รศ.ดร.จิรโชค วีระสัย)

หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจึงไม่เพียงแต่สอนให้คนรู้จักคิด หากยังปลูกสำนึก “เป็นพิเศษ” ที่แนบแน่นกับบ้านเกิดของตัวเองด้วย พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นช่วยให้เราเข้าใจในวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมถูกต้อง

“พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันการศึกษาอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากสถาบันการศึกษาอื่นตรงที่ใช้สิ่งของเป็นผู้สอน แต่ต้องเข้าใจให้ชัดด้วยว่าสิ่งของเหล่านั้นไม่สามารถสอนอะไรใครได้ทั้งหมด เนื้อหาของสิ่งที่สอนต้องมาจากความคิดของคนที่จัดแสดง” (ศ.ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์)

พิพิธภัณฑ์สถานจึงควรมีความหมายและความสำคัญโดยตรงต่อการศึกษาของระบบ นอกหลักสูตรของสังคม เป็นแหล่งที่อบรมความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และแสดงให้คนภายนอกที่เป็นคนต่างชาติได้รู้ถึงความเป็มาในทางวัฒนธรรมของบ้านเมืองและท้องถิ่นว่าเป็นมาอย่างไร ถึงขนาดอาจกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาของระบบ ที่สร้างดุลยภาพได้อย่างพอดีกับการศึกษาในระบบที่เน้นเพียงการเรียนรู้สิ่งไกลตัว รวมถึงการท่องจำแบบคิดไม่เป็นที่ปฏิบัติกันอยู่ในขณะนี้ กระนั้นสภาพการณ์ในปัจจุบันยังมีพิพิธภัณฑ์ไม่มากนักที่ให้ความรู้รอบตัวทางประวัติศาสตร์สังคม และวัฒนธรรมแก่ผู้ที่มาชม อย่างมากเป็นเพียงโกดังรวบรวมโบราณวัตถุที่ไร้เรื่องราวปะติดปะต่อ ไม่สามารถนำมาเชื่อมต่อให้เข้าใจถึงความเป็นไปในสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันได้

การให้ความหมายและความรู้เกี่ยวกับสิ่งของนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งจริงใจถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสิ่งนี้คือตัวกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจกระทั่งกลายเป็นแนวร่วม

ในโลกปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วจะมุ่งให้คนในชาติรู้จักตนเองเป็นสำคัญมากกว่าอย่างอื่นเพื่อผลต่อการอยู่ร่วมโลกเดียวกันอย่างราบรื่น เราอาจได้เห็นฝรั่งต่างชาติเข้ามาเที่ยวในไทยร้อยทั้งร้อยพวกนี้จะไม่ยอมเสียเวลาดูตีกระทบฟ้าหรือเจริญทางวัตถุ พวกนี้กลับไปดูกระท่อมและดูอย่างชื่นชมสงสัย สงสัยว่าทำไมต้องเป็นบ้านไม้ไผ่ บางทีมองลึกถึงขนาด ต้องหาค่าเฉลี่ยในสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติไปโน่นเลยทีเดียว คนเจริญแล้วเขามองความเป็นไปของ

แต่ละท้องถิ่นลึกซึ้งขนาดนั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความน่าเบื่อต่อรูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์แบบเดิมนั้น กรมศิลปากรดูเหมือนว่าจะโดนเห็บเอาบ่อยครั้งที่สุดว่ามีพิพิธภัณฑ์เดียว เป็นพิพิธภัณฑ์หลวงแบบอัตตาเฉพาะด้าน ด้วยข้อหาซ้ำซากน่าเบื่อหน่ายที่สุดนั้น นับว่าร้ายแรงอย่างยิ่ง

กระนั้นไซ้ว่าจะไม่มีข้อดีเอาเสียเลย เพราะพิพิธภัณฑ์ของกรมศิลปากรช่วยให้เราเห็นภาพบูรณาการทางวัฒนธรรมและการเมืองระดับรัฐ หน้าที่และความหมายจึงกลายเป็นว่าค่อนข้างจำกัดแคบ ถึงตรงนี้คงไม่ใช่ข้อสรุป แต่ประเด็นมีความเป็นไปได้สูงที่ว่า การจัดการในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอาจไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบเฉพาะ แบบไหนอย่างไรก็ได้ถ้าให้ความหมายในเรื่องราวนั้นครบถ้วน อย่างไรก็ดีไม่ควรเป็นเรื่องที่หยุดนิ่ง หรือมีเพียงนามธรรมที่ไม่อาจสื่อถึงชาวบ้านได้

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นพิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน ชาวบ้านรับรู้ได้ง่าย ทั้งเรื่องของอดีต ปัจจุบัน จนถึงเรื่องที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสมควรเป็นคลังความรู้ที่สามารถตอบคำถามได้ว่าทำไมแต่ละถิ่น มีวิถีชีวิตไม่เหมือนกัน การตั้งมุมมองเช่นนี้ยังพอวาดหวังได้บ้างว่าความน่าเบื่อจะกลับกลายเป็นเรื่องสนุก เป็นเรื่องน่าภาคภูมิใจ

ถามว่าใครกล้าตีค่าความภูมิใจเป็นตัวเงิน จากเหง้าของแต่ละชุมชนเป็นเรื่องราวอมตะ มีคุณค่าน่าแสวง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะครั้งใดก็ตาม อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

กรณีศึกษาอาคารประเภทพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์

ชื่อ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์

ที่ตั้ง ถนนศรีศกดิ์ ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

3.1 ประวัติ

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้
จัดตั้งขึ้น เปิดเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2467 โดยใช้พระที่นั่งจันทรพิศาลในพระนารายณ์ราช
นิเวศน์ เมืองลพบุรี เป็นที่จัดแสดง

เดิมพระราชวังแห่งนี้ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ
พ.ศ. 2209 สำหรับเป็นที่ประทับเพื่อออกประพาสป่าล่าสัตว์ พระที่นั่งและอาคารเป็น
สถาปัตยกรรมทั้งแบบไทย แบบยุโรปและแบบมุสลิม เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสวรรคต
เมื่อ พ.ศ. 2231 แล้ว พระราชวังแห่งนี้ได้ถูกทิ้งร้างจนถึง พ.ศ. 2399 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวได้โปรดให้บูรณะพระที่นั่งจันทรพิศาล และโปรดให้สร้างพระที่นั่งขึ้นใหม่ คือ หมู่พระที่นั่ง
พิมานมงกุฎและหมู่ตึกพระประเทียบ สำหรับเป็นที่ประทับและที่พักราชการฝ่ายในที่ตามเสด็จ
ลักษณะอาคารเป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกับระหว่งตะวันออก ปัจจุบันพระที่นั่งและอาคาร
บางหลังใช้เป็นอาคารจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์

3.2 การจัดแสดง

หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฎชั้นล่าง จัดแสดงนิทรรศการถาวร 2 เรื่อง คือ

1. เรื่องศิลปโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในภาคกลางของประเทศไทย

โบราณวัตถุส่วนใหญ่ได้จากการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีบ้านท่านแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. เรื่องอารยธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พ.ศ. 700 ถึง 1400 จำแนกเป็นเรื่องการเมือง
การตั้งถิ่นฐาน เทคโนโลยีและการดำรงชีวิต อักษร - ภาษา ศาสนสถาน ศาสนา และความเชื่อ
โบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูป พระพิมพ์ รูปเคารพเนื่องในศาสนาฮินดู เหรียญตรา
ประทับ จารึก ฯลฯ

หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฎชั้นที่ 2 จัดแสดงนิทรรศการ 4 เรื่อง คือ

1. เรื่องประวัติศาสตร์และศิลปกรรม ภาคกลางของประเทศไทย พุทธศตวรรษที่ 16 – 18 หรือสมัยอิทธิพลเขมร โบราณวัตถุที่สำคัญได้แก่ทับหลัง พระพุทธรูปนาคปรก ปางสมาธิ พระโพธิ์สัตว์ พระพิมพ์

2. เรื่องประวัติศาสตร์ในประเทศไทยจัดแสดงศิลปกรรมต่าง ๆ ที่พบในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา คือศิลปะแบบศรีวิชัย ศิลปกรรมหริภุญไชย ศิลปกรรมล้านนา ศิลปะแบบสุโขทัย เป็นต้น โบราณวัตถุชิ้นสำคัญในห้องนี้คือ พระโพธิ์สัตว์อวโลกิเตศวร พบที่สวนสราญรมย์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อายุราวพุทธศตวรรษที่ 11

3. เรื่องประวัติศาสตร์และศิลปะโบราณวัตถุพุทธศตวรรษที่ 19 (ศิลปกรรมอาณาจักรอยุธยา รัตนโกสินทร์) โบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูป เครื่องถ้วย ผ้า อาวุธ เงินตรา ชิ้นส่วนปูนปั้นประดับสถาปัตยกรรม เครื่องเงิน – ทอง สมัยอยุธยาที่พบในเมืองลพบุรี

4. เรื่องศิลปกรรมสมัยใหม่ ได้แก่ ภาพเขียนและภาพพิมพ์ของศิลปินชาวไทย หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฎชั้นที่ 3 จัดแสดงห้องที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โบราณวัตถุที่สำคัญได้แก่ฉลองพระองค์ ภาพพระลาภลักษณะ แทนบรรทม เหยียดเครื่องแก้ว และจานชามมีสัญลักษณ์รูปมงกุฎ ตราประจำพระองค์

พระที่นั่งจันทรพิศาล จัดแสดง 2 เรื่อง คือ

1. เรื่องประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จัดแสดงภาพประวัติศาสตร์ที่สำคัญในรัชสมัยของพระองค์ ที่ชาวต่างประเทศได้วาดไว้ และโบราณวัตถุที่มีอายุในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

2. เรื่องตู้พระธรรม ธรรมาสน์และศาสนวัตถุพุทธศตวรรษที่ 19 – 24 (ศิลปกรรมสมัยอยุธยารัตนโกสินทร์)

อาคารพิพิธภัณฑ์ชานา จัดแสดงศิลปวัตถุพื้นบ้านของท้องถิ่น เช่น กระต้อมชานา เครื่องมือเกษตรกรรม และเครื่องมือจับปลา

3.3 การบริการของพิพิธภัณฑ์

นำชมศิลปะโบราณวัตถุและโบราณสถานพระนารายณ์ราชนิเวศน์ บริการเป็นวิทยากร พิเศษแก่หน่วยราชการ โรงเรียน และชมรมต่าง ๆ บริการห้องสมุดของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีหนังสือเกี่ยวกับศิลปะโบราณคดีและประวัติศาสตร์ บริการให้ยืมนิทรรศการ ภาพถ่าย สไลด์ วีดีโอ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าแก่สถาบันการศึกษา

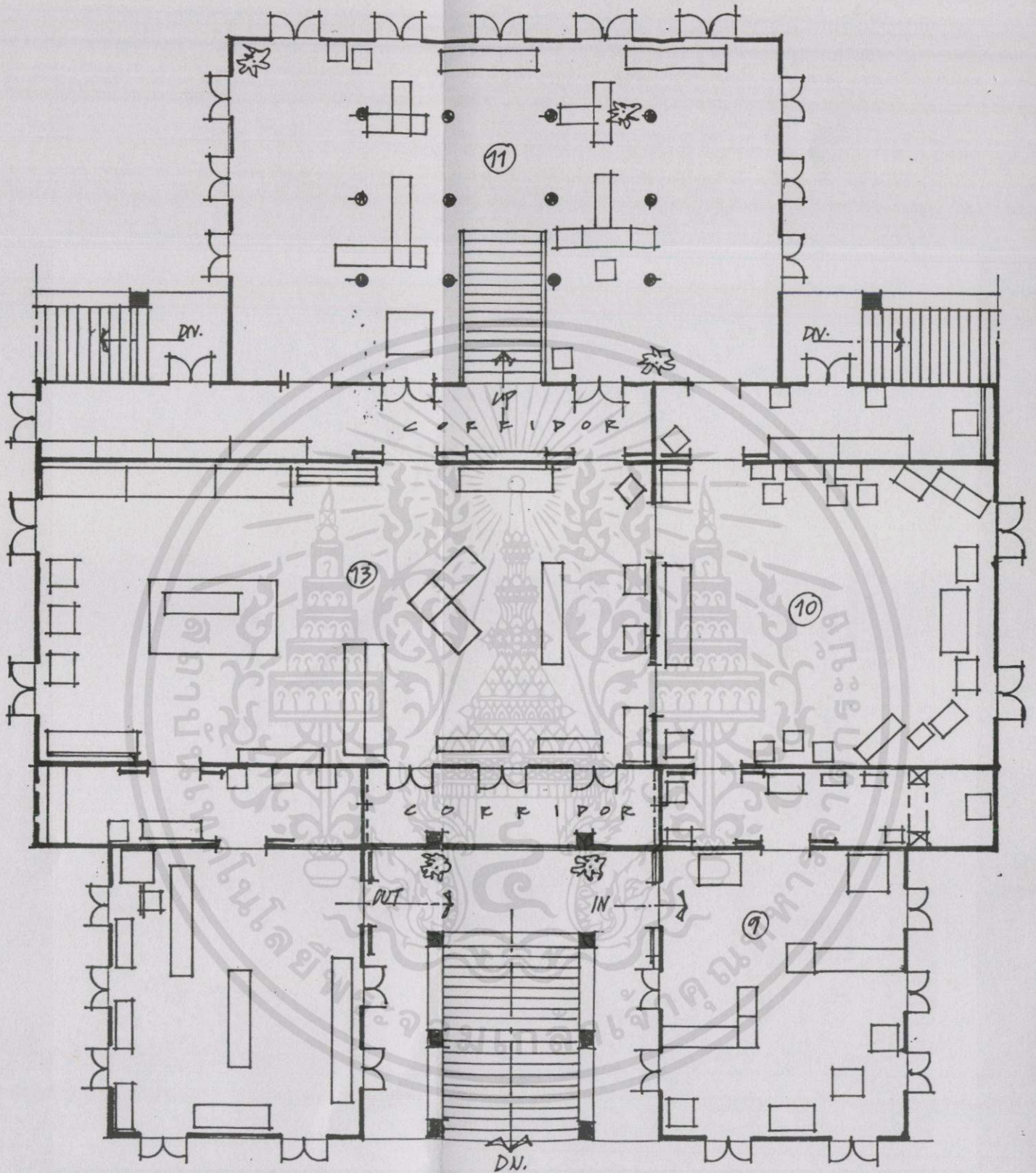
บริการห้องประชุมเพื่อใช้เป็นสถานที่สนทนาการวิชาการ ฉายสไลด์ ฯลฯ บริการจำหน่ายหนังสือ และภาพโปสเตอร์ของกรมศิลปากร

ผลสรุปกรณีศึกษา

ตารางที่ 3.1 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี

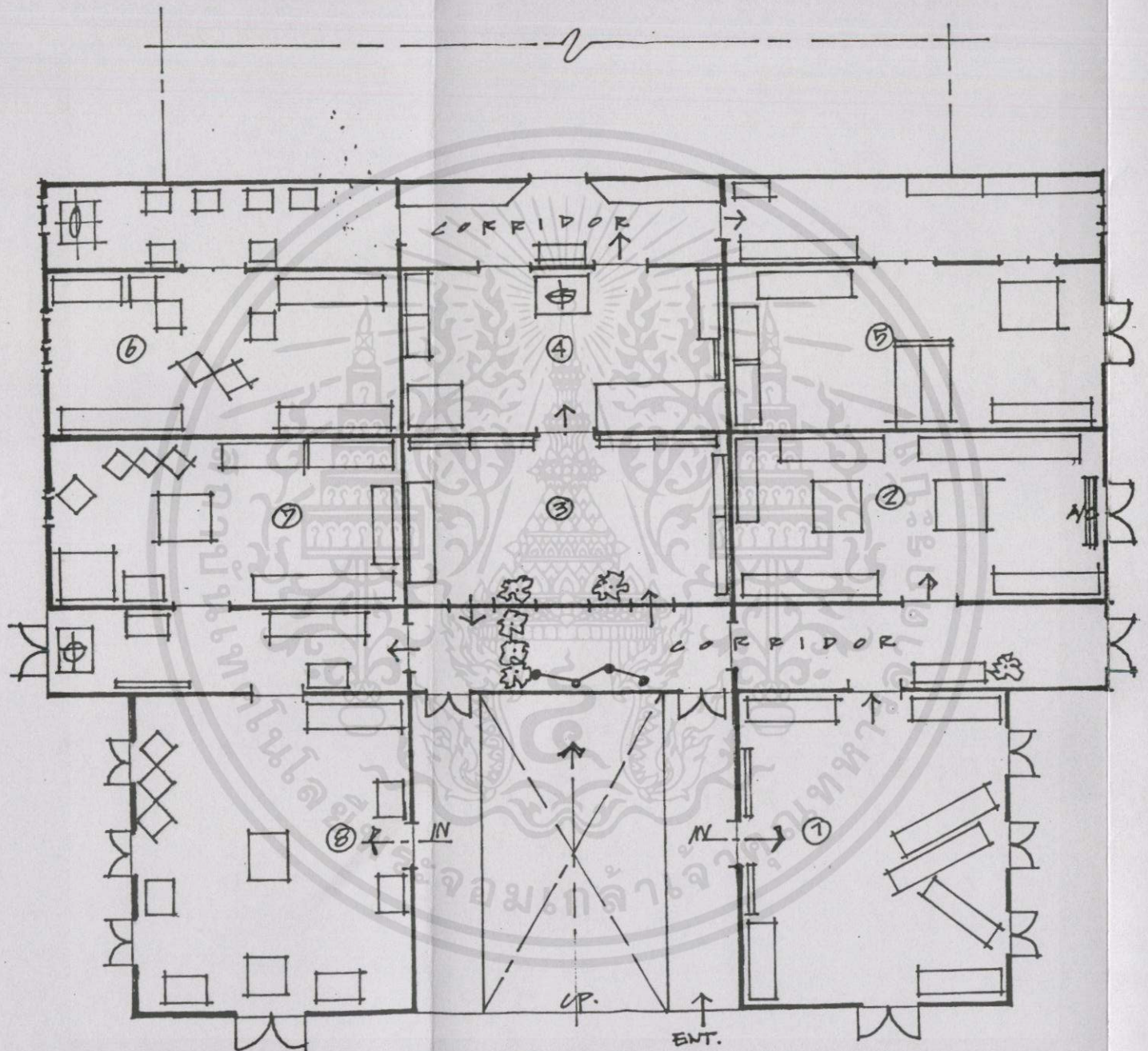
ลักษณะอาคาร	การจัดแสดงภายใน	เสนอแนะต่อโครงการ
เป็นอาคารเก่า สูง 2 ชั้นครึ่ง ผนังอาคารมีความหนามาก ถึงแม้ว่ามีประตูหน้าต่างมาก แต่ เนื่องจากสภาพแวดล้อมอาคารมี ความร้อนมากส่งผลกระทบต่อ ถึงตัวอาคาร ด้านหน้าอาคารเป็นบันไดสูง ขึ้นจากภายนอก ผู้เข้าชมเกิดความ สับสนในการเข้า-ออก	มีการแบ่งหัวเรื่องตาม ยุคสมัยต่างๆ โดยเป็นการจัดแสดง วัตถุโบราณเป็นส่วนใหญ่ขาดการ สร้างความแตกต่างในแต่ละยุค สมัย ผู้เข้าชมไม่สามารถรับรู้ได้ เลยว่า แต่ละยุคสมัยแตกต่างกัน อย่างไร การจัดระบบแสงสว่างและปรับ อากาศ ยังไม่มี มีการใช้พัดลมและ นำแสงธรรมชาติเข้ามาช่วยใน	ควรมีการวางแผนในการจัดทำ พิพิธภัณฑสถาน นับตั้งแต่เรื่องราวใน การจัดแสดงการออกแบบบรรยากาศ ในหัวเรื่องจัดแสดงผลกระทบจาก โครงสร้างอาคารการวางระบบปรับ อากาศและแสงสว่างอันสร้างเสริม ความสะดวกสบายต่อผู้เข้าชม การ เข้าถึงตัวอาคาร เป็นต้น
การเข้าถึงตัวอาคารค่อนข้าง ลำบากเนื่องจากอาณาบริเวณของ กลุ่มอาคารมีความกว้างมากเวลามี ฝนตกจะเป็นอุปสรรคต่อผู้เข้าชม ข้อดีของลักษณะอาคารคือมี ความกว้าง พื้นที่ใช้สอยมากพอใน การจัดแสดงวัตถุขนาดใหญ่	บางส่วน แต่ยังไม่สร้างความสบาย ต่อผู้เข้าชม อุณหภูมิภายในสูง ผู้เข้าชมรู้สึกร้อนและอึดอัดเป็น อุปสรรคในการชมเรื่องราวให้จบ ทั้งหมด การจัดวางขาดระเบียบและ การสร้างเรื่องราวอันส่งเสริม ความเข้าใจให้แก่ผู้ชม รายละเอียด ในแต่ละจุดของการจัดแสดงขาด การออกแบบและการจูงใจในการ เข้าชม	ประโยชน์ที่ผู้ศึกษาได้รับ - ทราบปัญหาจากลักษณะอาคาร - ทราบปัญหาในการจัดเรื่องราว - ทราบปัญหาในการออกแบบให้ สอดคล้องกับปัญหาเนื้อหา * ทราบว่าควรทำโครงการอย่างไร ให้เกิดผลกระทบหรือปัญหาให้น้อย ที่สุด*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

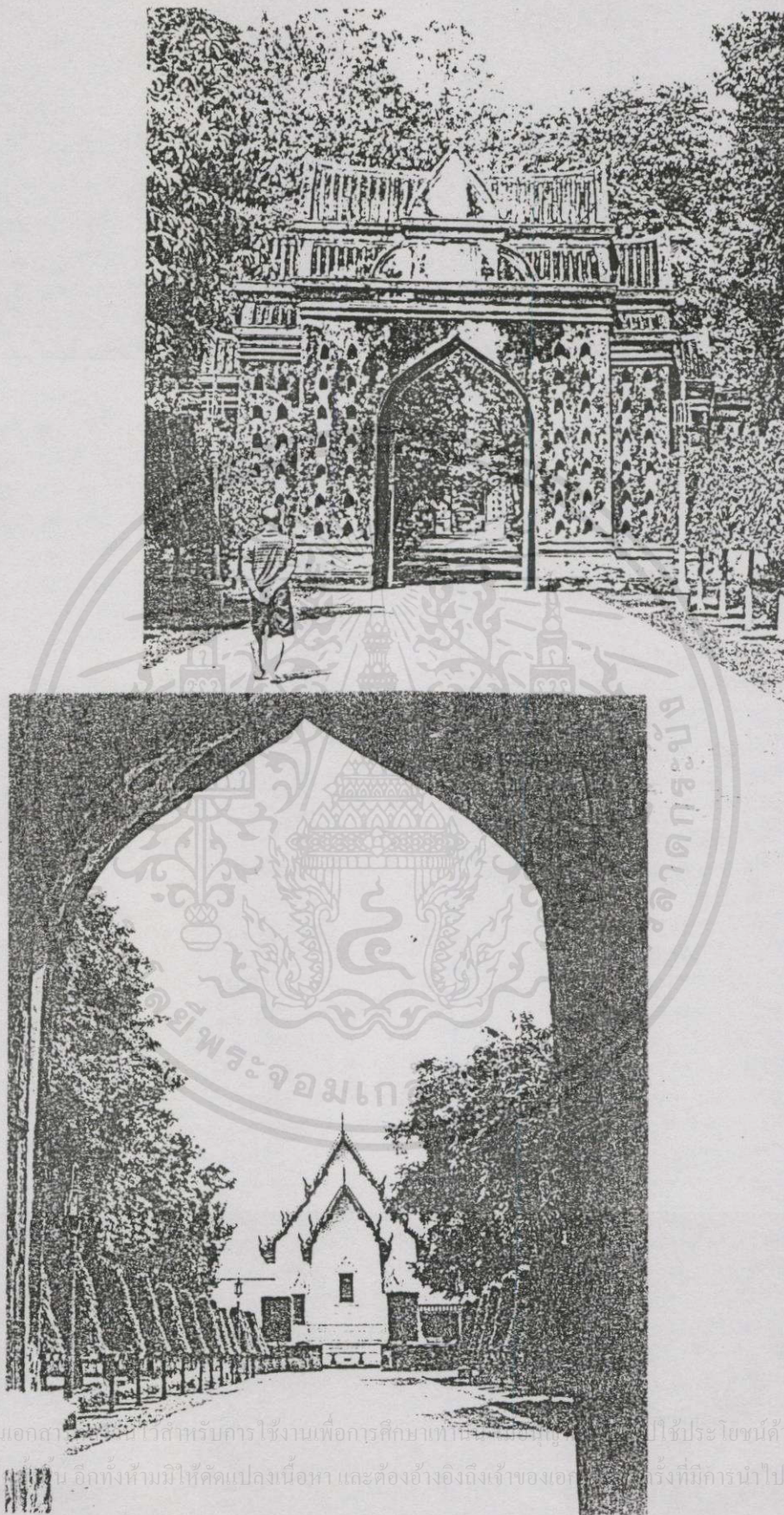
ภาพที่ 3.1 แลนชั้นบน (หมายเหตุ : ร่างจากอาคารกรณีศึกษา ไม่กำหนดมาตราส่วน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

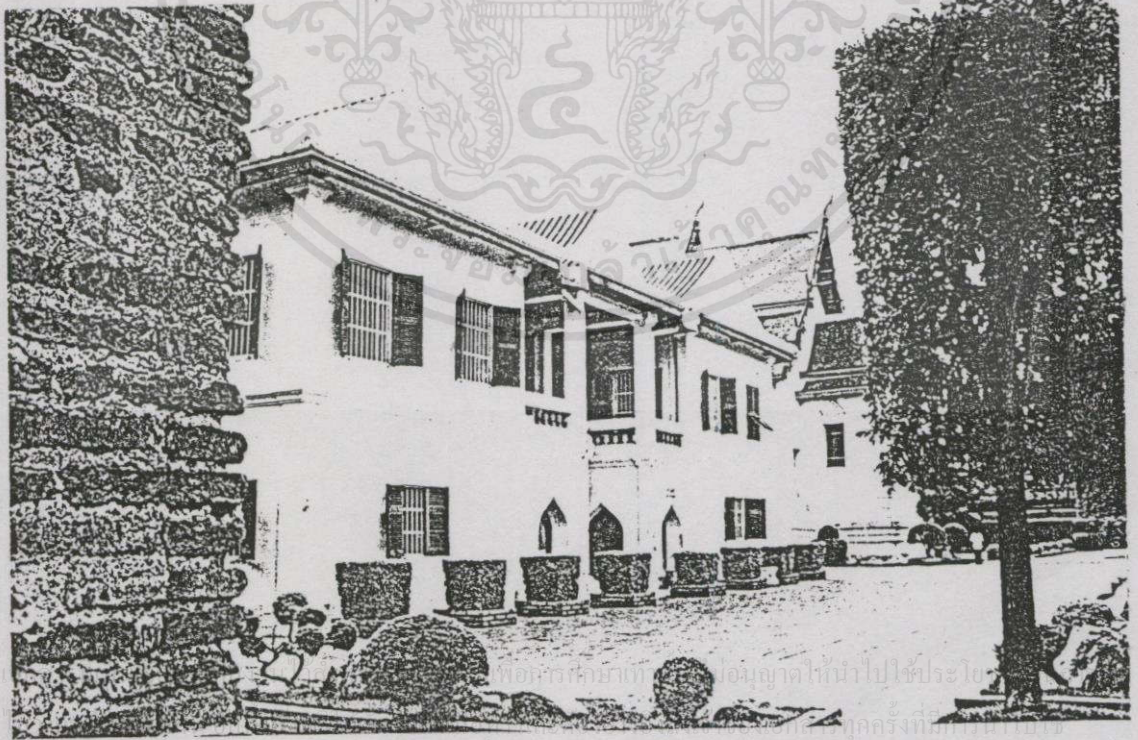
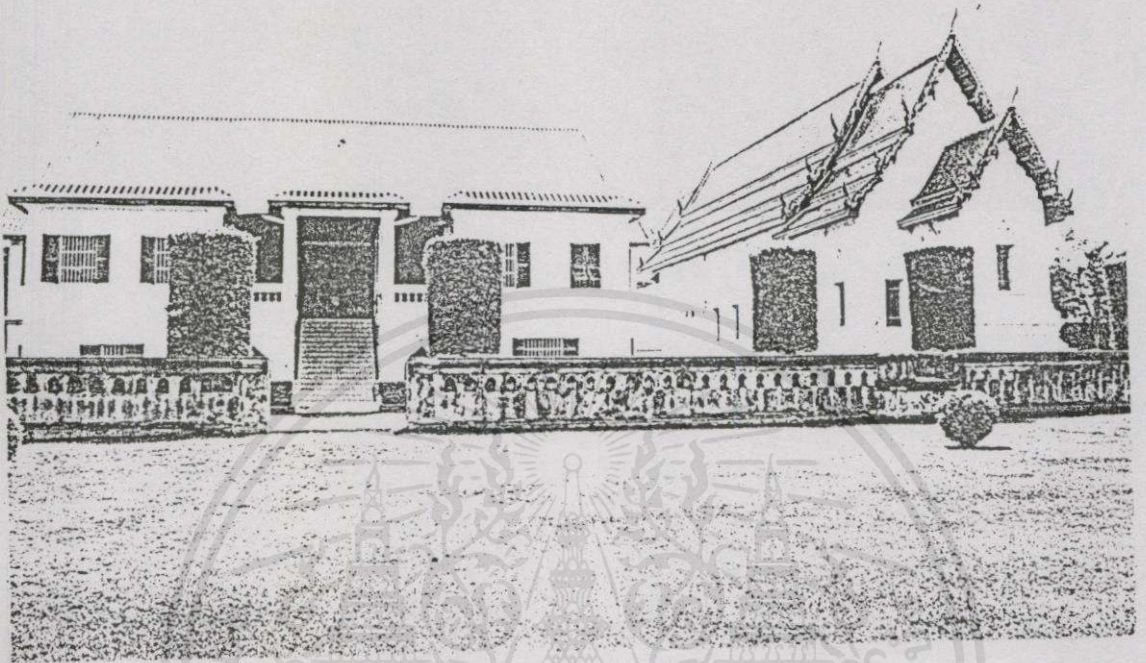
ภาพที่ 3.2 แพลนชั้นล่าง (หมายเหตุ : ร่างจากอาคารกรณีศึกษา ไม่กำหนดมาตราส่วน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

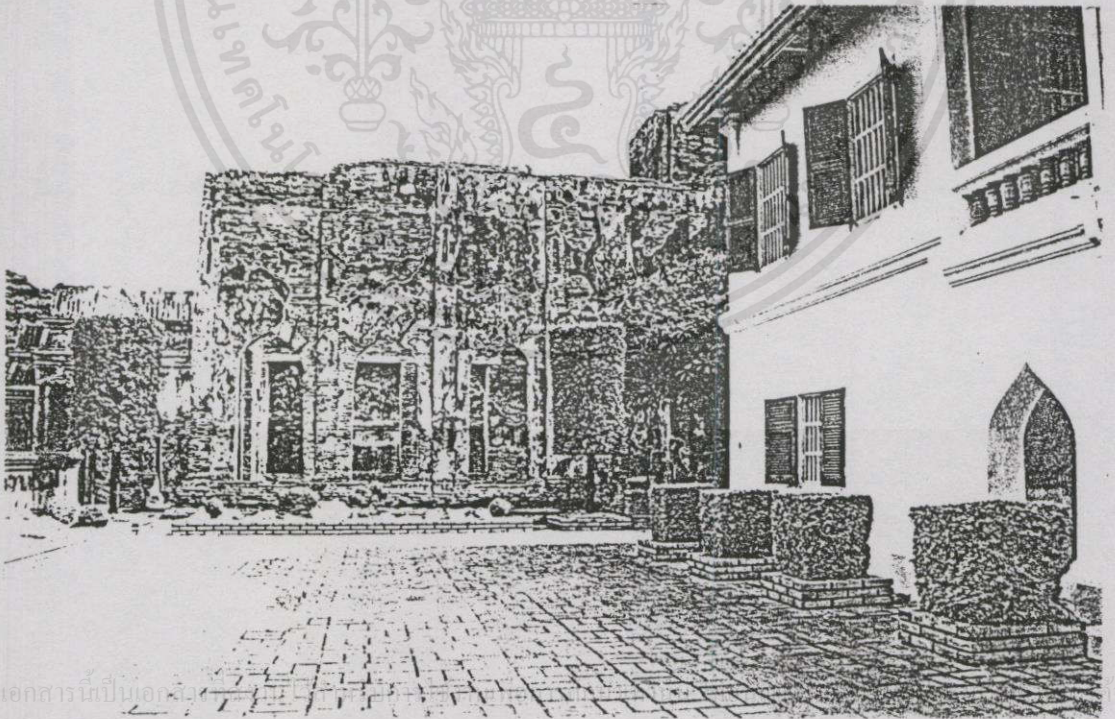
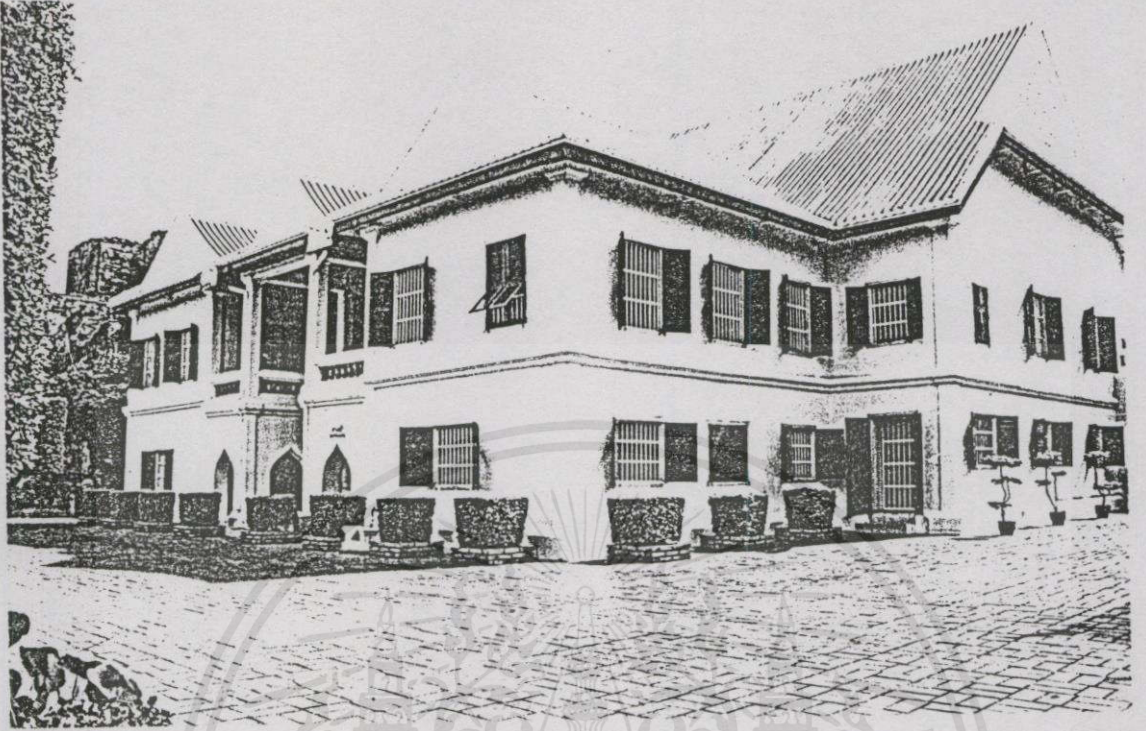

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ผู้อื่นที่ห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.3 แสดงทางเข้า-ออก โดยการสร้างแนวแกนและจุดนำสายตา

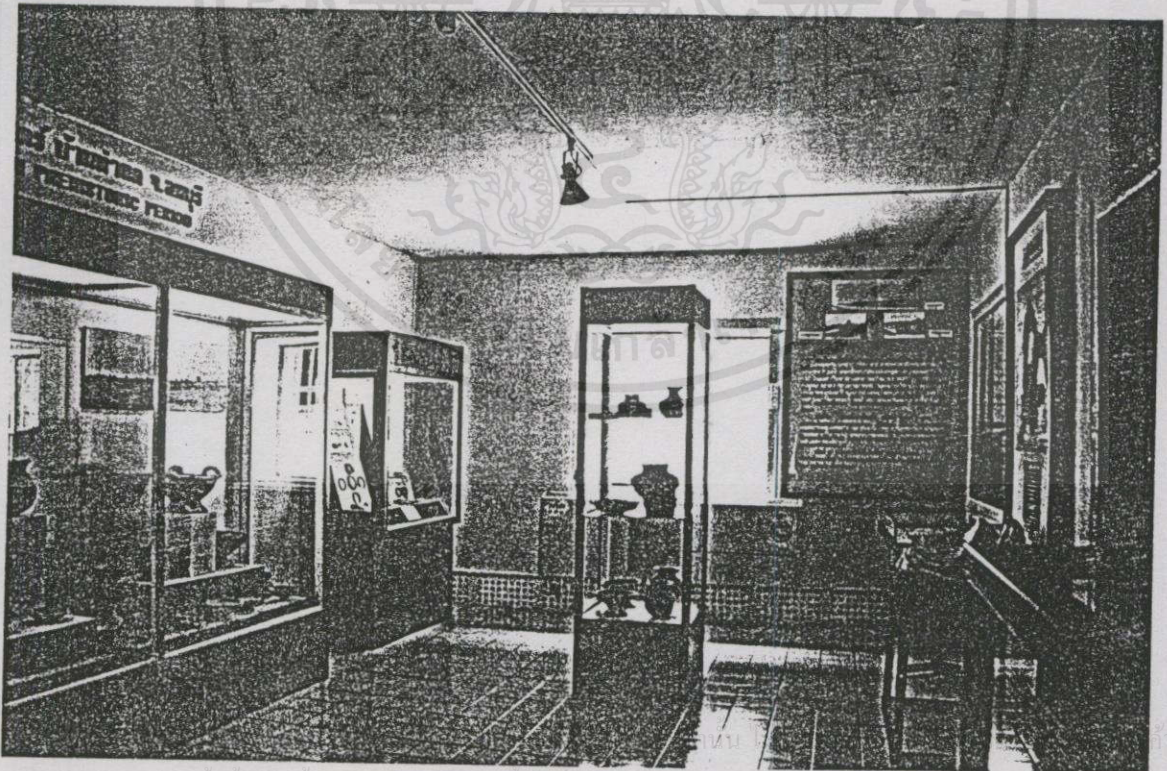
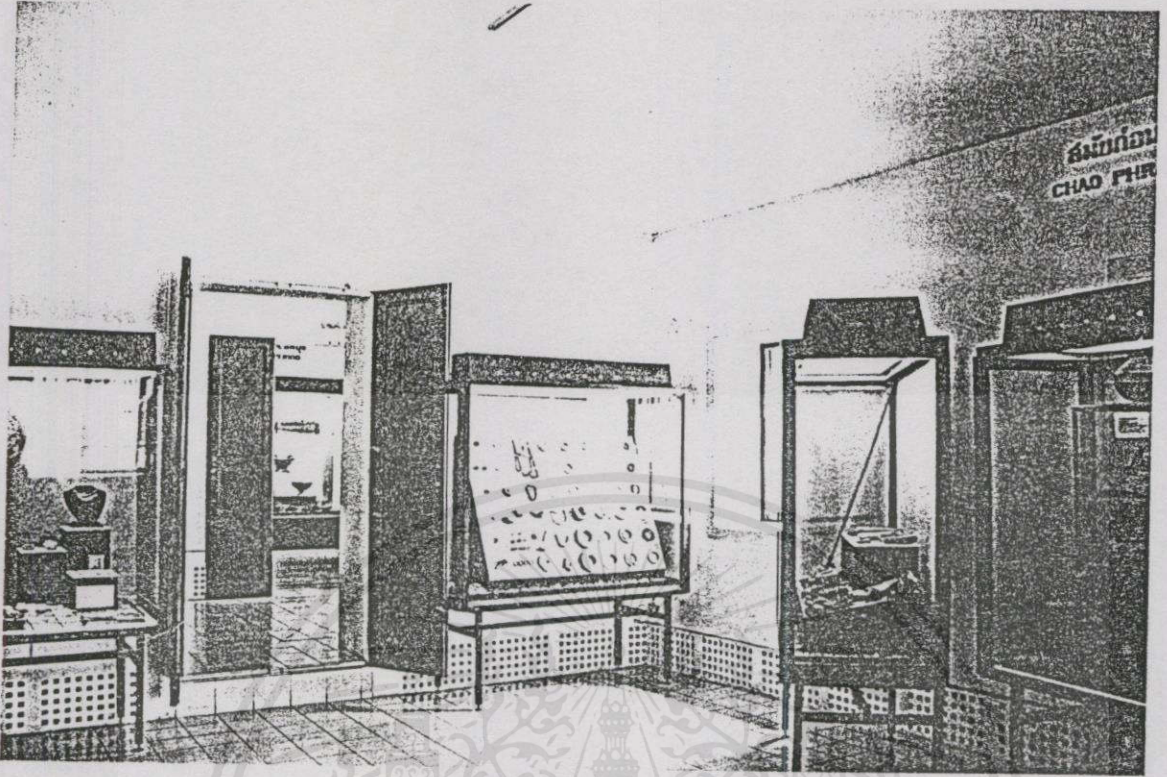

ภาพที่ 3.4 แสดงลักษณะอาคาร (ภายนอก)

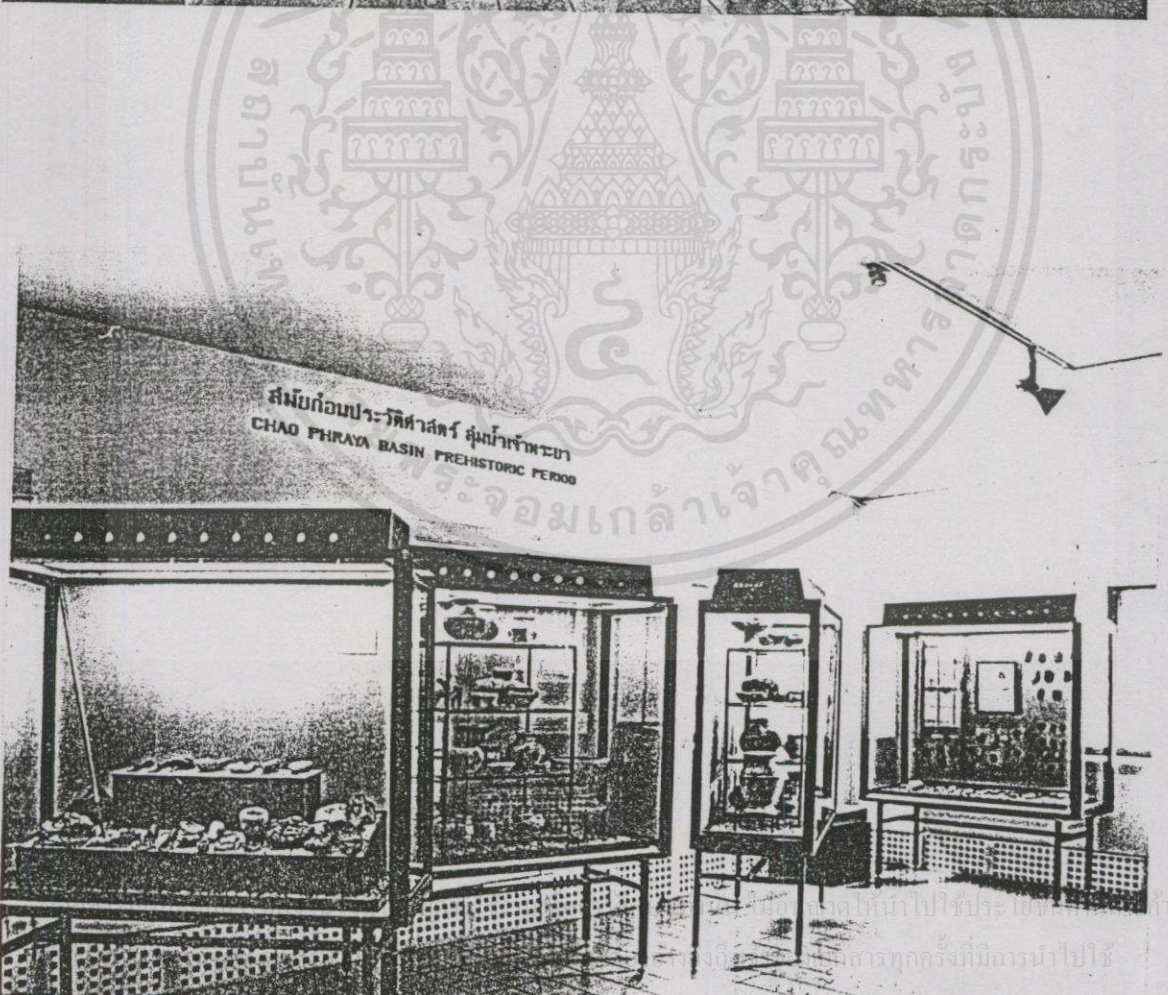
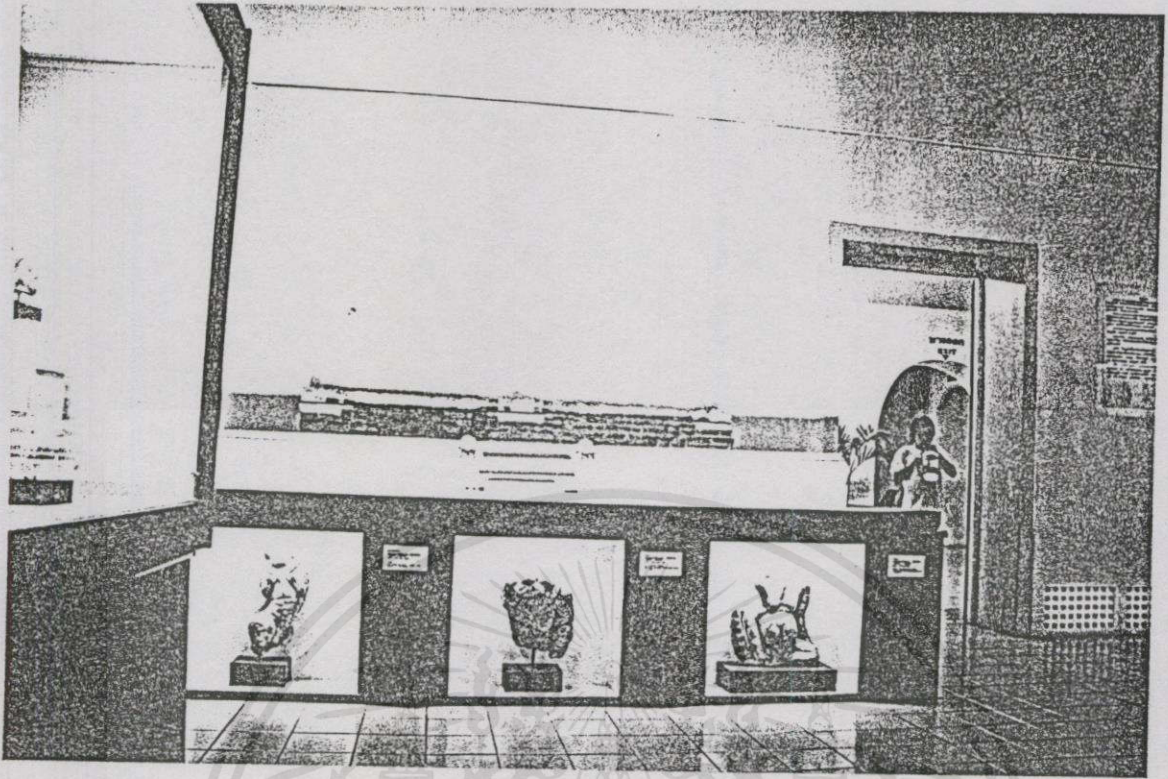
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสาร

ภาพที่ 3.4 (ต่อ)

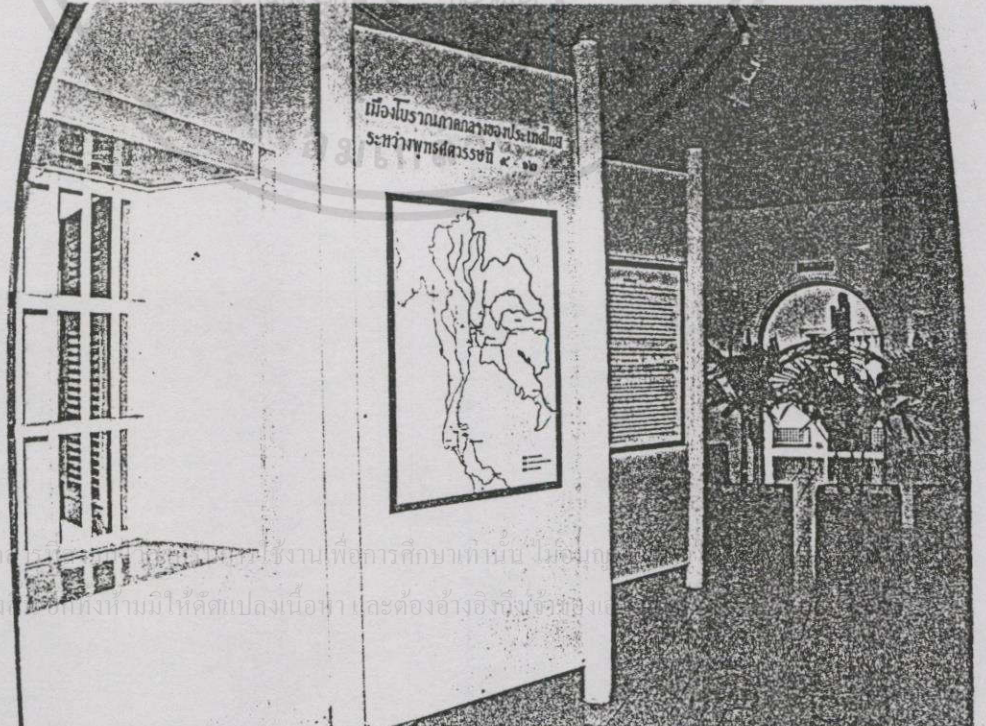
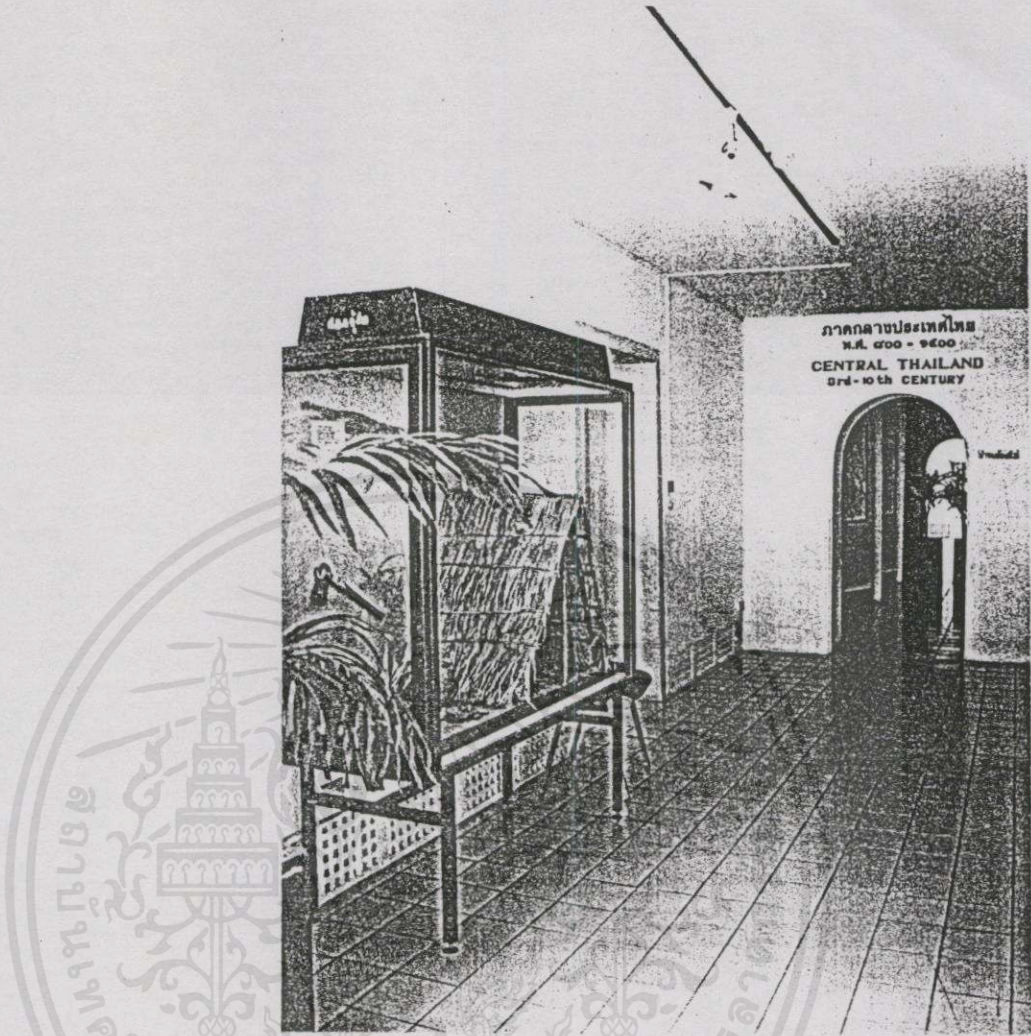

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.5 แสดงภายในห้องจัดแสดงที่ (1)

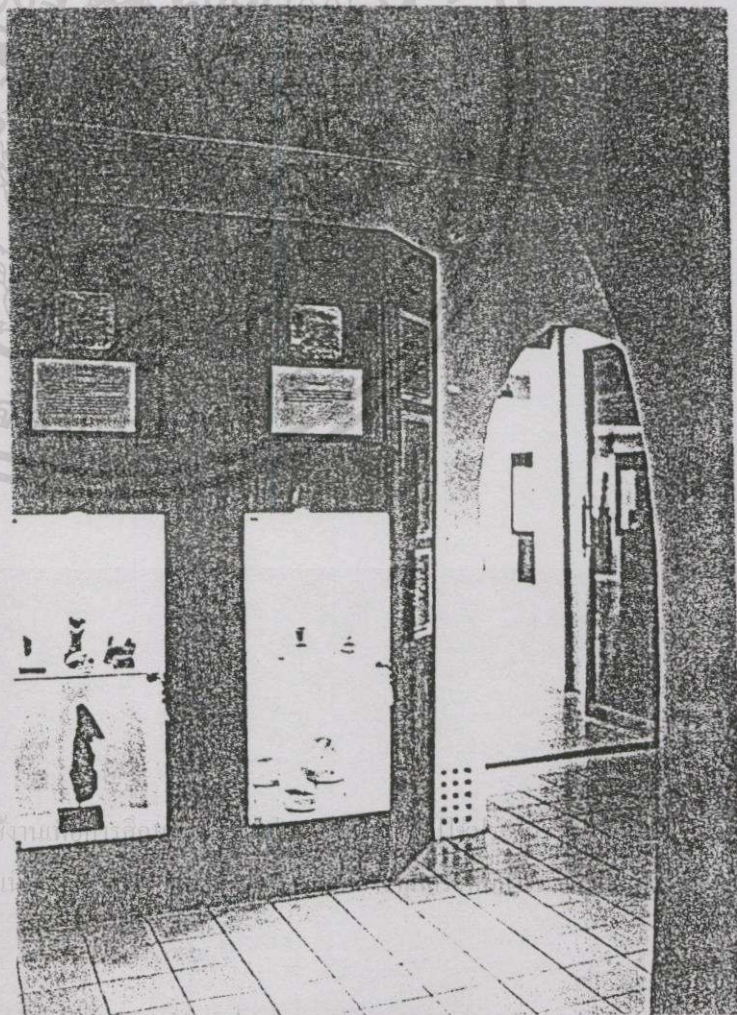
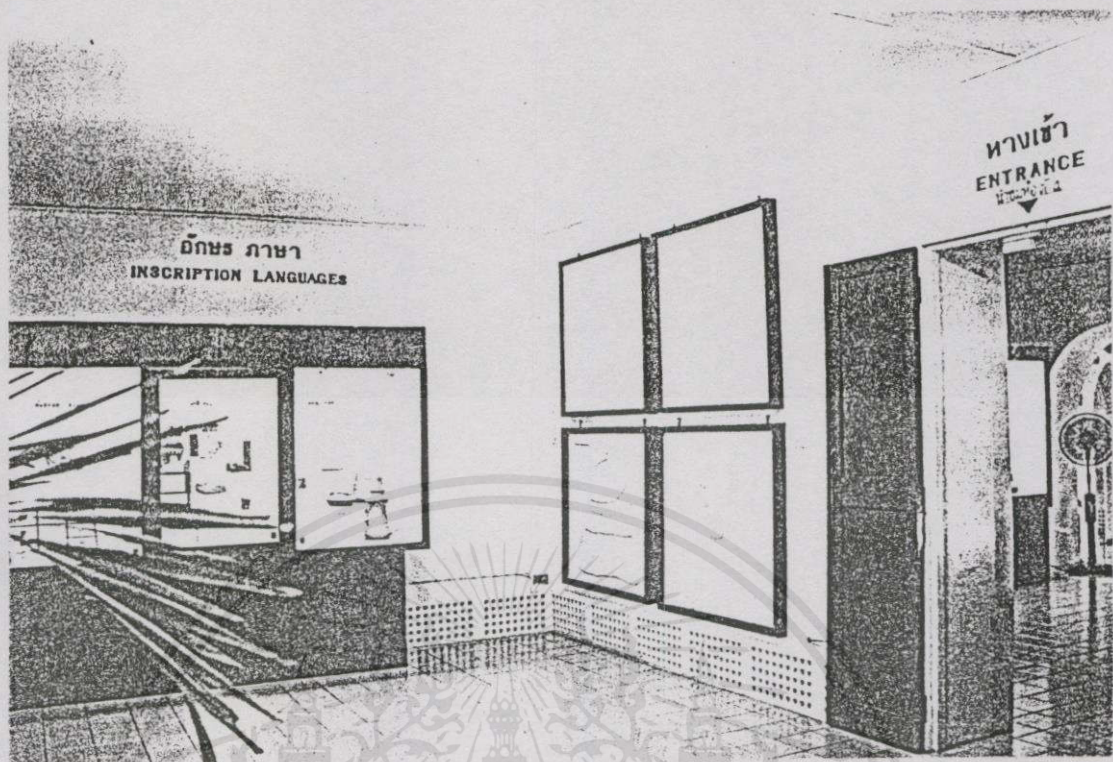

ภาพที่ 3.6 แสดงภายในห้องจัดแสดงที่ (1) (2)

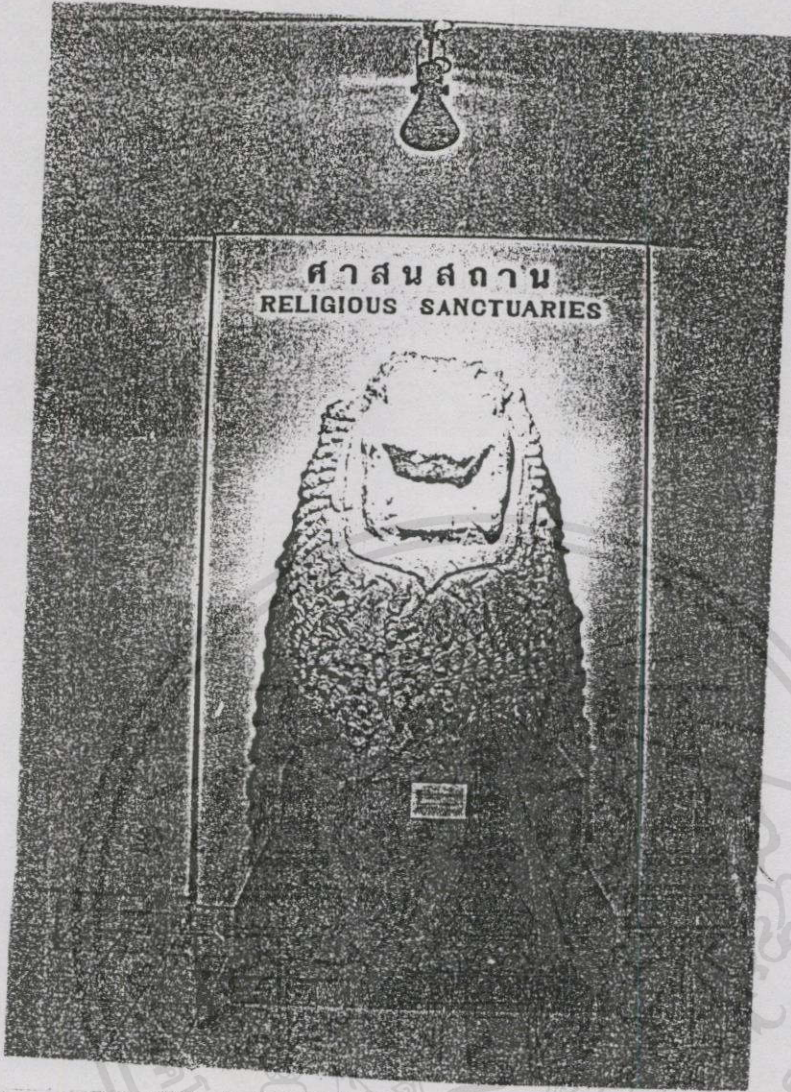
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่สามารถนำ
 ไปทำกรณียาทั้งนี้ทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มา

ภาพที่ 3.7 แสดงส่วนจัดแสดงบริเวณโคกทางเดิน

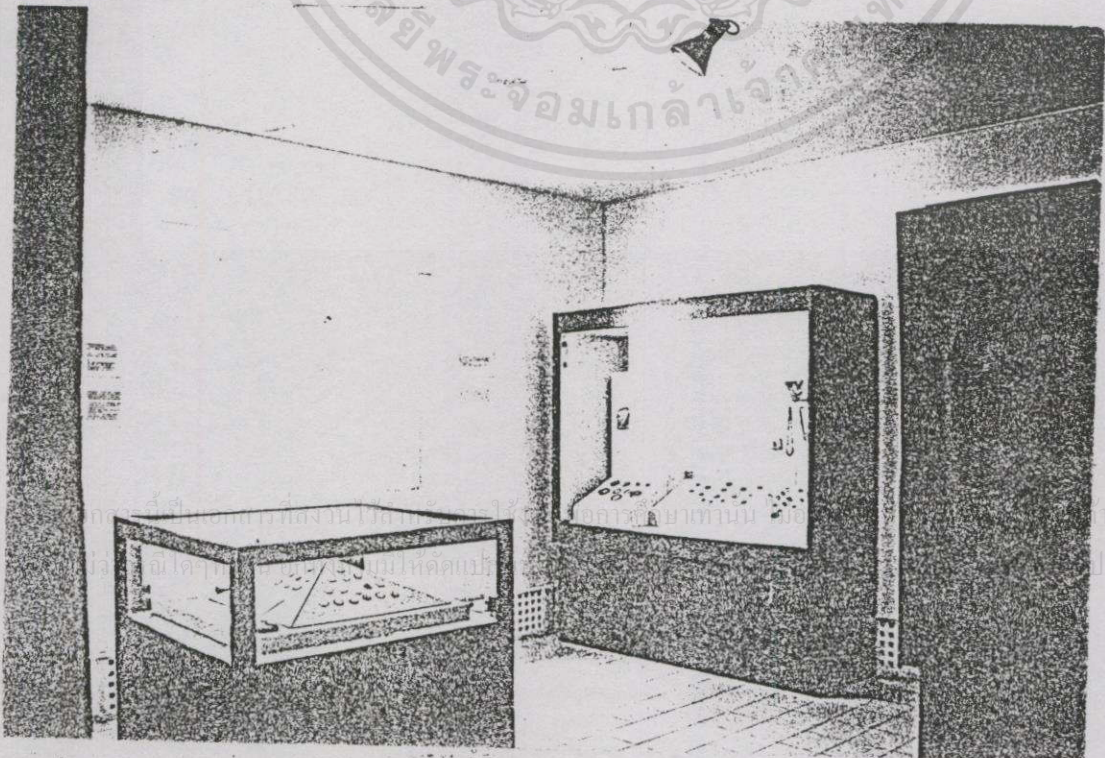

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งาน
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลง

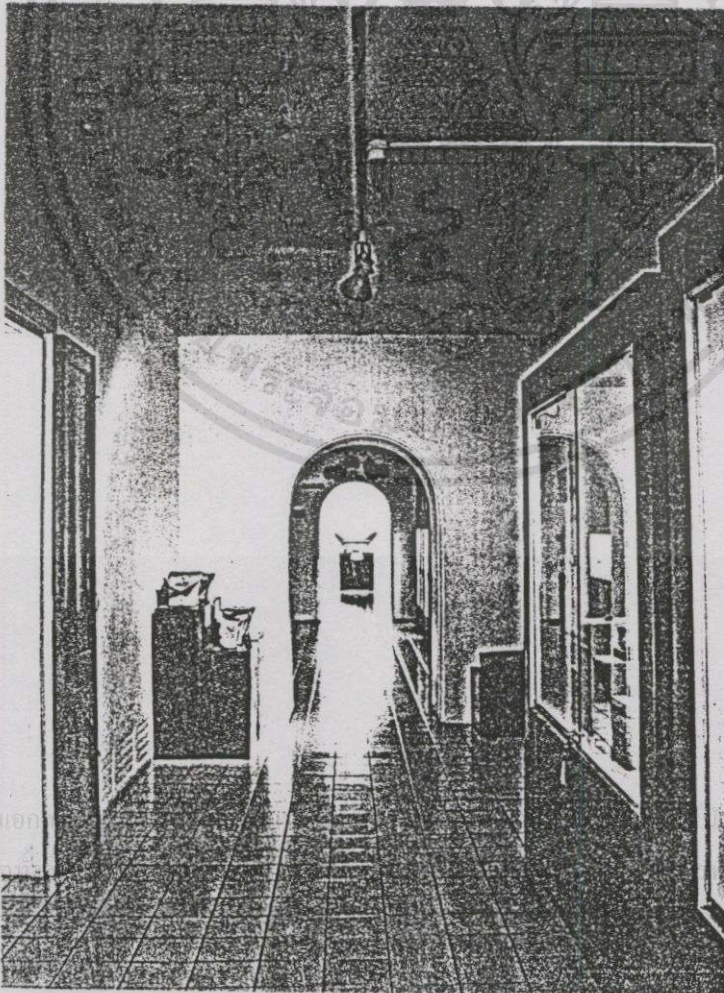
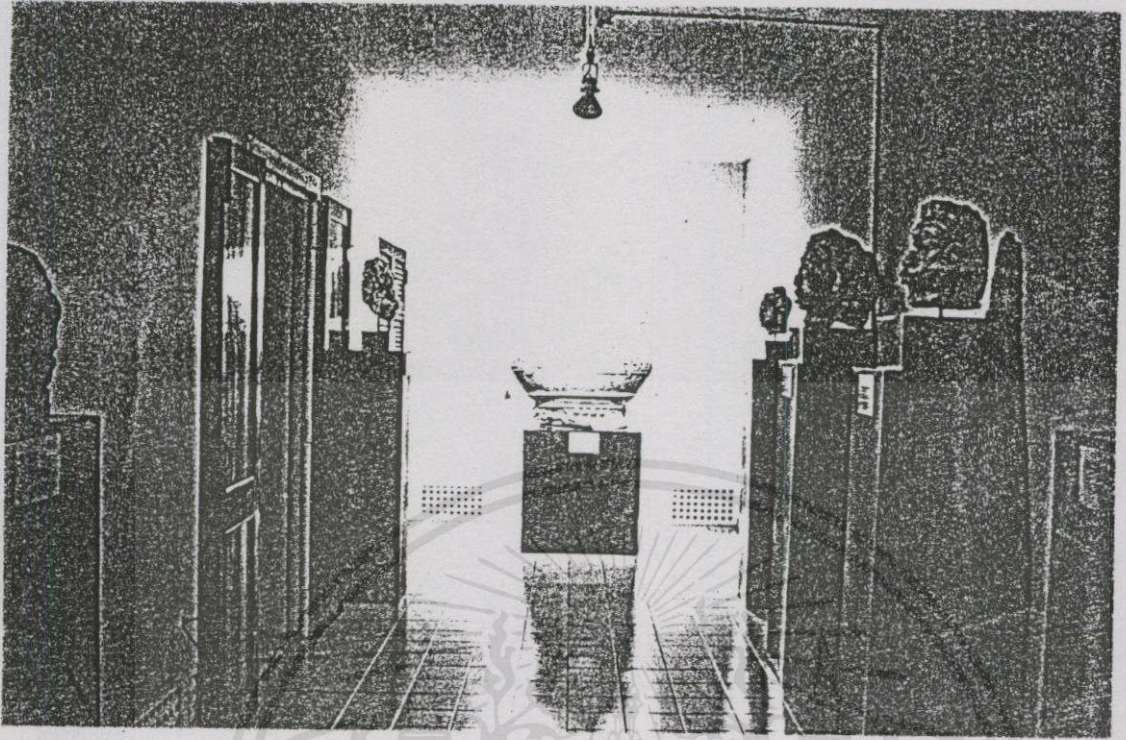
ภาพที่ 3.8 แสดงส่วนจัดแสดงบริเวณห้องที่ (3)-(4)

ภาพที่ 3.9 แสดงการจัดแสดงวัตถุ

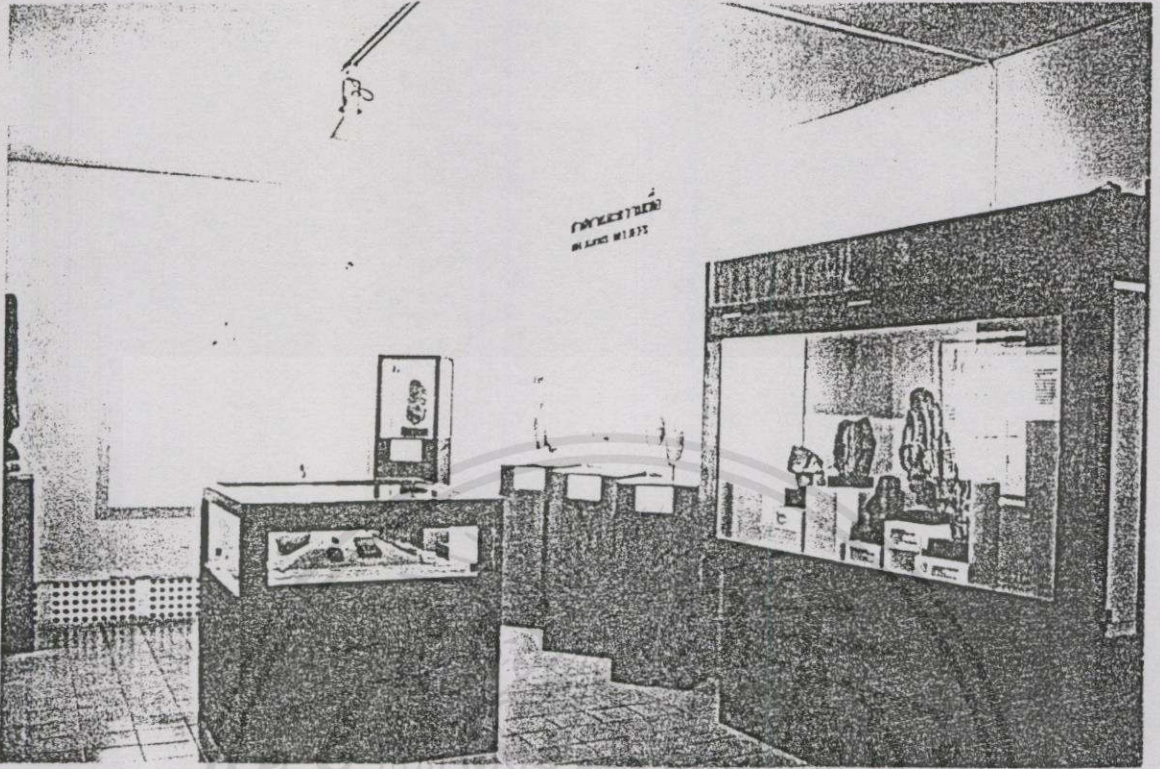
ภาพที่ 3.10 การใช้แสงธรรมชาติมาช่วยในการจัดแสดง

เอกสารนี้เป็นเอก
ไม่ทำอรรถาธิบาย

ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

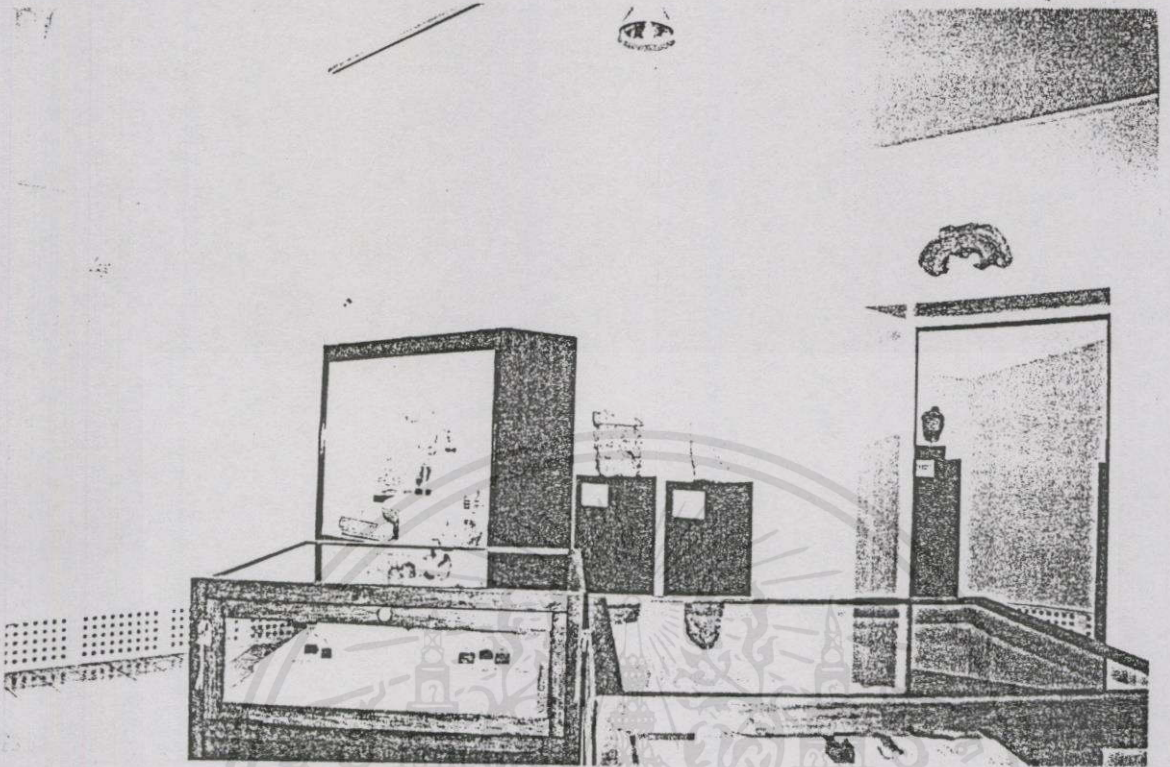
ภาพที่ 3.11 แสดงการจัดแสดงบริเวณโคงทางเดิน โดยการจัดวางแบบนำสายตา

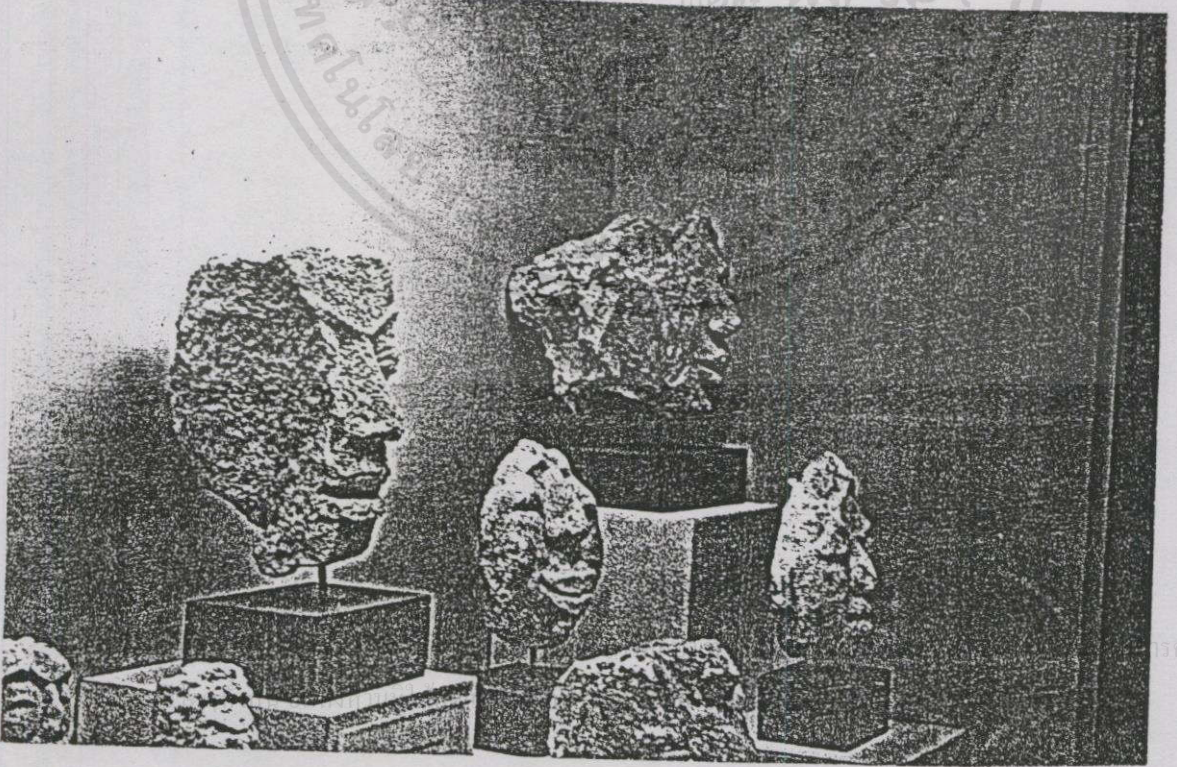
ภาพที่ 3.12 แสดงการจัดแสดงที่ใช้แสงธรรมชาติร่วมกับแสงประดิษฐ์

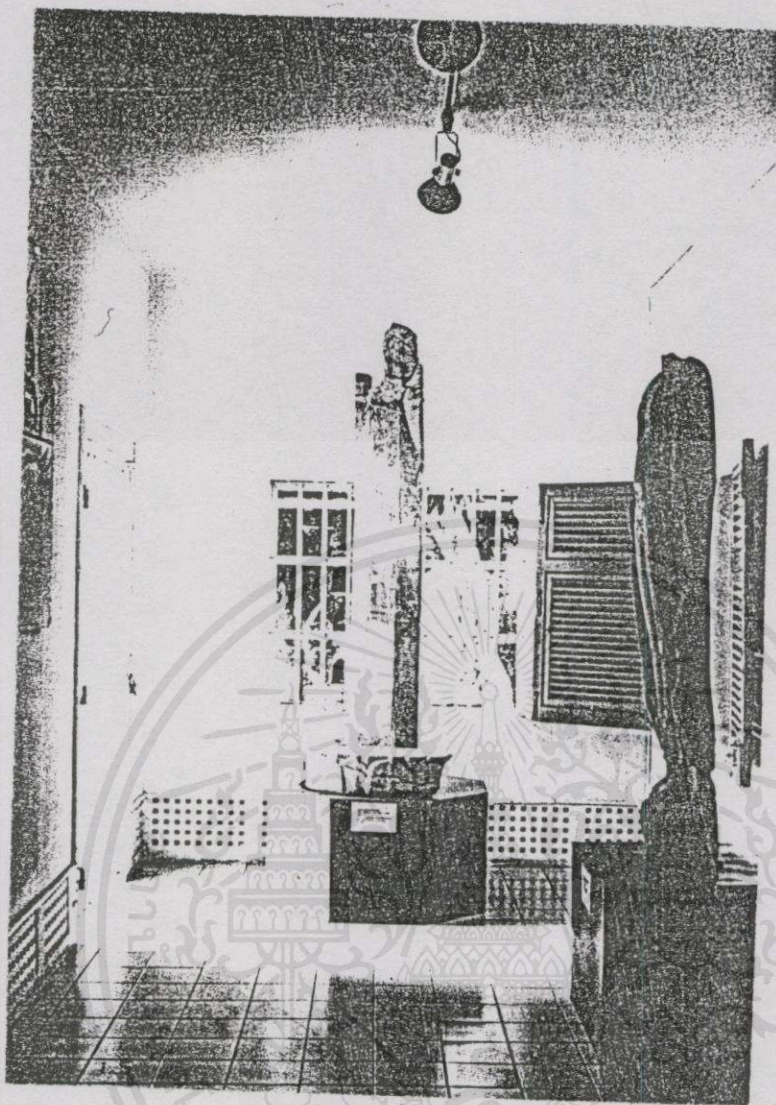
ภาพที่ 3.13 แสดงการใช้แสงเงาส่องวัตถุจัดแสดงสร้างความรู้สึก

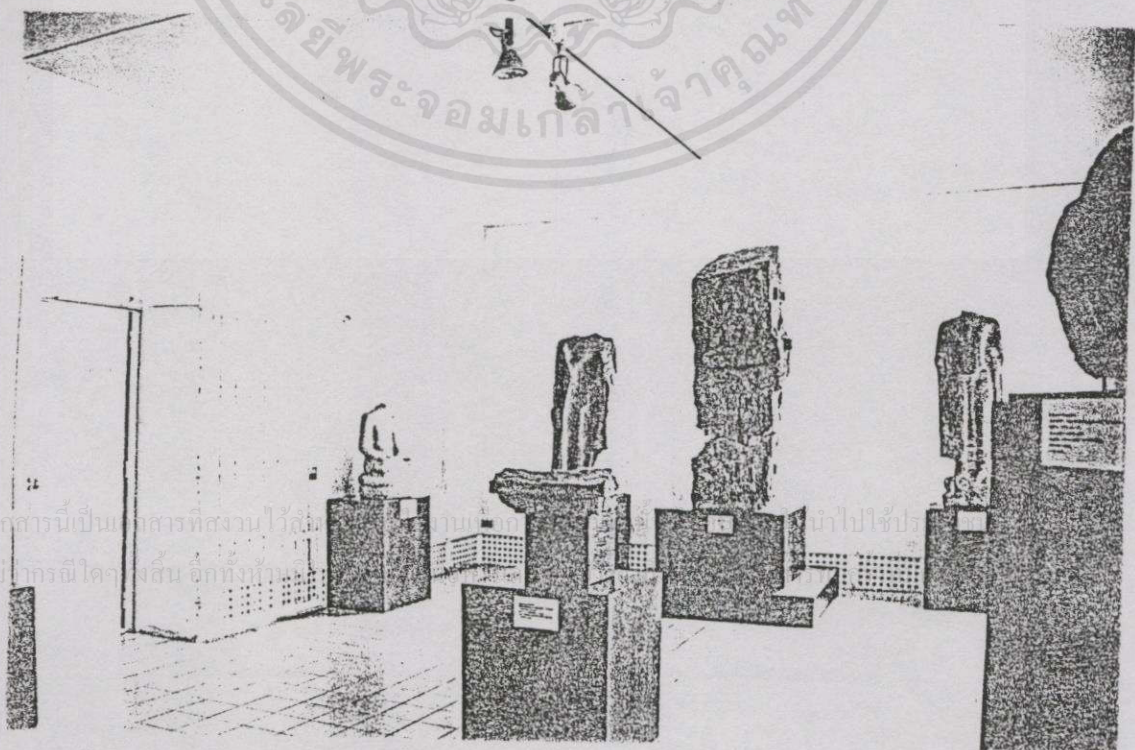
ภาพที่ 3.14 การจัดวางแสดงที่ขาดการวางแผน (ไม่สะดวกต่อการสัญจร)

ภาพที่ 3.15 การจัดแสดงวัตถุแบบไม่มีการสร้างบรรยากาศ

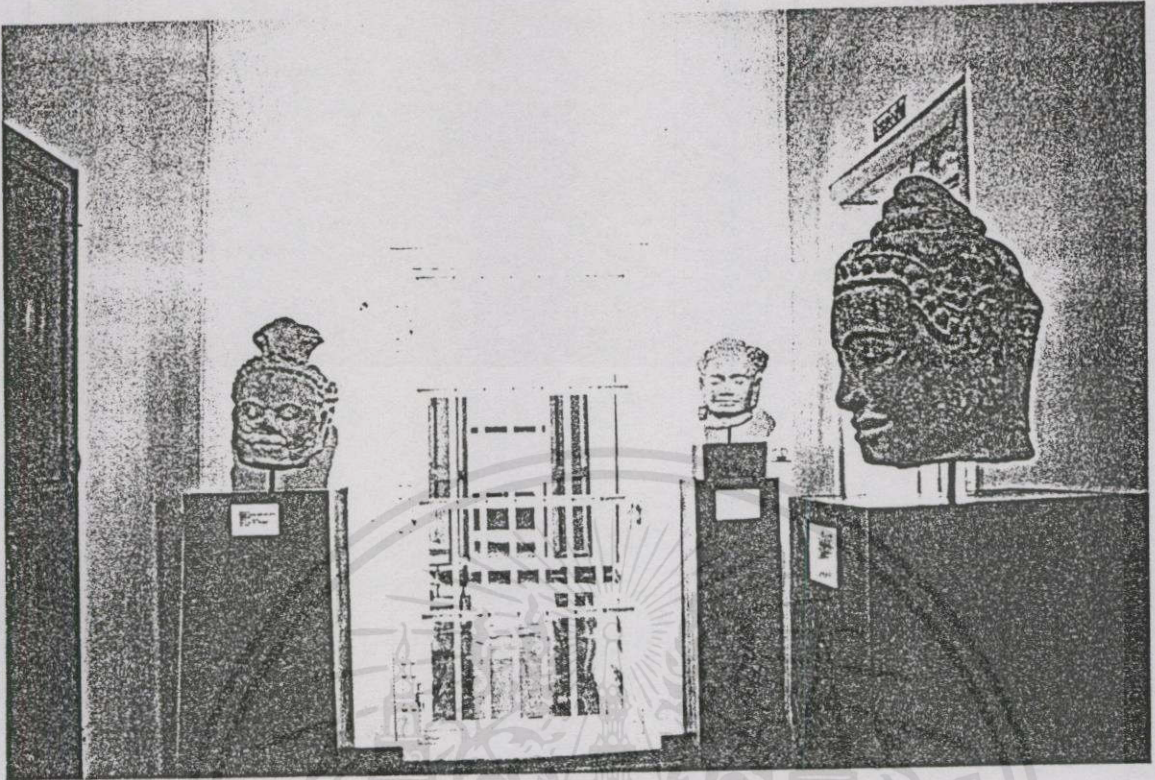

ภาพที่ 3.16 การใช้แสงธรรมชาติและระบายอากาศแบบธรรมชาติ

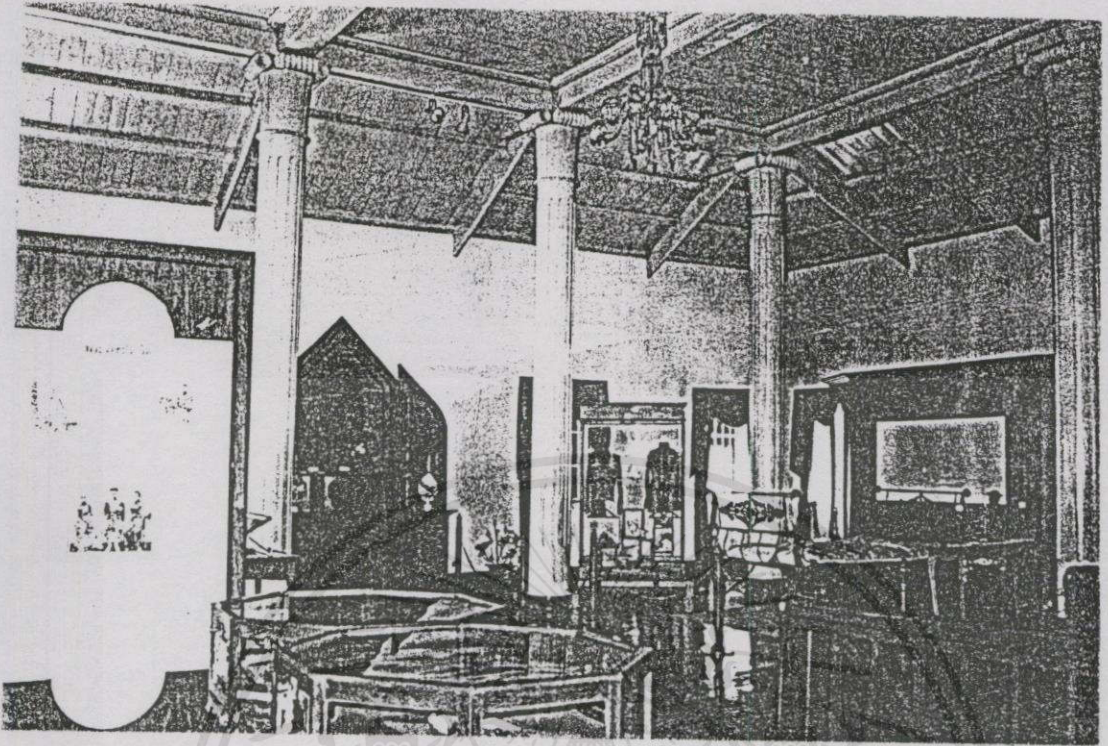

ภาพที่ 3.17 ห้องจัดแสดงใช้แสงธรรมชาติ

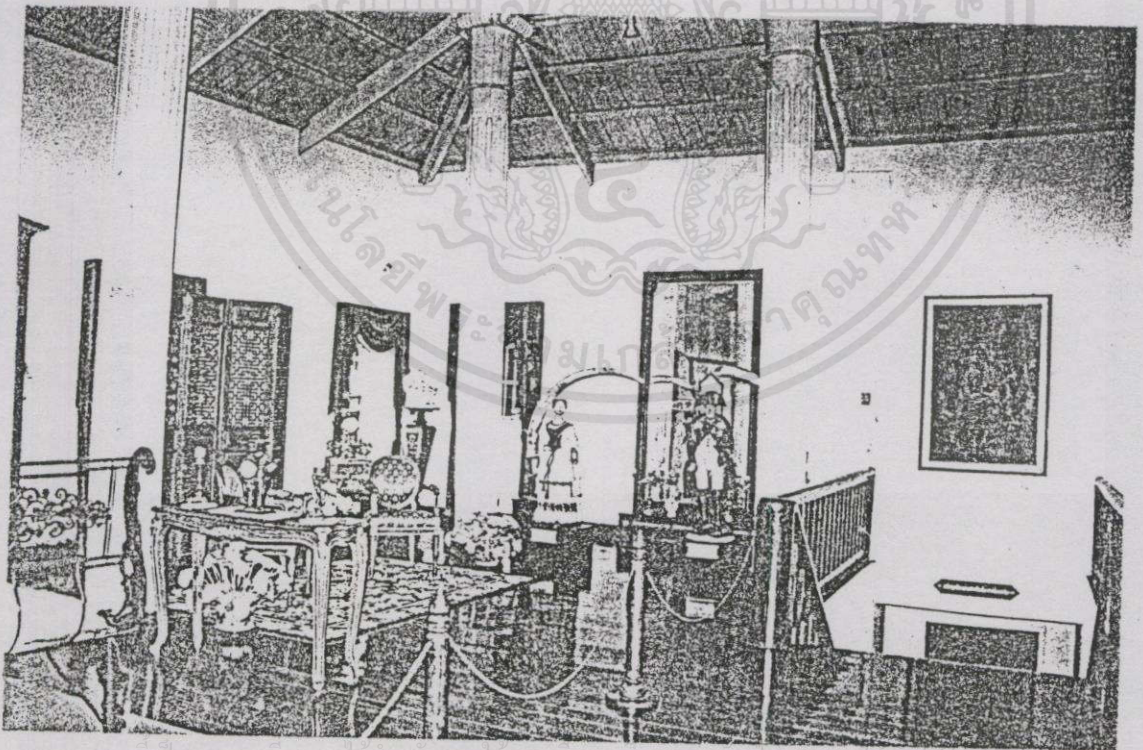
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับ
 ใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้
 ในการค้าขายหรือสิ่งอื่นใดทั้งทาง
 วิชาการและทางธุรกิจ

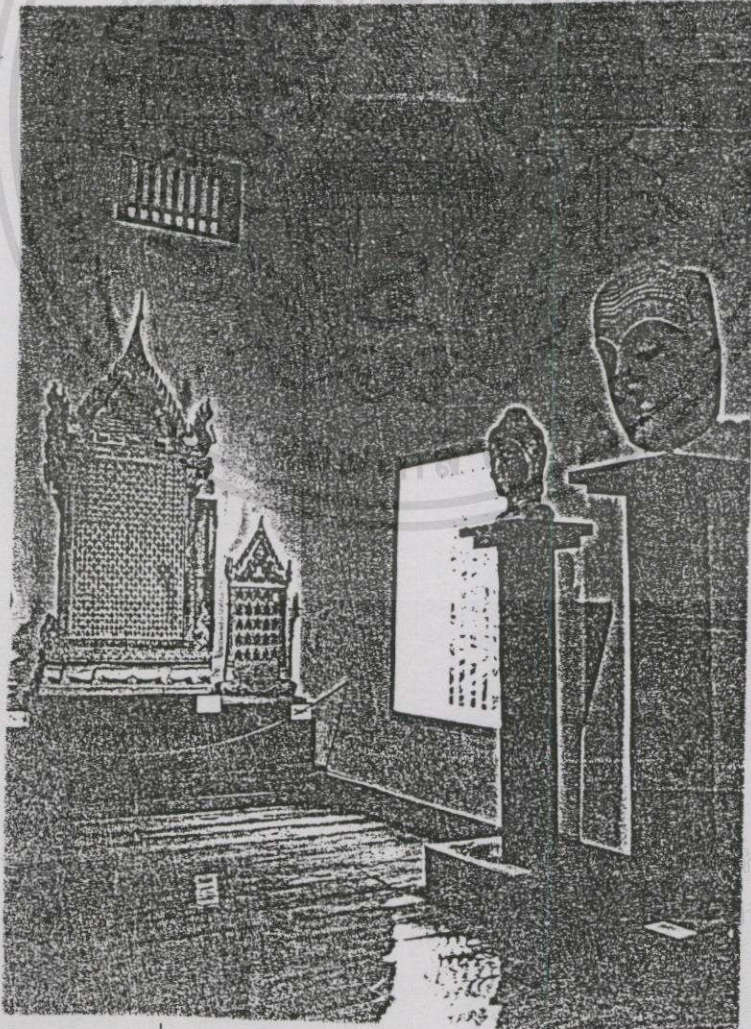
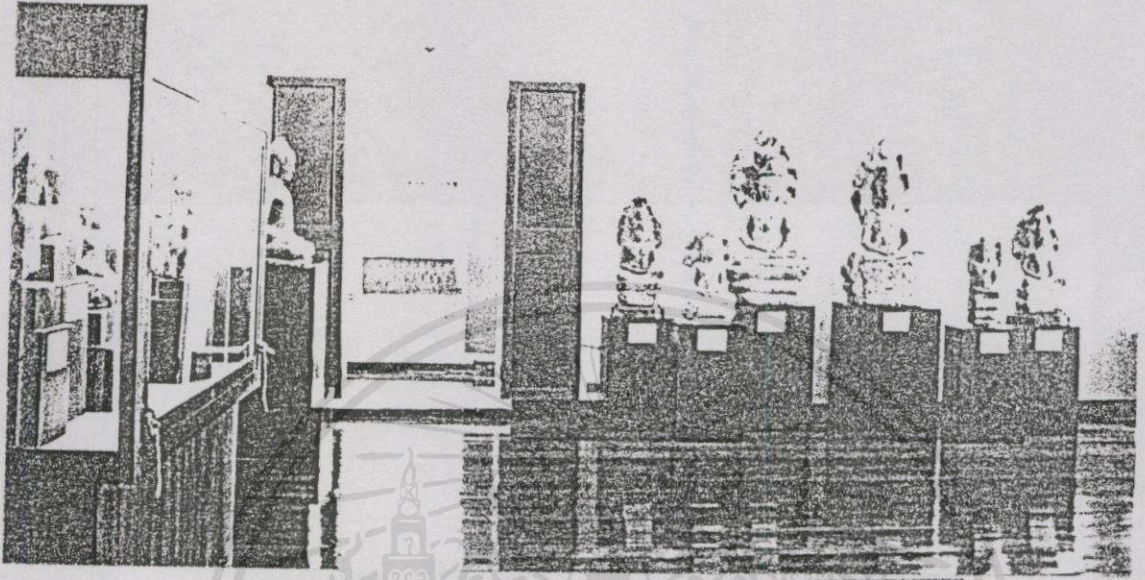
ภาพที่ 3.18 ลักษณะการจัดวางวัตถุ

ภาพที่ 3.19 ส่วนจัดแสดงบริเวณชั้นลอย (ห้อง ร.4)

เอกสาร เป็นเอกสารที่สูงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า
ภาพที่ 3.20 ส่วนจัดแสดงบริเวณชั้นลอย (ห้องจัดแสดงที่ 11)
แม้ว่ากรณีเจ้าทรงสน ออกพิมพ์มีเหตุผลแบบงอนหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอ
ไม่ว่ากรณีใดๆที่

ประโยชน์ด้านการค้า
ที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.21 ห้องจัดแสดงที่ (10) (13)

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราชบุรี

ที่ตั้ง ถนนวรเดช ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000

3.4 ประวัติ

อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นที่ทำการของศาลากลางจังหวัดมาแต่เดิมสร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2465 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว ยกพื้นสูง ขนาดกว้าง 30 เมตร ยาว 57 เมตร กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 94 ตอนที่ 39 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2520 ภายหลังกกรมศิลปากรได้รับอาคารมาทำการบูรณะและเพื่อจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2520 จึงได้จัดเจ้าหน้าที่บูรณะดูแลรักษาและดำเนินการจัดแสดงนิทรรศการถาวร

3.5 การจัดแสดง

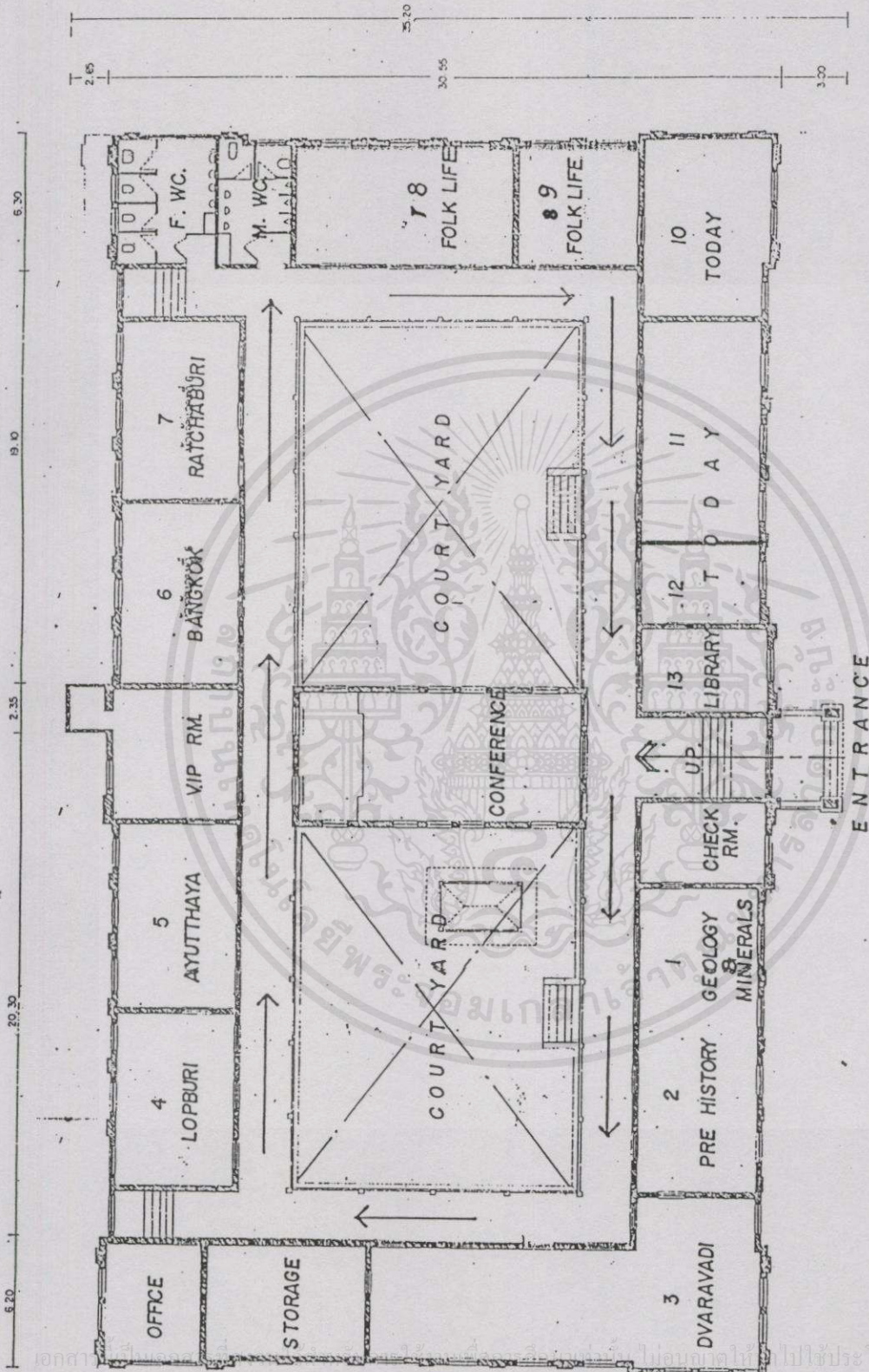
เนื่องจากจังหวัดราชบุรี มีร่องรอยและหลักฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งบ่งบอกว่ามี การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน โบราณวัตถุโบราณสถานที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองมาแล้วแต่ในอดีต นอกจากนี้ในจังหวัดราชบุรียังมีกลุ่มชาวไทยหลายเชื้อสาย ได้แก่ ลาว มอญ กะเหรี่ยง ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกันออกไป การจัดแสดงจึงเน้นหนักไปในทางประวัติศาสตร์ ศิลปโบราณคดีและเรื่องราว รวมทั้งวัตถุทางชาติพันธุ์วิทยา ศิลปพื้นบ้านของชาวไทยในจังหวัดชลบุรี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี จึงเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำตัวจังหวัดที่แสดงถึงเรื่องราวของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยแบ่งการแสดงได้ดังนี้

ห้องแสดงที่ 1	จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ แร่ธาตุ ภูมิประเทศ
ห้องแสดงที่ 2	จัดแสดงเรื่องราวสมัยก่อนประวัติศาสตร์
ห้องแสดงที่ 3-4-5-6	จัดแสดงโบราณวัตถุที่พบในจังหวัดราชบุรี สมัยทวาราวดี ลพบุรี อยุธยา รัตนโกสินทร์
ห้องแสดงที่ 7	จัดแสดงข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับจังหวัดราชบุรี
ห้องแสดงที่ 8-9	จัดแสดงเกี่ยวกับชาติพันธุ์วิทยาและศิลปพื้นบ้าน
ห้องแสดงที่ 10-11-12	จัดแสดงเรื่องราวจังหวัดราชบุรีในปัจจุบันในแง่มุมต่าง ๆ

ตารางที่ 3.2 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดราชบุรี

ลักษณะอาคาร	การจัดแสดงภายใน	เสนอแนะต่อโครงการ
เป็นอาคารเก่าแต่ยังคงสภาพการใช้งานได้เป็นอย่างดี ลักษณะอาคารชั้นเดียว และเปิด COURT ทั้ง 2 ด้านของอาคาร ช่วยให้มีจุดที่สร้างการผ่อนคลายสอดคล้องกับอาคารซึ่งมีขนานสแนตลอดโดยรอบ ประกอบกับลักษณะประตู หน้าต่างใหญ่และสูงสามารถระบายและรับลมได้ดี	มีการแบ่งหัวเรื่องจัดแสดงที่ชัดเจน และสามารถเข้าชมได้ต่อเนื่อง (โดยลักษณะเป็น LINEAR) มีการนำเทคนิคทันสมัยเข้ามาใช้ในส่วนแต่ยังขาดการสร้างบรรยากาศ อันจะสร้างเสริมความรู้สึกของผู้ชมในแต่ละหัวเรื่อง	ควรนำภาพลักษณ์ของตัวอาคาร ซึ่งมีความสำคัญมาสร้างและส่งเสริมให้สอดคล้องกับการจัดแสดงโดยรวมของพิพิธภัณฑฯ ประจำจังหวัดการจัดแสดงควรสร้างความชัดเจนในเนื้อหาปลีกย่อยด้วย เช่น เรื่องของชนชาติ
การจัดสภาพแวดล้อมบริเวณอาคารและโดยรอบของกลุ่มอาคารตลอดจนการเข้า-ออกของการจราจร ถือว่าค่อนข้างดีไม่มีอุปสรรคต่อผู้เข้าชม และลักษณะที่ตั้งเอื้ออำนวยต่อการเดินทาง จึงมีความเหมาะสมที่จัดทำเป็นพิพิธภัณฑฯ ประจำจังหวัด	การจัดระบบแสงสว่างและปรับอากาศ ยังไม่มี มีการนำแสงธรรมชาติเข้ามาช่วยในบางส่วน แต่ไม่เป็นการส่งเสริมให้ตัวจัดแสดงมีความเด่นหรือสำคัญขึ้นมา ระบบปรับอากาศนำมาใช้เฉพาะส่วนเท่านั้น ผู้เข้าชมได้รับผลกระทบ (ร้อน)	นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญต่อตัววัตถุจัดแสดงควรเน้นให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้นและสร้างเสริมบรรยากาศที่สอดคล้องกับแนวความคิดในการออกแบบแต่ละเนื้อหา
	เฟอร์นิเจอร์ในการจัดแสดงยังขาดการออกแบบให้สอดคล้องกับตัววัตถุจัดแสดงจะใช้ของเดิม ๆ ที่มีอยู่ ส่งผลให้ขาดภาพลักษณ์ของเรื่องราวในตัววัตถุจัดแสดงนั้น	ประโยชน์ที่ผู้ศึกษาได้รับ
		<ul style="list-style-type: none"> - ทราบลักษณะอาคาร - ทราบปัญหาจากการเป็นอาคารเก่า - ทราบปัญหาในการจัดเรื่องราว - ทราบปัญหาในการออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหา
		* ทราบว่าควรทำโครงการอย่างไรให้เกิดผลกระทบหรือปัญหาให้น้อยที่สุด*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

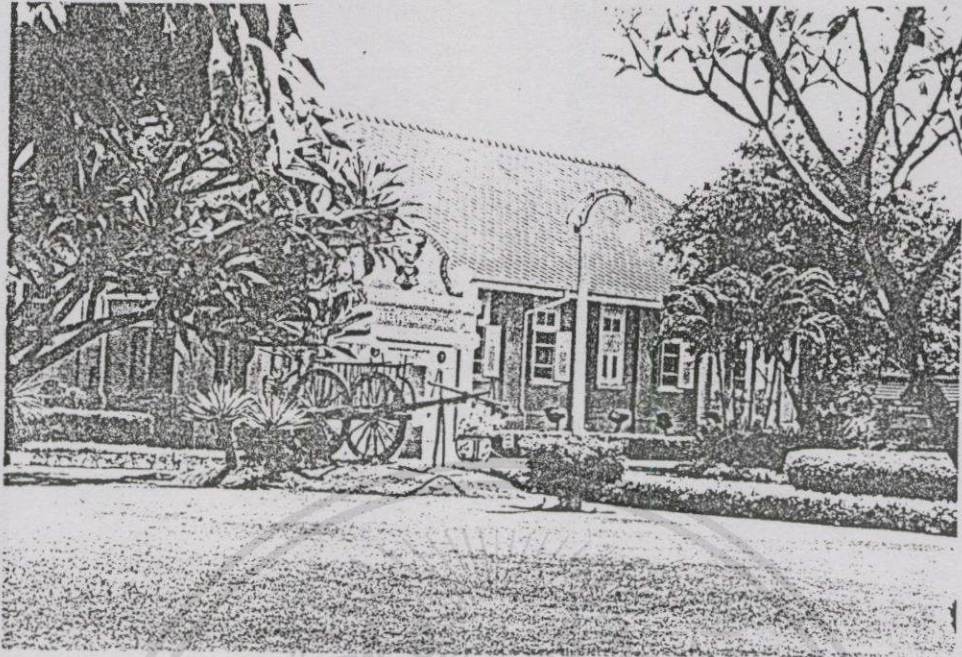

แผนผังอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี
1:100
17/11/57

62222 62222

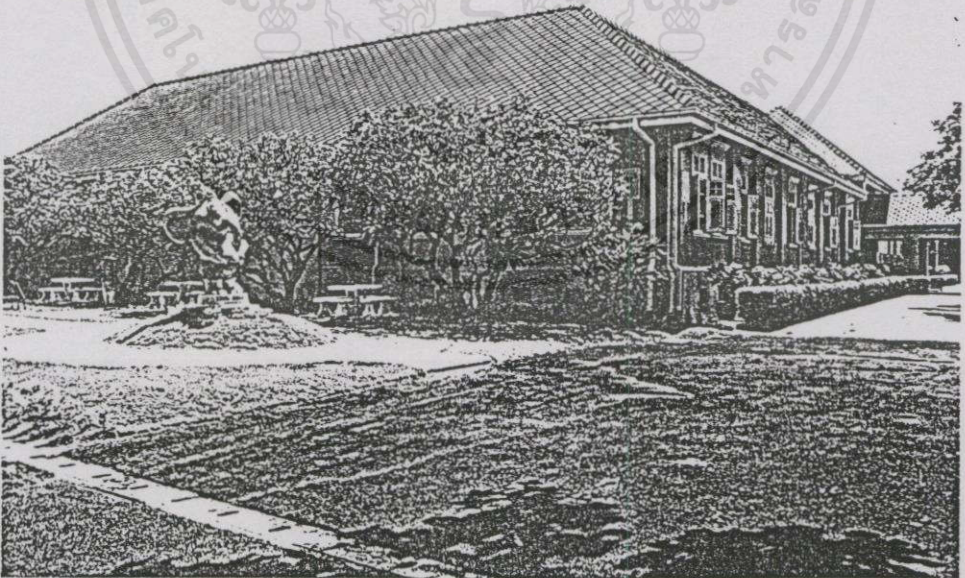
ภาพที่ 3.23 แสดงแปลนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ไม่อนุญาตให้ทำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

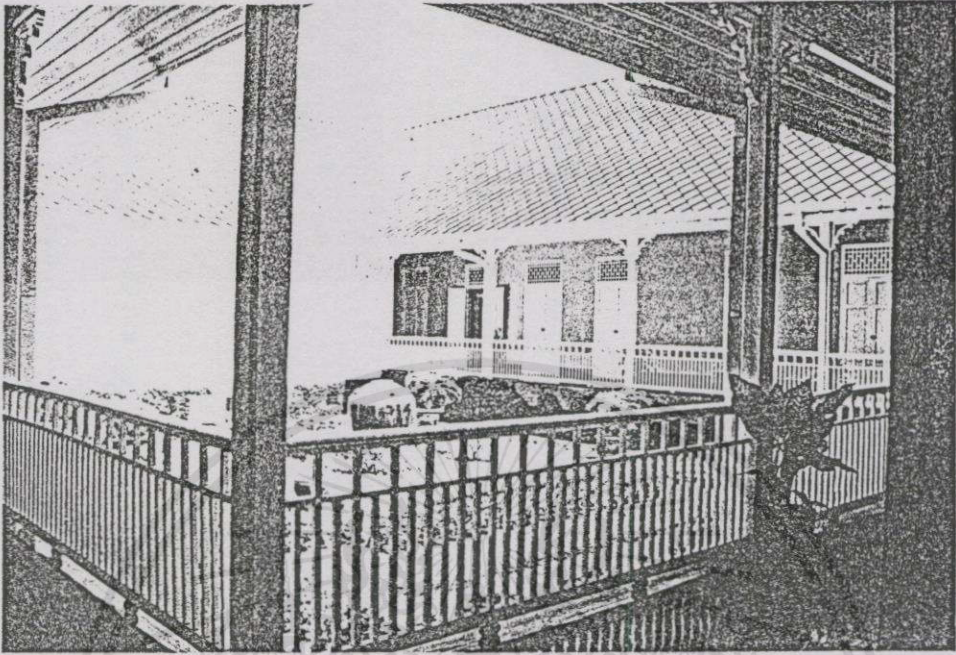

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำโดยคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีการควบคุมการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งการเผยแพร่ข้อมูลยังอาจกระทบต่อความมั่นคงของชาติหรือการนำข้อมูลไปใช้

ภาพที่ 3.24 บริเวณด้านหน้าของตัวอาคาร

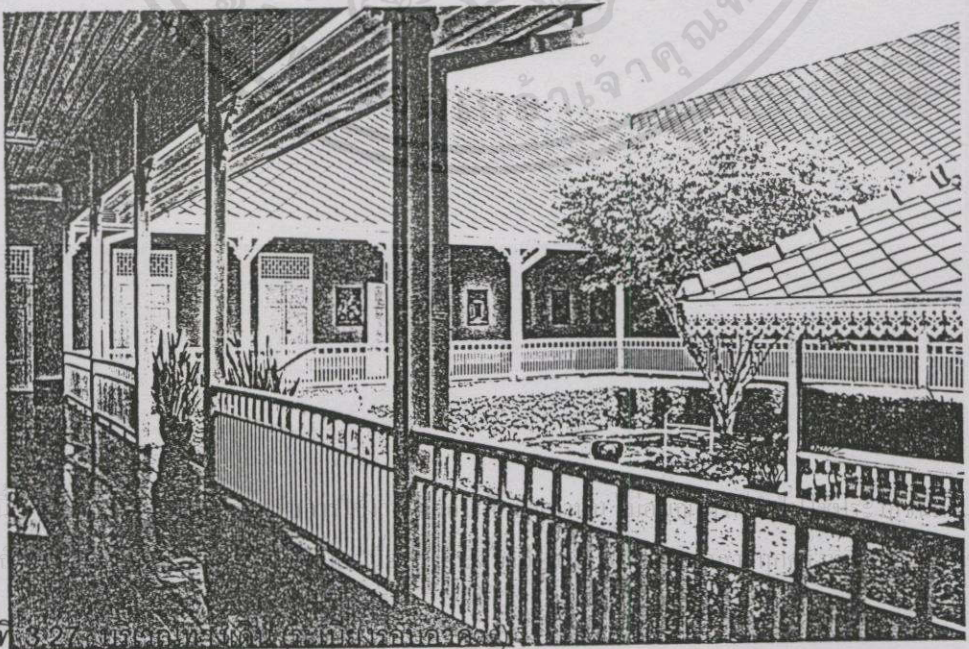
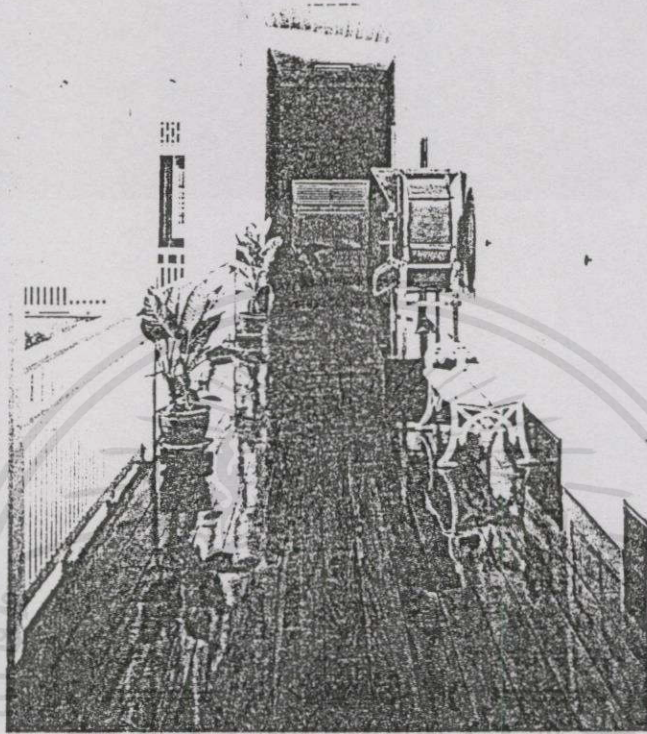

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ภาพที่ 3.25 แสดงอาคาร (ภายนอก) เนื้อหา และห้องอันอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

เอกส... การค้า
ไม่ว่า... อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อ... ใช้

ภาพที่ 3.26 แสดงการเปิดคอร์ท (COURT) ของอาคารเป็นส่วนพักผ่อน

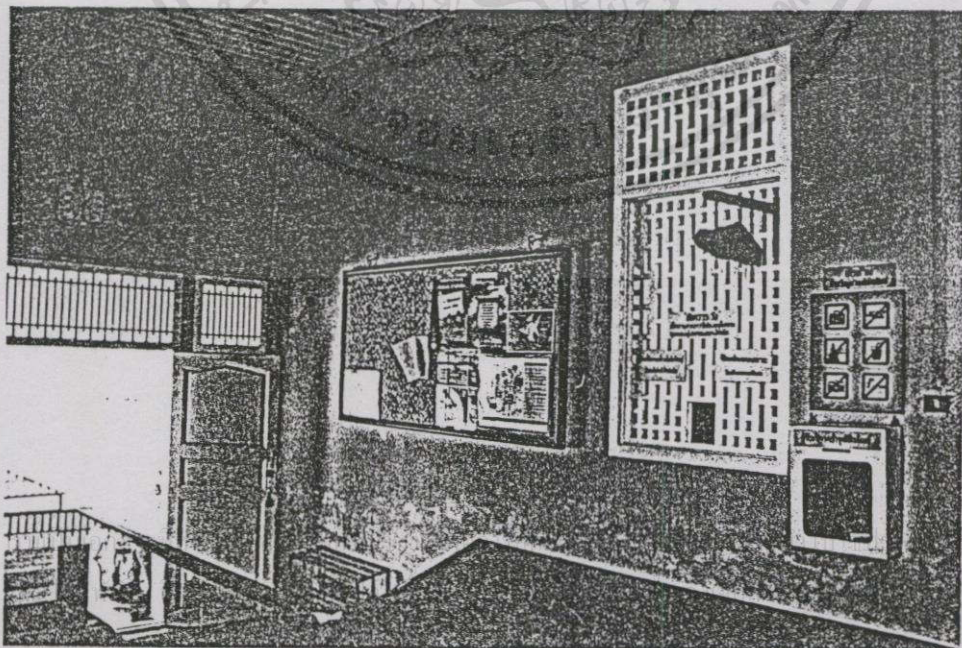
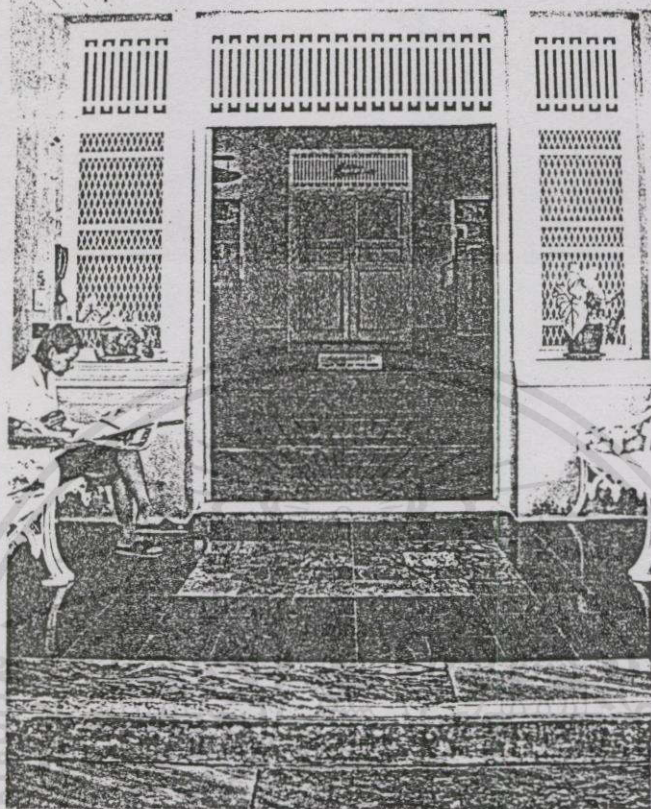
เอกสาร

ไม่ทราบ

ภาพที่

การดำ

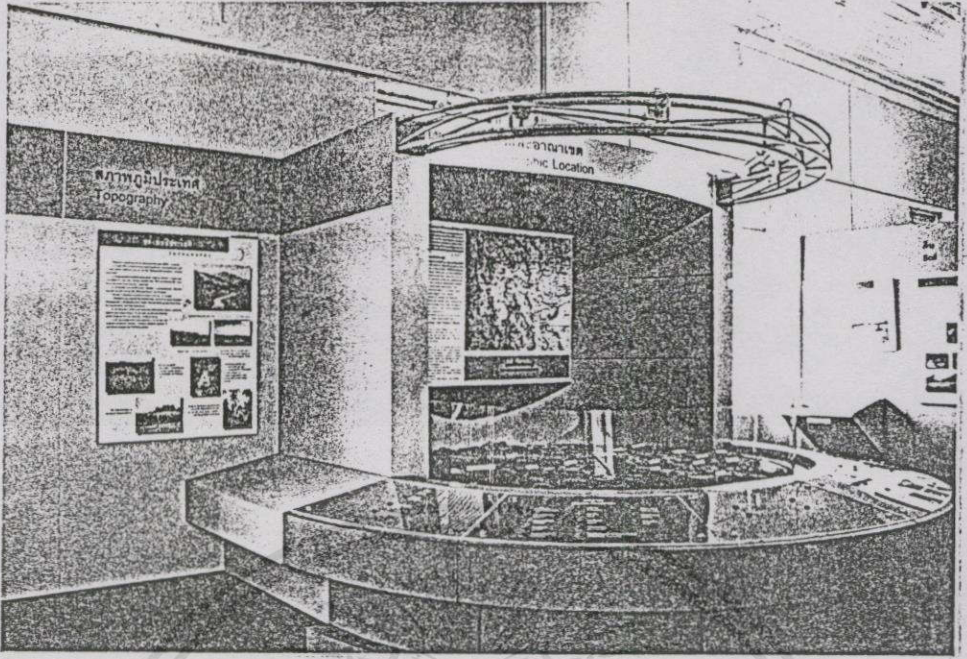
ย

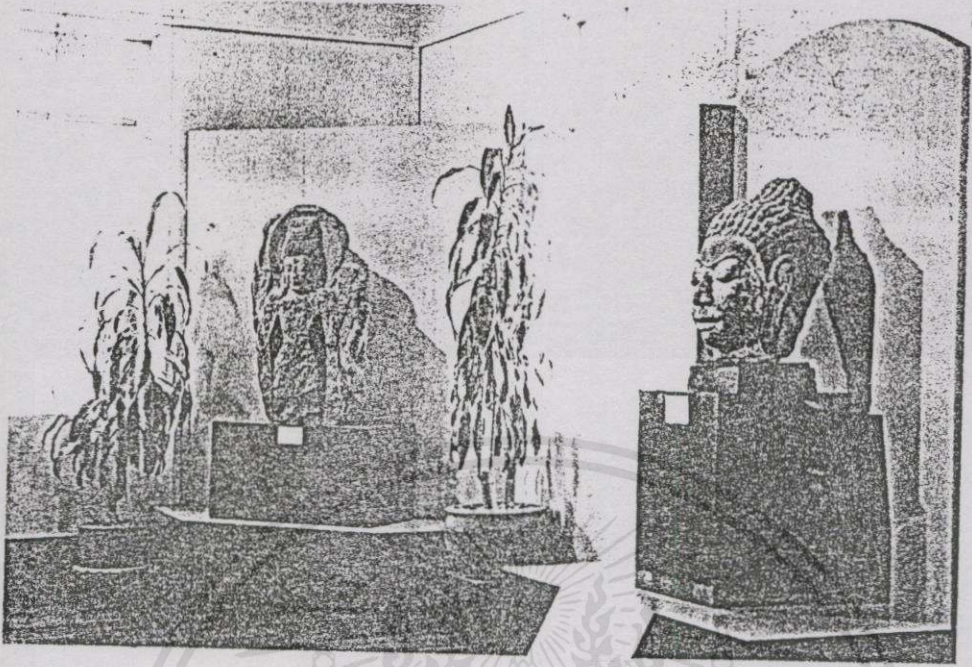
ภาพที่ 3.28 บริเวณทางเข้าสู่ตัวอาคาร

เอก
ไม

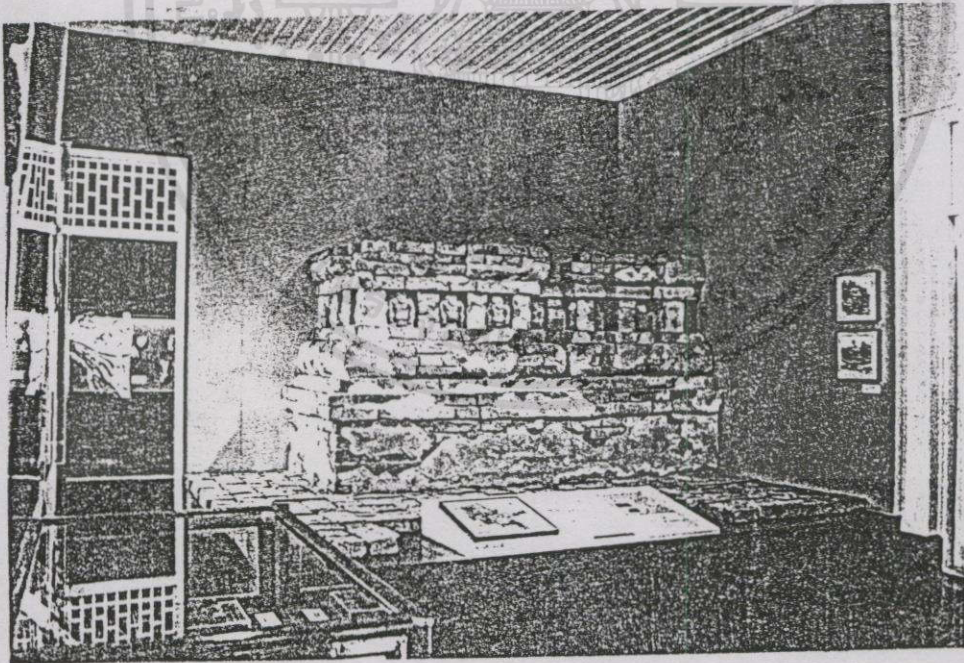
ด้านกร
ป

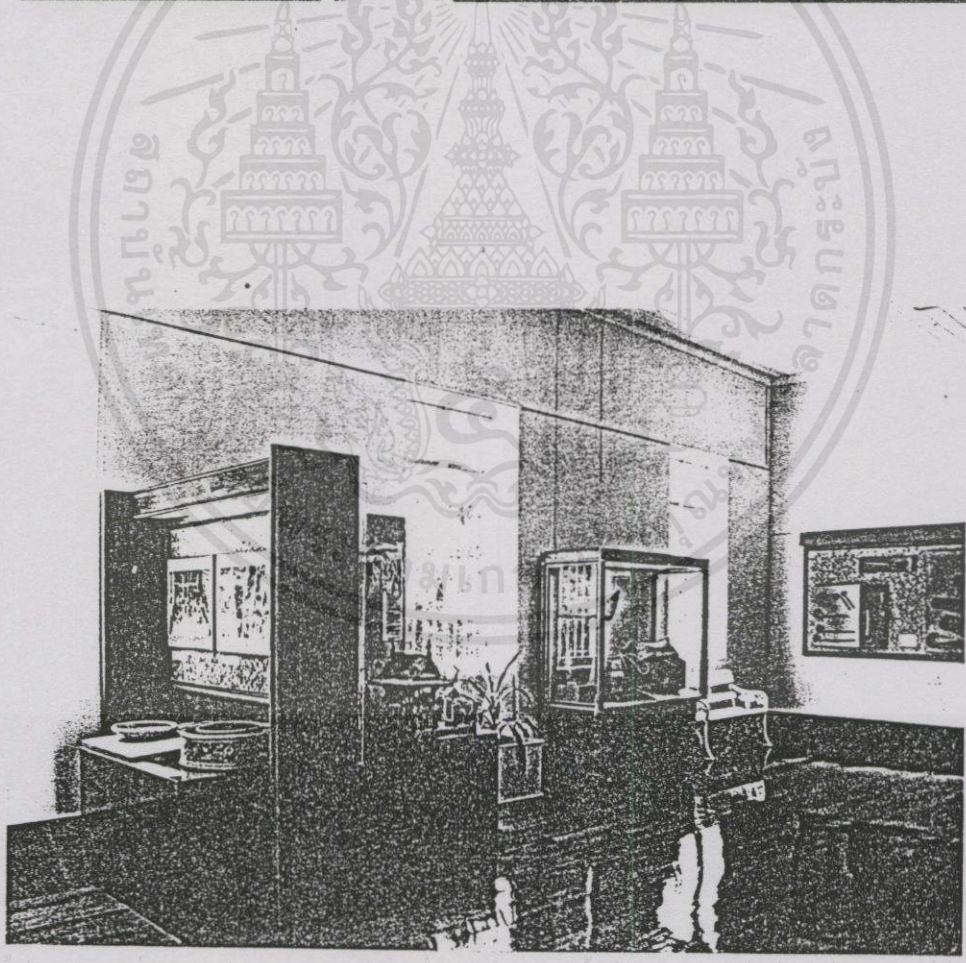
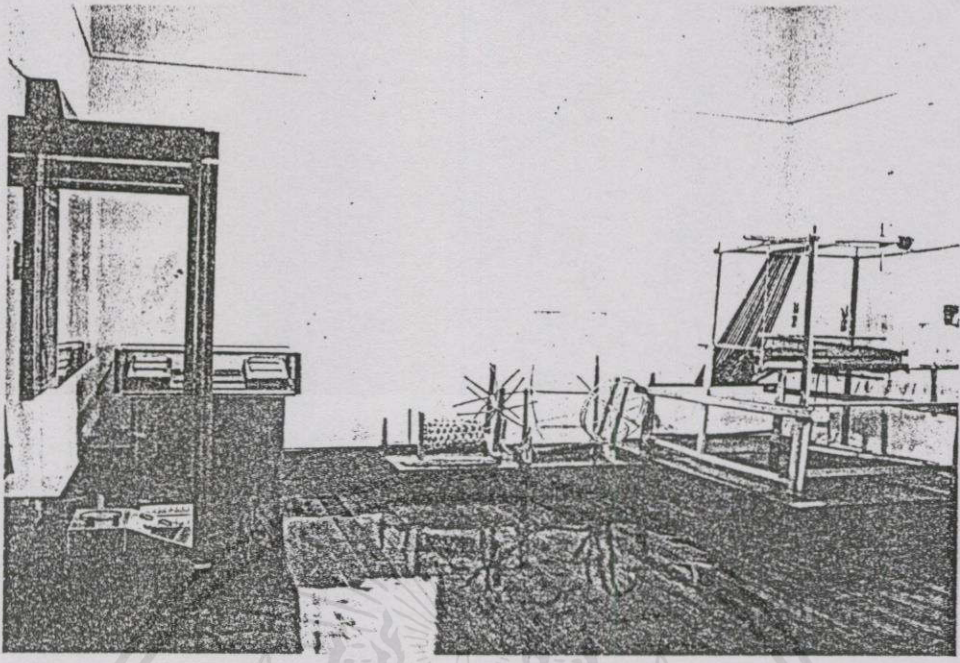
เอกสวณเป็นเอกสวณที่สวน วิสาทรบริหาร เซงานเพื่อการศึกษาแทนน ไมออนูตไ้หน้าไปไซ้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
ภาพที่ 3.29 ห้องจัดแสดงที่ (1) - (2) (มีการนำเทคนิคการจัดแสดงสมัยใหม่มาใช้)

ภาพที่ 3.30 การจัดแสดงวัตถุที่มีการจัดแสงเพิ่มบรรยากาศ

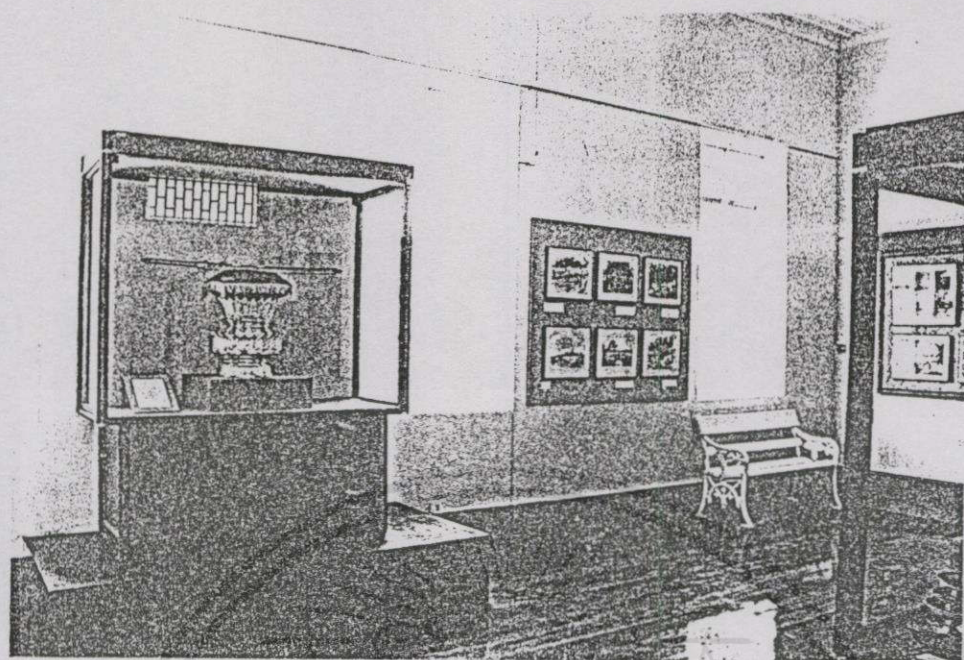

ภาพที่ 3.31 การจัดแสดงแบบการตัดทอนและจำลองจากของจริง
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

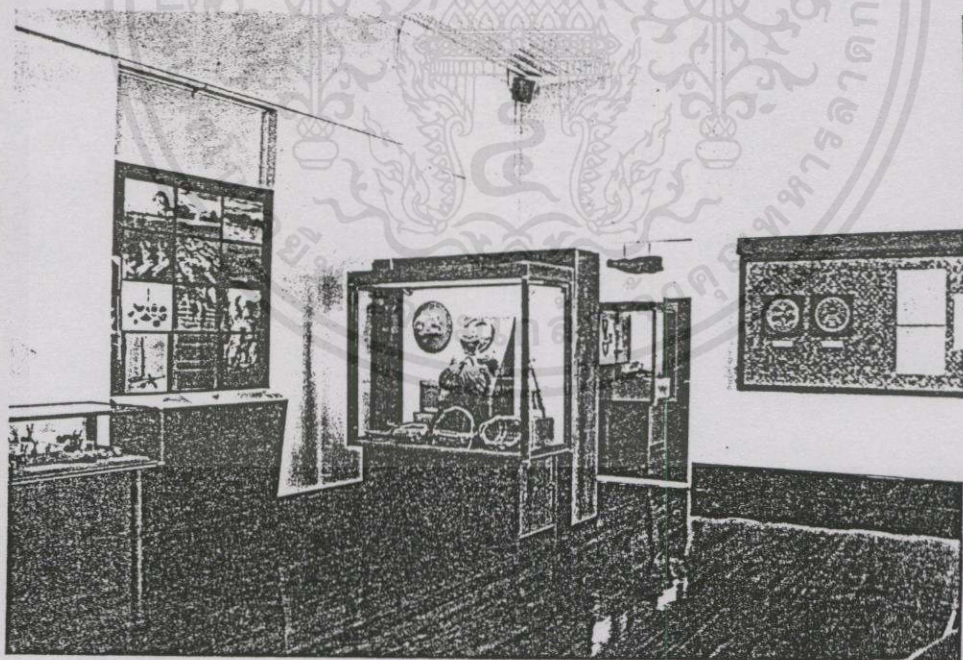

เอกตารนี้เป็นเอกตารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกตารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

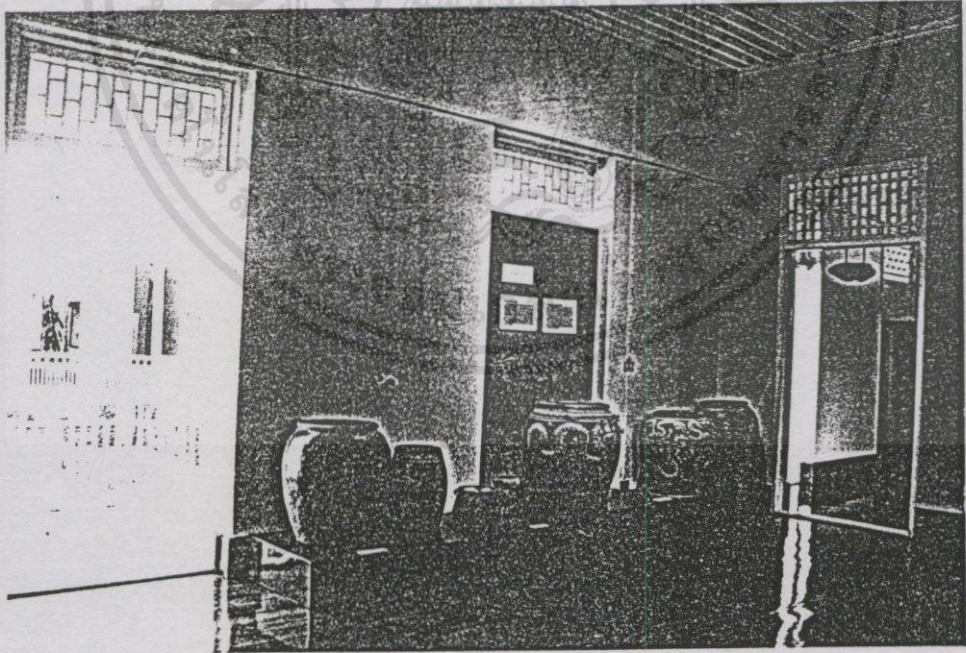
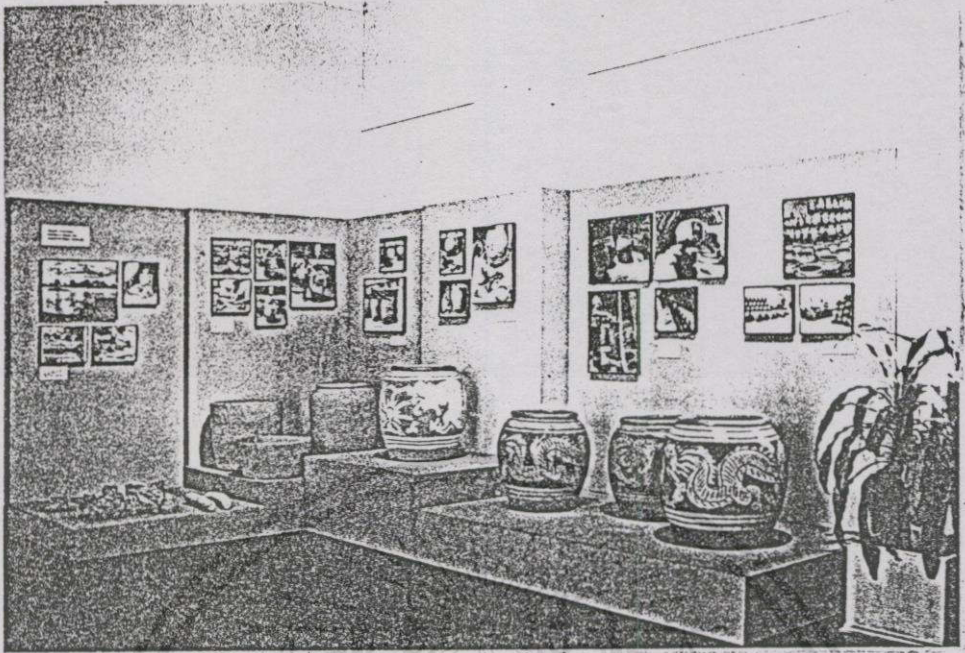
ภาพที่ 3.32 การจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ (ไม่มีการสร้างเรื่องราว)

ภาพที่ 3.33 การใช้แสงธรรมชาติเข้ามาช่วยในห้องจัดแสดง

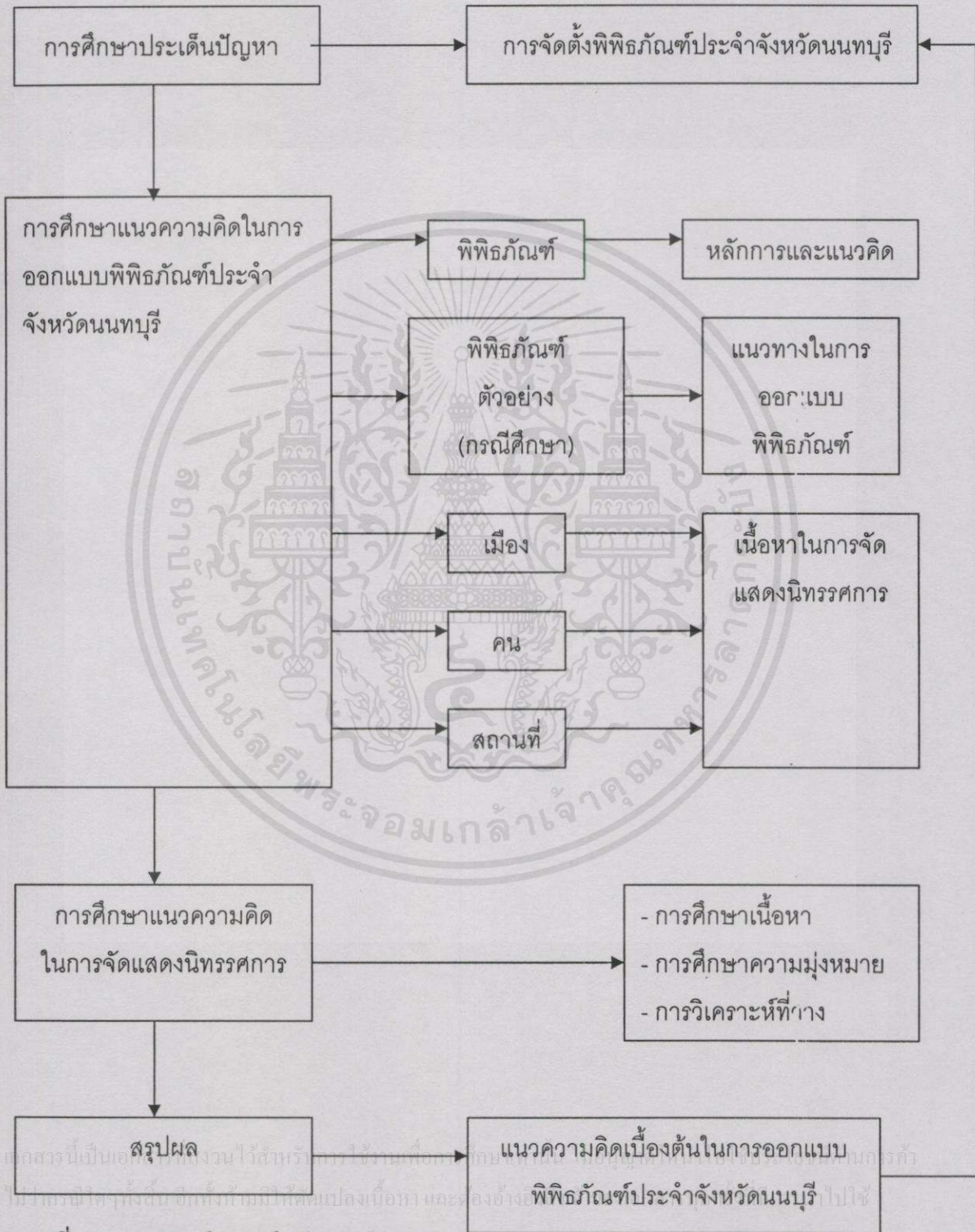

ภาพที่ 3.34 การจัดแสดงแบบไม่มีการสร้างแนวคิดมาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.35 การจัดแสดงวิถีชีวิต (การทำมาหากิน) ยามเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิธีการวิจัยพหิพหุภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 4.1 แนวทางในการดำเนินงานวิจัย

4.1 ศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ์นันทบุรี (หลังเดิม)

MUSEUM OF NATURAL HISTORY AND PUBLIC LIBRARY

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และห้องสมุดประชาชน (นันทบุรี)

พิพิธภัณฑ์และห้องสมุดประชาชนแห่งนี้ สร้างขึ้นในสมัย นายสอาด ปายะนันท์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นสถานที่รวบรวมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาหาความรู้ของเยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในทางทัศนศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศ ตลอดจนการอาชีพของประชาชนในจังหวัดนี้และต่างจังหวัด

2. เพื่อแสดงผลงานและนโยบายของจังหวัด ในการพัฒนาบ้านเมือง อันจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจระหว่างทางราชการและประชาชน ซึ่งจะเป็ผลช่วยให้ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนายิ่งขึ้น

พลตำรวจเอก หลวงชาติตระการโกศล อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทย ให้เกียรติมาเป็นประธานทำพิธีเปิดอาคาร เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2504

ตอนหนึ่งจากคำปราศรัย...

"...การที่จังหวัดนี้ได้มีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัดขึ้นนี้ นับว่าเป็นความคิดที่เหมาะสมและชอบด้วยนโยบายของทางราชการเป็นอย่างยิ่ง เพราะกิจการทั้งสองนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้ของเยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ ที่ได้จัดไว้ในรูปพิพิธภัณฑ์ธรรมชาตินี้ จะเป็นประโยชน์ในทางทัศนศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศ ตลอดจนอาชีพของประชาชน ทั้งในจังหวัดนี้และต่างจังหวัด นอกจากนี้ยังได้มีการแสดงถึงสิ่งทีเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก ตลอดจนศิลปและสิ่งผลิตอื่น ๆ อันเป็นรากฐานแห่งวิชาการเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโลก ตั้งแต่สมัยโบราณ จนถึงปัจจุบัน..."

ความเห็นของ พลเอก ประภาส จารุเสถียร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้กรุณามั่นทักไว้เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2506

การแสดงกิจการของพิพิธภัณฑ์น่าชมมาก เพราะเป็นการแสดงความเป็นไปของจังหวัดนี้ โดยเฉพาะแผนผังต่าง ๆ นั้น ให้การศึกษาแก่ประชาชนและเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดี การส่งเสริมแสดงด้วยแสงไฟฟ้า ควรแยกออกเป็นอาคารชั้นต่างหาก ให้จัดปฏิมากรรมไว้เสียข้างบนและเพิ่มกิจการอื่น ๆ ขึ้นอีก

ให้แยกห้องสมุดออกจากพิพิธภัณฑ์ ควรแยกออกเป็นอาคารชั้นต่างหาก ให้จัดปฏิมากรรมไว้เสียข้างบนและเพิ่มกิจการอื่น ๆ ขึ้นอีก

ขอชมเชยเจ้าหน้าที่ทุกคน ที่มีส่วนในการจัดพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดนี้ ขอให้ขยายกิจการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

อาคารพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติและห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัดนนทบุรี อาคารนี้มีลักษณะเป็นตึก 2 ชั้น กว้าง 15 เมตร ยาว 31 เมตร สร้างด้วยงบประมาณของสภาจังหวัดจำนวนเงิน 800,000 บาท อุปกรณ์ต่าง ๆ ใช้เงิน 400,000 บาท รวมสิ้นค่าใช้จ่าย 1,200,000 บาท

นับตั้งแต่ได้เปิดพิพิธภัณฑ์นี้เป็นต้นมา ได้มีประชาชนเข้าชมเป็นจำนวนมาก ชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและฝ่ายการศึกษาของจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งนิสิตบางคนได้มาชมเป็นหมู่คณะมากยิ่งขึ้น

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติ

แสดงถึงความเป็นไปเกี่ยวแก่ธรรมชาติ ดังนี้

1. แสดงความเป็นไปเกี่ยวกับโลก (EARTH) ซึ่งได้รวบรวมวัตถุต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหิน แร่ โลหะ ดิน ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับเวลา
2. แสดงความเป็นไปเกี่ยวกับชีวิต (LIFE) ของพืชและสัตว์ตลอดจนมนุษย์ ซึ่งได้แก่ความเป็นไปของสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก ตลอดจนสัตว์ประเภทอื่น ๆ ความเป็นไปของมนุษย์ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และความเป็นไปของพืชที่ควรจะได้ศึกษาไว้
3. แสดงถึงศิลปะ (ARTS) และความเป็นไปของเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์ขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งศิลปกรรมอันมีค่า

มีอะไรบ้างในพิพิธภัณฑ์นี้ ?

1. แผนกแร่ มีแร่ หิน ดินทราย อยู่ประมาณ 40 ชนิด
2. แผนกภูมิวิทยา มีภาพแผนผังจำลองแสดงภูมิประเทศในภาคต่าง ๆ ของประเทศ ภาพจำลองบริเวณตัวเมืองนนทบุรี แสดงผลของการพัฒนา ภาพจำลองเมืองชายทะเล ชีวิตชาวนา การทำสวนทุเรียน ชีวิตในป่า การพัฒนาบริเวณตลาด ชุมชุมการค้านนทบุรี การพัฒนาตลาดชุมชน การค้าที่บางบัวทอง
3. แผนกชีวิตโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีหุ่นจำลองขนาดเล็กแสดงสัตว์โบราณยุคต่าง ๆ และมีภาพเขียนสีน้ำมันขนาดใหญ่ แสดงถึงวิวัฒนาการของพืช สัตว์และมนุษย์
4. แผนกชีวิตสัตว์และพืช มีสัตว์ปีกสดตัวใหญ่ประมาณ 100 ชนิด แมลงต่าง ๆ ประมาณ 40 ชนิด จักจั่น มวน และผีเสื้อประมาณ 100 ชนิด สัตว์ใหญ่สดตัวใหญ่ประมาณ 40 ชนิด สัตว์น้ำจัดไปว่ากรณิโคตทั้งหมด อีกรุ่นมีให้คิดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไป ประมาณ 67 ชนิด สัตว์น้ำเค็มประมาณ 150 ชนิด เขาสัตว์ต่าง ๆ ประมาณ 20 ชนิด พืชต่าง ๆ มีพืชบกประมาณ 60 ชนิด ผลผลิตจากสวนประมาณ 30 ชนิด ผลผลิตจากนาประมาณ 20 ชนิด

5. แผนกศิลป์ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น มีรูปจำลองและภาพเขียนแสดงชีวิตมนุษย์ยุคต่าง ๆ แสดงประเพณีการแต่งกายของชาวไทยและชาวเขาประมาณ 30 ชนิด ธนบัตรและเงินตรา รวมทั้งเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ประมาณ 150 ชนิด

พระพุทธรูปพระบูชาและพระเครื่องประมาณ 215 องค์ พระพุทธรูปที่ขุดได้จากกรุวัดเชิงท่าประมาณ 30 องค์ รวมทั้งคัมภีร์เก่า ๆ และเครื่องใช้ในทางพุทธศาสนา

ภาพเขียนสีน้ำมันแสดงประเพณีต่าง ๆ ประมาณ 36 ภาพ ภาพเขียนแสดงศิลปวัตถุประมาณ 12 ภาพ ภาพผนังขนาดใหญ่ประมาณ 5 ภาพ รูปจำลองยานพาหนะสมัยปัจจุบันประมาณ 100 ชนิด

อาวุธปืนชนิดต่าง ๆ ประมาณ 30 ชนิด รวมทั้งอาวุธชนิดอื่น ๆ

6. แผนกส่งเสริมการศึกษา ได้จัดไว้ 2 แผนกคือ แผนกห้องสมุดและแผนกห้องบรรยาย
แผนกห้องสมุด จัดไว้เป็นห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัด เดิมก่อนปรับปรุงมีหนังสืออยู่ประมาณ 400 เล่ม ในปัจจุบันมีหนังสือชนิดต่าง ๆ ประมาณ 6,000 เล่ม กำลังพยายามเพิ่มจำนวนหนังสือประเภทต่าง ๆ ให้มีปริมาณมากยิ่งขึ้น และกำลังจัดหาอุปกรณ์ประจำห้องสมุดให้ครบถ้วน

แผนกห้องบรรยาย จัดไว้เป็นห้องพิเศษ สามารถรับเยาวชนเข้าฟังการบรรยายได้ประมาณคราวละ 50 คน รอบ ๆ ห้องประดับภาพสีน้ำมันแสดงประวัติธรรมชาติของพืช สัตว์ มนุษย์ตลอดจนสุริยจักรวาล (กำลังปรับปรุงเพิ่มปริมาณกระจกฉายและฟิล์มสตริฟ์ให้มากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ขณะนี้มีเครื่องฉายและจอพร้อมบริบูรณ์

ชั้นล่าง

ห้องด้านหน้า

1. หุ่นจำลองสนามกีฬา ค่ายลูกเสือ และสวนสาธารณะจังหวัดนนทบุรี
2. หุ่นจำลองแสดงภูมิประเทศของตัวเมือง และบริเวณรายรอบ
3. หุ่นจำลองแสดงภูมิประเทศของจังหวัดนนทบุรี
4. แสดงเครื่องแต่งกายตามประเพณี
5. แผนที่จังหวัดนนทบุรี แสดงเขตการปกครอง สถานที่ราชการทางภูมิศาสตร์และการอาชีพ
6. แสดงอาวุธปืนชนิดต่าง ๆ
7. หุ่นจำลองแสดงโครงการพัฒนาอาชีพด้วยเครื่องจักรกลของจังหวัดนนทบุรี
8. หุ่นจำลองแสดงการพัฒนาชุมชนบางบัวทอง
9. แสดงโบราณวัตถุประเภทเครื่องอุปโภค
10. หุ่นจำลองเมืองชายทะเล

11. หุ่นจำลองแสดงการพัฒนาอำเภอปากเกร็ด
12. หุ่นจำลองแสดงสวนทุเรียนจังหวัดนนทบุรี
13. แสดงปะการัง กัลปังหา ชนิดต่าง ๆ
14. แสดงปลาน้ำจืด น้ำเค็ม ชนิดต่าง ๆ
15. หุ่นจำลองแสดงลักษณะที่ราบสูง
16. แสตมป์นานาชาติ
17. แสดงรูปหน้ากล้องไม้ขีดไฟ

ห้องด้านใน

สัตว์ป่าและสัตว์ทะเลที่มีประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างมหาศาล แต่ชีวิตของสัตว์เหล่านี้มักถูกมนุษย์ทำลายโดยไม่เกิดประโยชน์อยู่เสมอ เช่น ยิง ล่า หรือดักจับสัตว์ป่า ฆ่ายาเบื่อ ไข่ระเบิดหรือไฟฟ้าจับปลา ซึ่งทำให้สัตว์ที่มีลูกอ่อน หรือกำลังวางไข่ ตายไป บางครั้งมนุษย์ก็หักล้างตางพง เผาป่า ทำให้แหล่งน้ำสกปรกเกิดเน่าเหม็น ทำให้สัตว์ไม่มีที่อยู่อาศัย จนทำให้สัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ หรือเกือบจะสูญพันธุ์ไปแล้วเป็นจำนวนมาก

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติแห่งนี้ ได้สะสมสัตว์สัตว์ไว้เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาคุณค่าของสัตว์ป่าและสัตว์ทะเลอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

1. แสดงชีวิตสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ปีก
2. แสดงชีวิตของอึ่งกั้ง หมี ลิง นกยูง นกหัวว่า นกแว่นและไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ
3. แสดงชีวิตของนกต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือ นกกินพืช นกที่ชอบกินแมลง และนกที่ชอบกินเนื้อสัตว์ มีประมาณ 80 ชนิด
4. แสดงชีวิตของแมวป่า แมวดาว นกกระเรียน นกกระสา สัตว์จำพวกกระรอกและเหยี่ยวต่าง ๆ ในเมืองไทย
5. แสดงชีวิตของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและสัตว์ปีก
6. แสดงชีวิตของสัตว์ทะเล มี ปลา กุ้ง ปู เต่า และหอยต่าง ๆ
7. แสดงชีวิตของนกกะจาง งูพิษในเมืองไทย นกหัวขวานชนิดต่าง ๆ นกแก้วชนิดต่าง ๆ และสัตว์เลื้อยคลานในเมืองไทย สัตว์ทะเลอันมี ปลา กุ้ง เต่า หอยและสัตว์น้ำทุกชนิด ซึ่งทางราชการกำลังสนใจ ทำการศึกษาค้นคว้าหาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลเล็กและผิวน้ำ เพื่อทำการประมงซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล

8. ฝั่งแสดงคำบรรยายชีวิตสัตว์ป่าและสัตว์ทะเล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการเชิงวิชาการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องสมุดประชาชน

1. ตู้บัตรรายการ
2. ตู้หนังสืออ้างอิง
3. ตู้หนังสือเบ็ดเตล็ด หมวด 000
4. ตู้หนังสือปรัชญา หมวด 100
5. ตู้หนังสือศาสนา หมวด 200
6. ตู้หนังสือสังคมศาสตร์ หมวด 300
7. ตู้หนังสือภาษาศาสตร์ หมวด 400
8. ชั้นวางวารสาร
9. ตู้หนังสืออนุชนบุรีสัมพันธ์และรายงานประจำปีของจังหวัดนนทบุรี
10. ตู้หนังสือวิทยาศาสตร์ประยุกต์-ศิลป์ หมวด 600 - 700
11. ตู้หนังสือวรรณคดี หมวด 800
12. ตู้หนังสือประวัติศาสตร์ หมวด 900
13. ตู้หนังสือนวนิยาย
14. ตู้หนังสือสำหรับเด็ก
15. ตู้ชั้นเปิดใส่นิตยสาร
16. ชั้นวางนิตยสารและวารสาร

ชั้นบน

ห้องด้านหน้า

แสดงปฏิมากรรมและพระเครื่องสมัยต่าง ๆ ตู้พระธรรม โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ห้อง
ด้านในแบ่งเป็นสองตอน

ตอนที่หนึ่ง แสดงอุปกรณ์การศึกษา

1. การแต่งกายของหญิงไทยสมัยต่าง ๆ
2. ตู้หุ่นจำลองแสดงให้เห็นลักษณะความสำคัญของเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก
3. ตู้หุ่นจำลองเขื่อนเจ้าพระยา
4. ตู้หุ่นจำลองแสดงวิวัฒนาการสมัยปัจจุบัน ส่วนหนึ่งได้แก่รถไฟฟ้า
5. ตู้หุ่นจำลองแสดงการพัฒนาของเทศบาลเมืองบางบัวทอง
6. ตู้หุ่นจำลองแสดงตลาดสดและตลาดผลไม้
7. ตู้หุ่นจำลองอพอลโล
8. ตู้หุ่นจำลองคัมภีร์แผน
9. ตู้หุ่นจำลองแสดงการทำนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. ตู้หุ่นจำลองแสดงการคล้องช้าง ที่จังหวัดอุยธยา สมัยรัชกาลที่ 5
11. ตู้หุ่นจำลองศุนย์กาชาด จังหวัดนนทบุรี
12. ตู้หุ่นจำลองแสดงเมืองชายทะเลยุคพัฒนา

นอกจากตู้แสดงหุ่นจำลองแล้ว ยังมีภาพติดผนังที่แสดงวิวัฒนาการของมนุษย์สมัยต่าง ๆ และภาพประวัติศาสตร์อีกเป็นจำนวนมาก

ตอนที่สอง เป็นห้องบรรยายสำหรับผู้ขอเข้าชมเป็นหมู่คณะ

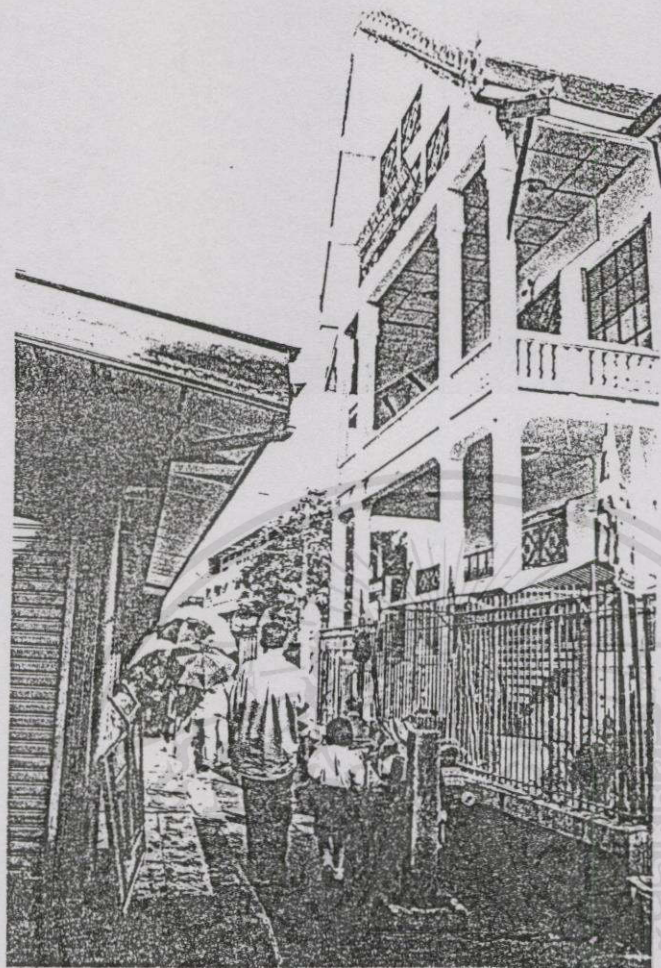
1. ตู้แสดงผลิตผลจาก ไร่ นา สวน แร่ และไม้หนานาพันธ์
2. ตู้หุ่นจำลองแสดงการจัดสวนและดอกไม้ชนิดต่าง ๆ
3. ตู้ประดิษฐ์กรรมในรอบ 100 ปี
4. ตู้หุ่นแสดงมนุษย์และสัตว์โบราณ

ผนังบริเวณโดยรอบห้องบรรยายนี้ มีภาพสีน้ำมันแสดงถึงระบบสุริยจักรวาล ภาพแสดงถึงวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ภาพแสดงการโคจรของดาวนพเคราะห์และยังมีภาพซึ่งเกี่ยวกับประวัติธรรมชาติอีกมากมาย

ห้องด้านหลังสุด เป็นห้องสมุดสำหรับค้นคว้า

1. ตู้หนังสือภาษาอังกฤษ
2. ตู้หนังสือเบ็ดเตล็ด
3. ตู้หนังสือพระไตรปิฎก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

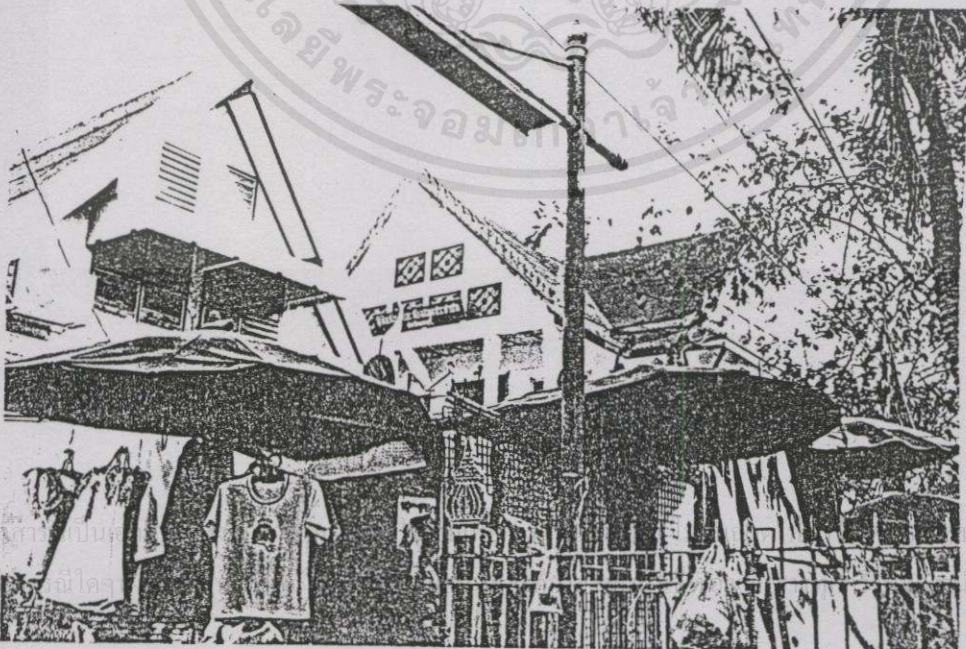

ภาพที่ 4.2 บริเวณทางเข้าด้านหน้าพิพิธภัณฑ์เดิม

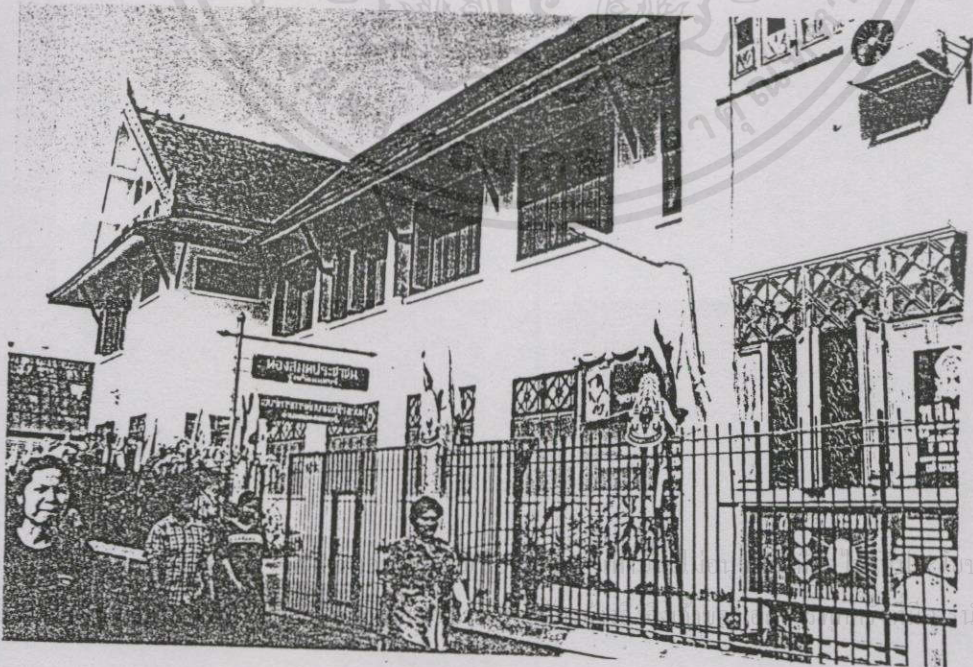
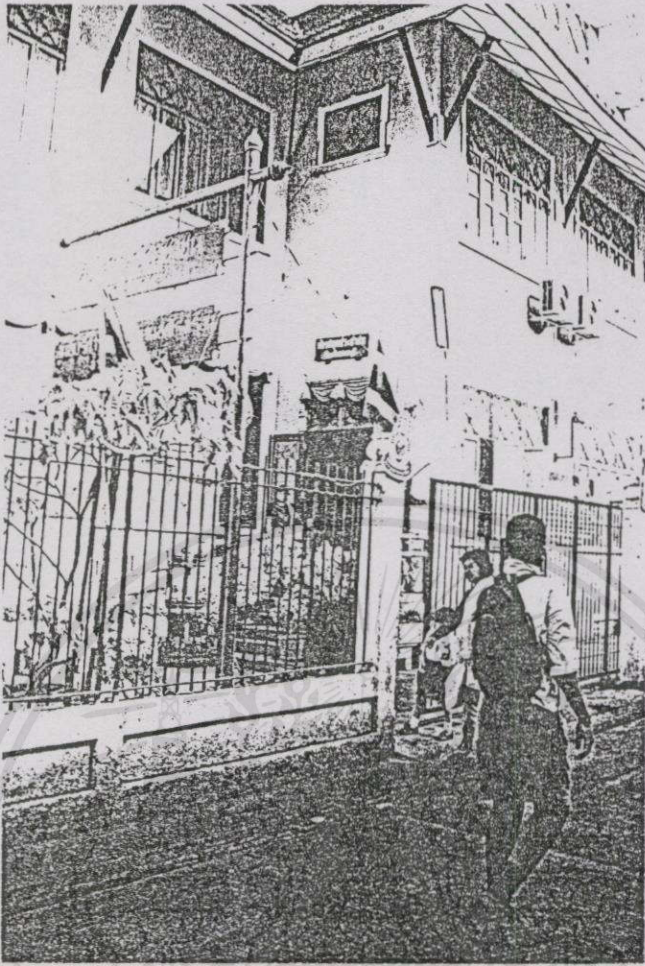

ภาพที่ 4.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารพิพิธภัณฑ์เดิม

ทางด้านกรลำ
นำไปใช้

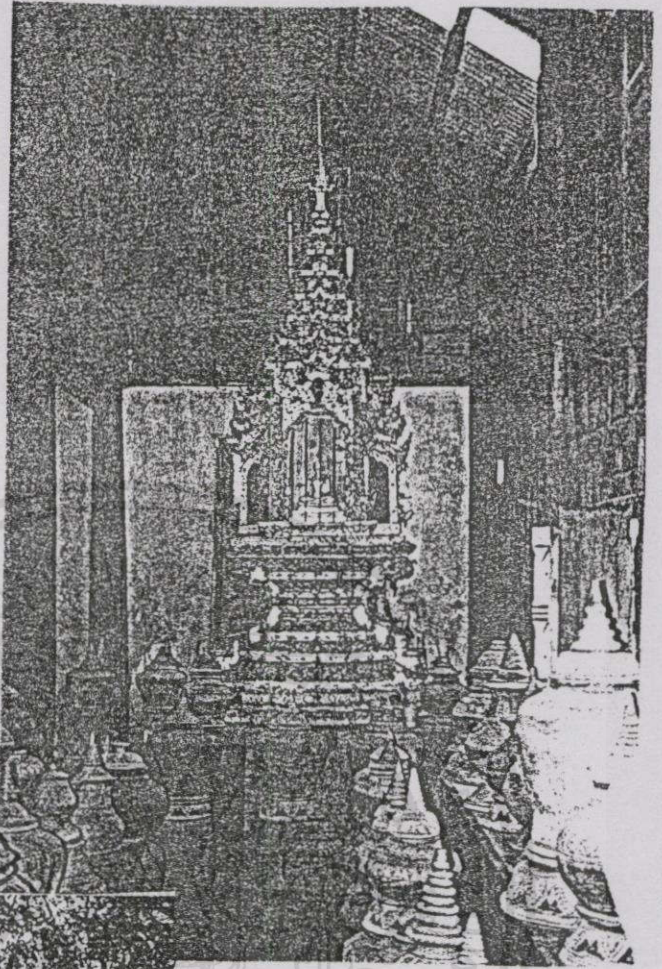

ภาพที่ 4.4 สภาพแวดล้อมที่โดนบดบังและรบกวนจากอาคารพาณิชย์และการค้าขาย

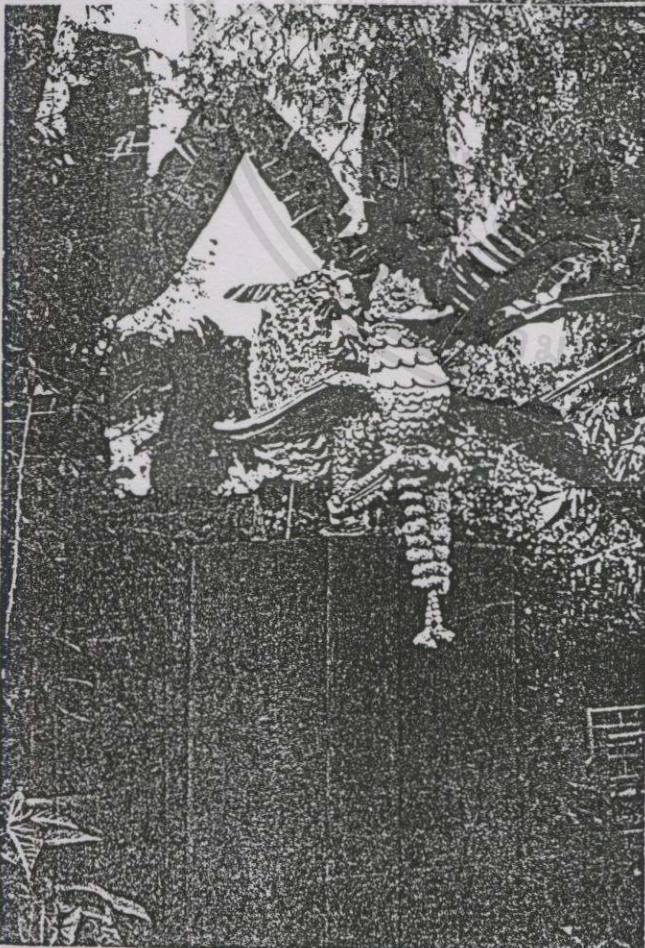

ชนด้านการค้า
นำไปใช้

ภาพที่ 4.5 บริเวณรอบอาคารพิพิธภัณฑ์หลังเดิม (ถนนคั่นกลางระหว่างตัวศาลากลาง)

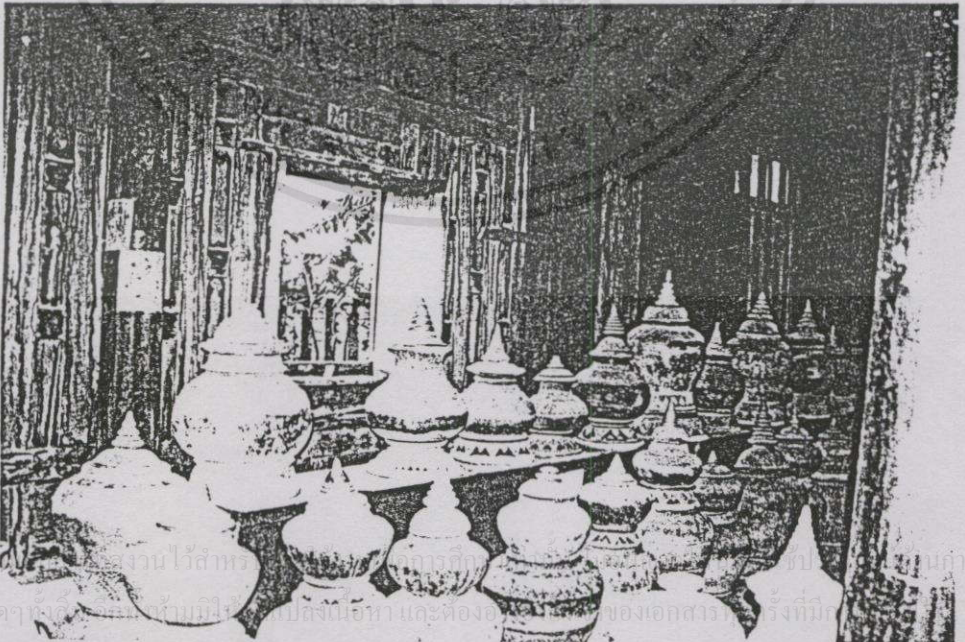

ภาพที่ 4.6 ลักษณะศิลปะของชนชาติมอญ

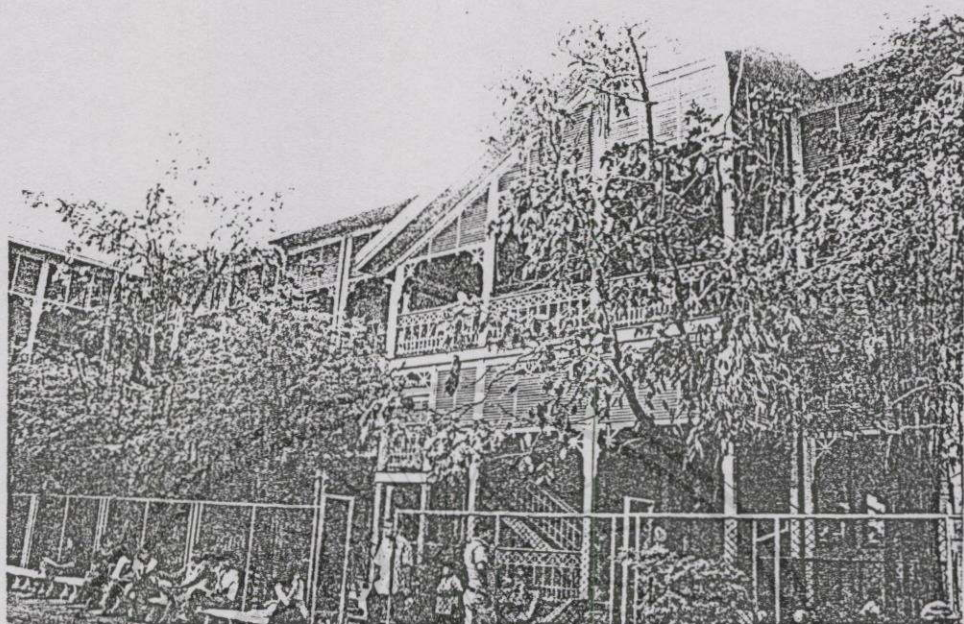
ภาพที่ 4.7 "หงส์" สัญลักษณ์ของชนชาติมอญ

ที่นั่น ไม่นานก็ให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไปจนถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

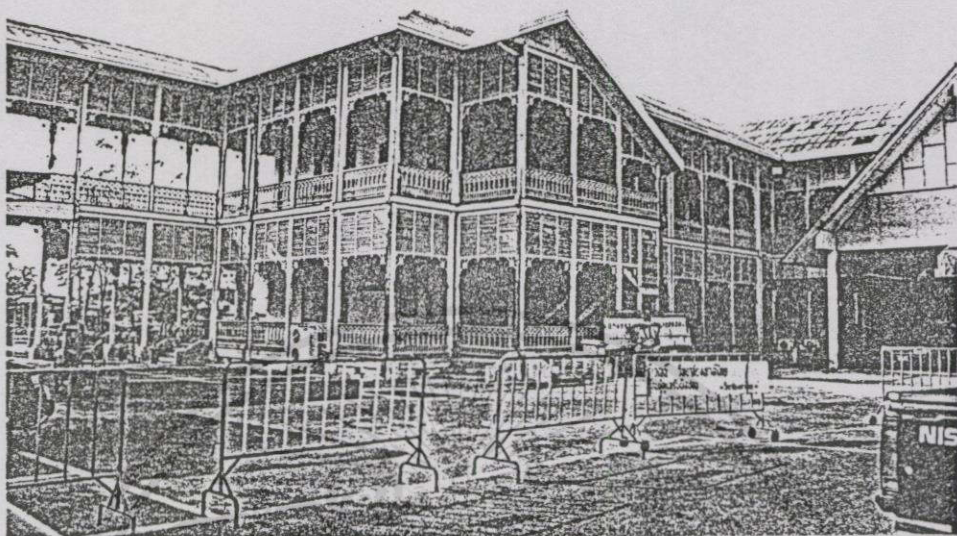

เอกสารนี้จัดทำขึ้นโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด เพชรบุรี เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด เพชรบุรี
 ไม่สามารถตีพิมพ์ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต และต้องอ้างอิงถึงชื่อของเอกสารนี้ทุกครั้ง

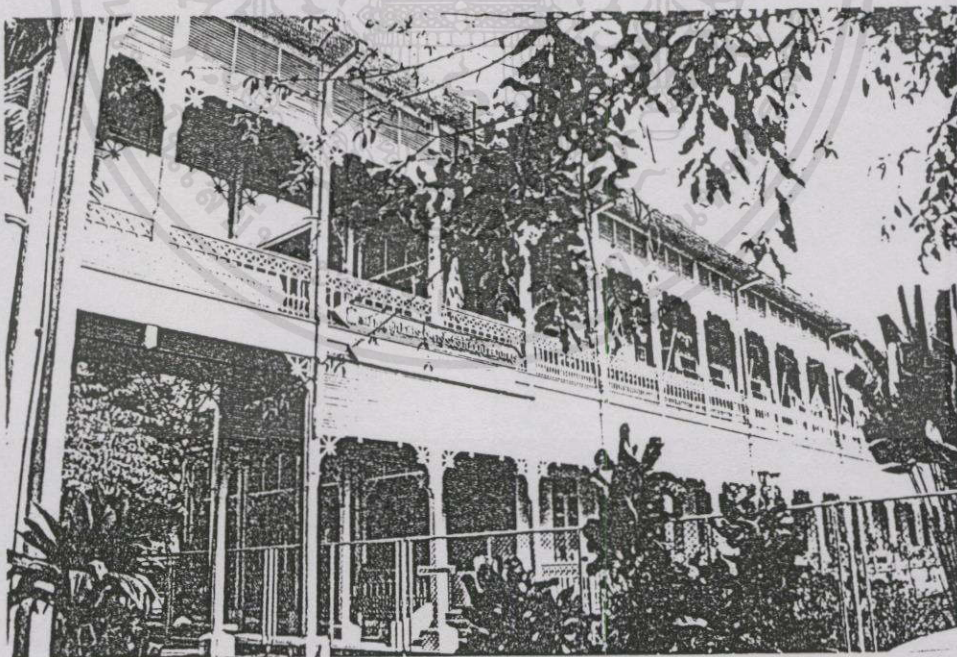
ภาพที่ 4.8 สภาพแวดล้อมของศูนย์วัฒนธรรม (เกาะเกร็ด)

ภาพที่ 4.9 สภาพแวดล้อมบริเวณอาคารสวน ร.ร.อนุบาลนนทบุรี
 แม้ว่าการเดินเล่นในสวนจะเป็นประโยชน์ต่อการออกกำลังกาย แต่การเดินเล่นในสวนที่ร่มรื่นเกินไป อาจทำให้เด็กเกิดอาการแพ้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กที่มีอาการแพ้เกสรดอกไม้หรือหญ้าแห้ง

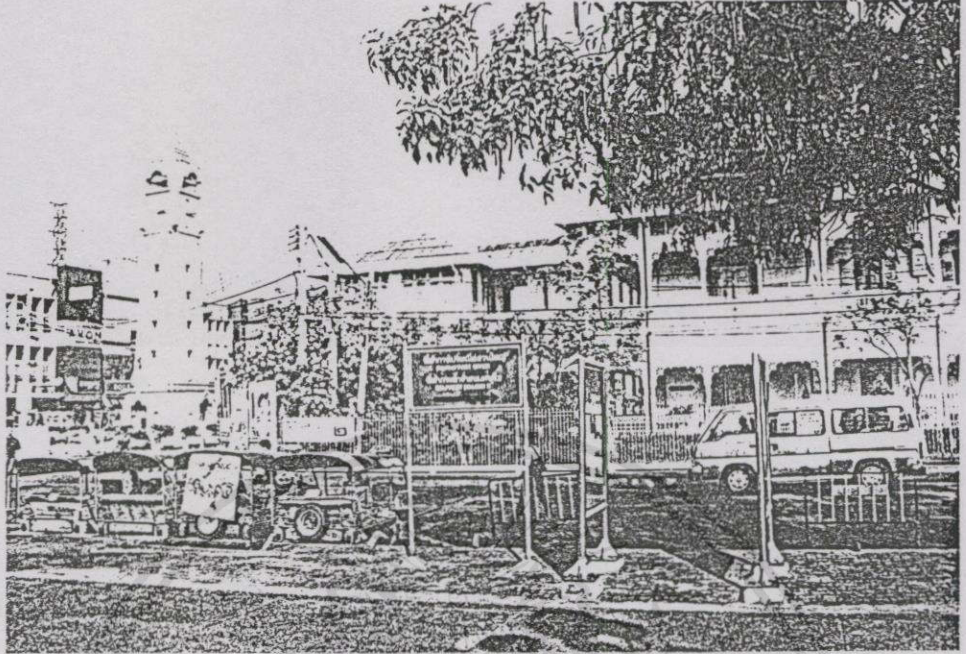

ภาพที่ 4.10 สภาพแวดล้อมภายในบริเวณเขตอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่าจะมิได้ทั้งฉบับ อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.11 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคาร

ภาพที่ 4.12 สภากวาดล้อมบริเวณตัวอาคาร (ฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้าย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ภาพที่ 4.13 สภากวาดล้อมบริเวณตัวอาคาร (ฝั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งขวา)

4.2 การศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดนนทบุรี

ประวัติจังหวัดนนทบุรีโดยสังเขป

จังหวัดนนทบุรี เป็นเมืองเก่าที่ตั้งมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมตั้งอยู่ที่บ้านตลาดขวัญ แล้วได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมืองนนทบุรี เมื่อ พ.ศ. 2092 ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิกล่าวไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับบริติชมิวเซียม ตอนหนึ่งว่า “ฝ่ายสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราชเจ้าให้สถาปนาที่พระราชทานเพลิงนั้น เป็นพระเจดีย์วิหารสำเร็จแล้วให้นามชื่อ วัดสพสวรรค์ แล้วสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสว่า ไพร่บ้านเมืองตรังจัตวา ปากใต้ฝ่ายเหนือเข้าพระนครครั้งนี้บ่อย หนีออกอยู่ป่าดงห้วยเขา ต้อนไม่ได้เป็นอันมาก ให้เอาบ้านท่าจีนตั้งเป็นเมืองสาครบุรี ให้เอาบ้านตลาดขวัญตั้งเป็นเมืองนนทบุรี ให้แบ่งเอาแขวงเมืองราชบุรี แขวงเมืองสุพรรณบุรี ตั้งเป็นเมืองนครชัยศรี

บ้านตลาดขวัญเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์และเป็นสวนผลไม้ที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา ฝรั่งเศสชาติที่ได้เดินทางเข้ามาค้าขาย และเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาต่างก็ได้บันทึกเอาไว้ ดังปรากฏในจดหมายเหตุบันทึกการเดินทางของลาลูแบร์ชาวฝรั่งเศส ผู้ซึ่งเดินทางเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า “สวนผลไม้ที่บางกอกนั้น มีอาณาบริเวณยาวไปตามชายฝั่งโดยทวนขึ้นสู่เมืองสยามถึง 4 ลี้ กระทั่งจรดตลาดขวัญ (Talacouan) ทำให้เมืองหลวงแห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลาหาร ซึ่งคนพื้นเมืองชอบบริโภคกันหนา”

นอกจากนี้ยังมีดินแดนทางตอนใต้ของตลาดขวัญอีกแห่งหนึ่งชื่อว่า ตลาดแก้ว ตลาดแก้วแห่งนี้เข้าใจว่าคงจะมีความสำคัญควบคู่กันมากับตลาดขวัญตั้งแต่ก่อนจะตั้งเป็นเมืองนนทบุรีแล้ว เพราะปรากฏในจดหมายเหตุของลาลูแบร์ว่า “...ตำบลสำคัญ ๆ ที่แม่น้ำสายนี้ไหลผ่าน คือแม่น้ำตาก (Mc-Tae) อันเป็นเมืองเอกของราชอาณาจักรสยามที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือหนพ่ายพิถัดจากนี้ต่อมาก็ถึงเมืองเทียนทอง (Tian-Tong) หรือเชียงทอง กำแพงเพชรหรือกำแพงเฉย ๆ ซึ่งบางคนออกเสียงว่า กำแพง (Campingue) แล้วก็มาถึงนครสวรรค์ (Loconsevan) ชัยนาท (Tchainat) สยาม ตลาดขวัญ ตลาดแก้ว (Talapu 'ou) และบางกอก...”

สำหรับบริเวณอันเป็นที่ตั้งของตลาดแก้วในปัจจุบันนี้ยังไม่ทราบแน่ชัดว่า อยู่ตรงไหนแน่ มีผู้สันนิษฐานว่าคงจะอยู่แถววัดปากน้ำ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรีขึ้นไป เมื่อสุนทรภู่แต่งนิราศภูเขาทอง เมื่อ พ.ศ. 2371 ปรากฏว่าตลาดแก้วได้เลือนลงไปแล้ว คงเหลือแต่เพียงตลาดขวัญเท่านั้น ดังปรากฏในนิราศภูเขาทองว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณิใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

“ตลาดแก้วแล้วไม่เห็นตลาดทั้ง	สองฟากฝั่งก็ล้วนสวนพฤกษา
โอรินรินกลิ่นดอกไม้ใกล้คงคา	เหมือนกลิ่นผ้าแพรดำรำมะเกลือ
เห็นโคกใหญ่ใกล้น้ำระกำแฝง	ทิ้งรักแข่งแซมสวาทประหลาดเหลือ
เหมือนโคกพีที่ข้ำระกำเจือ	เพราะรักเรือแรมสวาทมาตลาดคลาย
ถึงแขวงนนท์ชลมารตตลาดขวัญ	มีพวงแพแพรพรรณเขาค้าขาย
ทั้งของสวนล้วนแต่เรือเรียงราย	พวกหญิงชายซุ่มกันทุกวันคืน”

ตัวเมืองนนทบุรีแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ที่ตำบลบางกระสอในปัจจุบันนี้ โดยมีวัดหัวเมือง (เดี๋ยวนี้ เป็นวัดร้าง ทางราชการได้ใช้เป็นสถานที่สร้างโรงพยาบาลนนทบุรี) เป็นเขตเหนือและมีวัดท้ายเมืองเป็นเขตใต้

พ.ศ. 2081 สมเด็จพระมหาจักรพรรดิได้โปรดให้ขุดคลองลัดจากคลองบางกรวย (แม่น้ำเจ้าพระยา) ริมวัดชลอ ไปทะลุวัดมูลเหล็ก (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นวัดสุวรรณคีรี)

พ.ศ. 2179 พระเจ้าปราสาททองโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดตอนใต้วัดท้ายเมืองไปทะลุออกนอกวัดเขมา เพราะแต่เดิมมาแม่น้ำเจ้าพระยาไหลวกเข้าแม่น้ำอ้อมมาทางบางใหญ่แล้ววกเข้าคลองบางกรวยข้างวัดชลอ มาออกหน้าวัดเขมา เมื่อขุดคลองลัดแล้วกระแสน้ำเปลี่ยนทางเดินไหลเข้าคลองที่ขุดใหม่ นานเข้าก็กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาใหม่ตั้งปัจจุบันนี้ ส่วนแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมก็ตื้นเขินกลายเป็นคลองไป

พ.ศ. 2208 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเห็นว่า ตามที่แม่น้ำเปลี่ยนทางเดินใหม่นั้นทำให้ข้าศึกประชิดพระนครได้ง่าย จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมปราการตรงปากแม่น้ำอ้อมและโปรดให้ย้ายเมืองนนทบุรีมาอยู่ปากแม่น้ำอ้อมด้วย (ต่อมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้รื้อป้อมและเมืองบางส่วน เพื่อนำอิฐไปสร้างวัดเฉลิมพระเกียรติและบางส่วนก็ถูกกระแสน้ำพัดเซาะพังทลายลงน้ำไป ปัจจุบันเหลือแต่ศาลหลักเมืองเท่านั้น)

นอกจากป้อมที่ปากแม่น้ำอ้อมแล้ว เข้าใจว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาคงจะได้มีการสร้างป้อมไม่เอาไว้ที่บริเวณวัดเฉลิมพระเกียรติในปัจจุบันนี้ด้วย เพราะปรากฏหลักฐานจากจดหมายเหตุรายวันของบาทหลวง เดอ ชัวซี (L'abbé' de Choisy) ผู้ซึ่งเดินทางร่วมมากับคณะราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่เข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีในสมัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. 2228 ว่า “...เช้าวันนี้เราผ่านป้อมที่ทำด้วยไม้ 2 ป้อม ป้อมหนึ่ง ยิงปืนเป็นการค้ำับ 10 นัด อีกป้อมหนึ่ง 8 นัด ที่มีแต่ปืนครกเท่านั้น ดินปืนดีมากที่สุด ป้อมทางขวามือเรียกป้อมแก้ว (Hale de Cristal) และป้อมทางซ้ายมือเรียกป้อมทับทิง (Hale de Rubis) ณ ที่นี้เจ้าเมืองบางกอกก็กล่าวคำอำลาและอ้างเหตุว่าไม่ควบคุมเรือขบวนมาส่งจนสุดแดนที่อยู่ในความปกครองของเมืองบางกอกแล้ว แล้วก็ลาท่านราชทูตกลับไป...”

และในปี พ.ศ. 2230 เมื่อลาลูแบร์เป็นราชทูตเข้ามากรุงศรีอยุธยาก็ได้กล่าวถึงป้อมไม้แห่งนี้ไว้ด้วย โดยเขียนเป็นแผนที่เอาไว้อย่างชัดเจน ตามหลักฐานดังกล่าว จึงเข้าใจว่า ป้อมแก้ว คงตั้งอยู่ ณ บริเวณตลาดแก้ว ส่วนป้อมทับทิมเข้าใจว่าคงตั้งอยู่ ณ บริเวณหน้าวัดเฉลิมพระเกียรติปัจจุบันนี้

พ.ศ. 2264 ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ได้ทรงโปรดให้ชุดคลองลัดเกร็ดที่อำเภอปากเกร็ด ดังปรากฏในหลักฐานในพงศาวดารว่า "ในปีชาล จัตวาศก ทรงพระกรุณาโปรดให้พระธนบุรีเป็นแม่กอง เกณฑ์พลนิกายคนหัวเมืองปากใต้ให้ได้คน 10,000 เศษ ให้ชุดคลองเตร็ดน้อยลัดคู้บางบังทองนั้นคดอ้อมหนัก ชุดลัดตัดให้ตรงพระธนบุรีรับสั่งแล้วกราบบังคมลามาให้เกณฑ์นิกายในบรรดาหัวเมืองปากใต้ได้คน 10,000 เศษ ให้ชุดคลองเตร็ดน้อยนั้นลึก 6 ศอก กว้าง 6 วา ยาวทางไกลได้ 39 เส้นเศษ ชุดเดือนเศษจึงแล้ว..."

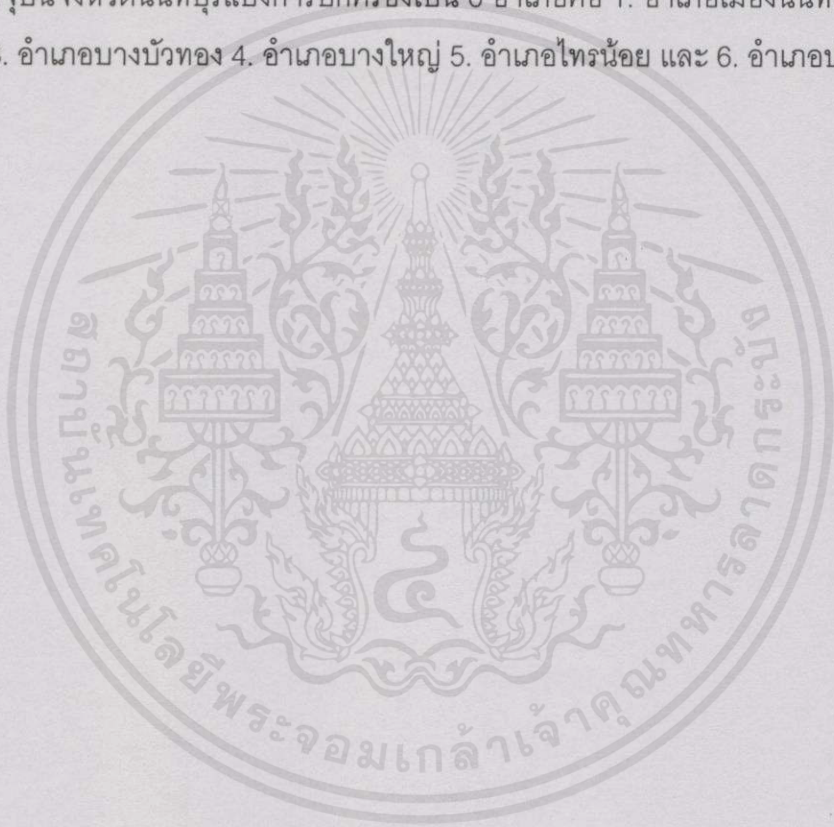
พ.ศ. 2307 ในรัชกาลสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ ได้มีเหตุการณ์สงครามเกี่ยวข้องกับจังหวัดนนทบุรี เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นก่อนที่จะเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเพียงเล็กน้อย คือ เมืองมัญจนาคราเป็นแม่ทัพพม่ายกทัพเข้าตีเมืองทวาย เมืองตะนาวศรีได้แล้วก็ติดตามมาตีพวกมอญมาชุมนุมกันได้โดยสะดวก จึงมีความกำเริบคิดยกเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในพงศาวดารว่า "...ครั้น ณ เดือน 7 มัญจนาครา ให้แยงตะยุกลงขึ้นไปแจ้งราชการ ณ กรุงอังวะ แล้วจึงปรึกษากันว่าเรามาตีเมืองทวายได้บัดนี้หาจะมีผู้ใดจะต้านต่อฝีมือท้าวเราไม่ ควรเราจะยกเข้าไปชิงเอาซึ่งเศวตฉัตร ณ กรุงเทพมหานคร..." แล้วมัญจนาคราก็เดินทัพมุ่งเข้าตีกรุงศรีอยุธยาโดยลำดับจนถึงเมืองนนทบุรี ซึ่งก็ถูกมัญจนาคราตีแตกเช่นเดียวกับเมืองรายทางอื่น ๆ ดังพงศาวดารกล่าวว่า "...ครั้น ณ เดือน 10 พม่ายกทัพเรือลงมาตีค่าย (บาง) บำรุงแตก แล้วยกมาตีเมืองนนทบุรีได้..."

เมื่อพม่าตีได้เมืองนนทบุรีแล้ว ขณะนั้นมีเรือกำปั่นอังกฤษเข้ามาค้าขายที่ธนบุรีจึงรับอาสาช่วยรบพม่า พม่าเอาปืนใหญ่ตั้งบนป้อมวิชาเยนทร์ ยิงโต้ตอบกับกำปั่นในที่สุดกำปั่นถอนสมอหนีไปอยู่ที่เมืองนนท์ เมืองนนทบุรีจึงเป็นยุทธภูมิระหว่างเรือกำปั่นอังกฤษกับพม่า ดังปรากฏในพงศาวดารว่า "...ฝ่ายทัพพระยายมราช ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองนนท์นั้น ก็เลิกหนีขึ้นไปเสีย พม่าตั้ง (อยู่) เมืองธนบุรี แล้ว จึงแบ่งกันขึ้นมาตั้งค่าย ณ วัดเขมา ตำบลตลาดแก้วทั้งสองฟาก ครั้นเพลากลางคืนนายกำปั่นจึงขอเรือกราบมาชักสลบล่องลงไปไม่ให้มีปากเสียงครั้นตรงค่ายพม่า ณ วัดเขมาแล้ว ก็จุดปืนรายแคมพร้อมกันทั้งสองข้าง ฝ่ายพม่าต้องปืนล้มตายเจ็บลำบาก แตกวิ่งออกจากค่าย ครั้นนำขึ้นเพลเข้าสลบลอยมาหากำปั่น ซึ่งทอดอยู่ ณ ตลาดขวัญ ฝ่ายพม่าก็ยกเข้าค่ายเมืองนนทบุรี..."

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1-4 เมืองนนทบุรี อยู่ในประเภทหัวเมืองปักษ์ใต้ขึ้นกรมท่า (เป็นหน่วยงานขึ้นกรมพระคลัง มีหน้าที่ดูแลบังคับการที่ท่าเรือ ซึ่งจะมีชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขาย และจัดกิจการที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ) มีชื่อว่า "เมืองนนทบุรีมหาสมุทร" ต่อมา

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงได้โปรดเปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองนนทบุรีศรีมหาอุทยาน” ผู้ว่าราชการเมืองคือ “พระนนทบุรีศรีมหาอุทยาน” ต่อมาเปลี่ยนเป็น พระนนทบุรีศรีเกษศราชม ต่อมาในรัชกาลที่ 5 ได้ทรงปฏิรูปการปกครองประเทศไทยโดยเฉพาะการบริหารราชการแผ่นดินส่วนกลาง ทรงตั้งเป็นกระทรวงต่าง ๆ แบบปัจจุบัน โดยมีเสนาบดีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินของกระทรวงนั้น ๆ ส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคโปรดให้รวมเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นกลุ่ม เรียกว่า “มณฑล” เมืองนนทบุรีขึ้นกับมณฑลกรุงเทพฯ และได้ย้ายศาลากลางจังหวัดนนทบุรี จากฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยามาตั้งที่ฝั่งซ้ายปากคลองบางซื่อ ซึ่งเป็นท่าเรือตลาดขวัญ รัชกาลที่ 7 จึงได้ย้ายศาลากลางอีกครั้งหนึ่ง

ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีแบ่งการปกครองเป็น 6 อำเภอคือ 1. อำเภอเมืองนนทบุรี 2. อำเภอบางกรวย 3. อำเภอบางบัวทอง 4. อำเภอบางใหญ่ 5. อำเภอไทรน้อย และ 6. อำเภอปากเกร็ด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

นิเชต สุทรพิทักษ์ (2522 : 122-123) กล่าวถึง การใช้พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาว่า "พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งกว้างที่ให้ความรู้แก่ทุกคน เป็นสถาบันการศึกษาเปิดสำหรับทุกคนที่จะเข้าไปดูไปชมไปศึกษาหาความรู้ตามเรื่องตามราวและสิ่งจัดแสดงทั้งหลาย เป็นที่ให้โอกาสอันเสมอภาคสำหรับทุกคนที่จะเข้าไปเรียนรู้โดยอิสระตามความพอใจตามความสามารถ เป็นแหล่งที่จะฝึกให้เกิดอุปนิสัยในการเรียนรู้ด้วยตนเอง" ปัจจุบันความเข้าใจที่ว่าพิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันที่เสาะหาและค้นคว้าโบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์และค่านิยมของจริยธรรม ตลอดจนการพัฒนาแนวโน้มที่จะเป็นไปของมนุษย์ พิพิธภัณฑ์จะเลือกสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แล้วนำมาจัดเป็นนิทรรศการถาวรอย่างมีแบบแผนและวิธีการที่ดีเพื่อเป็นศึกษาของสาธารณชน พัฒนาการของวิชาการพิพิธภัณฑ์ก็เจริญก้าวหน้าไปไกลมาก ทุกพิพิธภัณฑ์พยายามทุกวิถีทางเท่าที่จะเป็นไปได้ ที่จะทำให้การนำเสนอการจัดแสดงต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์น่าสนใจมีคุณค่าประทับใจผู้ชม ภัณฑารักษ์สมัยใหม่มีประสบการณ์ในการเลือกจัด และผู้จัดใช้หลักการจัดนิทรรศการเป็นสื่อให้ผู้ชมเข้าชมและได้รับความรู้ในสิ่งที่ตนชมได้ดี อย่างเช่น การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้านที่เมืองโบราณบางปู สมุทรสาคร จัดโดยยึดความคำนึงถึงเนื้อหาและสาระสำคัญเพื่อการศึกษาซึ่งประกอบด้วย

1. ความรู้ทางสภาพแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่นหรือภูมิภาค
2. ความรู้จากหลักฐานทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
3. ความรู้ทางชาติพันธุ์วิทยาของท้องถิ่น หรือภูมิภาค เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มชนที่สืบอยู่ในปัจจุบันว่ามีความเป็นมาและความเป็นไปอย่างไร

4. ความรู้ทางสังคมเศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่น หรือภูมิภาคที่พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่กับบรรดาท้องถิ่นอื่น ๆ หรือภูมิภาคอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศเดียวกัน ทั้งนี้อาจรวมไปถึงความสัมพันธ์กับต่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย ในขณะที่เดียวกันควรมีการจัดแสดงสิ่งที่เห็นว่าเป็นลักษณะพิเศษจากเศรษฐกิจ การเมือง สังคมหรือวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของท้องถิ่นที่มีความแตกต่างจากบรรดาท้องถิ่นอื่น ๆ หรือภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2531 : 11)

การบริการพิเศษเกี่ยวกับการศึกษาในพิพิธภัณฑ์

1. การบริการนำชม เป็นการสร้างความประทับใจแก่ผู้เข้าชมด้วยการที่เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ได้เผชิญกับประชาชนผู้ชมโดยตรง เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับมวลชนนอกเหนือจากการใช้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง การได้ซักถาม ถกปัญหา จะช่วยให้ผู้ชมได้มีความเพลิดเพลินในการ

ชมมากขึ้น เช่น ที่พิพิธภัณฑ์พระที่นั่งวิมาณเมฆ ซึ่งมีการจัดนำชมเป็นรอบ ๆ บรรยายเป็นภาษาไทย และบรรยายภาษาอังกฤษสำหรับชาวต่างชาติ เป็นต้น

ในพิพิธภัณฑ์สถานของต่างประเทศนั้น จัดในลักษณะนี้ก็มีมากเช่นกัน เช่น ที่พิพิธภัณฑ์สถานวิกตอเรียอัลเบิร์ต ประเทศอังกฤษ พิพิธภัณฑ์สถาน มุน จอง เด ประเทศเกาหลีเหนือ เป็นต้น

2. การบริการนำชมแก่ประชาชนโดยทั่วไป การที่ประชาชนโดยทั่วไปและประชาชนหลากหลายกลุ่มแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน แต่สนใจที่จะเข้ามาชมมาศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน จึงเป็นการยากลำบากพอสมควรที่จะจัดพาไปเป็นกลุ่ม ๆ บางพิพิธภัณฑ์ใช้วิธีจัดเจ้าหน้าที่ไว้ประจำห้องแสดงการบริการที่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเจ้าหน้าที่ซึ่งก็เป็นเรื่องจำเป็น เช่น มีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร การบริการก็เป็นการตอบรับคำถามเป็นส่วนใหญ่

3. การบริการนำเที่ยวโบราณสถานหรือสถานที่ที่น่าสนใจ เป็นการชักชวนผู้คนเข้าชมโบราณสถานวิธีหนึ่ง ซึ่งจัดได้ไม่บ่อยนัก ทั้งค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ในต่างประเทศมีบริการแบบนี้กันมานานแล้ว เช่น ที่เมืองปอมเปอี ประเทศอิตาลี เมืองนัคซอร์ ประเทศอียิปต์ ของไทยเราการจัดนำเที่ยวเมืองโบราณพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งที่บางปูก็จัดบริการประเภทนี้ไว้เช่นกัน

4. การนำชมในพิพิธภัณฑ์สถานโดยตนเอง บางครั้งผู้ชมที่มีความสนใจแตกต่างกันก็ต้องการที่จะใช้สมาธิศึกษาข้อมูลหรือชมโดยตนเอง มีหลายพิพิธภัณฑ์ให้บริการต่าง ๆ กันบางแห่งใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบกระเปาะให้ผู้ชมหิ้วติดตัวไป บางแห่งใช้วิธีกระจายเสียงอธิบาย บางแห่งใช้แบบเครื่องเทปโทรทัศน์ (Aerophone) ต่อไว้กับตู้แสดง เมื่อผู้ชมสนใจก็ยกหูโทรศัพท์ขึ้นฟังจะฟังที่รอบก็ได้เทปจะเดินวนกลับมาที่ต้นเรื่องไปเรื่อย ๆ ที่ศูนย์บริการเพื่อการศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนเอกมัย ตรงบริเวณนิทรรศการเกี่ยวกับบุคคลมัยต่าง ๆ ของโลกก็ใช้วิธีนี้

5. การปาฐกถาในและนอกพิพิธภัณฑ์ การบริการทางการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งจะใช้ในบางโอกาส บางครั้งพิพิธภัณฑ์ส่งเจ้าหน้าที่หรือนักวิชาการออกไปให้ความรู้ตามชุมชน ในบางเรื่องที่ชุมชนต้องการหรือคณะนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันศึกษาที่สนใจในบางเรื่องท้องฟ้าจำลอง (Planetarium) จัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานชนิดหนึ่งซึ่งจะแสดงเกี่ยวกับเทวดาและท้องฟ้า จะมีการบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาและสาธารณชนปีละประมาณ 3-4 เรื่องเป็นประจำ

6. การจัดการสาธิตสำหรับสถาบันการศึกษา การสาธิตให้กับนักเรียน นักศึกษาหรือกลุ่มผู้สนใจพิเศษก็จัดทำกันได้ในพิพิธภัณฑ์สถานบางประเภทโดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในวาระเทศกาลพิเศษของพิพิธภัณฑ์ก็อาจใช้การสาธิตเป็นสื่อให้ความรู้แก่ผู้ชมพิพิธภัณฑ์สถานทางด้านศิลปะก็อาจใช้การสาธิตได้เช่นกัน เช่น พิพิธภัณฑ์สถานทางเครื่องดนตรี เป็นต้น

7. การจัดโปรแกรมพิเศษทางการศึกษา แต่ละพิพิธภัณฑ์สถานต่างก็มีโอกาสจัดโปรแกรมพิเศษของพิพิธภัณฑ์ขึ้น เช่น ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพ จัดบรรยายและนิทรรศการพิเศษเรื่องดาวหางฮัลเลย์ในปี พ.ศ.2528 เป็นต้น นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์สถานสาขาอื่น ๆ ก็ทำได้ในทำนองเดียวกัน

8. การสอนในพิพิธภัณฑ์สถาน การจัดชั้นเรียนในพิพิธภัณฑ์สถานทำได้ง่ายมากสำหรับพิพิธภัณฑ์โรงเรียน หรือพิพิธภัณฑ์เฉพาะทางของมหาวิทยาลัย แต่กระนั้นก็ตามการใช้พิพิธภัณฑ์สถานสาธารณะเป็นชั้นเรียนก็อาจทำได้เป็นครั้งคราว การพานักเรียนไปชมพิพิธภัณฑ์สถาน และเปิดการสอนบรรยายในห้องเรียนของพิพิธภัณฑ์สถาน ก็มีส่วนช่วยให้นักเรียนได้บรรยากาศที่ต่างจากการเรียนที่โรงเรียนอาจช่วยให้นักเรียนจดจำสิ่งที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น

การจัดนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ (Museum Exhibition)

จุดหมายหลักของการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ คือการให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่มวลชนในรูปแบบของการชมการดูมากกว่าการฟังและศึกษาเอกสาร ดังนั้นการจัดนิทรรศการจึงเป็นกิจกรรมหลักของพิพิธภัณฑ์ทุกประเภทนั่นเอง นิทรรศการในที่นี้ หมายถึง นิทรรศการถาวร หรือการจัดแสดงที่จัดแล้วไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงอีกเลย อย่างเช่น ก้อนหินที่มีลายพระหัตถ์ จ.ป.ร. ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตั้งแสดงในการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ไทย เมืองนอร์ดแคปป์ ประเทศนอร์เวย์ ตั้งแบบนั้นมาตั้งแต่สมัยพระองค์เสด็จไปประพาสนอร์เวย์เมื่อ พ.ศ.2450 จนในปัจจุบันก็ยังตั้งอยู่ในลักษณะเดิม

ในสมัยแรกเริ่มที่จะจัดตั้งการจัดพิพิธภัณฑ์ ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ในการจัดแต่อย่างใด มีวัตถุประสงค์ไว้เท่าไรก็นำออกมาตั้งแสดงให้ประชาชนเท่านั้น ครั้นต่อมาจึงวางหลักเกณฑ์ง่าย ๆ ว่าของพวกเดียวกันไว้ด้วยกัน เช่น หินก็วางไว้ใกล้ ๆ กับพวกก้อนหินด้วยกัน หรือถ้าเป็นเรื่องเดียวกันก็วางไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะอยู่ต่างยุคกันต่างสมัย อย่างไรก็ตามก็รวมกันไว้เป็นเรื่องๆ (Subjects) เช่น พระพิมพ์ เครื่องจักรสาน ฯลฯ เป็นต้น โดยมีบัตรประจำตัววัตถุบอกเรื่องราว ความเป็นมาของวัตถุในนี้ไว้ (หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์. 2506 : 14-15)

ปัจจุบันเทคนิคการจัดนิทรรศการและอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาไปมาก มีการใช้แสงสี รูปแบบ เข้ามาประกอบ ทำให้ห้องจัดแสดงมีชีวิตชีวา น่าดู น่าชมยิ่งขึ้น บางแห่งมีการให้แสงเสียงเครื่องจักรกลช่วยประกอบบรรยากาศของห้องด้วย ทำให้นักศึกษายิ่งขึ้น

รูปแบบการจัดนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์มี 3 รูปแบบ คือ

1. นิทรรศการถาวร เป็นการจัดนิทรรศการในห้องใดห้องหนึ่งอย่างถาวร ไม่มีการย้ายเปลี่ยนแปลง จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าจะจัดเรื่องราวอะไร อย่างไร เพื่ออะไร ฯลฯ
2. นิทรรศการเพื่อการศึกษาค้นคว้า เป็นนิทรรศการถาวรเช่นเดียวกับแบบแรก แต่รูปแบบการจัดต่างกันตรงที่ว่าไม่เน้นความสวยงามประทับใจ แต่จะเน้นเกี่ยวกับระเบียบของการจัดและความสะดวกในการศึกษา และให้ข้อเท็จจริงแบบของจริงที่สุด

3. นิทรรศการชั่วคราว พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ใช้คำศัพท์ในความหมายของนิทรรศการชั่วคราวว่านิทรรศการการพิเศษ นิทรรศการประเภทนี้เป็นกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จัดขึ้นเพื่อดึงประชาชนให้เข้ามาหาความรู้ในพิพิธภัณฑ์ถือว่าเป็นกิจกรรมหลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์เช่นกัน การจัดแต่ละครั้งอาจเปลี่ยนเรื่องไปตามเหตุการณ์ปัจจุบัน ในต่างประเทศหลาย ๆ พิพิธภัณฑ์ใช้วิธีการจัดแบบนิทรรศการสัญจร หมุนเวียนไปตามพิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่ ๆ ตามเมืองต่าง ๆ ในมลรัฐเดียวกันหรือทั่วประเทศ สำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร จัดนิทรรศการชั่วคราวเป็นประจำปีละ 3 ครั้ง

เทคนิคการนำเสนอในพิพิธภัณฑ์ (Technical Presentation)

พิพิธภัณฑ์หลายแห่งได้พัฒนาเทคนิควิธีการจัดแสดงโดยใช้ แสง สี เสียง ขนาดของพื้นที่ พื้นหลังและรูปแบบเข้ามาประกอบการจัด ทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจและจดจำได้นานและดีขึ้นแต่อย่างไรก็ตาม เทคนิคหลักของการจัดนำเสนอส่วนใหญ่มี 4 รูปแบบด้วยกัน (นิคม มุสิกคามะ และคณะ. 2521 : 195-196) คือ

1. การนำเสนอตามธรรมชาติ (Natural Presentation) วิธีการดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่นิยมใช้กันในพิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา ทั้งนี้เพราะตามธรรมชาติพิพิธภัณฑ์สถานชนิดนี้แสดงให้เห็นความงามและความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ บางครั้งทำเป็นห้องไดโอรามาเหมือนกับธรรมชาติที่แท้จริง บางแห่งอัดเสียงประกอบ เช่น เสียงไดโนเสาร์ เสียงแผ่นดินไหว ทำให้ห้องแสดงมีชีวิตชีวามากขึ้น บางแห่งก็มีการปรับอุณหภูมิแวดล้อมประกอบด้วย

2. การจัดตั้งตามอิริยาบถของสัตว์ (Habit Group) ลักษณะทั่วไปก็แบบเดียวกับการจัดแสดงตามธรรมชาติ แต่แทนที่จะแสดงวัตถุโดดเดี่ยว ก็รวมกันเป็นหมู่ เป็นฝูง เป็นโขลง เช่น ฝูงนกเกาะอยู่ที่คาคบไม้ ในรังหรือกำลังหากินตามท้องนา การจัดการแสดงแบบนี้จะต้องระมัดระวังเกี่ยวกับอิริยาบถของสัตว์ลีลาแตกต่างกัน เช่น แม่นกกำลังป้อนเหยื่อลูก บางคู่กำลังพลอดรัก บางตัวกำลังโฉบบิน เป้าหมายสำคัญของการจัดแบบนี้เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นชีวิตจริง ๆ ของสัตว์แต่ละชนิด

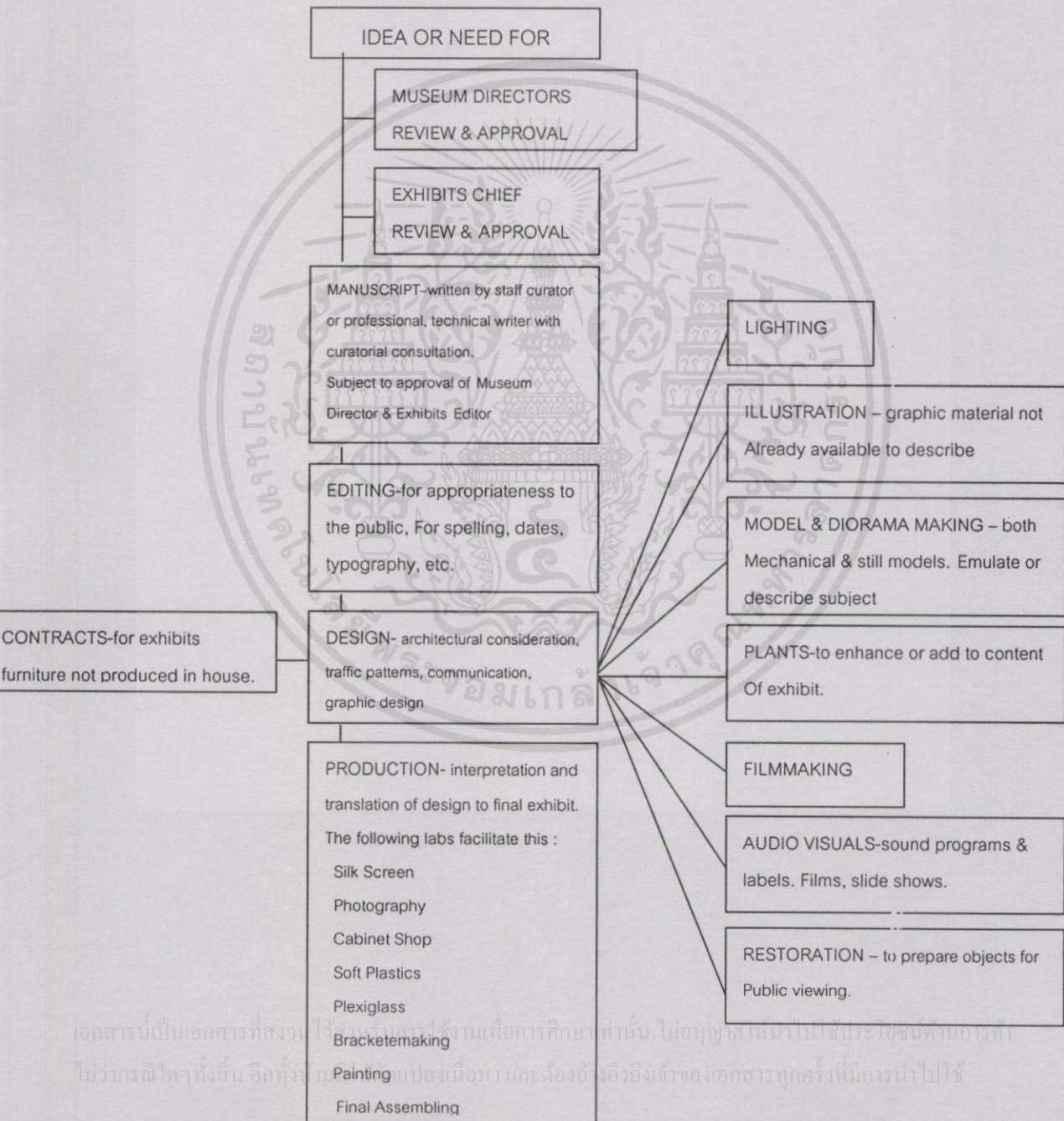
3. การนำเสนอตามสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา (Ecological Presentation) เป็นการแสดงให้เห็นสภาพแวดล้อมของวัตถุเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา มีทะเล ป่าเขาลำเนาไพร ซึ่งจะช่วยเร้าความสนใจของผู้ชมเป็นต้นว่า การแสดงเกี่ยวกับชีวิตของชาวอเมริกันอินเดียนที่อาศัยอยู่ตามทะเลทราย ชีวิตของชาวประมงในท้องทะเลทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกเข้าใจเรื่องราวและสภาพแวดล้อมของกลุ่มชนต่าง ๆ ได้มากกว่าการนำวัตถุโดยเดี่ยวมาจัดแสดงในตู้

4. การนำเสนอตามความเป็นจริง (Realistic Presentation) การแสดงดังกล่าวได้แก่เคลื่อนย้ายวัตถุจริง ๆ มาแสดงในพิพิธภัณฑ์สถาน เช่น การย้ายหลุมขุดค้นทางโบราณคดีมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ โดยยกของจริงมากทั้งหลุมเลย ซึ่งแทนที่จะแยกชั้นดินต่าง ๆ ออกจากกันก็เคลื่อนย้ายมาตามสภาพเดิม มารวมจัดไว้ในห้องแสดงเป็นต้น

การดำเนินงานการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์

การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นการใช้งบประมาณค่อนข้างมาก โดยเฉพาะนำเสนอแบบถาวรต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก แม้จะมีเงินทุนมากพอ แต่ทั้งนี้เพราะขาดขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบและเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว สถาบันสมิธโซเนียน สหรัฐอเมริกา จึงได้วางรูปแบบเป็นระบบการจัดนิทรรศการไว้ดังนี้

DIAGRAM FOR THE MAKING OF AN EXHIBIT
(Special Projects-Office of Exhibits Programs)

ภาพที่ 4.14 แผนภาพของการจัดนิทรรศการ

จากแผนภูมิดังกล่าว อาจแจออกเป็นระบบงานได้เป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ขั้นตอนการอนุมัติหลักการและวัตถุประสงค์ (Objective Approval) เป็นการเตรียมการขอจัดแสดง ขั้นนี้มีรายละเอียดของหัวข้อนิทรรศการ วัตถุประสงค์ ขอบเขต กำหนดเวลา ค่าใช้จ่าย ตลอดจนการกำหนดผลที่คาดว่าจะได้รับ

2. ขั้นตอนกำหนดแนวทางการจัด โดยเขียนบทและตัดต่อปรุงแต่งเรื่อง (Manuscript and Editing) จัดเตรียมข้อมูล เอกสาร และการจัดแสดงที่มีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

2.1 ขนาดและจำนวนของวัตถุที่ต้องแสดง

2.2 การเขียนเรื่องและคำบรรยาย ได้แก่ ป้ายชื่อ นิทรรศการ หัวข้อย่อย คำบรรยายเรื่อง และป้ายเฉพาะวัตถุ ในขั้นนี้ต้องให้ผู้เขียนเฉพาะตรวจสอบเนื้อเรื่อง การพิสูจน์อักษร การสะกด การันต์ ต้องถูกต้องสมบูรณ์

3. ขั้นตอนออกแบบและเตรียมองค์ประกอบ (Graphic and Design) ในขั้นนี้ต้องอาศัยช่างศิลป์ มัณฑนากรและสถาปนิกร่วมมือกันวางโครงสร้างของห้อง การกวดขันการตกแต่ง สี แสง และงานกราฟิกซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ศึกษาแนวเรื่อง (Script) ที่ภัณฑารักษ์เรียบเรียงไว้ให้เข้าใจ ศึกษาวัตถุประสงค์ของวัตถุที่แสดงทั้งภัณฑารักษ์และมัณฑนากรต้องทำงานประสานกัน

3.2 เข้าใจสภาพของผู้ชม ผู้จัดซึ่งมีจินตนาการว่าผู้ชม ต้องการจะชมในบรรยากาศแบบใดบ้าง จำนวนคนที่เข้าชมมากน้อยเพียงใด

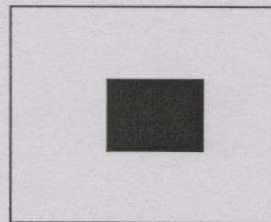
3.3 องค์ประกอบของห้องและงานกราฟิก สถาปนิกและมัณฑนากรทำแผนผังห้องแสดง ออกแบบป้ายชื่อนิทรรศการ หัวข้อย่อย และการใช้ตัวอักษรต่าง ๆ ตามที่ภัณฑารักษ์เรียบเรียงไว้ การกำหนดสีและภาพประกอบต่าง ๆ พร้อมสมบูรณ์

4. ขั้นตอนการก่อสร้างและติดตั้ง หลังการปรับผังและแผนงานต่าง ๆ จนเป็นที่พอใจของภัณฑารักษ์แล้วก็ลงมือก่อสร้างติดตั้งแต่งเติมตามรูปแบบนั้น เมื่อเสร็จแล้วอาจมีการทำเอกสารประกอบการแสดงนิทรรศการ เป็นแผ่นปลิว แผ่นพับ ก็ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

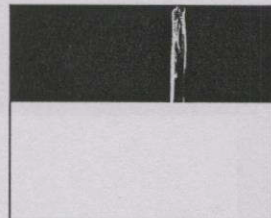
1. เดินชมโดยรอบ

- ก) ขนาดเล็ก 9.00 ม²/หน่วย
- ข) ขนาดกลาง 16.00 ม²/หน่วย
- ค) ขนาดใหญ่ 25.00 ม²/หน่วย

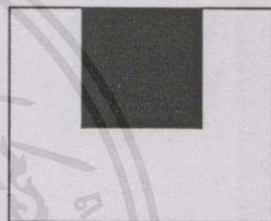
2. ติดผนังดูด้านเดียว

- ก) ขนาดเล็ก 3.00 ม²/หน่วย
- ข) ขนาดใหญ่ 8.00 ม²/หน่วย

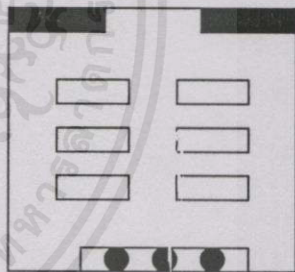
3. ติดผนังดูได้ 3 ด้าน

- ก) ขนาดเล็ก 9.00 ม²/หน่วย
- ข) ขนาดใหญ่ 15.00 ม²/หน่วย

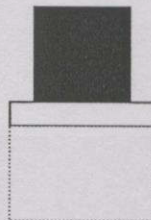
4. ส่วนฉายภาพ (Slide } Video ฯลฯ)

- โดยเฉลี่ย 16.00 ม²/หน่วย
- (อาจเป็นการยื่นชมหรือมีเก้าอี้นั่ง)

5. แป้นกด

- โดยเฉลี่ย 0.72 ม²/หน่วย

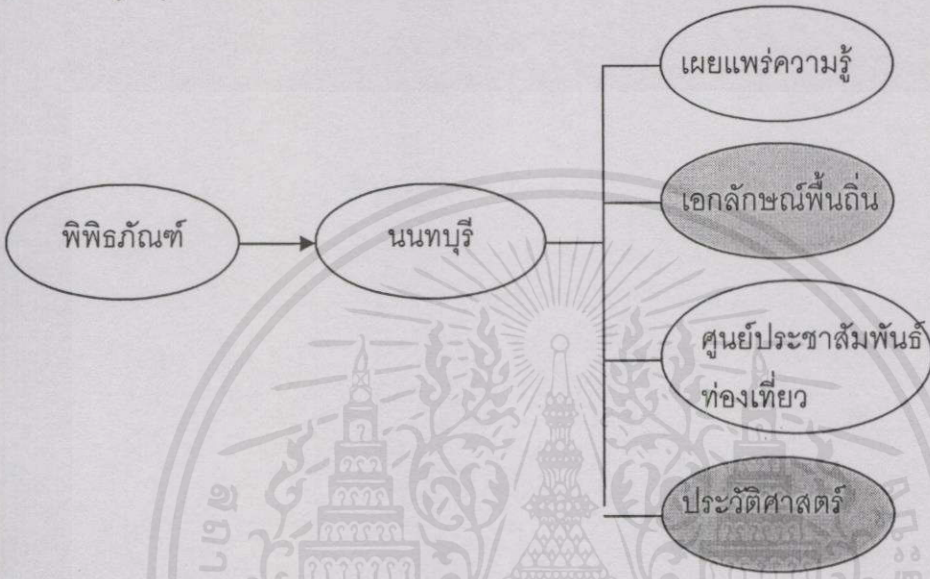
ภาพที่ 4.15 แสดงการจัดเนื้อที่ใช้สอยในส่วนแสดงนิทรรศการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะตีพิมพ์หรือในรูปแบบอื่นใด หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยและต้องอภัยถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

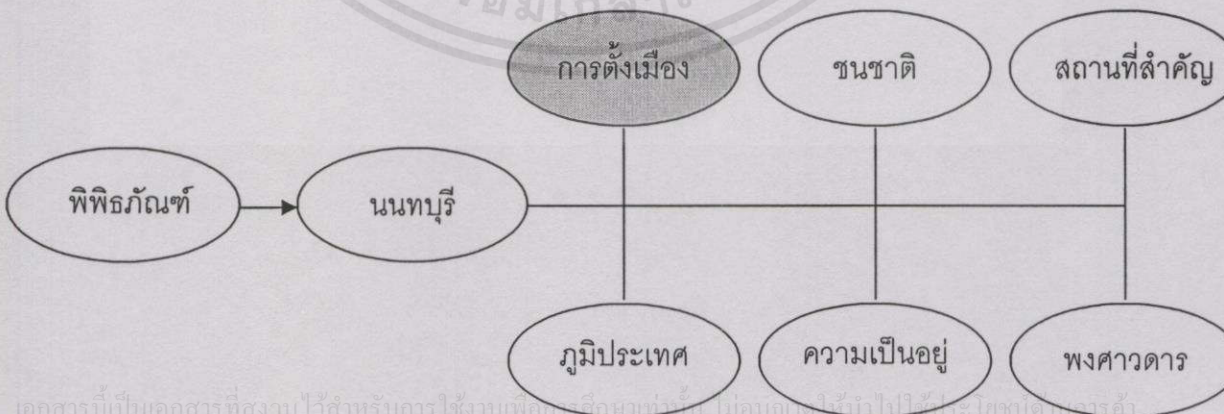
วิธีวิเคราะห์เพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัด นนทบุรี

5.1 สรุปจุดประสงค์ของพิพิธภัณฑ์

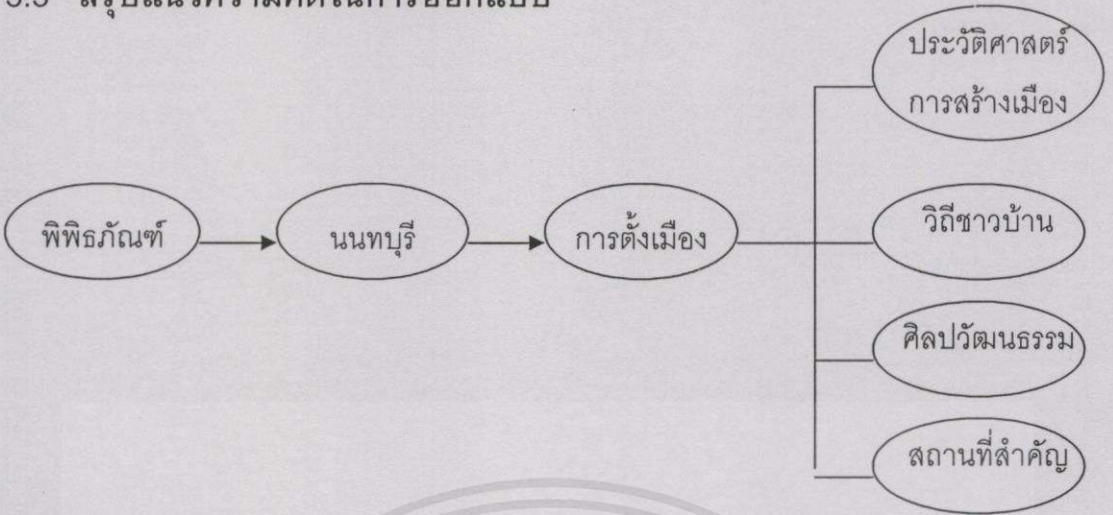
ภาพที่ 5.1 สรุปจุดประสงค์ของพิพิธภัณฑ์

5.2 สรุปแนวความคิดในการหาเอกลักษณ์

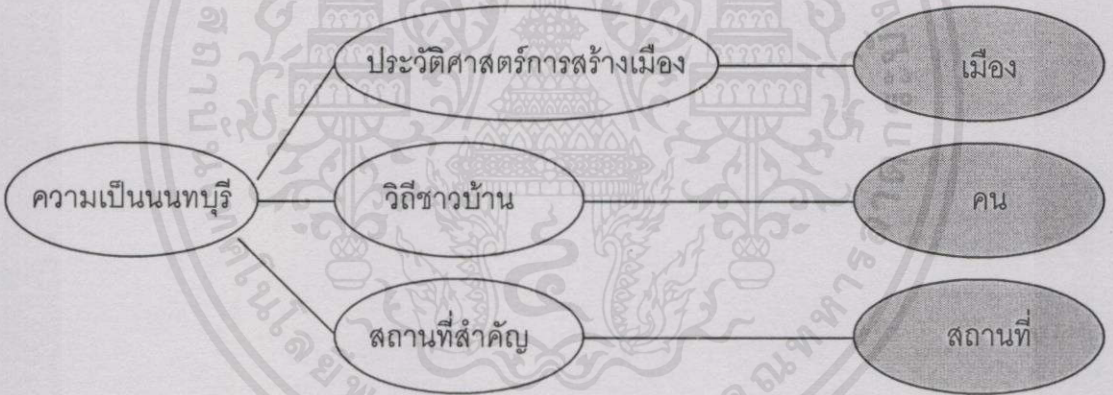
ภาพที่ 5.2 สรุปแนวความคิดในการหาเอกลักษณ์

5.3 สรุปแนวความคิดในการออกแบบ

ภาพที่ 5.3 สรุปแนวความคิดในการออกแบบ

5.4 สรุปผลการออกแบบ

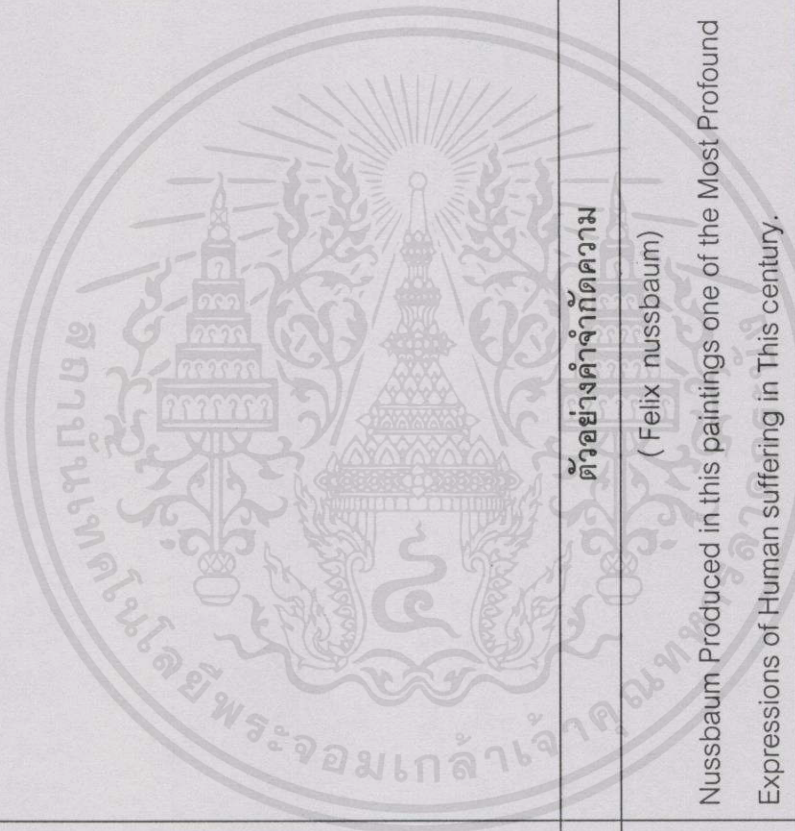
ภาพที่ 5.4 สรุปการออกแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

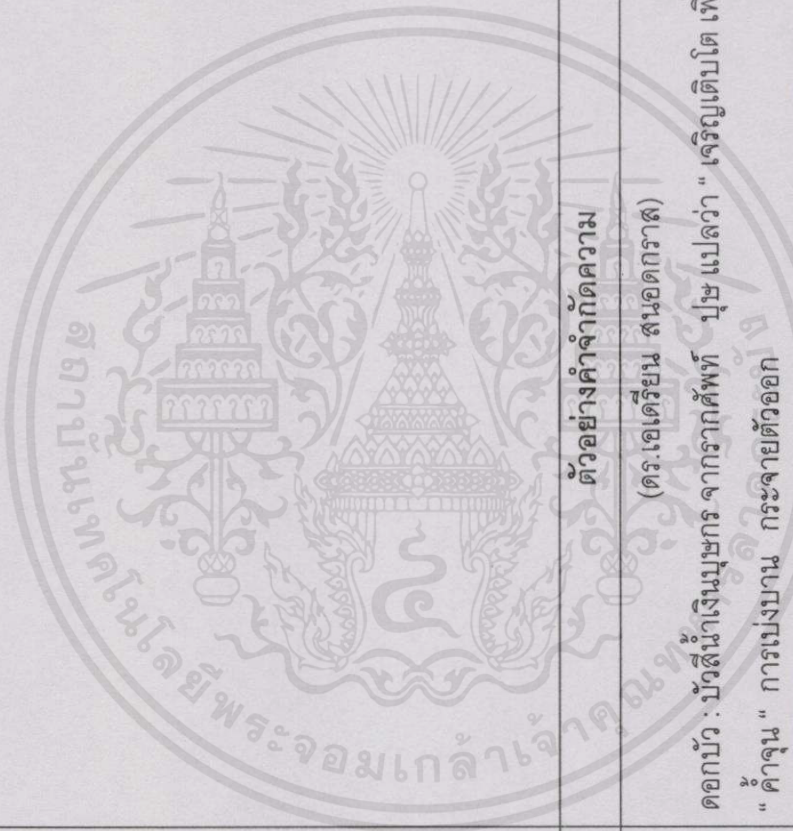
ตารางที่ 5.1 หัวข้อที่ 1 : ชื่อ เมืองนนทบุรีในชวงอยุธยาตอนต้น

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
1	<p>อยู่ในช่วงของการตั้งเป็นเมืองมีการเปลี่ยนแปลง ทางภูมิศาสตร์หลายครั้ง โดยมีผลมาจาก การขุดคลอง และการเปลี่ยนแปลงทางกระแสน้ำ เป็นหลักสภาพทางภูมิศาสตร์ทำป็นนทบุรีเป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ เป็น แหล่งผลิตผลไม้ที่ขึ้นชื่อตั้งแต่สมัยอยุธยา</p>	<p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (อ.อรศิริ ปาณินท์)</p> <p>ลักษณะรั้วบ้าน ไตยวน นี้เมื่อมองทัศนียภาพต่อเนื่องของถนน ในหมู่บ้านจะให้ลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งมาก เพราะเรามองเห็นรั้วเตี้ยๆ ต่อเนื่องผนวกกับไม้คอกไม้ประดับและไม้เลื้อยเกาะตามรั้วเป็นที่น่ารื่นรมย์</p>	<p>พื้นที่ว่าง (SPACE)</p> <p>พื้นที่ว่าง : เส้นลายคดเคี้ยวมีความโค้งเว้า</p> <p>ผนัง : มีระบบสูงต่ำสลับกัน มีมุมมองที่หายเข้าไปและไหลออกมา</p> <p>เพดาน : โลง , โปรง , สว่าง</p> <p>สีต้นบรรยายภาค :</p> <p>เงาสะท้อนจากพื้น (น้ำ) ส่อง</p> <p>พาดฝั่งตลิ่งออกจากตีเดียว ท้องฟ้าสว่างสดใสเปิดกว้าง</p>
	<p>คำจำกัดความ</p> <p>ความเป็นเมืองริมแม่น้ำ บ้านสวน</p> <p>บ้านคลองความรื่นรมย์จากการมองเห็นองค์ประกอบและระยะของริมแม่น้ำลำคลอง</p>		

ตารางที่ 5.2 หัวข้อที่ 2 : ชื่อ เมืองนนทบุรีในช่วงอยุธยาตอนปลาย

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
2	<p>มีเหตุการณ์ทางสงครามเกิดขึ้นอยู่ ในช่วงของ การเปลี่ยนแปลงเกิด สถานที่สำคัญ เช่น บ่อนต่างๆ และ เกิดการย้ายที่ตั้งเมืองนนทบุรีอีก ครั้ง</p>	 <p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (Felix nussbaum)</p> <p>Nussbaum Produced in this paintings one of the Most Profound Expressions of Human suffering in This century.</p>	<p>พื้นที่ว่างที่แคบลงเรื่อยๆ มีความขรุขระ</p> <p>ผนัง : ทั้งสองด้านถูกบีบให้ แคบลงจนอัดอึด</p> <p>เพดาน : กดทับ , ต่ำลง ประทุษร้าย</p> <p>สีส้มบรรยากาศ : เต็มทิวหม มีด สดุดหนู สีจากสนิมและความสกปรก (คำ)</p>

ตารางที่ 5.3 หัวข้อที่ 3-4 : ชื่อ เมืองนนทบุรีในขงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-4) (รัชกาลที่ 5-7)

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
3	<p>(รัชกาลที่1-4) ความเป็นเมืองที่ รูปร่างที่แน่นอน มีความเจริญรุ่ง เรืองทางเศรษฐกิจ</p>		<p>พื้นที่ : เส้นสายที่พุ่งกระจาย ตัวออก ทางเดินที่สูงขึ้น</p> <p>ผนัง : ดำเนินตามทางเดินของ พื้น, มีช่วงที่พุ่งขึ้นลด หลั่นเป็นจังหวะ</p> <p>เพดาน : เปิดขึ้นสูง , ลอยตัว</p>
4	<p>(รัชกาลที่ 5-7) ความเป็นปีกแผ่น มากขึ้น มีการจัดการเมืองการปก ครอง และ พัฒนาเมืองสู่สมัยใหม่ มีการโยกย้าย ที่ทำการหลายครั้ง</p>		<p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (ดร.เอเดรียน สอนอดกراث)</p> <p>ดอกบัว : บัวสีน้ำเงินบุษกร จากรากศัพท์ บุษ แปลว่า " เจริญเติบโต เพิ่มขึ้น หรือ " คำจูน " การเบ่งบาน กระจายตัวออก</p>

ตารางที่ 5.4 หัวข้อที่ 5 : ชื่อ เมืองนนทบุรีในวันนี้

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
5	<p>มีความหนาแน่น ของประชากร ตั้งคมีวิวัฒนาการแบบสมัยใหม่ครอบคลุม พื้นที่มากขึ้น รูปแบบชีวิตสังคม เกษตรกรรม มีหลงเหลืออยู่เป็น บางส่วน แต่สถานที่สำคัญ เช่น วัดต่าง ๆ ยังคงอยู่และเป็นที่ยึด เหนี่ยวจิตใจเป็นอย่างดี</p>	<p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (ม.ล.ประทีป มาลากุล) “เหตุที่มีต มีอิทธิพลอย่างมากต่อวงการสถาปัตยกรรมก็เพราะงาน สถาปัตยกรรมรับกันในเรื่องความเรียงโดยตรงไปตรงมาอย่างมีระเบียบ และ เหตุผลคือมีแปลนที่ที่ชัดเจนแสดงการใช้วัสดุที่เห็นเนื้อแท้ได้อย่างชัดเจนและ ประกอบด้วยประโยชน์ใช้สอย”</p>	<p>พื้นที่ : เส้นตรงเรียบ ผนัง : เส้นตรง จากหน้าการ ใช้งานทันสมัย จากหลังเล่าเรื่องเดิม เพดาน : ตรง , เรียบ , เปิด</p>
	<p>คำจำกัดความ ผสมผสานความเก่าและใหม่อดีต จากหลังคือความเก่า ปัจจุบัน เบื้องหน้าคือสมัยใหม่</p>		<p>สีต้นบรรยายภาค : สว่าง , ชัดเจน , แสดง เนื้อแท้ของวัสดุทั้งเก่าและ ใหม่</p>

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง (SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
6	<p>เมืองนงนบุรีเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นสังคมเกษตรกรรมและใช้แม่น้ำลำคลองเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตเป็นหลัก</p>	<p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (อ.อรศิริ ปาณินท์)</p> <p>ชุมชนคลองบ้านม้าต่อเนื่องมายังคลองหันตราเป็นชุมชนที่มีบรรยากาศพื้นดินของทยภาคกลางอย่างมาก ความสัมพันธ์แนบแน่นระหว่างบ้าน และ คลอง สะท้อนให้เห็นลักษณะ การดำรงชีวิตของผู้คนริมคลอง ซึ่งเป็นบรรยากาศของชีวิตไทยที่อบอุ่นเย็นเป็นสุข มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันสภาพของบรรยากาศทางนามธรรมนี้แทรกตัวอยู่อย่างแนบชิด กับ สภาพแวดล้อมธรรมชาติของพื้นที่</p>	<p>พื้นที่ : มีความโค้ง , คดเคี้ยว</p> <p>ผนัง : มีระยะสูงต่ำสลับกัน</p> <p>เส้นสายขององค์ประกอบชัดเจน</p> <p>เพดาน : ไปรง , โลง , สว่าง</p>
ความสงบ	ร่วมเย็นเป็นสุข มีความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตคนกับสายน้ำ		<p>สีต้นบรรยากาศ : เงาสะท้อนจากพื้นน้ำ องค์ประกอบทางน้ำ (เรือ , ท่าเรือ , สะพาน , ตอไม้) สีของไม้ ท้องฟ้าสดใสเปิดกว้างสว่าง</p>

ตารางที่ 5.6 หัวข้อที่ 7, 8 : ชื่อชนชาติมอญ / ชนชาติอิสลาม

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE) พื้นที่ เป็นพื้นที่ที่เดินเข้าไป (อ้อมกอด) ผนัง : มีจุดที่ต้องหยุด พิจารณาถึงการ โอบล้อม เพดาน : บางเบา , แต่มี ลักษณะปิดกะชั้น
7	มอญชนชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานมีการอพยพตั้งถิ่นฐานถึงครั้ง ที่นบทุริตั้งถิ่นฐานที่เกาะเกร็ดและบางบัวทองเป็นกลุ่มชนที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนอิสลามมีการอพยพตั้งถิ่นฐานอยู่ 2 กลุ่ม สายปัตตานี เข้ามาสมัยอยุธยา สายไทรบุรี เข้าสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมี การดำรงชีวิตจนถึงปัจจุบัน	<p style="text-align: center;">ตัวอย่างคำจำกัดความ (ดร.ม.ส.ปียัดดา เทวกุล) ... ความโอบล้อมนั้นสื่อโดยตรงถึงลักษณะที่ว่างที่ฟังก์ (Sheltering) เมื่อนึกถึงความโอบล้อมเรามากก็ไปถึงอ้อมกอกที่อบอุ่นของแม่หรือแม่แหว่หรือปีกของแมงที่กางออก ปกป้องลูกน้อยๆ ของมัน ความรู้สึกที่ตามมาคือความมั่นคงปลอดภัย</p>	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE) พื้นที่ เป็นพื้นที่ที่เดินเข้าไป (อ้อมกอด) ผนัง : มีจุดที่ต้องหยุด พิจารณาถึงการ โอบล้อม เพดาน : บางเบา , แต่มี ลักษณะปิดกะชั้น
8	คำจำกัดความ การได้ที่พักพิงการได้พบที่พึ่งแห่งใหม่ ทำให้เกิดความสุขใจมั่นคง อบอุ่นใน ปลัมปัตติ		

ตารางที่ 5.7 หัวข้อที่ 9 : ชื่อ วิถีชีวิต

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่วาง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่วาง (SPACE)
9	<p>การวิเคราะห์เนื้อหา</p> <p>องค์ประกอบ ในการดำรงชีวิต บ้าน/ อาหาร / เครื่องใช้ / เครื่อง แต่งกาย / เครื่องมือทำกิน/ ตลาดน้ำ</p> <p>คำจำกัดความ</p> <p>ความเป็นพื้นถิ่นความเร็วปานกลาง ผสมในการดำรงชีวิต</p> <p>เน้นความเป็นบ้านเรือนริมคลอง แถบภาคกลาง</p>	<p>ลักษณะที่วาง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ</p> <p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (อ.อรศิริ ปาณินท์)</p> <p>ลักษณะร่วมที่เรือนทุกประเภทมีเหมือนกัน คือ การยกพื้นสูงและใต้ถุนใต้ถุน เรือนใช้งานเอนกประสงค์ และ เรือนไทยแบบผสมริมคลองนี้ส่วนใหญ่จะปลูกเล็ก เข้าไปบนฝั่งและทุกบ้านจะมีทางเดินเชื่อมตอระหว่างใต้ถุนบ้านกับแม่น้ำ</p>	<p>พื้นที่ตามลักษณะของ ใต้ถุนบ้าน (เสา)</p> <p>ผนัง : โลง เปิดโดยรอบ มีองค์ประกอบต่างๆ ตามวิถีชีวิต</p> <p>เพดาน : เชื่อมระหว่าง ใต้ถุนกับภายนอก (คาน/สะพาน ทำน้ำ)</p> <p>สีต้นบรรยากาศ : โล่ง , สว่าง , เรียบแบบ ความจริงมากที่สุด (ไม่โครงสร้าง , ข้าวของ เครื่องใช้)</p>

ตารางที่ 5.8 หัวข้อที่ 10 : ชื่อ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
10	<p>ประเพณี ด ที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความผูกพันอยู่กับวัดและศาสนิกชน โดยมีพิธีการที่แตกต่างจาก พื้นถิ่นอื่นของชาวมอญ เช่น การจุดธูปहु่ม (เผาศพพระ/ประสาทเก้ายอด) ทำบุญตักบาตรพระร้อยแปดคดอง บางกรวยปี่พาทย์มอญ รำมอญ เพลงเจ้าขาว</p>		<p>พื้น : ลักษณะลานวัด ขณะมีกิจกรรม (องค์ประกอบต่าง ๆ) ผืน : โลง , เบา มีมุม มอญหลากหลาย เพดาน : เปิด , ลอยตัว สีสันบรรยากาศ : มีสีสันสดใส , สดใต องค์ประกอบแสง , สี , เสียง มีความหลากหลาย</p>

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

คำจำกัดความ	ตัวอย่างคำจำกัดความ
<p>ความผูกพัน กับพุทธศาสนา มีความสวยงามและสนุกสนานอยู่ในกิจกรรม</p> <p>กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นบริเวณลานวัด</p>	<p>(เอ็ด ภริมย์)</p> <p>ชาวไทยและชาวอมุญ มีวัฒนธรรมประเพณีและงานเทศกาลเฉลิมฉลองต่างๆ ใกล้เคียงกันมากจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน จะมีที่แตกต่างกันบ้างก็มักจะเป็นรายละเอียดของแต่ละท้องถิ่นเมื่อราชาและราชฎรฝึกฝนคงในธรรมวัฒนธรรมประเพณี</p> <p>ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนาก็มีชีวิตชีวาอีกคือ ความมีใจใฝ่ในธรรมนี้ปรากฏให้เห็นประจักษ์ได้ง่ายโดยผ่านทาง ศิลปกรรมทางศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี ต่าง ๆ</p>

ออกสติปัญญาที่คิดค้นขึ้นโดยนักวิชาการที่ศึกษาเท่านั้น ไม่นิพนธ์โดยนักปฏิบัติหรือผู้ปฏิบัติ

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

ตารางที่ 5.9 หัวข้อที่ 11 : ชื่อ วัดสมัยอยุธยา

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง (SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
11	<p>นนทบุรีมีวัดมากและหนาแน่น วัดที่เกิดขึ้นและมีรูปแบบสมัยอยุธยา และยังคงสมบูรณ์ ได้แก่ วัดประสาท วัดปรากฏ วัดหลวง วัดกระโสมทอง วัดเขมาฯ วัดกุฎี วัดบางขนุน เนื้อหาแสดงความเป็นมา/ลักษณะเด่น ภายในวัดความสำคัญทางประวัติศาสตร์</p>	<p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (ดร.เอเดรียน สอนดอกกราส) เจดีย์พุทธชื่อนี้คือ ต้นโพธิ์ที่ล้อมรอบด้วยรั้วหรือกำแพงในลักษณะที่เป็นลานศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธเจ้าเอง ทรงใช้ต้นโพธิ์เป็นสัญลักษณ์มงคล (เจดีย์เพื่อเป็นตัวแทนเมื่อพระองค์ มิได้ประทับอยู่ ณ ที่นั้น)</p>	<p>พื้นที่ : จุดศูนย์กลางเป็นศูนย์กลางของเรื่องราวในยุคนี้นี้ (เจดีย์) ผนัง : ลดระดับต่ำกว่าจุดศูนย์กลางแสดงลักษณะเด่นในเรื่องหา เพดาน : เบา , สว่าง เปิดลอยตัว</p> <p>สีสันบรรยากาศ เขียว , ทอง , สว่าง นำเลื่อมใสและเป็นธรรมชาติ</p>

ตารางที่ 5.10 หัวข้อที่ 12 : ชื่อ วัดสมัยรัตนโกสินทร์

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
12	<p>วัดสมัยรัตนโกสินทร์มีลักษณะเด่นและยังสมบูรณ์ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดโสมนัสวัดวัดทิวาทมนานำเสนอประวัติความเป็นมา ลักษณะเด่นภายในวัดความสำคัญทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวัดมีความผสมผสานมีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ วัดเกิดจากความมั่งคั่ง</p>	<p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (จอห์น ครอบเฟิร์ต)</p>	
	<p>วัดเป็นเครื่องซึ่งบอกความเจริญรุ่งเรืองของสภาพบ้านเมืองเน้นแผนผังของวัดเฉลิมพระเกียรติฯ เป็นตัวแทนของยุครุ่งเรือง (ในนนทบุรี)</p>	<p>บันทึกไว้ว่าใน พ.ศ. 2364 มีชาวจีนอยู่ถึง 440,000 คน จึงเป็นยุคสมัยหนึ่งที่มีช่วงเงินมาก ชาวจีนนั้นถนัดงานปูนได้พลิกโฉมและรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยซึ่งในอดีตเป็นไม้เสียเป็นส่วนใหญ่ ความคงทนถาวรจึงน้อยกว่าปูน อิทธิพลของต่างชาติมีบทบาทมากในงานสถาปัตยกรรมไทย</p>	

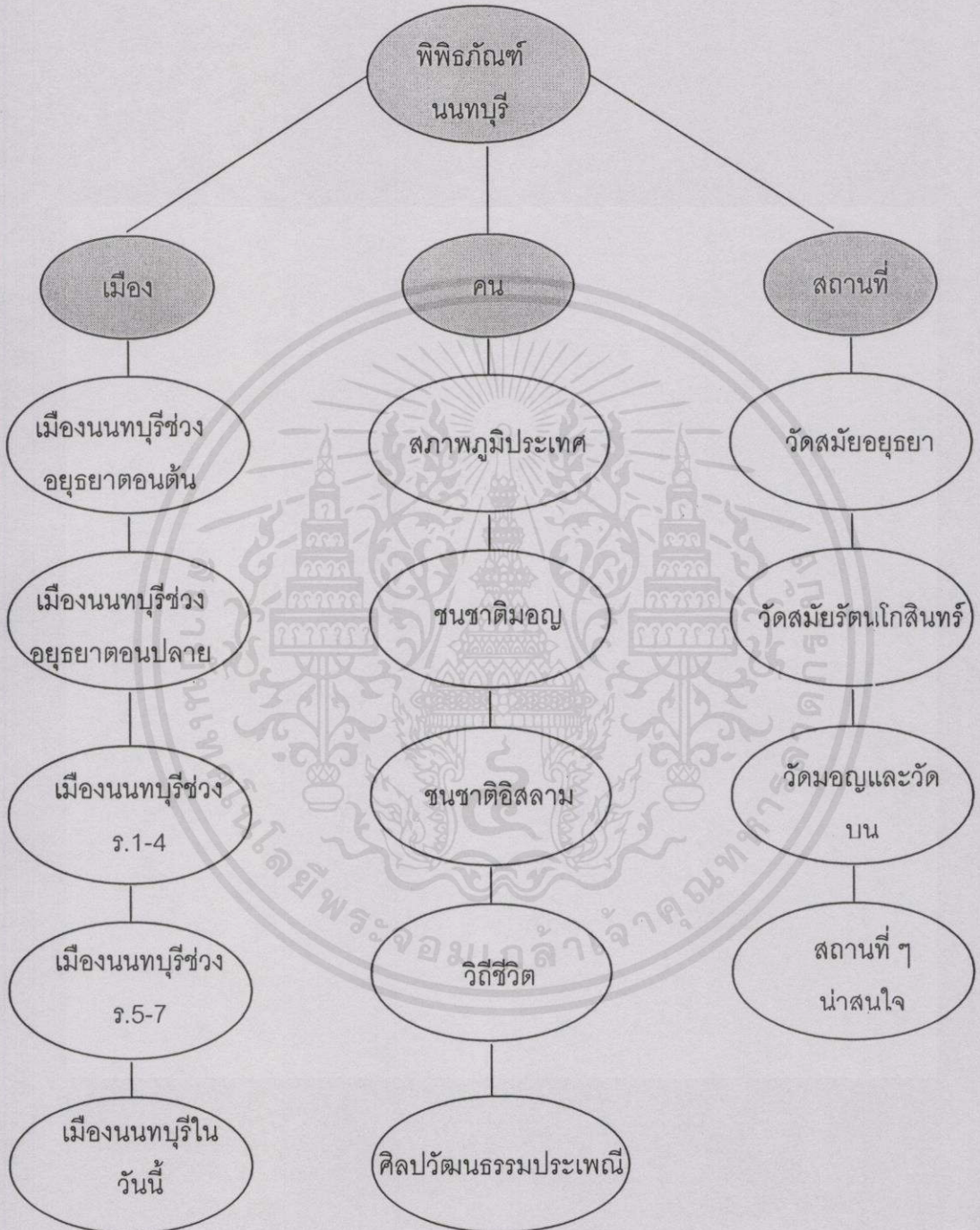
ตารางที่ 5.11 หัวข้อที่ 13 : ชื่อ วัดมอญและวัดบนเกาะเกร็ด

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
13	<p>วัดมอญและวัดบนเกาะเกร็ดมีหลายวัด ชาวบ้านมีความเลื่อมใสศรัทธาและมีวัดเป็นศูนย์รวมที่เหนียวแน่นวัดปรมัยยิกาวาส / วัดฉิมพลี / วัดป่าเลไลยก์ / วัดศาลากุ่ม / วัดเสาชิงช้า / วัดไผ่ล้อม นำเสนอประวัติความเป็นมาลักษณะเดิมทางศิลปกรรม ความสำคัญทางประวัติศาสตร์</p>	<p>ตัวอย่างคำจำกัดความ (ดร.เอเดรียน สอนอดกราต)</p> <p>เจดีย์พญากษัตริย์ คือ ต้นไม้ที่ล้อมรอบด้วยรั้ว หรือ กำแพงในลักษณะที่เป็นลานศักดิ์สิทธิ์พระพุทธเจ้าเอง ทรงใช้พิธีเป็นสัญลักษณ์มงคล (เจดีย์เพื่อเป็นตัวแทนเมื่อพระองค์มิได้ประทับอยู่ ณ ที่นั้น)</p>	<p>พื้นที่ว่าง : จุดศูนย์กลางเป็นศูนย์รวมของเรื่องราวในยุคนี้นี้ (เจดีย์)</p> <p>ผนัง : ลดระดับต่ำกว่าจุดศูนย์กลางกลางแสดงลักษณะเด่นในเนื้อหา</p> <p>เพดาน : เบา สว่าง เปิดลอยตัว</p> <p>สีสันบรรยากาศ : เขียว , ทอง , สว่างนำเดี่ยวและเป็นธรรมชาติ</p>
	คำจำกัดความ		
	วัดและพระเป็นที่พึ่งศรัทธาจริงใจ		

ตารางที่ 5.12 หัวข้อที่ 14 : ชื่อ วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์

เนื้อหา	การวิเคราะห์เนื้อหา	ลักษณะที่ว่าง(SPACE) ที่สอดคล้องกับคำจำกัดความ	ผลลัพธ์ที่ว่าง (SPACE)
14	<p>เป็นการแนะนำการท่องเที่ยว</p> <p>สถานที่ต่าง ๆ เกาะเกร็ด / ตลาดน้ำ / คลองบางกรวย / อุทยานเฉลิมกาญจนาภิเษก / ถนนสายดอกไม้</p>	<p>ด้วยอย่างจำกัดความ (อ.อรศิริ ปาณินท์)</p> <p>.... ได้ดูเรียนยังเป็นพื้นที่หลักของบ้าน พบว่าได้ดูบ้านเรียบร้อยเหมือน สโมสรคนเฒ่าคนแก่เพราะขณะที่ลูกหลานออกไป ประกอบอาชีพเด็ก ๆ ไปโรงเรียนคนเฒ่าคนแก่จากหลาย ๆ บ้านทั้งที่เป็นเครือญาติและทั้งที่เป็นเพื่อนบ้าน ต่างมารวมกลุ่มพักผ่อนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเป็นพื้นที่ให้การต้อนรับแก่ผู้มาเยือนไปพร้อม ๆ กันด้วย</p>	<p>พื้นที่ : ลักษณะการล้อมวง</p> <p>ได้ดูบ้าน (เสา)</p> <p>ผนัง : เปิดโล่ง เบาสบายกับโครงเสา เห็นองค์ประกอบรอบด้าน</p> <p>เพดาน : ระดับได้ดูบ้าน</p> <p>เห็นโครงสร้าง (คาน , พื้น)</p> <p>สีสันบรรยากาศ สว่าง , สดใส , เชื้อเชิญ</p>
	<p>คำจำกัดความ</p> <p>การเชิญเชิญต้อนรับแขกมาเยี่ยมเยียนมาเที่ยว ทำการต้อนรับ (บริเวณได้ดูบ้าน)</p>		

5.4 แผนภูมิแสดงการแบ่งหัวข้อการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ประจำ จังหวัดนนทบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกระบวนเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
ภาพที่ 5.5 แผนภูมิแสดงการแบ่งหัวข้อการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี
ไปว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.13 แสดงเนื้อหาและเทคนิคในการนำเสนอ

หัวเรื่อง : เมือง

รหัส	เนื้อหา	เทคนิคการจัดแสดง	หมายเหตุ
1 A	บ้านตลาดขวัญเป็นส่วนหนึ่งของ กรุงศรีอยุธยา ยังไม่ได้ตั้งเป็นเมือง มีความอุดมสมบูรณ์ มีชื่อเสียงใน ด้านพืชสวนผลไม้	- บอร์ดบรรยายประวัติ แบบอ่าน	
1 B	พ.ศ. 2081 สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ มีการขุดคลองจากคลองบางกวย (แม่น้ำเจ้าพระยา) ริมวัดชลอไปทะเล วัดดงมูลเหล็ก (วัดสุวรรณคีรี)	- ภูมิทัศน์จำลองเส้น ทางการขุดคลอง สถาปนา-สวน ประกอบเสียงบรรยาย	
1 C	พ.ศ. 2092 สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ให้เอาบ้านตลาดขวัญตั้งเป็นเมือง นนทบุรี	- จำลองเหตุการณ์ใน งานพระราชทาน เพลิงศพพระสุริโยทัย (MODEL ประกอบ เสียงบรรยาย)	* เกิดพร้อมนครชัยศรี และสมุทรสาคร*
1 D	พ.ศ. 2208 สมเด็จพระนารายณ์ มหาราชโปรดเกล้าฯ สร้างป้อมปราการ ตรงปากแม่น้ำอ้อมและโปรดให้ย้าย เมืองนนทบุรีมาอยู่ปากแม่น้ำอ้อม และ สร้างป้อมทับทิมบริเวณวัดเฉลิมฯ	- บอร์ดติดผนังแสดง แผนที่การเปลี่ยนแปลง การตั้งเมืองการ ขุดคลองบรรยาย ข้อความแต่ละช่วง - หุ่นจำลองที่ตั้งป้อม แก้ว ป้อมทับทิม	
1 E	พ.ศ. 2230 ลาลูแบร์ราชทูต เขียนแผนที่ป้อมแก้ว + ป้อมทับทิม		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดพิมพ์ไว้สำหรับใช้ในสถานที่ศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.13 (ต่อ)

หัวเรื่อง : เมือง

รหัส	เนื้อหา	เทคนิคการจัดแสดง	หมายเหตุ
1 F	พ.ศ. 2264 พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ทรงโปรดฯ ชุดคลองลัดเกร็ด (เกาะเกร็ด)		
2 A	พ.ศ. 2307 สมเด็จพระที่นั่ง สุริยามรินทร์ มังมหานรธาเข้าตีกรุงศรี อยุธยา เมืองนนทบุรีและเมืองราย ทางอื่น ๆ โดนตีแตก หลังจากกรุงศรี อยุธยาแตกเล็กน้อย เมืองนนทบุรี เป็นยุทธภูมิมิระหว่างเรือกำปั่นอังกฤษ ซึ่งเข้ามาค้าขายและช่วยรบกับพม่า	- บอร์ดแสดงภาพจำลอง เหตุการณ์การสู้รบ ระหว่างเรือกำปั่นอังกฤษ กับพม่า แสดงที่ตั้งทัพ บริเวณเมืองนนทบุรี ประกอบเสียงบรรยาย : (กตปุม) MODEL ค่ายที่ ตั้งทัพเคลื่อนไหวได้ (หมุน) ประกอบเสียงการ สู้รบ (กตปุม)	* ก่อนเสียดกรุงศรีอยุธยา ให้พม่าเล็กน้อย*
3-4A	รัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 1-4 เมืองนนทบุรี เป็นหัวเมืองปักษ์ใต้ ขึ้นกรมท่า "นนทบุรีมหาสมุทร" (จัดการค้าขาย กิจการต่างประเทศ)	- VDO WALL ประกอบ เสียงบรรยาย...การย้าย สถานที่ราชการ การจัด การค้าขายการ ต่างประเทศ - บอร์ดแผนที่การเดินทางเรือ ค้าขายประกอบเสียง บรรยาย	* ยุครุ่งเรืองทาง เศรษฐกิจ*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.13 (ต่อ)

หัวเรื่อง : เมือง

รหัส	เนื้อหา	เทคนิคการจัดแสดง	หมายเหตุ
5-A-5F	<p>ช่วงรัชกาลที่ 5 – 7 เมืองนนทบุรีขึ้นมณฑลกรุงเทพฯ มีการย้ายสถานที่ทำการราชการหลายครั้ง (เปลี่ยนแปลงทางการเมือง)</p> <p>เมืองนนทบุรีในช่วงปัจจุบัน มีความหนาแน่นของประชากร สังคมแบบสมัยใหม่ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น แต่รูปแบบชีวิตสังคมเกษตรกรรมยังคงหลงเหลืออยู่เป็นบางส่วน และยังมีสถานที่สำคัญคือวัดต่าง ๆ คงอยู่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนเป็นอย่างดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การแบ่งเขตการปกครอง - ประชากร - ที่ตั้ง - การคมนาคม - การเศรษฐกิจ - สภาพความเป็นอยู่ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบจำลองเรือสินค้าแบบต่าง ๆ - เคลื่อนไหวได้ - ตัวอย่างสินค้าที่ทำการค้าขาย - ตัวอย่างเหรียญเงินตราที่ใช้แลกเปลี่ยนซื้อขาย - บอร์ดติดผนังแสดงภาพรวมในปัจจุบัน - แท่นข้อมูลพร้อมจอแสดงภาพ (COMPUTER) แต่ละหัวข้อ - VDO WALL พร้อมเสียงบรรยาย 	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้ใช้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.14 แสดง เนื้อหาและเทคนิคในการจัดแสดง

หัวเรื่อง : คน

รหัส	เนื้อหา	เทคนิคการจัดแสดง	หมายเหตุ
6A-6G	สภาพภูมิประเทศและการอาชีพ (ตั้งแต่เก่าก่อน) เมืองนนทบุรีเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นสังคมเกษตรกรรม มีแม่น้ำลำคลองเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตเป็นหลัก - การทำนา – ทำสวน - สภาพภูมิทัศน์แม่น้ำลำคลอง - การค้าขาย / การคมนาคมขนส่ง	- MODEL สภาพภูมิทัศน์-สวน-แม่น้ำ-ลำคลอง - แทนข้อมูลภาพประกอบเสียงบรรยาย - ภาพถ่ายคูราแทนสภาพชีวิตริมคลอง/พืชผล - ภาพถ่ายประกอบเสียงบรรยายข้อมูลการค้าขาย-ขนส่ง	
7-BA → 7-8D	ชนชาติมอญและชนชาติอิสลามในจังหวัดนนทบุรี - ความเป็นมาของชนชาติมอญ - การอพยพตั้งถิ่นฐานในนนทบุรี - การอพยพตั้งถิ่นฐานของชนชาติอิสลาม - การดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน	- แผนที่การอพยพตั้งถิ่นฐาน (เคลื่อนที่ได้) - แทนข้อมูลภาพประกอบเสียงบรรยาย (มอญ-อิสลาม) - VDO WALL ประกอบเสียงบรรยายสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน	
9A → 9E	วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะบ้านเรือน ที่พักอาศัย การรับประทาน	- บอร์ดข้อมูลประกอบเสียงบรรยาย	

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น มิอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

หัวข้อ : คน

รหัส	เนื้อหา	เทคนิคการจัดแสดง	หมายเหตุ
10A → 10F	<p>อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องแต่งกาย เครื่องมือทำกิน</p> <p>ศิลปวัฒนธรรมประเพณี มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจุดลูกหนู (เผาศพพระ/ปราสาทเก้ายอด) เป็นประเพณีที่เด่นชัดของชาวมอญปากเกร็ด - การทำบุญตักบาตรพระร้อยแปด เป็นประเพณีที่สืบเนื่องกันมานานของชาวลองบางกรวย - ปี่พาทย์มอญ (เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา) - รำมอญ/เพลงเจ้าขาว <p>นอกจากนี้ยังมีประเพณีย่อย ๆ อีกมากมายเช่น ประเพณีค้ำโพธิ์...ตักบาตรน้ำผึ้ง... ตักบาตรขนมจีน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวอย่างเครื่องแต่งกาย / ตัวอย่างล่ำรับอาหาร/ เครื่องใช้ประกอบเสียงบรรยายและภาพ - จำลองลานบ้านแสดงเครื่องปั้นดินเผา+ เครื่องมือทำมาหากิน - หุ่นจำลองตัวหงส์ - ภาพถ่ายดูราแทน การละเล่นประเพณีต่าง ๆ - MODEL เคลื่อนไหวได้ การจุดลูกหนู - บริเวณชมสไลด์และวีดีโอเกี่ยวกับการละเล่นต่าง ๆ - บอร์ดแสดงภาพพร้อมเสียงบรรยาย - ภาพติดผนังจำลองบรรยากาศบริเวณลานวัดขณะมีกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ 	*สัญลักษณ์ของชาวมอญ*

ตารางที่ 5.15 แสดง เนื้อหาและเทคนิคในการนำเสนอ

หัวข้อ : สถานที่

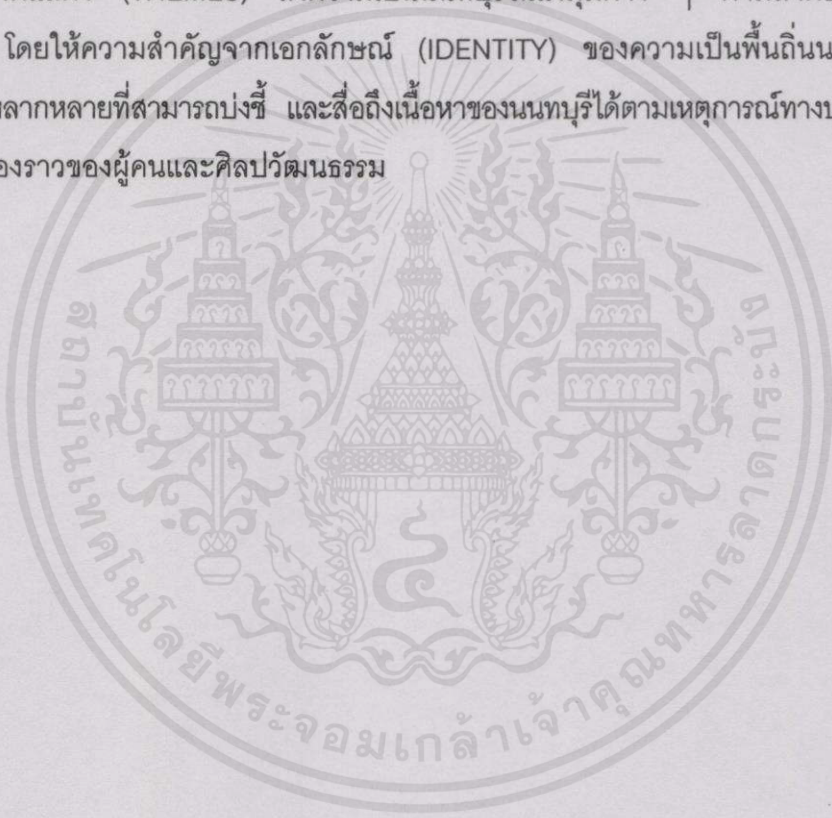
รหัส	เนื้อหา	เทคนิคการจัดแสดง	หมายเหตุ
11A → 11G	<p>วัดสมัยอยุธยา วัดที่เกิดและยังมีรูปแบบสมัยอยุธยาและยังสมบูรณ์ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัดปราสาท - วัดเขมาฯ - วัดปรากฏหลวง - วัดกุฎี - วัดกระโจมทอง - วัดบางขุน <p>*ประวัติความเป็นมา*</p> <p>*ลักษณะเด่นของวัด*</p> <p>*ความสำคัญทางประวัติศาสตร์*</p>	<p>- พระพุทธรูปสมัยอยุธยาที่ค้นพบในนนทบุรี</p> <p>- แทนข้อมูลแสดงภาพพร้อมเสียงบรรยายของวัด</p> <p>- ภาพจำลองจิตรกรรมฝาผนังสลับสับเปลี่ยนพร้อมเสียงบรรยาย</p>	
12A → 12D	<p>วัดสมัยรัตนโกสินทร์ มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและรูปแบบผสมผสานไทย+จีน</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัดเฉลิมพระเกียรติฯ - วัดชมภูเวก - วัดโสมนัส <p>*ประวัติความเป็นมา*</p> <p>*ลักษณะเด่นของวัด*</p> <p>*ความสำคัญทางประวัติศาสตร์*</p>	<p>- MODEL ภูมิทัศน์วัดเฉลิมพระเกียรติฯ</p> <p>- ภาพพลิก ประกอบเสียงบรรยาย</p> <p>- ภาพจำลองกิจกรรมฝาผนังประกอบเสียงบรรยาย</p> <p>- ตัวอย่างเครื่องกระเบื้องเคลือบที่ใช้เป็นเครื่องประดับของวัด</p>	<p>*ลักษณะเด่นของวัด*</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

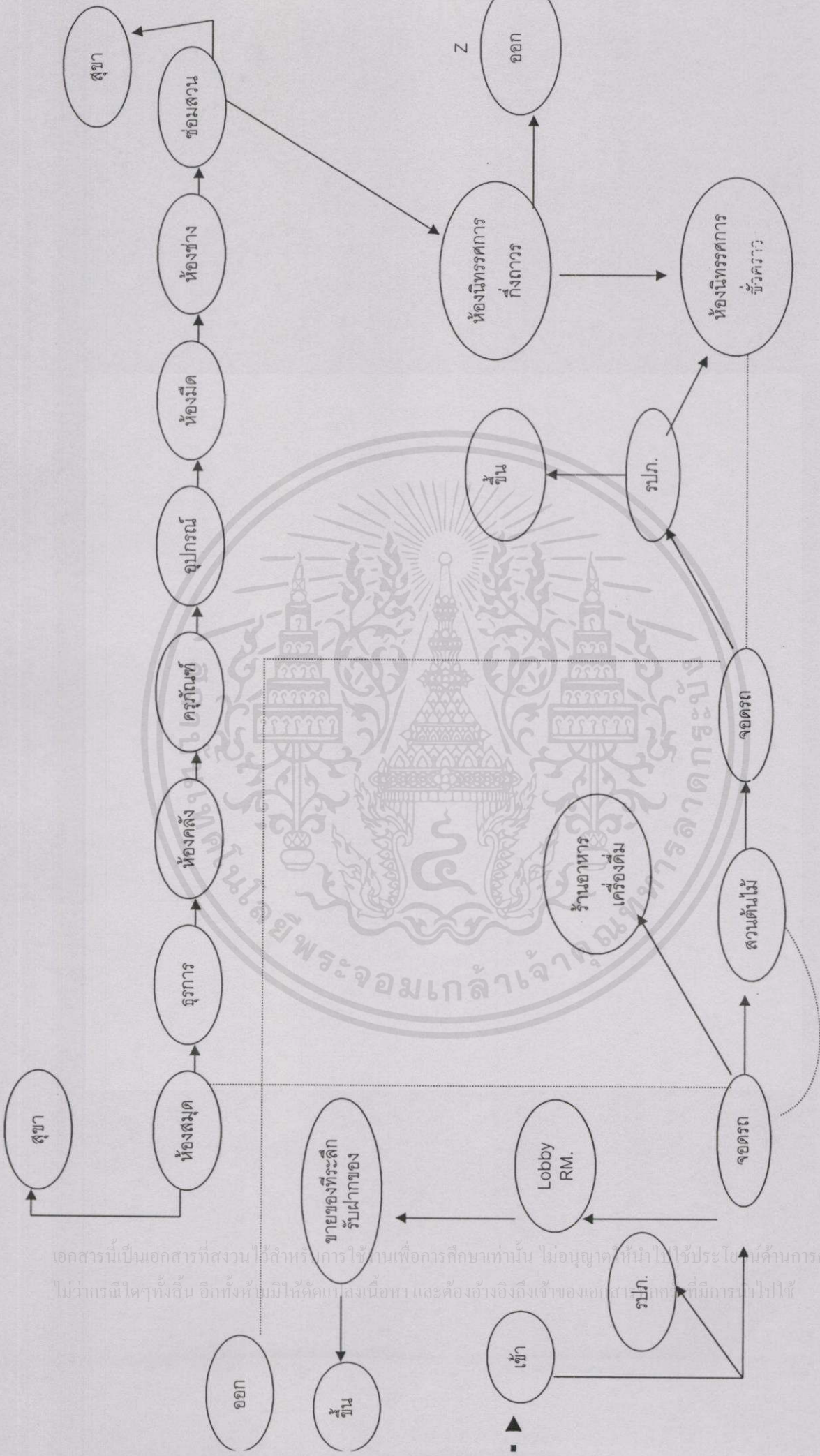
บทที่ 6

การออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

พิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี เป็นสถานที่ที่มุ่งเน้นจัดแสดงเรื่องราวหลักของจังหวัดนนทบุรี ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และสถานที่ โดยมีความคำนึงถึงที่จะใช้เป็นจุดประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้อาคารอนุรักษ์ (ศาลากลางเดิม) ของจังหวัดนนทบุรีก่อเกิดประโยชน์ในการใช้สอย ซึ่งผู้วิจัยมุ่งเน้นแนวความคิดการนำเสนอเนื้อเรื่องในการจัดแสดง (THEMES) ถึงความเป็นนนทบุรีในแง่มุมต่าง ๆ ตามลำดับเหตุการณ์ที่กำหนดไว้ โดยให้ความสำคัญจากเอกลักษณ์ (IDENTITY) ของความเป็นพื้นถิ่นนนทบุรี ซึ่งมีบรรยากาศหลากหลายที่สามารถบ่งชี้ และสื่อถึงเนื้อหาของนนทบุรีได้ตามเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนเรื่องราวของผู้คนและศิลปวัฒนธรรม

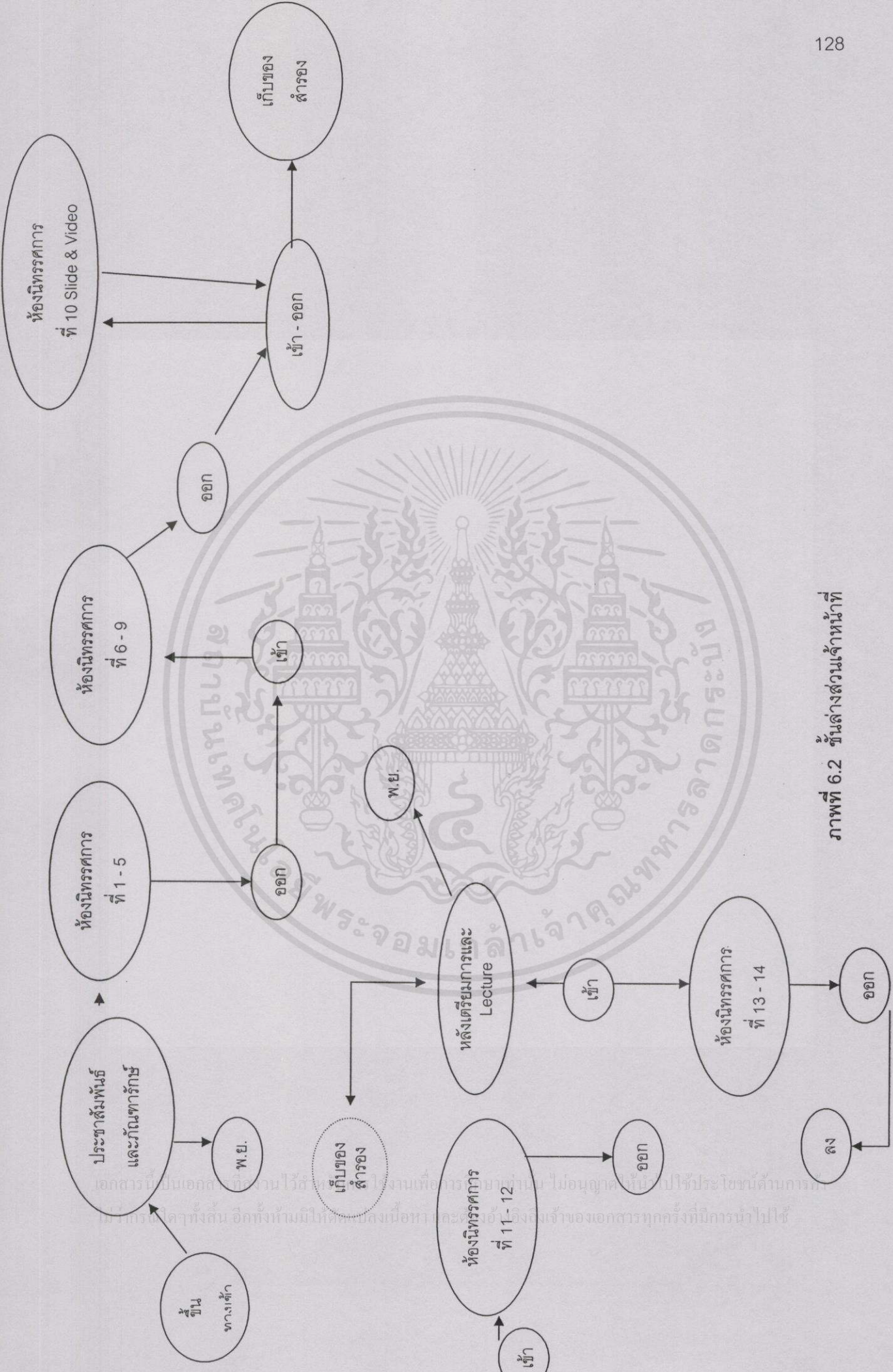

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

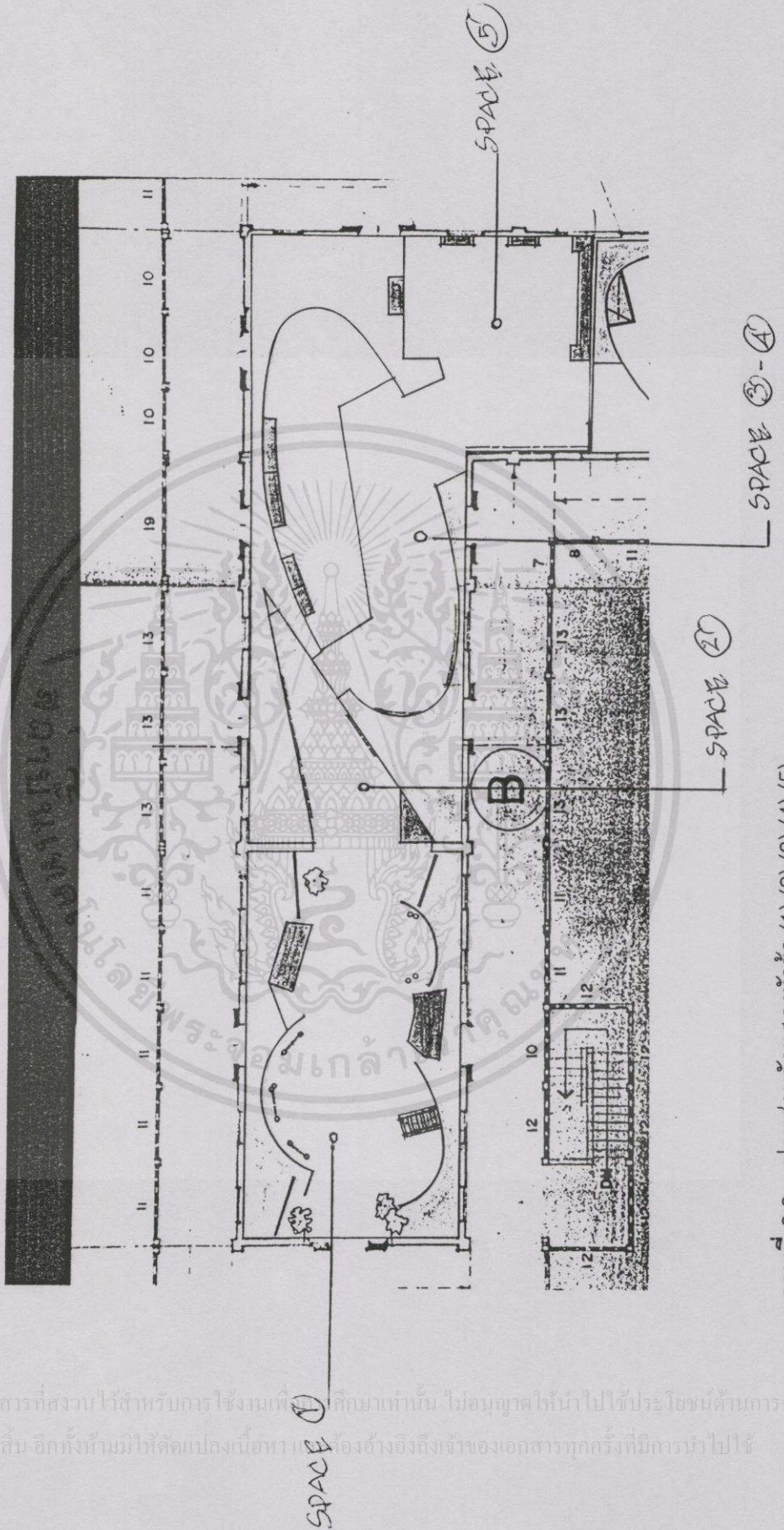

ภาพที่ 6.1 ชั้นบนส่วนจัดแสดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ภายในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

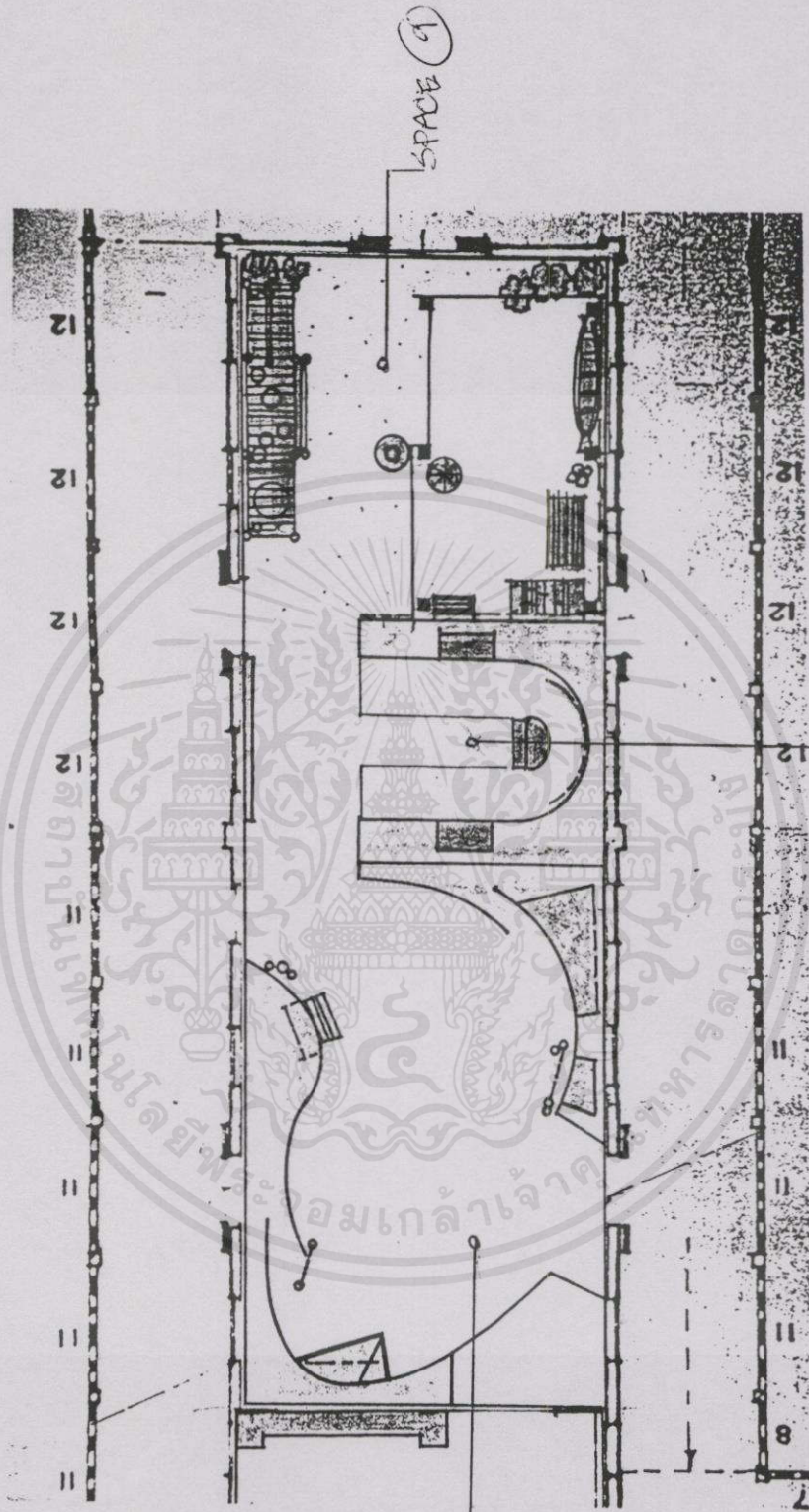

ภาพที่ 6.2 ชั้นล่างสวนเจ้าหน้าที

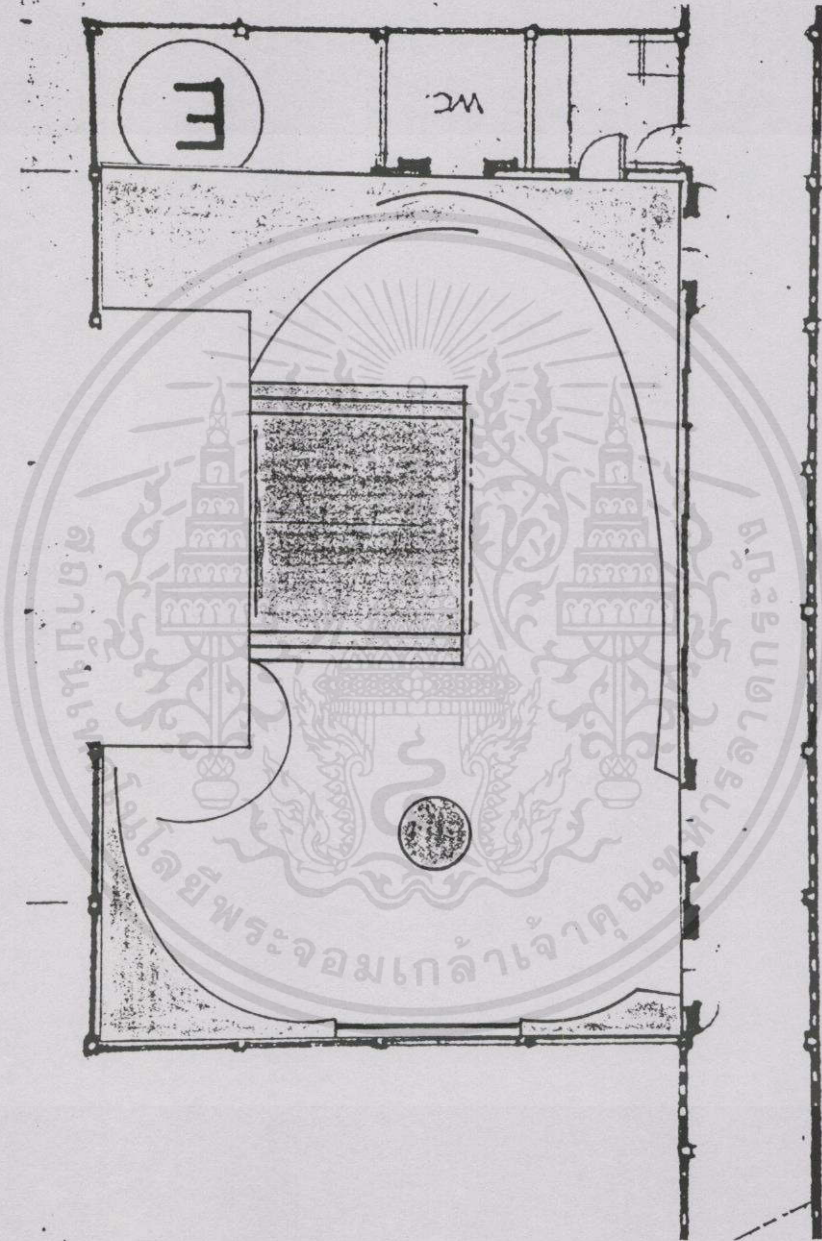
ภาพที่ 6.3 แปลนส่วนจัดแสดงหัวข้อ (1) (2) (3) (4) (5)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานที่ศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะตีพิมพ์หรือดัดแปลงเนื้อหาในข้อนี้ อย่างไรก็ตามผู้จัดทำขอสงวนสิทธิ์ในเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้

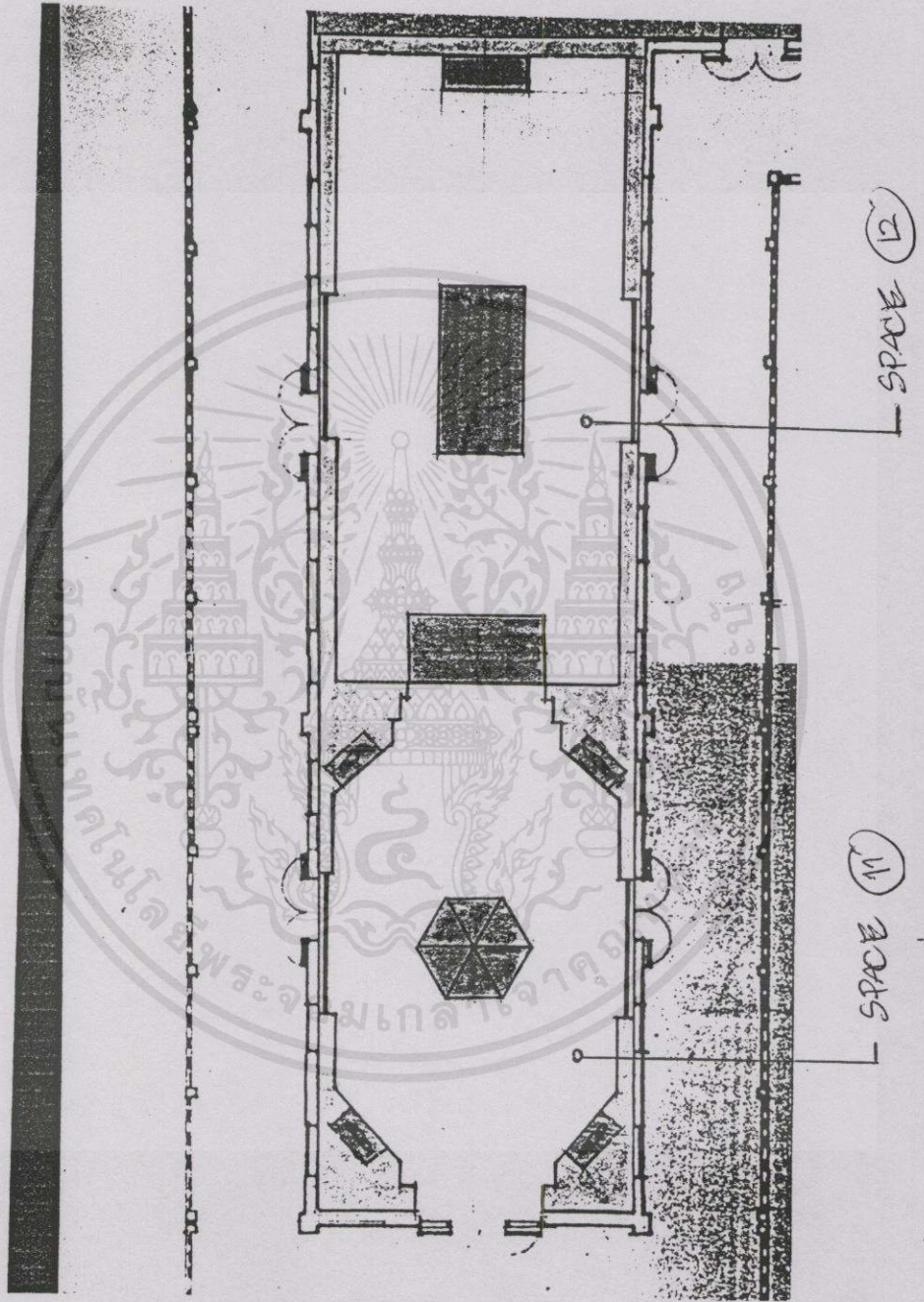
ภาพที่ 6.4 แปลนส่วนจัดแสดงที่ (6) (7) (8) (9)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

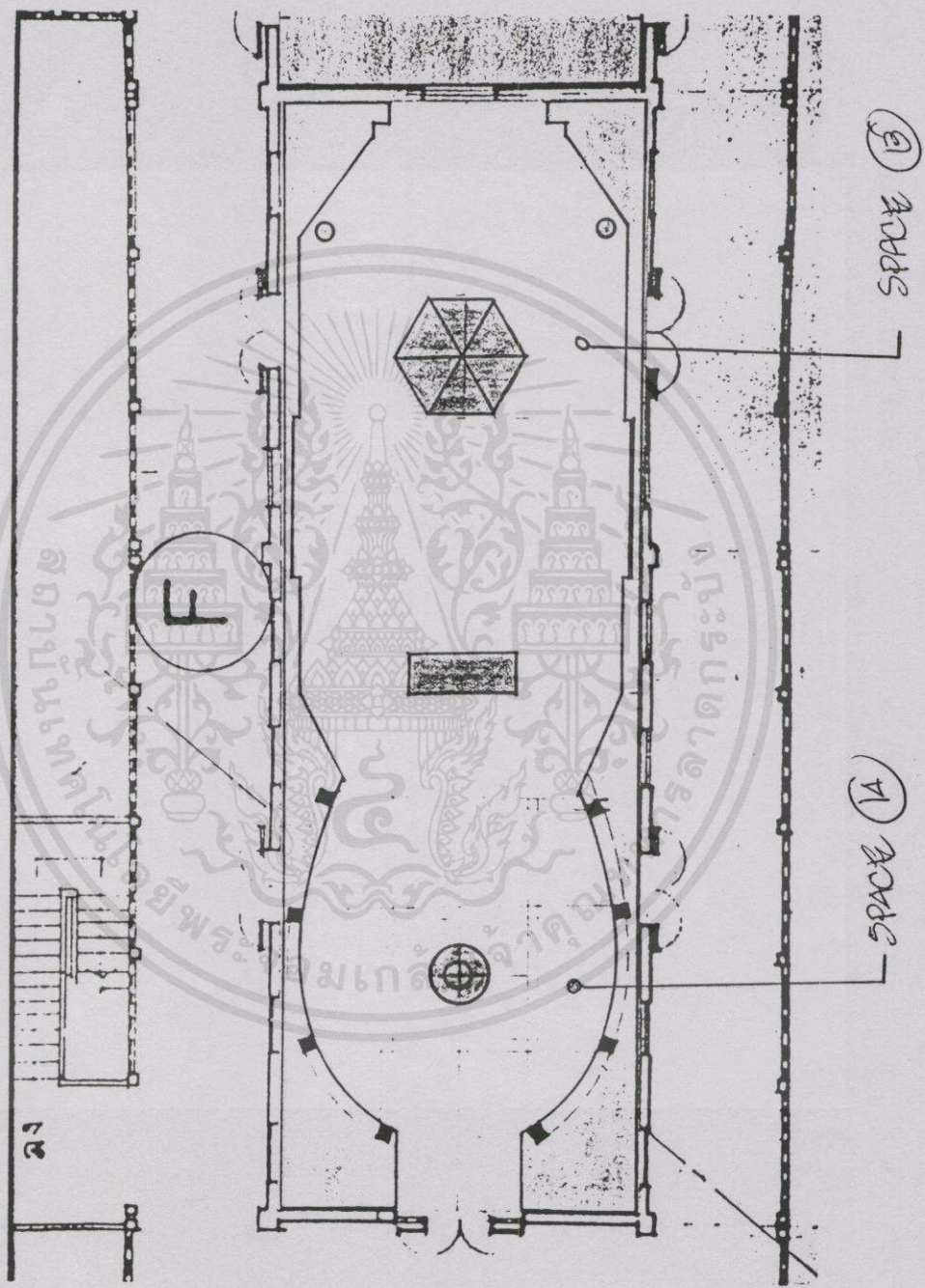
ภาพที่ 6.5 แปลนส่วนจัดแสดงที่ (10)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 6.6 แปลนส่วนจัดแสดงที่ (11) (12)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

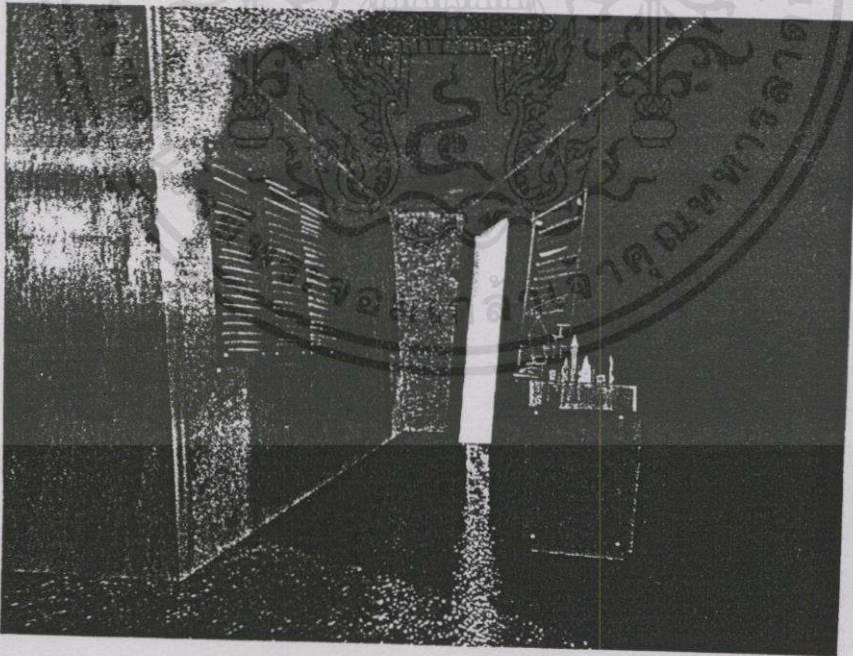
ภาพที่ 6.7 แปลนส่วนจัดแสดงที่ (13) (14)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SPACE ①

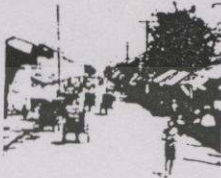
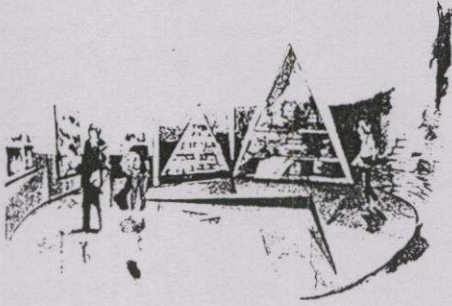

SPACE ②

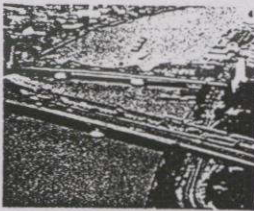
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SPACE ③ - ④
PERSPECTIVE

DESIGN

SPACE ⑤
PERSPECTIVE

DESIGN

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

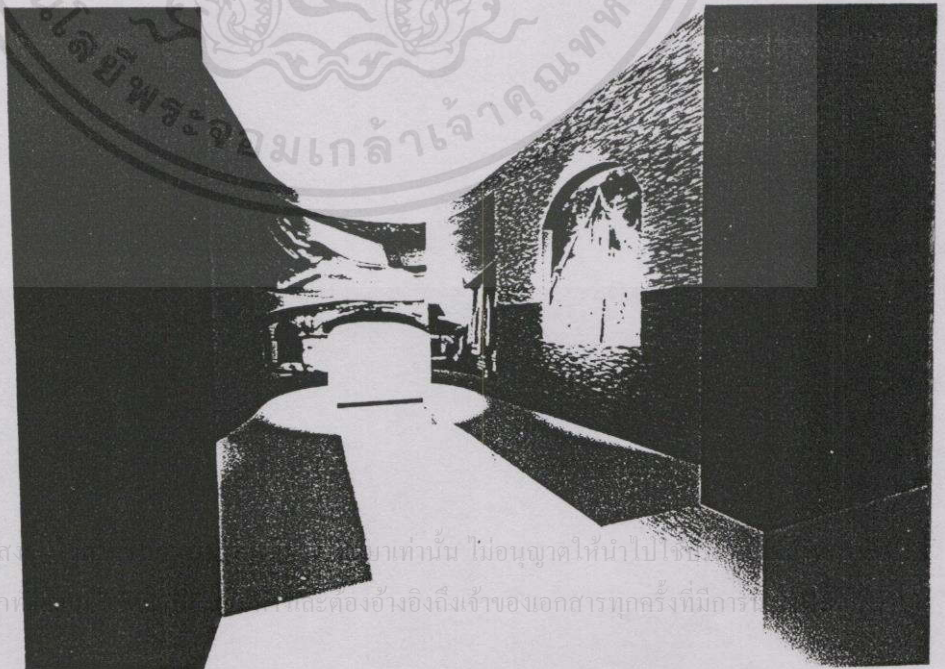
SPACE ⑥

PERSPECTIVE

DESIGN

SPACE ⑦-⑧

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้นำไปเผยแพร่
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังขอสงวนสิทธิ์ในข้อมูลและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการ

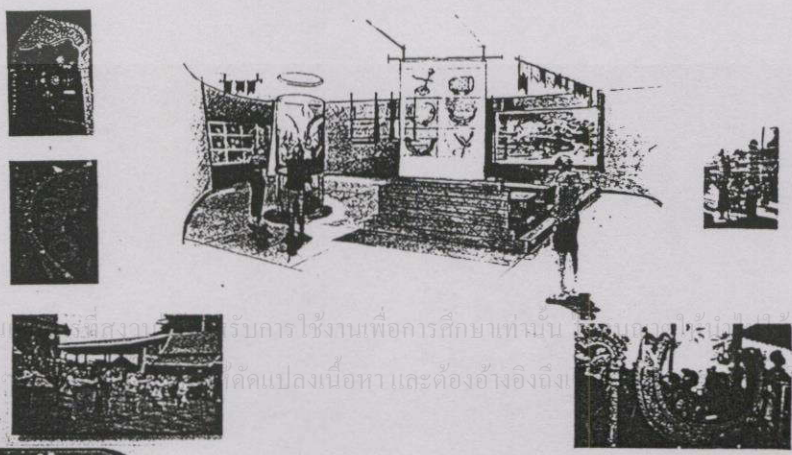
SPACE 9 LIFE

DESIGN

SPACE 10

CULTURAL

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ... รับการ ใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น... ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่สามารถ... ได้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึง... นี้การนำไปใช้

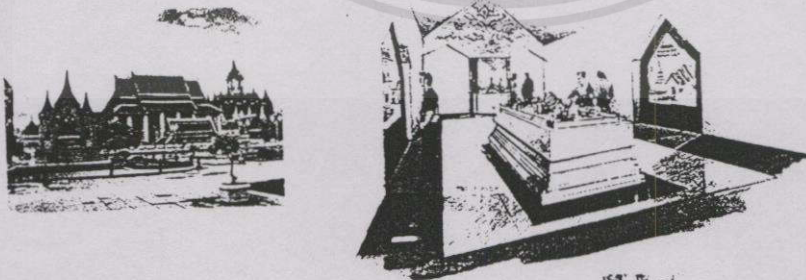
DESIGN

SPACE 11
PERSPECTIVE

DESIGN

SPACE 12
PERSPECTIVE

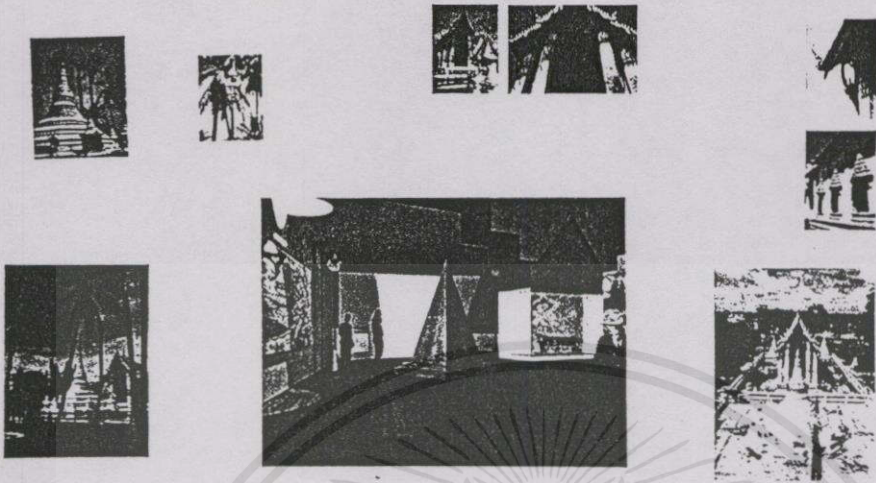

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต หากมีการนำออกไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต จะถือว่าผิดกฎหมาย

DESIGN

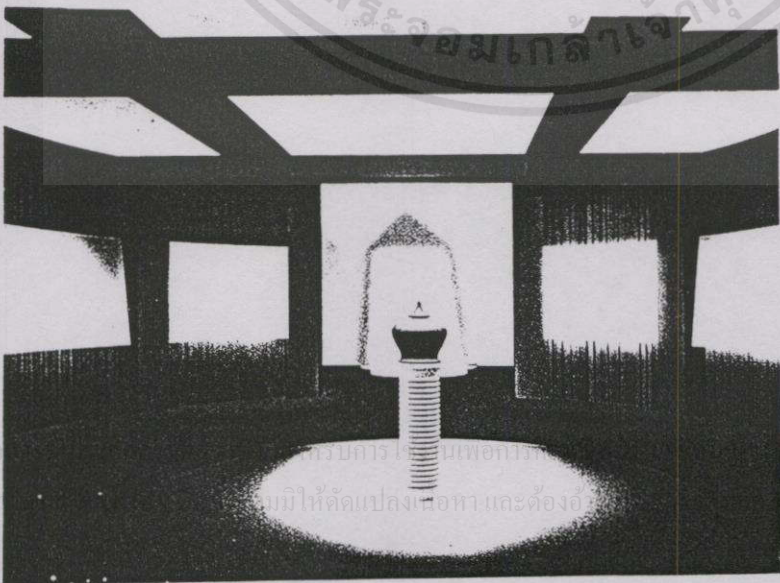
SPACE 13
PERSPECTIVE

DESIGN

SPACE 14

เพื่อ... กับการ... ให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่... ามีให้ลัดแปลงเนื้อหา และต้องอ... ารทุกครั้งที่มีคนนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี

การนำวิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่อง โครงการเสนอแนะการปรับปรุงอาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรีเพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี มีประเด็นหลักในการจัดทำโครงการที่น่าสนใจซึ่งสามารถนำไปพัฒนาหรือเป็นแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรีต่อไปได้ดังนี้

1. เนื้อหาทางประวัติศาสตร์ (เมือง)
 - วิวัฒนาการในการสร้างบ้านเมือง ความเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์และที่ตั้ง
 - ความสำคัญทางการสงครามและเหตุการณ์สำคัญ
 - วิวัฒนาการในด้านการเศรษฐกิจ
2. ศิลปวัฒนธรรม (คน) – การอพยพตั้งถิ่นฐาน กลุ่มชน
 - วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของการประกอบอาชีพ
 - ศิลปหัตถกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้
 - ประเพณีทางศาสนา ความเชื่อ
3. สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว (สถานที่)
 - วัดสมัยอยุธยา
 - วัดสมัยรัตนโกสินทร์และธนบุรี
 - วัดมอญ
 - แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ผู้วิจัยหวังว่า วิทยานิพนธ์หัวข้อนี้จะมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์หรือจะช่วยจุดประกายให้แก่ผู้ที่มีความสนใจในสายงานแขนงนี้เพื่อทำการศึกษาและพัฒนาให้ก่อเกิดประโยชน์ในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดในระดับที่ดีขึ้นสืบต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- การประชุมทางวิชาการ. 2543. เรื่องความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ดีเอียง แซ่ปึง. 2544. "พิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์." วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- นภดล เจนวนิจฉัย. 2544. "โครงการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใน พิพิธภัณฑ์เมือง เชียงใหม่." วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ประทีป มาลากุล. 2540. หม่อมหลวง. ประวัติสถาปัตยกรรมสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. 2530. พิพิธภัณฑ์วิทยา. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์วิทยาลัยศรีอยุธยา.
- พระครูวิมลธรรมาภรณ์. 2542. เกาะเกีริด. นนทบุรี : เอ็น.พี. สกรีนพริ้นติ้ง.
- วิจิตร เจริญภักตร์. 2543. ประวัติสถาปัตยกรรมตะวันตก คริสเตียนตอนต้นถึงสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวรรค์ ตั้งตรงสุทธิกุล. 2540. "โครงการเสนอแนะเพื่อการออกแบบศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ กรุงรัตนโกสินทร์." วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- อภิสิทธิ์ ชีระจาวรวัฒน. "พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น." นิตยสารศิลปกรรมวัฒนธรรม (มิถุนายน 2540) : 79-106.
- เอเดรียน สนอกดกราส. 2541. สัญลักษณ์แห่งพระสถูป. แปลโดย ภัทรพร สิริกาญจน และ ธรรมเกียรติกันนอริ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ.
- อรศิริ ปาณินท์. 2538. บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรศิริ ปาณินท์. 2541. เรือนพื้นถิ่นละแวกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรศิริ ปาณินท์. 2543. เรือนพื้นบ้านไทย-มอญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- Geoff, Matthews. 1992. Museums and Art Galleries : Design & Development Guides, Butterworth : Butterworth University.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวรุ่งนภา นางาม
วัน เดือน ปี	28 สิงหาคม 2511
สถานที่เกิด	บางกอกน้อย กรุงเทพฯ
ประวัติการศึกษา	
ปีการศึกษา 2529	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาศิลปประยุกต์ โรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์อาชีวะ
ปีการศึกษา 2531	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาตกแต่งภายใน สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง
ปีการศึกษา 2536	ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบตกแต่งภายใน สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ศูนย์คลองหก ปทุมธานี
ปีการศึกษา 2545	ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ประวัติการทำงาน	
	บริษัท แรลลี่อาร์ต ประเทศไทย
	บริษัท เบ็นท์เซอเวรินแอนด์แอสโซซิเอท ประเทศไทย
ปัจจุบัน	นักออกแบบอิสระ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสาร ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้